

Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

МОЛОДЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
XI МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

- ◆ ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА РАДА
- ◆ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
- ◆ РЕГІОНАЛЬНА РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
- ◆ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
- ◆ КОЛЕДЖ ТЕХНОЛОГІЙ, БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
- ◆ ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ КТБП СНУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

**МОЛОДЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗБУДОВИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ХІ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 33 (477) (06)
ББК 65.9 (4УКР) я43
М75

*Рекомендовано до друку організаційно-методичною комісією
Коледжу технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

М75

Збірник тез доповідей XI Міжнародної студентської наукової конференції „Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки” / Укладачі: О.П. Боярчук, І.В. Макарук, О.Я. Лещенко – Луцьк: студія поліграфічних послуг та дизайну «LUCKY», 2018. – 250 с.

До збірника включені тези доповідей студентів на XI Міжнародній студентській науковій конференції „Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки”. Висвітлені актуальні проблеми і перспективи розвитку менеджменту та економіки; запропоновані шляхи вдосконалення фінансової та маркетингової політики; підвищення мовної компетенції майбутніх фахівців; вирішення глобальних і регіональних екологічних проблем сучасності.

Оргкомітет не несе відповідальності за зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних та статистичних даних.

УДК 33 (477) (06)
ББК 65.9 (4УКР) я43

ISBN 978-966-2379-98-3

ЗМІСТ

Секція 1.

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

1. Бірук Сергій
РОЛЬ МОВНИХ ЗАСОБІВ В ЗМІ 13
2. Волкова А. В.
ЕРГОНІМИ ВІДОНІМНОГО ПОХОДЖЕННЯ
В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ МІСТА ЛУЦЬКА:
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ 15
3. Горійчук Катерина
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИСЕЛЕННЯ ЕТНІЧНИХ УКРАЇНЦІВ
З ПОЛЬЩІ У 1944-1947 РР. 17
4. Дембицька Софія,
УЧАСТЬ НАЦИСТСЬКОЇ НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР
У ВИНИКНЕННІ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ
ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 19
5. Дударчук Михайло
АНДРІЙ П'ЯСЕЦЬКИЙ. САМОВІДДАНИСТЬ ПРИРОДИ І
ТА БАТЬКІВЩИНІ 21
6. Карачун Анна
СТОРИНКИ ІСТОРІЇ ТАРАКАНІВСЬКОГО ФОРТУ 23
7. Кашевська Людмила
ОДЯГ ВОЛИНИ ТА ПОЛІССЯ
В ОПОВІДАННЯХ Ю.КРАШЕВСЬКОГО 25
8. Колосовська Орина, Крохмаль Анастасія
ЛЕПБУК – НОВІТНІЙ СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ 27
9. Мацюк Софія
МІСТЕЧКО ТОРЧИН У ФРАНКО-РОСІЙСЬКІЙ ВІЙНІ 1812 РОКУ 29
10. Неліпа Георгій
СТЕПАН БАНДЕРА: МІФОЛОГІЗАЦІЯ ПОСТАТІ 31
11. Рижук Олена
ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІКИ ПОСЕЛЕНЬ
ІВАНИЧІВЩИНІ 33

Секція 2. СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

1. Karol Gadzicki
PRAKTYKI ZAWODOWE JAKO PIERWSZY
KROK W DOROSŁOŚĆ 36
2. Natalia Miszczuk
PRZYROST NATURALNY I JEGO WPŁYW GOSPODARCZY 38
3. Zofia Pilipczuk
WPŁYW MŁODZIEŻY NA ROZWÓJ GOSPODARKI NARODOWEJ,
A EMIGRACJA ZAROBKOWA POLAKÓW 40
4. Матвійчук Владислав Вікторович
РОЗВИТОК УРБАНІСТИЧНИХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ МІСТА
ЛУЦЬКА ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ 41
5. Цибульська Карина
МОВНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ –
ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ 43

Секція 3. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

1. Magdalena Włazejewska
MOJA PIERWSZA FIRMA W ŚWIETLE POLSKICH PRZEPISÓW 46
2. Беспалова Богдана
ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛІНГУ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ 47
3. Гасичак Сюзанна
ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ – СКЛАДОВА УСПІХУ 49
4. Карачун Анна
АНАЛІЗ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ 51
5. Карпук Світлана
ВДОСКОНАЛЕННЯ СИНТЕТИЧНОГО ОБЛІКУ
ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ 53
6. Кондратюк Софія
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ 56

7. Матвеева Тетяна ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОСОБЛИВОГО ВИДУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ	58
8. Мисковець Марія МЕТОД КОМПАРАТИВІСТИКИ В ОБЛІКУ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТА-БОРЖНИКА	60
9. Мотика Аня ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	62
10. Ніколайчук Стела СУСПІЛЬНА РОЛЬ І ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА ПІДПРИЄМНИЦТВА	65
11. Пиль Вікторія ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ, ІІ СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	67
12. Пиль Вікторія ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ВАЛЮТИ	69
13. Рижук Олена, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШЕРИНГОВОЇ ЕКОНОМІКИ	71
14. Сашко Владислав Володимирович СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	73
15. Сенкевич Екатерина ИННОВАЦИИ И ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ (ПРЕДПРИЯТИЯ)	75
16. Сніжко Тетяна ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ	78
17. Соколовська Тетяна ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	80
18. Царук Ірина АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ФІНАНСОВОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ	83

Секція 4. ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ЛОГІСТИКА

1. Бакун Віктор Васильович ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ	86
2. Глинська Аліна ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЛАМП	88
3. Добрянська Марина «КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА, ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ»	90
4. Закордонець Лариса ДЖЕРЕЛО ВІЧНОГО ЩАСТЯ – ШОКОЛАД!	93
5. Козлюк Владислав ГЛОБАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКУ	94
6. Кухарчук Оксана Володимирівна СМАЧНИЙ І КОРИСНИЙ ПРОДУКТ – ЙОГУРТ	96
7. Раєвич Василь ФАЛЬСИФІКАЦІЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ	97
8. Ценко Олег ЯКІСТЬ ВОДИ ДЖЕРЕЛ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	99
9. Шегинський Мар'ян ІНОВАЦІЇ В СФЕРІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ	101

Секція 5. ПРАВО

1. Назарчук Павло БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	104
2. Паламарчук Христина ЧИ ПОРУШУЄ ПРАВА ОСОБИ ОBOB'ЯЗКОВА ВАКЦІНАЦІЯ	106
3. Сахарчук Дарина Сергіївна, ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНІВ	107

Секція 6.
БІОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

1. Agata Wagner
LICZBA LUDNOŚCI W KRAJACH EUROPY ŚRODKOWEJ
I WSCHODNIEJ NA PRZYKŁADZIE POLSKI 109
2. Бойчун Андрій
ЗАСТОСУВАННЯ ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В
МАЙБУТНЬОМУ, ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ ПЕРЕМІЩЕННЯ У МЕЖАХ
СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ ТА У ВСЕСВІТІ В ЦІЛОМУ 110
3. Білецька-Кирей Валерія
ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГАДЖЕТІВ НА ЗІР ЛЮДИНИ 112
4. Виговська Марія, Ігнатенко Нікіта
АНАЛІЗ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ВОДИ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ
ДЛЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ 113
5. Згоранець Павло
ТУРИЗМ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ШАЦЬКОГО КРАЮ 115
6. Зимонін Давид
ЕКОБУДИНОК: РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИЙ
ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИЙ КЛЮЧ У МАЙБУТНЄ 117
7. Кибак Анастасія, Демчук Марина
БИОИНДИКАЦІЯ КАЧЕСТВА ВОЗДУХА ПО СОСТОЯНИЮ
ХВОИ СОСНЫ ОБЫКНОВЕННОЙ (*PÍNUS SYLVÉSTRIS*) 119
8. Калим Олександр
ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД
І ВЛАСТИВОСТІ ФРУКТІВ І ОВОЧІВ 121
9. Курбан Юлія
ВМІСТ ВІТАМІНІВ У ФІТОЧАЯХ 123
10. Вадим Лошук, Павло Мазелюк
СПОСОБИ ЗМЕНШЕННЯ ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ АВТОМОБІЛЬНОГО
ТРАНСПОРТУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ 125
11. Назаревич Юрій
ПЛАСТИКОВА НЕБЕЗПЕКА 127
12. Проць Галина
ЗАГАДКОВА ВОДА 129

13. Хилинская Елена ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ НАПИТКИ – ТВОЙ ИСТОЧНИК ЭНЕРГИИ?	130
14. Kulikova Kristina OPTICAL PROPERTIES OF QUANTUM DOTS	134

Секція 7.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА

1. Гурдан Юлія МАТЕМАТИКА В ЕКОНОМІЦІ	136
2. Корольчук Ілля ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ	138
3. Лайчук Вікторія ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	140
4. Лук'янчук Юлія КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАКТАЛІВ	142
5. Віталій Ляцевич СОНЯЧНА ЕНЕРГЕТИКА	144
6. Мабудов Еміль МНОГОГРАННИКИ, ЯК ОБ'ЄКТИ МИСТЕЦТВА	146
7. Мальцев Владислав ВИКОРИСТАННЯ ВІЛЬНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	148
8. Мельничук Ольга СИМЕТРІЯ І АСИМЕТРІЯ В ПРИРОДІ	150
9. Недільська Мілена, ТАЄМНИЦІ FACEBOOK: ПРИВАТНІСТЬ ДАНИХ В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	152
10. Павленко Владислав ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КІНОМИСТЕЦТВО В ХХІ СТОЛІТТІ	154
11. Патута Максим ФРАКТАЛЬНІ АНТЕНИ	156

12. Пех Юлія ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ФРАКТАЛІВ	157
13. Проць Галина МОЖЛИВОСТІ 3D – ПРИНТЕРІВ	159
14. Супрунчук Анна МАТЕМАТИКА ТА МИСТЕЦТВО	161
15. Шелест Владислав ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ	163

**Секція 8.
ВИРОБНИЦТВО, ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СФЕРА
ОБСЛУГОВУВАННЯ**

1. Высоцкая Катерина КЕЙТЕРИНГ — СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ОБСЛУЖИВАНИЮ	165
2. Гарбузюк Діана ЯКІСТЬ РОБОТИ ОФІЦАНТА – ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРОЯВ ГОСТИННОСТІ	168
3. Гуменюк Олена ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (на прикладі с. СКАРЖИНЦІ)	170
4. Гурський П.Ю. ТАБЛИЦЯ РОЗШИРЕННЯ ЗАМОВЛЕННЯ – ІНСТРУМЕНТ ДОДАТКОВИХ ПРОДАЖІВ	173
5. Назарчук Марта СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ В КУЛІНАРІЇ	175
6. Нікончук Юлія ПРОГРЕСИВНА ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЯ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ	177
7. Олексин Ірина, Самолюк Ангеліна ТЕХНОЛОГІЯ ДЕСЕРТНИХ СТРАВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІЗОМАЛЬТУ ТА КОРЕНЮ СОЛОДКИ	180
8. Паршенко В.В. ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАВ ЗАМКОВОЇ КУХНІ В ЗАКЛАДІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА «ПІВДЕННА БРАМА» м. Хмельницького	182

9. Редькович Юлія ЇСТІВНІ КВІТИ – МОДНИЙ ТРЕНД У СУЧАСНІЙ КУЛІНАРІЇ	183
10. Счастлива Катерина СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	185
11. Тимошук Марина ПІДВИЩЕННЯ ХАРЧОВОЇ ЦІННОСТІ РИБНИХ СІЧЕНИХ ВИРОБІВ З ДОДАВАННЯМ ТОПІНАМБУРА	188
12. Цейко Андрій, МОЛЕКУЛЯРНА КУХНЯ – НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КУЛІНАРІЇ, ЇЇ ВПЛИВ НА ГАСТРОНОМІЧНІ УПОДОБАННЯ СПОЖИВАЧІВ	190
13. Яковук Софія ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ ВОЛОСЬКОГО ГОРІХА У ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ	192
14. Матвійчук Софія ЯГОДИ ГОДЖІ У СКЛАДІ НАПОЇВ	194

**Секція 9.
ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА**

1. Adrian Kudrzycki kł, Łukasz Adamczak OKREŚLENIE STOPNIA TOKSYCZNOŚCI ELEKTROODPADÓW PRZY UŻYCIU FASOLI WIELOKWIATOWEJ (Phaseolus coccineus L)	197
2. Бакай Владислав МІКОЗИ	198
3. Денисюк Олег ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ЗНАХІДКИ ШАЦЬКОГО КРАЮ	200
4. Дубинська Олена ХАРЧОВІ БАРВНИКИ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	202
5. Покотило Іван РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ АНТИБІОТИКІВ - ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ЛІКУВАННЯ ТВАРИН	204

6. Полюшкевич Ілона ФІТНЕС ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ВЕДУТЬ МАЛОРУХЛИВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ	206
7. Шипа Вадим ПРОПОЛІС – НАТУРАЛЬНА АЛЬТЕРНАТИВА ФАРМАКОЛОГІЧНИМ ПРЕПАРАТАМ ПРИ ЛІКУВАННІ ТВАРИН	208
8. Яковлева Марина ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	210
Секція 10. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ	
1. Бандура Олександр ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРС ЯК НОВИЙ ТИП КОМУНІКАЦІЇ	213
2. Вовк Мар'яна ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА СЛОГАНІВ	215
3. Горбач Віталій АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	217
4. Гурдан Юлія СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	219
5. Зивсюк Христина ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МОЛОДИМ СПЕЦІАЛІСТОМ	221
6. Лавринович Наталія ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	223
7. Моголюк Максим МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМОРУ, ІРОНІЇ І САТИРИ В АМЕРИКАНСЬКИХ КОРОТКИХ ОПОВІДАННЯХ	225
8. Муха Сніжана СПОСОБИ ЕКВІВАЛЕНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ТЕКСТІВ КОНВЕНЦІЙ З АНГЛІЙСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	227
9. Носуліч Катерина ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ	229

10. Оліщук Каріна МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ – ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВИВЧЕНІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	231
11. Павлишин Боженa ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ У ХУДОЖНІХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ	233
12. Павліха Дарина ВПЛИВ СКОРОЧЕНЬ НА ГРАМАТИЧНУ СИСТЕМУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	235
13. Плевако Ольга ГЕНДЕРНА МАРКОВАНІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ	237
14. Проць Галина ПЕРЕКЛАД СУЧАСНИХ РЕЛІГІЙНИХ ТЕКСТІВ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІЙ РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ	239
15. Сахнюк Катерина ДІАЛЕКТНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	241
16. Сулік Олена СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ	244
17. Ходоровська Юлія Сергіївна ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	246
18. Шум Олександр ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА	248

СЕКЦІЯ 1. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бірук Сергій
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Коваль В.О.,
викладач вищої категорії

РОЛЬ МОВНИХ ЗАСОБІВ В ЗМІ

Протягом цілого дня ми отримуємо чимало інформації . Інтелектуальна потреба отримання нових знань як один з механізмів, що зумовлюють існування і подальший розвиток суспільства, задовольняється у суспільстві – сукупності індивідів, що його утворюють, головним чином, за допомогою засобів масового інформування (ЗМІ) – друкованих та електронних. Та чимало людей навіть не замислювалися над достовірністю цієї інформації.

Засоби масової інформації стали невід'ємною частиною життя сучасної людини. Як і будь-яке явище, вони мають як позитивний, так і негативний вплив на людей. До позитивних можна віднести можливість задовольняти потреби в отриманні необхідної інформації, в культурному і моральному розвитку; здатність впливати на державних діячів, розвиток свободи слова, можливість кожної людини висловити свою громадянську позицію та інші.

Негативний вплив виражено фразою Гаврилова К. А. так : «з товариства творців ми стаємо суспільством споглядальників». Іншими словами це означає зниження критичного ставлення людини до переданих у ЗМІ подій, зниження його активності та усвідомленості. Так само до негативних властивостей ЗМІ можна віднести їх здатність формувати певну точку зору або маніпулювати думками споживачів інформації.

Про те, що вдавшись до певних мовних засобів ЗМІ здатні робити дуже сильний вплив на людей говорить і факт масових панік в результаті публікацій різних матеріалів . Наприклад, «Репортер Т.Б. Коннері, стурбований слабкими заходами безпеки в зоосаді Централ Парк, склав історію про те, що його мешканці виявилися на волі. В останньому абзаці пояснювалося, що це повідомлення було «найчистішої вигадкою» і «не більше ніж містифікацією», але до цього місця дійшов далеко не кожен читач. Деякі вийшли на вулиці зі зброєю в руках для відстрілу повтікавших хижаків».

Існують різні класифікації мовних засобів які використовують ЗМІ для впливу на людину. Основними є такі методи впливу:

Пряме перекручування інформації. Сучасні телевізійні діячі вже давно не використовують брехню. Вони намагаються дозувати правдиву інформацію. Не оголосивши кілька фактів і зробивши декілька невеликих відхилень, можна отримати зовсім іншу картину події. Одним з успіхів подібного виду впливу залежить від ізоляції індивіда від інших джерел інформації, але даний принцип суперечить демократичним нормам, тому ЗМІ намагаються подавати інформацію різними способами. Ще одним способом спотворення інформації є застосування методу «демократії шуму». Інформація про подію повідомляється,

але повідомлення перекривається великою кількістю абсолютно непотрібних повідомлень.

Сенсаційність. Концентруючи увагу людини на якісь факти (створюючи сенсації), можна не видавати в ефір інформацію про якісь значимі події. Для цього потрібно підготувати: прямі включення, репортажі з місця подій, інтерв'ю з учасниками та експертами, все це дуже трудомісткий процес, але саме таким чином вдається повністю спотворити інформацію про подію, хоча глядач зачарований тим, що відбувається на екрані і постійно хоче отримати новий обсяг інформації.

Впізнавання образу. Телебачення стає все більше комерційним, і впізнавання особистості є одним з важелів маніпулювання свідомістю. Відомі діячі шоу-бізнесу можуть брати участь не тільки в рекламі товарів, а й брати участі в політичних акціях, що може також вплинути на глядачів.

Маніпуляційна семантика. Цей метод є ще одним способом спотворення інформації, яка подається вигляді обривків фраз і фактів. Крім того, журналісти і політики можуть змінювати сенс сказаних слів або застосовувати терміни, які незрозумілі глядачеві. Таким чином, на основі реальних фактів створюється спотворена картина реальності.

Спрощення. Кожне повідомлення, яке передається по телебаченню, має суворі обмеження, наприклад, журналіст повинен вимовляти певну кількість слів, не можна використовувати занадто заумні слова, а уявна людина, до якої будується звернення з екрану, повинна мати рівень інтелекту на 10 пунктів нижче середньостатистичного.

Утвердження і повторення. Спрощення дозволяє висловити думку в яскравій і запам'ятовуючій формі. Повторена кілька разів, думка краще «схоплюється» населенням, що дозволяє вселяти глядачам необхідну інформацію.

Дроблення і терміновість. Ще одним засобом спрощення інформації є її дроблення на дрібні частини, з яких глядач не в змозі відтворити повну картину події. Терміновість поданої інформації призводить до того, що людина просто не встигає зібрати всю «картинку» інформаційної мозаїки, що також дозволяє вселяти глядачеві необхідні думки ».

Крім цих широко поширених методів існує ряд більш специфічних, до яких вдаються журналісти щоб приховати певну інформацію, або ж навпаки подати не правдиві свідчення.

Стверджуючі заяви. Поширення різних тверджень, які представлені у вигляді факту, при цьому мається на увазі, що ці заяви самоочевидні і не вимагають доказів. Використання вагомих слів (що відносяться до основних цінностей суспільства). Використання емоційно інтенсивних слів, які тісно пов'язані з основними цінностями і є переконливими без додаткової інформації.

Невизначені вирази. Використання ціннісних слів та невизначених виразів з не уточненими позитивним змістом. Аудиторії надається можливість шукати власні інтерпретації. Наприклад, гасло - «Ми доб'ємося правди».

Перенесення позитивного образу. Проекція позитивних якостей людини (авторитет, престиж) або будь-якого предмета чи об'єкта чи моральних цінностей на іншу людину або групу.

Отже, можна зробити висновок, що електронні ЗМІ, зокрема радіо та телебачення, які базуються на усному мовленні, є одним з важливих і природних факторів мовних змін. Мова взагалі є динамічною структурою, яка розвивається за своїми внутрішніми законами, проте не без впливу зовнішніх, позамовних чинників. Засоби масового інформування для передачі інформаційних повідомлень різних за жанром і змістом вимагають лексики різної за семантикою та стилістикою.

Список використаних джерел

1. Демченко В. М. Українська мова як чинник державної безпеки України // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: Електронне наукове фахове видання / Демченко В. М. – 2016. – № 2. // http://el-zbirn-du.at.ua/2016_2/6.pdf
2. Масенко Л. Українська мова як чинник національної безпеки / Масенко Л. // <http://prostir.co.ua/ukrayinska-mova-yak-chynnyk-natsionaln-14650/>
3. А. Мова – фактор національної безпеки / Маляр А. // <http://oksamyt.org/publik/derzh-spava/1104-160320151>

Волкова А. В., студентка I курсу
Коледжу технологій, бізнесу та права
СНУ імені Лесі Українки
Шадловська Л. А.,
викладач української мови та літератури
Коледжу технологій, бізнесу та права
СНУ імені Лесі Українки

ЕРГОНІМИ ВІДОНІМНОГО ПОХОДЖЕННЯ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ МІСТА ЛУЦЬКА: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Вивчення власних назв різноманітних об'єктів дійсності, серед яких знаходяться й ергоніми, належить до актуальних лінгвістичних досліджень через їхні словотворчі особливості, специфіку функціонування, прагматичне навантаження тощо [3, с. 151]. На процеси формування ергонімного простору впливає мовна ситуація, оскільки в назві комерційного підприємства відображена людська діяльність, через форму і зміст ергоніма проступають морально-етичні принципи суспільства, закони й норми поведінки, етноспецифічні характеристики мовного колективу [2, с. 151].

Пошук відповідної назви може відбуватися у двох напрямках. По-перше, назва може бути представлена найменуванням конкретного об'єкта, який вказує на асортимент (чи його частину) товарів чи послуг підприємства. А по-друге, назва може бути абстрактною, але мати мотивований зв'язок з діяльністю підприємства. Вважаємо, що саме до цієї групи належать ергоніми відонімного походження [1, с. 59].

Жіночі імена переважають у назвах перукарень, салонів краси, весільних салонів, магазинів, кафе та барів, а також, як це не дивно, фірм з постачання будівельних матеріалів. Наприклад, «Валентина», «Лейла», «Лада», «Кармен», «Галатея» (салони краси), «Віра-Люкс», «Вікторія», «Юлія», «Зося» (бари, кафе) «Ірина» (турфірма), «Ірен» (меблевий салон), «Софія», «Попелюшка», «Нефертіті», «Альбіна інтерстиль» (весільні салони), «Софі» (магазин одягу), «Тетяна», «Божена», «Наталка», «Ксена», «Світлана», «Вікторія», «Анюта», «Настя», «Скарлет» (перукарні), «Лера», «Леся плюс», «Кася», «Алеся», «Віола» (будматеріали), «Ольга» (магазин автозапчастин), «Васса» (медичний центр), «Софія» (кризово-реабілітаційний центр), «Віталіна» (приватна комерційно-юридична фірма), «Валерія» (агентство нерухомості), «Ліна», «Надія», «Сандра» (магазини жіночого одягу) та ін. Як видно з прикладів, жіночі особові імена можуть бути як у повній формі, так і в скороченій чи зменшувально-пестливій.

Чоловічі імена частіше використано в назвах фірм, що працюють на ринку будматеріалів, а також у найменуваннях магазинів, кафе, барів (але вони трапляються рідше) – «Руслан» (магазин меблів), «Богдан» (комп'ютери, оргтехніка), «Захар» (будівництво), «Антон» (будматеріали), «Антон плюс», «Антон-Зодчий» (вікна), «Владислав» (кафе), «Володимир», «Алекс» (салони чоловічого одягу).

У наших матеріалах є незначна група прийменниково-відмінкових конструкцій – назви кафе, барів, магазинів: «У Миколи», «У Михайла», «У Івана», «У Олеся», «У Наталки», «Квіти у Наталі».

Зафіксовано лише кілька найменувань з використанням прямої вказівки на власників. Вони побудовані за такими моделями: 1) лексема, що вказує на тип установи (лексема-індикатор) + ім'я + прізвище – «Дизайн-салон Тетяни Вільчинської», «Туристична агенція Надії Майданець», «Туристична агенція Галини Куцик», «Авторський салон Тетяни Стадницької», «Молодіжний модельний клуб Марини Занюк», «Студія краси Наталії Миронюк», «Студія зачісок Руслана Фурсіка»; 2) лексема-індикатор + ім'я-ініціал + прізвище – «Стоматологічна поліклініка В. Кузьменка», 3) лексема-індикатор + прізвище – «Салон Гузиря» (перукарня), «Гардини від Оксани» (салон), 4) прізвище – «Лисогор» (енергетика), «Корсак» (будматеріали), 5) прізвище та ім'я – «Геден Ріхтер» (аптека) та ін.

По-друге, найменувачі часто беруть за основу милозвучне ім'я, як слов'янське, так і неслов'янське. Ім'я можуть вибрати для назви через незвичність, позитивну асоціацію з певними історичними постатями чи літературними персонажами, що прагматично обумовлено бажанням виокремити свою назву із загальної кількості назв і в такий спосіб привернути увагу потенційного споживача. Наприклад, «Дана» (завод безалкогольних напоїв), «Злата» (завод молокопродуктів), «Любава» (кафе та салон краси), «Ганнуся», «Вірена» (магазини), «Глорія», «Естер» (перукарні) та ін.

Номінатори використовують також інші групи онімів (переважно макротопоніми, полісоніми та гідроніми) для називання фірм. Макротопоніми стали основою для таких ергонімів: «Європа» (магазин), «Україна» (готель та ресторан), «Українська кераміка», «Українська нива» (магазини), «Українські страви» (кафе), «Український експрес» (автоперевезення), «Меблі з Німеччини»

та «Меблі з Голландії» (магазини), «Волинь» (швейна фабрика), «Волинський дім» (агентство нерухомості), «Волинська горілка», «Волинські сувеніри» (магазин) та ін. Макротопоніми входять до складу значної кількості складноскорочених слів, наприклад: «Євробуд», «Євробудплюс» (будівництво), «Укрвертикаль» (ліфти), «Укрмашпроект» (проектний інститут), «Волиньбудкомфорт», «Волиньдекор» та ін.

Полісоніми представлені в таких назвах: «Краків» (ресторан), «Лейпциг» (автоперевезення), «Ліон» (ресторан), «Сан-Ремо» (піцерія), «Одеса» (магазин), «Луцьк» (кафе), «Лучеськ» (готель та ресторан), «Таллінн» (кафе), «Львівський», «Дубнівський» (магазини), «Варшавський» (торговий центр) та ін.

Одна з найменших груп – ергоніми, утворені від гідронімів: «Світязь» (готель та ресторан), «Над Стиром» (кафе), «Люб'язь» (кафе), «Славутич» (кафе), «Оболонь» (кафе), «Надстир'я» (видавництво), «Турія», «Дніпро» (будівельні матеріали) та ін.

Отже, ергоніми – особливий клас власних назв, унікальних за їх творенням, що й зумовлює потребу у всебічному дослідженні цих лексичних одиниць. Проаналізований матеріал засвідчив, що відонімні утворення в ергонімії м. Луцька – продуктивний різновид. Найбільша група представлена антропонімами (чоловічими та жіночими іменами, зрідка й прізвищами), менше найменувань, утворених від інших груп онімів, зокрема топонімів (макротопонімів, полісонімів та гідронімів), теонімів та міфонімів.

Література

1. Вербич С. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект / С. Вербич// Вісник НАН України. – 2008. – № 5. – С. 54–60.
2. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. – 2-е изд., пер. и доп / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 189 с.
3. Шестакова С. О. Лексико-семантичні інновації у системі української номінації - «Українська мова» / С. О. Шестакова. – Харків, 2002. – 241 с.

Горійчук Катерина
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Савка Т.І.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИСЕЛЕННЯ ЕТНІЧНИХ УКРАЇНЦІВ З ПОЛЬЩІ У 1944-1947 РР.

Так склалося історично, що відносини між сусідніми народами зазвичай є складними і неоднозначними, тому проблеми сусідства українців з поляками не є винятком. Між цими народами багато спільного, але залишається ще чимало питань, на які до сьогодні важко дати однозначну відповідь. Одним з них є питання виселення етнічних українців з Польщі до УРСР у післявоєнні роки.

Для мене це питання є особливо близьким, оскільки сім'я мого дідуся, Даньковського М.А., у 1945 р. під загрозою смерті була насильно виселена з

Польщі (с.Устя Руське, Горлицький повіт, Краківське воєводство) в Україну - на Кіровоградщину (а згодом вона оселилася у Чернівцях).

Останнім часом частина польських політиків намагається знову підняти питання польсько-українського конфлікту за західноукраїнські землі, звинувачуючи українців у вбивствах поляків. У відповідь українські політики звинувачують поляків репресіях та вбивствах етнічних українців на. Щоб зрозуміти суть проблеми, необхідно повернутися на декілька століть у минувшину.

У X – XIV ст.. Київська Русь та Галицько-Волинська держава мали складні взаємини із Польськими державами, які намагалися захопити західноукраїнські землі, між ними велася постійна боротьба за прикордонні території, які кожен із народів вважали своїми.

Згодом наприкінці XIV ст.. території Галичини захопило Польське королівство, а після Люблінської унії 1569 р. більша частина українських земель опинилася у складі польсько-литовської держави – Речі Посполитої, яка активно проводила їхню денаціоналізацію, нав'язуючи українцям католицьку релігію, польську мову, асимілюючи українську православну шляхту.

Після закінчення I світової війни відновлена Польща доклала максимальних зусиль для знищення Західноукраїнської народної республіки та включення до свого складу її територій, переважну більшість населення яких складала українці. У той же час питання польсько-українського конфлікту та нових кордонів безрезультатно намагалися вирішити мирним шляхом авторитетні місії під керівництвом англійського лорда Керзона та французького генерала Бертельмі.

У роки II світової війни польсько-українська боротьба за західноукраїнські території розгорнулася з новою силою, польська Армія Крайова та Батальйони хлопські тероризували українців, змушуючи їх забиратися «за Збруч», натомість Українська повстанська армія намагалася витіснити поляків-колоністів із Волині та Галичини. Так почалася нова хвиля кривавого польсько-українського протистояння.

Насправді ж суть проблеми полягала у тому, що поляки ці території вважали своїми, хоча переважна більшість місцевого населення були українцями і вони не хотіли бути під владою Польщі. Але зупинимось на історичних фактах.

Задля «остаточного вирішення українського питання» 9 вересня 1944 р. в Любліні була укладена угода між Польським Комітетом Національного Визволення (тимчасовим урядом) та РНК УРСР, яка передбачала депортацію українців із території Польщі в УРСР і поляків з УРСР в Польщу [1, 9].

Державний кордон, що був встановлений по “лінії Керзона” з невеликими відступами від неї на користь Польщі, що було задекларовано у “попередньому” (таємному) радянсько-польському договорі від 26 липня 1944 р., не відповідало ні пропагованому Кремлем етнічному принципу вирішення прикордонних суперечностей, ні задуманій польською комуністичною владою ідеї відбудови Польщі як мононаціональної держави(у нових кордонах Речі Посполитої Польщі, в основному на території Жешувського (12 повітів), Люблінського (9 повітів) і частково Краківського (2 повіти) воєводств, залишилося, за різними даними, від 546,2 тис. до 1 млн. українців).

Із переселенням українців погоджувалися уряди США та Британії. У їхніх інтересах було зберегти Польщу як зону свого впливу. Зрозуміло, що депортації стали лише побічним ефектом складної геополітичної гри найбільших світових держав.

Українське населення намагалося уникнути примусового виселення різними шляхами, основними з яких були: втеча в ліси при наближенні військових підрозділів (які мали наказ про виселення мешканців української національності), видавання себе за поляків і перехід на римо-католицький обряд, звернення до органів влади із запевненнями про свою лояльність до польської держави. Єдиним захисником українського населення перед насильницьким виселенням стали загони УПА. Початково УПА не протидіяла йому, однак, коли восени 1945 року переселенська акція набрала характеру примусової депортації, упівці почали активно перешкоджати виселенню українців.

У результаті кількох хвиль антиукраїнських репресій у 1944-1947 рр. з Польщі в УРСР було депортовано більше 622 тис. українців. Більшість з них важко звикали до радянської тоталітарної влади з її колгоспною системою.

Отже, виселення українців з Польщі у 1944-1947 рр. було спланованою антиукраїнською акцією, ця провина лежить на тодішньому комуністичному режимі Польщі. Але заради майбутнього, нам разом із поляками, потрібно забути історичні образи та думати про майбутнє. Без цього не буде добросусідських відносин між сучасною Україною та Польщею.

Список використаних джерел:

1. Трухан Мирослав. Українці в Польщі після Другої світової війни 1944 – 1984 рр. – Нью Йорк – Париж – Сідней – Торонто: 1990. – 403 с.

Дембицька Софія,
студентка Рожищенського коледжу
Львівського національного університету
Ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
Науковий керівник: Шевчук В.К., викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

УЧАСТЬ НАЦИСТСЬКОЇ НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР У ВИНИКНЕННІ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Історія україно-польських відносин є досить суперечливою. Можна навести багато прикладів успішного співіснування та співпраці, але в той же час вистачало і гострих конфліктів, один з яких відбувся під час Другої світової війни. Помітну роль у його виникненні відіграли країни, які в ході війни намагалися захопити як українські так і польські території.

Німецька влада, побоюючись створення україно-польського союзу на окупованих землях, почала свідомо роздмухувати міжнаціональну ненависть. Рейхскомісар України Е. Кох надзвичайно стислою та ємкою формулою визначив

мету німецької політики стосовно двох народів: “Нам треба домогтися, щоб поляк при зустрічі з українцем хотів його убити і щоб українець побачивши поляка, теж горів бажанням його убити...” [1, с. 7].

Одним із засобів розпалювання ворожнечі між українцями та поляками було використання представників обох народів, що співпрацювали з німецькою владою. У звіті польського підпілля з Волині за 1943 р. вказувалось: “Окупант з повним розумінням своєї диявольської роботи вживає допоміжну поліцію однієї національності проти іншої і навпаки, а також поширює цю ганебну систему на господарську і цивільну адміністрацію” [2, с. 87]. Особливо активно нацисти почали приймати на службу поляків на початку 1943 р., коли значна частина української допоміжної поліції перейшла до УПА. Окупанти активно залучали новостворену поліцію до каральних акцій проти українців. “17.07. німці з поляками заїхали у Хмелів та почали його палити. Спалили 6 хат і почали вбивати мирне населення” – повідомляється в одному із звітів УПА за 1943 р. [2, с. 128]. І таких випадків було дуже багато, що, безумовно, поглиблювало ворожнечу між двома народами.

Також для досягнення своєї мети окупаційна влада часто вдавалась до провокацій. В листопаді 1942 р. почалося виселення поляків з метою створення на Замойщині округу заселеного німецькими колоністами. В ході цієї акції гітлерівці широко застосовували українські поліційні та адміністративні сили. На відібрану у поляків землю нацисти невдовзі почали переселяти українських селян з навколишніх територій. Це дало підстави керівникам польського підпілля вдатись до відплатних акцій проти українців. Влаштовані польськими збройними формуваннями репресії змусили багатьох вимушених переселенців тікати на Волинь. Їхні розповіді стали своєрідною “наочною агітацією”, яка посилила антипольські настрої серед волинських українців.

Для провокування міжнаціональної ворожнечі застосовувались агенти німецьких спецслужб, які проникали до лав УПА і проводили антипольські акції. Навесні 1943 р. почались напади німецької поліції на польські села під виглядом “бандерівців”. За здійснені гітлерівцями злочини польські боївки та поліція згодом мстилися невинним українцям, а УПА у відповідь палила польські села. Жертвами кривавих розправ стали десятки тисяч невинних людей з обох сторін.

Однак, говорячи про польсько-українське протистояння, не слід забувати ще одну сторону конфлікту, яка, подібно до нацистів, сприяла розпалюванню цієї ворожнечі. СРСР був також зацікавлений у придушенні національно-визвольного руху в Україні та Польщі. З цією метою він підтримував конфлікт між обома народами, провокуючи і поглиблюючи його, щоб змусити українців та поляків власними руками винищувати один одного, тримати їх в атмосфері страху, підозри, взаємної ненависті.

Москва використовувала ті ж самі методи, що й нацисти. Радянські партизани, щоб заручитись підтримкою місцевого польського населення, видавали себе за захисників їхніх інтересів. Вони здобували симпатії поляків передусім своєю боротьбою проти українського національного підпілля. У всіх великих радянських партизанських з'єднаннях поважний відсоток бійців становили поляки (за різними даними від 5 до 7 тис.). Залучення поляків до більшовицьких груп та загонів об'єктивно посилювало й поглиблювало конфлікт

між ними та українцями. Як слушно зауважив польський дослідник М.Сивіцький, “поляки боялися України на “східних кресах”, совети ж боялися її всюди, звідси походила польсько-радянська співпраця і польсько-українська різанина” [3, с.29]. Радянські диверсійні та партизанські групи нападали на польські поселення, видаючи себе за відділи УПА. Такі напади відзначалися особливою жорстокістю – злочинці не залишали свідків. Радянський диверсант і розвідник П. Крук також свідчив, що на Волині діяли спецгрупи НКВС під виглядом УПА і АК. їхнім завданням було будь-що перешкодити польсько-українському порозумінню. Ці групи одночасно чинили ганебні злочини проти польських і українських сіл, проголошуючи при цьому українські та польські патріотичні гасла. У відповідь починали діяти вже справжні загони УПА і АК, які здійснювали “справедливу помсту”.

Отже, відповідальність за криваві погроми українського та польського населення Волині, Галичини, Холмщини під час Другої світової війни несуть різні політичні сили. Обидва народи стали жертвами підступних провокацій, вчинених нацистами та більшовиками. В той же час, провина за ці події лежить і на керівниках українського та польського визвольного руху, які не зуміли чи не захотіли своєчасно погасити даний конфлікт, не розібралися до кінця у віроломних і провокаційних цілях Німеччини та СРСР.

Література

1. Патриляк І. Волинь-1943 // Досвітня зоря. – 2003. – № 15. – С. 7.
2. В'ятрович В.М. За лаштунками “Волинь-43”. Невідома польсько-українська війна. – Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2016. – 304 с.
3. Трофимович В. Москва і українсько-польський конфлікт у роки Другої світової війни // Історія в школі. – 2002. – № 5–6. – С. 28-31.

Дударчук Михайло
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Остапук В.Г.,
викладач вищої категорії

АНДРІЙ П'ЯСЕЦЬКИЙ. САМОВІДДАНИСТЬ ПРИРОДИ ТА БАТЬКІВЩИНІ

Є люди, яких, незалежно від роду діяльності, називають мужами чину. На відміну від тих бездіяльних, кому все байдуже, і тих метушливих, хто шукає всюди слави і вигоди, вони неголосно, але самовідданно виконують свою роботу. Про них не завжди згадують, але без них неможливий справжній поступ у цьому світі. Одним з-поміж кагорти таких людей дії постає Андрій П'ясецький, український учений, політичний та громадський діяч, міністр лісів в уряді Ярослава Стецька.

Андрій П'ясецький народився 27 серпня 1909 року в галицькому селі Реклинець Сокальського р-ну, Львівської області. Той факт, що старший брат

Володимир, хорунжий УГА, загинув 1919 року в бою з польськими окупантами під Жовквою, вплинув на становлення поглядів Андрія. Уже під час навчання у Львівській державній гімназії він вступає до молодіжної скаутської організації Пласт [1].

Усі, хто особисто знав Андрія П'ясецького, стверджують, що ліс він любив з раннього дитинства. І можливо саме через це стає членом пластового куреня «Лісові Чорти». Сповнене пригод життя серед лісу, ночівлі в наметах гартували молодь [4].

У 1927 році по закінченні гімназії Андрій П'ясецький стає студентом рільничо-лісового факультету «Львівської політехніки». Навчання давалось легко.

За наукою не забував і про Пласт. 22 червня 1929 року відбувся збір куреня з нагоди посвячення прапора. П'ятдесят три старші пластуни співали гімн, слова якого написав Андрій:

*Прапоре наш! Багато впаде в бою,
Багато згине в тюрмах, засланнях
Та всім їм перед смертю їх страшною
З'явися ти в останніх ясних снах.* [3]

У 1933 році, захистивши дипломну роботу на тему «Охорона лімби (кедра) в Горганах», 25-річний Андрій П'ясецький отримує диплом інженера-лісівника. Сповнений молодечої енергії, організовує технічне лісове бюро «Сільва», яке займалось веденням лісового господарства у приватних лісах на договірній основі

Постійними замовниками «Сільви» були Греко-католицька консисторія, яка володіла великими масивами лісів. Зберігся документ, підписаний Андреем Шептицьким, у якому стверджувалось, «Андрій П'ясецький є інспектором церковних лісів Львівської архієпархії і має право виконувати всі дії, пов'язані з керуванням, вирубуванням, продажем, завантаженням деревини на залізничних станціях, планами, культурами та іншими господарськими справами в цих лісах»[6].

Вибухнула польсько-німецька війна... Андрій П'ясецький, не чекаючи, яким чином розгортатимуться політичні події далі, організовує в часи безвладдя Лісосировинний трест і прибравши до своїх рук управління лісами краю, звільняє з посад старі скорумповані кадри, ставлячи на їх місце людей чесних та патріотично настроєних. З приходом радянської влади посаду довелось покинути [6].

Прагнучи всерйоз зайнятися науковою роботою, влаштовується на працю у політехнічний інститут. Того ж таки 1940 року отримує звання доцента кафедри лісової ботаніки. НКВС заарештовує ученого й ув'язнює у Львівській Бригідці — в'язниці, перетвореній більшовиками у фабрику смерті. Андрій Львович був одним з кількох, а чи кільканадцяти, в'язнів, які дочекалися приходу німців живими.

30 червня 1941 року у Львові відбулись Українські національні збори, які проголосили відновлення Української Самостійної держави на чолі з Ярославом Стецьком.

П'ясецький погодився обійняти пост міністра лісів в уряді Ярослава Стецька, оскільки не вагався щодо чистоти помислів ініціаторів його створення [2].

Німці не визнали уряду, оголосивши через два тижні про його розпуск. Одна за одною накочуються репресії. 15 вересня 1941 року гестапівці заарештовують 300 членів ОУН (до цього арештували Я.Стецька та С.Бандеру), розстрілюють 15 керівних діячів цієї організації [2].

Плани рубок у другому півріччі 1941 року доведено до 24 тисяч кубометрів — для цього треба знищити весь цінний ліс! П'ясецький вже вкотре виявив тверду громадянську позицію [5].

Андрій передчуває близьку біду і використовує кожну хвилину для остаточного завершення своєї наукової праці, про яку академік П. С. Погребняк у повоєнній листі до дружини П'ясецького Марії висловився так: «...чудова книжка, повна глибоких свіжих ідей, книга написана дозрілим талановитим вченим».

Донос в гестапо, що П'ясецький не виконує наказів німецького керівництва. 8 січня 1942 року Андрія заарештовують. Андрій П'ясецький загинув у віці Ісуса Христа від нацистської кулі після виснажливого кількомісячного ув'язнення. А його праця «Про побудування і біологічний розвиток ряду типів українського лісу» видана мізерним тиражем (усього 25 примірників), залишається актуальною і нині, в умовах тотальної екологічно-моральної кризи, коли людина все більше віддаляється від природи, зосереджується на прагматичному і минулому.

Використана література:

1. <https://cyberleninka.ru/.../andriy-pyasetkiy-naukovets-i-gromadyanin-do-65-richchy..>

2. <https://tsn.ua/ukrayina/u-lvovi-vshanuvati-chleniv-oun-rozstrilyanih-nacistami.html>

3. old.plast.org.ua/sto/PiaseckyA

4. Історія 3-го Куреня УПС “Лісові Чорти” | ГБ-УПС
www.plastseniorat.org/?page_id=142

5. vk.volyn.ua/news_31_1087_Litsarukrainskogolisu.html

6. Газета «Україна молода», 27 серпня 2009 р., стаття «Ліс – як цілий світ».

Карачун Анна

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Цимбалюк І.Л., викладач першої категорії

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТАРАКАНІВСЬКОГО ФОРТУ

Серед найдавніших міст Волині XI століття згадується Дубень (Дубна) [1]. Як економічно-політичний центр місто виникло на території із багатою історією. Тут виявлено липнівські стоянки епохи пізнього палеоліту, городища Київської Русі в с. Листвин, Жорнів, Мирогоща. Особливої уваги заслуговують

фортифікаційні пости, як Козацький Редут між с. Плоска і Семидуби. Маловідомим серед дослідників залишається Дубнівський форт поблизу с. Тараканів, що є унікальною пам'яткою XIX століття. Високу відзнаку форт отримав ще у 1890 році, коли сам російський імператор Олександр III був присутній на його відкритті [2].

Форт-застава біля міста Дубна є доволі відомою пам'яткою фортифікації кінця XIX ст. Про нього йдеться у вітчизняних і зарубіжних виданнях, у таких, як «Військова енциклопедія», що побачила світ у Варшаві на початку 1930-х років, у публікаціях дубенських краєзнавців, у спогадах відомих вчених. В різних джерелах це укріплення називається по-різному (форт-застава Дубно; форт Загорці; Тараканівський форт).

Це свого часу - не лише бойове укріплення, а й неабиякий соціально-політичний об'єкт.

А передісторія спорудження форту починається із третього поділу Польщі, наприкінці 18 століття по лінії Збараж — Броди — Берестечко — Сокаль пройшов кордон між Російською та Габсбурзькою (з 1804 року Австрійською) імперіями. Для оборони своїх західних рубежів царський уряд приймає рішення про будівництво системи оборонних укріплень. В 1860-х роках починають нарощувати пагорб для форту. 1873 р. приносить 66 млн. крб. на зведення потужної військової бази. 1884 рік - інспектування фортець регіону, яке підтвердило необхідність укріплення на західному театрі Дубно.

Окрім каменю та цегли, пішло на будівництво немало й нового як на той час матеріалу - бетону.

Отож сам форт має форму ромба зі сторонами до 240 метрів. З-зовні він оточений глибоким широчезним ровом із земляними валами, укріпленими потужними стінами. В центральній частині форту зведена двоповерхова казарма, до якої ведуть чотири підземні ходи, прокладені під другим земляним валом. Там розташовувались житлові, складські та господарські приміщення для артилерійської роти та штаб-коменданта форту. Периметр форту складений зі 105 так званих безпечних казематів, і, щоб до них потрапити, треба було подолати подвійну лінію оборонних рубежів, могутні кам'яні стіни яких, товщиною до 2,5 метра, зовні викладені такою високоякісною цеглою, що й нині дивуєшся. До того ж усе це декоровано всілякими карнизами, арками.

У казематах форту могло розміститися 800 осіб. Кожен каземат мав своє призначення: для бойових дій, господарські приміщення, склади, лазарет, операційна, а ще — дезкамери, туалети, приміщення з колодязями і навіть окремий каземат-морг. Усі вони були оснащені вентиляцією й опаленням, була обладнана каналізація, водопровід, спеціальна установка для спалювання нечистот.

А ще форт мав гарнізонну церкву, «вписану» в каземати центральної казарми. Фахівці стверджують, що верхня частина церкви імітує форми псковських дзвіниць XIII століття. Саме її вхідний портал, оформлений у розповсюдженому в той час російсько-візантійському стилі у вигляді арки, разом з якоюсь особливою естетикою цегляних лабіринтів, додає форту такого собі середньовічного присмаку.

Зрештою, у 1890 році форт оглянули члени царської родини Олександра III, що свідчило про готовність об'єкта.

Хоч як дивно, новенький форт російські військові використовують лише як склад, а пізніше й взагалі як в'язницю. І хоча форт мав численний і добре озброєний гарнізон, оснащений далекобійними гарматами великого калібру, на його долю не випали героїчні оборони, як, скажімо, Брестській фортеці, збудованій відомством Тотлебена в тих же роках. Хоча і в Першу світову, і в громадянську, і в Другу світову війни навколо Дубна вирували бої, цей форт війська переважно обходили, вважаючи недоцільним «класти» солдатів за стратегічно неважливий об'єкт.

Форт став причиною своєрідного казусу у військовій історії: у 1915 році його без бою залишили російські війська й одразу зайняли австрійські. А от найзначнішим епізодом бойової історії форту є його руйнування... росіянами під час знаменитого Брусилівського прориву влітку 1916 року. В боях за форт тоді загинуло 200 вояків австрійської армії. А ще в 1920 році кіннота Будьонного ганяла околицями Дубно польські загони та спробувала атакою в лоб узяти укріплення, зайняті на той час білополяками. Штурм виявився невдалим, і Перша кінна полишила спроби взяти цю фортецю.

Зараз споруда в аварійному стані, все позаростало кущами і деревами. Та мури всередині ще міцні. Чи надовго тієї міці ще вистачить - важко сказати.

Однозначно форт у Тараканові є цінним надбанням архітектурної, інженерно-військової, технологічної думки XIX ст. Необхідна детальна комерційно-охоронна програма збереження, що матиме підтримку державних органів охорони культурної спадщини України, комерційних та приватних структур і організацій.

Слід відзначити, що у 2006 році розпочалася державна програма паспортизації пам'яток Рівненської області, за якою у 2008 році під керівництвом проф. П.А. Ричкова складені паспорт та інша документація на форт у Тараканові.

На території було відзнято деякі кадри фільму Поводир (2014).

Література

1. И.Н. Батюшков. Волынь: исторические судьбы Юго-Западного края. С.-Петербург. 1888 г., с.12.

2. Відкрито пам'ятник оборонцям форту // Свобода (газета), 8 жовтня 2010., с. 2.

Кашевська Людмила
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Натальчук Т.А., викладач першої категорії

ОДЯГ ВОЛИНИ ТА ПОЛІССЯ В ОПОВІДАННЯХ Ю.КРАШЕВСЬКОГО

Життєва доля багатьох відомих особистостей тісно переплелася з Волинським краєм, що знайшло відображення в їх біографіях та творчому спадку. Серед них особливе місце посідає Юзеф Ігнаці Крашевський, який багато років

прожив на Волині і добре знав життя мешканців краю. Однак етнографічний доробок і вченого маловідомий широкій громадськості. Саме тому вивчення творів Ю.Крашевського, написаних на Волині, є актуальним. Адже ми можемо дізнатися про побут і звичаї мешканців нашого краю в середині ХІХ ст., чимало з яких не були зафіксовані іншими дослідниками, що є важливим для науки.

Мета – проаналізувати особливості народного вбрання Волині за оповіданнями Ю.Крашевського.

Основний метод дослідження – метод аналізу і синтезу – виділення окремих частин і синтез (об'єднання) їх для творення єдиного цілого.

У творах Ю.Крашевського знаходимо відомості і про різні елементи етнокультури Волині, вагоме місце серед яких посідають описи традиційного вбрання. Письменник чітко розмежовує буденний і святковий одяг. Описуючи Уляну, «одягну, як у гості», Ю. Крашевський зазначає, що «на ній були недільні черевики, панчохи, біла хустка на голові, свитка підперезана червоним пасиком» [1, 35]. Марися із «Хати за селом», збираючись у неділю до церкви, «дістала білу сорочку і святкову хустину, одягла білу свитку й чобітки». Незважаючи на бідність, на ній були «і чобіточки, і поясок, і гудзичок гарненький коло сорочки, начебто хазяйської дитини» [2, 225, 226]. Всі люди, йдучи до церкви одягалися у святкове вбрання [2, 225].

Основою традиційного вбрання була сорочка. Ю.Крашевський не подає докладних описів цього компоненту одягу, лише називає його, зазначаючи, що сорочка застібалася на гудзичок [2, 225-226]. Дівочим вбранням була сукенка яку підв'язували червоним пасиком [1, 111]. Маленькі дівчата влітку ходили в одних сорочках [1, 18]. Сорочка була основою і чоловічого вбрання. В оповідання знаходимо відомість про те, що влітку під час обмолоту зернових чоловіки одягали лише одну сорочку [2, 84].

Пояси жіночого вбрання склалися із спідниць і фартухів, про які часто згадує Ю. Крашевський, описуючи жінок: «Уляна затулила лице фартухом»; «Дівчина в ...розпущеному на вітрі фартусі»; «сестри, витираючи очі фартухами»; «затуливши фартухом лице» та ін. [1, 19, 103, 107; 2, 81, 97, 185].

З компонентів вбрання чи не найчастіше згадується свитка (свита) – весняно-осіннє сукняне вбрання, що було подібним у чоловіків і жінок. Говорячи про однотипність вбрання поліщуків, письменник зазначає: «Всі свити однаково сірі, всі хустки однаково білі» [1, 7]. Свити носили не тільки восени і навесні, а й влітку. Інколи одягали дві свити [1, 7, 15, 16, 35, 53, 80, 84]. Святкові свити білими [2, 225]. Поряд із свитками побутовали сіряки (сіряк, проста сірячина) [1, 29, 91] – теж сукняне вбрання, але простіше виготовлене з грубшого сукна, зимовим вбранням волинських селян був кожух [2, 20, 231]. В негоду поверх звичайного вбрання накидали на голову складений мішок, а жінки – щей спідницю або фартух [2, 97, 185].

У творах знаходимо відомості про жіночі зачіски і головні убори. Зокрема добре простежується звичай, за яким тільки дівчата могли заплітати волосся в коси і ходити, а заміжні жінки мали ховати його під хустку. Наприклад, Тадеуш, намагаючись дізнатися, чи заміжня Уляна, першим ділом «глянув на коси, щоб дізнатися, чи заміжня, і не спостеріг їх». У неї було «гладенько зачесане волосся під білою хусткою». «Значить вона мала чоловіка» [1, 15, 111]. З жіночих

головних уборів часто згадуються хустки. Білі, швидше за все полотняні, хустки носили і дівчата, і жінки, у свято і вдень будень. Однак святковою була й червона хустка [1, 7, 15, 23, 35, 80, 107, 122; 2, 184]. Жінки носили й намітку, однак лише як святковий одяг [2, 227]. З чоловічих головних уборів згадується висока смушева шапка, чумарка, і дірваний солом'яний бриль [2, 13, 74, 159, 246].

Серед жіночого взуття Ю. Крашевський згадує черевики, чоботи, панчохи. Говорить про постолі, які були основним взуттям для чоловіків, жінок і дітей [1, 53; 2, 173, 184, 225, 226].

Невід'ємним компонентом чоловічого і жіночого вбрання був пояс [1, 35, 85, 111, 122, 125; 2, 157].

Доповненням до чоловічого вбрання була калитка, тобто шкіряний мішечок на зашморгу, куди клали губку і кресало [2, 48], а до жіночого – намисто. Можемо припустити, що в той час його носили у святкові дні. Наприклад, Настя одягала намисто, коли «почала наряджатися». Недаремно намисто на шиї дружини в будній день викликало підозру у Савки [1, 122].

Є згадки і про одяг інших станів. Наприклад, одяг молодого шляхтича «складався з тих вигадливих частин убрання, які опираються моді і не зважають на її вимоги. Сіра куртка, чорна чумарка, зелений сюртук на лисячому хутрі, бараняча шапка, солом'яний капелюх, грубі лосині рукавиці» [1, 13]. Серед убрання шляхтичів згадується жупан [2, 264].

Як бачимо, вбрання висвітлене в оповіданнях Ю. Крашевського фрагментарно, він здебільшого перераховує окремі його компоненти і в кількох випадках подає цілісний опис жіночого костюма. Письменник згадує сорочку, сукенку, спідницю, фартух, свиту, сіряк, пояс, хустку, намітку, панчохи, черевики, чоботи, намисто. Можемо простежити особливості дитячого вбрання, одягу дівчини і жінки, святкового і буденного жіночого вбрання, жіночих і дівочих зачісок.

Література

1. Крашевський Ю. І. Повісті // Пер. з пол.- К.: Дніпро, 1979.
2. Крашевський Ю. І. Хата за селом: Повісті // Пер. з пол.. – К.: Дніпро, 1967.

Колосовська Орина, Крохмаль Анастасія
Комунальний вищий навчальний заклад
«Запорізький педагогічний коледж»
Запорізької обласної ради
Науковий керівник: Скрипник Л.Г.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ЛЕПБУК – НОВІТНІЙ СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

«Нова українська школа» (НУШ) поставила перед українським суспільством непросте завдання: сформувати освітній простір, адекватний викликам ХХІ ст.

Слід пам'ятати, що школа майбутнього в Україні мислиться як така, де учителі, батьки і учні перебувають у партнерських взаємостосунках.

Медіаосвіта - частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні, так і новітні медіа.

Основне завдання пошуково - дослідної роботи – це:

- Створення лепбуку з розділів, що вивчаються у початковій школі;
- упровадження інноваційних методик навчання.

Лепбук – новітній спосіб організації навчальної діяльності з дошкільниками і молодшими школярами. Це гра, творчість, пізнання і дослідження нового, повторення і закріплення вивченого, систематизація знань.

Лепбуки допомагають швидко і ефективно засвоїти нову інформацію і закріпити вивчене в пізнавально-ігровій формі.

Першою з компетентностей, якими учень має оволодіти впродовж життя, є спілкування державною мовою.

А тому актуальність нашої роботи полягає в тому, що мовно-літературну освітню галузь формує перелік дисциплін, до яких входить українська мова, українська література.

Орфографія – це розділ мовознавства, який вивчає систему правил правопису.

Основна мета засвоєння правопису: формування в учнів орфографічної грамотності.

Завдання, які ставить перед собою вчитель початкової школи, для досягнення цієї цілі:

- Забезпечити засвоєння учнями основних орфографічних правил і понять;
- розвинути в учнів орфографічну пильність;
- навчити учнів користуватися орфографічним словником...

У реалізації цих завдань вчителям допомагають новітні способи організації навчальної діяльності. Одним з них є лепбук.

До нього можуть входити такі завдання:

1. Домівка слів

Учні розподіляють слова у три групи: односкладові, двоскладові та трискладові.

Серйозний, ліс, числа, включаєш, синій, сміх, кольори, крила, кіт, сьомий, день, польова, п'ять, читати.

Оскільки процес формування орфографічних навичок є довготривалим, то на всіх уроках вчителю слід багато уваги приділяти правописним вправам.

«Розвиток мовлення молодших школярів має набути статусу провідного принципу навчання рідної мови», - зазначається у Державному стандарті початкової загальної освіти.

Робота над вивченням лексичного матеріалу в початкових класах має велике загальноосвітнє і практичне значення. Вивчення лексики розвиває увагу учнів до значення й уживання слів у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови. Через інтерес до лексики виховується інтерес до мови в цілому.

Для систематизації знань учнів з розділу «Лексикологія» можна запропонувати такі завдання:

1. Доповнення прислів'я + творче завдання

Дітям пропонується доповнити прислів'я словами з конверта, наприклад:

1) Не краса красить, а .....

2) Без труда .....

3) Хто знання має, той і .....

4) Щоб рибу їсти, треба .....

Далі, дітям пропонується розвинути свою творчу уяву та свій творчий потенціал таким додатковим завданням: «Уявіть, що ви художник. До одного з прислів'їв створи ілюстрацію.»

Отже, такі міні-книжки з віконцями, кишеньками дають можливість систематизувати й розміщувати інформацію з певної теми у вигляді малюнків, невеликих текстів, фото, схем. Важливо, щоб наймолодші школярі пізнавали світ у всій його багатогранності.

Література:

1. http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vpro_vadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

Мацюк Софія

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ ім. Лесі Українки

Цимбалюк І.Л. викладач історії

МІСТЕЧКО ТОРЧИН У ФРАНКО-РОСІЙСЬКІЙ ВІЙНІ 1812 РОКУ

Однією із маловивчених сторінок торчинського минулого є франко-російська війна 1812 року.

У силу свого географічного розташування, Торчин ще до моменту відкритого вторгнення наполеонівських військ в межі Російської імперії став місцем дислокації окремих бойових підрозділів 3-ї Обсерваційної армії генерала О. П. Тормасова, що у той час діяла на Волині. Територіальна близькість до рубежів Австрійської імперії, яка була союзником Бонапарта (австрійський Допоміжний корпус під командуванням генерала Карла Шварценберга невдовзі взяв активну участь у боях на території Волинської губернії), зумовлювала й особливий статус Торчина, як стратегічно важливого прикордонного об'єкта [1, с.273].

Перехід «Великої армії» Наполеона через р. Німан і початок франко-російської війни 1812 року суттєво вплинули на роль Торчина в оперативних концепціях російського командування – відтепер містечко стало місцем тимчасового перебування тих військових підрозділів 3-ї Обсерваційної армії, які мали взяти участь у наступальних операціях на території Гродненської губернії.

Відомо, що під час російської ретиради через Торчин проходили військові підрозділи одного із найвидатніших кавалерійських командирів тої доби – генерала К. Й. Ламберта, який керував ар'єргардом 3-ї Обсерваційної армії,

прикриваючи її відхід за р. Стир [1, с. 274]. У той же час, власне сам Торчин був без бою залишений росіянами, потрапивши, таким чином, у зону окупації наполеонівськими військами.

За свідченнями російської розвідки, в околицях Торчина впродовж серпня-вересня 1812 р. дислокувалися сили VII-го корпусу під командуванням генерала Жана Луї Ебенезера Реньє (VII-й корпус сучасники ще часто називали «саксонським») [1, с. 274].

Можна стверджувати, що ховаючись від нестерпних поборів та частих грабунків, мешканці Торчина, як і більшість волинян, часто просто втікали до навколишніх лісів. Проте, були й ті, хто не боявся чинити відкритий опір. У народній пам'яті й донині збереглися спогади про хоробру торчинську міщанку Софію Чайку, яка спочатку самотійно вбила солдата із саксонського фуражирного загону (хлюпнула в обличчя офіцеру кип'яток і грюкнула рублем по голові. Офіцер упав. А жінка хутко скочила на його коня і втекла в ліс). Вона першою дала відсіч чужинцям. А вслід за нею і інші чинили опір фуражирам чужої армії. Рішучий спротив населення мав свої вагомні наслідки – саксонці відверто побоювалися народної помсти [2, с. 264; 3, с. 66].

За великим рахунком, масове вилучення продовольства, грабунки і побої, фактичне знищення врожаїв, руйнування будинків у ході бойових дій і тактика «спаленої землі» (яку спочатку частково використовували відступаючі частини росіян, а пізніше – і союзники Бонапарта) – ось лише короткий перелік тих страждань, які принесло населенню Торчина тогочасне франко-російське протистояння.

Прибуття на Волинь Дунайської армії адмірала П. В. Чичагова в перших числах вересня 1812 р. кардинально змінило стратегічну ситуацію в регіоні – з цього моменту війська наполеонівських союзників лише відступали, віддавши тактичну перевагу у руки своїх російських опонентів.

Прибуття деморалізованих солдат Цехмейстера й звістка про активізацію російських військ викликала загальне занепокоєння у рядах наполеонівських союзників, що й змусило останніх покинути Торчин. В жорстокій битві поблизу Торчина 9 (21) вересня австро-польсько-саксонська кіннота на чолі із вже згадуваним генералом Цехмейстером у протистоянні із російськими козаками втратила майже 400 вояків [1, с. 275]. На користь версії про бої під Торчином говорить і виявлене відомим краєзнавцем Г. О. Гуртовим у 2008 р. поховання австрійських вояків на території даного населеного пункту.

12 (24) вересня в містечко Торчин ввійшли росіяни (конкретніше – Олександрійський гусарський полк на чолі із генералом Ламбертом). Для Торчина «гроза дванадцятого року» закінчилась. [1, с. 276].

Уже після війни стало відомо, що серед тисяч героїв боїв проти наполеонівських військ був і торчинець Андрій Воїна. Він був вахмістром. Через деякий час імператорським розпорядженням йому присвоїли звання прапорщика. Документ про це, надрукований на пергаменті, його родичі зберегли до 2000 року. Нині він експонується в Торчинському народному музеї. [3, с. 67].

Торчин, як і решта волинських земель, вніс свій вагомий вклад в історію франко-російської війни 1812 року.

Література :

1. І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового. Науковий збірник. Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – 340 с., іл.
2. Гуртовий Г. О. Волинь – край козацький / Г. О. Гуртовий. – Луцьк: Надстир'я, 2009. – 388 с.
3. Гуртовий Г. О. Торчин – передзвін віків / Г. О. Гуртовий. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 356 с.

Неліпа Георгій

Науковий керівник: В. М. Дяченко, викладач історії, спеціаліст
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки

СТЕПАН БАНДЕРА: МІФОЛОГІЗАЦІЯ ПОСТАТІ

Степан Андрійович Бандера (1909–1959 рр.) – відомий український політичний діяч, ідеолог та теоретик українського націоналізму, голова Організації українських націоналістів (ОУН-Б). У новітній історії України С. Бандера є однією з найвідоміших, найсуперечливіших та міфологізованих постатей, саме тому актуальною є спроба проаналізувати соціокультурні та суспільно-політичні аспекти сприйняття та оцінки його особистості в сучасних українських реаліях.

Народився С. Бандера у 1909 р. в с. Старий Угринів у родині греко-католицького священника де з раннього дитинства його виховували в атмосфері патріотизму, що вплинуло на подальше формування його особистості. В шкільні роки він був активним учасником юнацької організації “Пласт”. Після закінчення гімназії у м. Стрий у 1928 р. навчався на агрономічному відділі Високої Політехнічної школи (м. Львів). В цей період займається культурно- громадською діяльністю: працював у читальні організації “Просвіта”, товариствах “Сокіл”, “Луг”, тоді ж став членом Української Військової організації та Організації Українських націоналістів. За свою громадсько-політичну діяльність у 1934 р. був засуджений польським урядом на довічне ув'язнення (відбував покарання до 1939р.). Після встановлення німецького окупаційного режиму у 1941 р. Бандера ініціює проголошення Акту відновлення Української Держави за що його було заарештовано та вислано до концтабору “Заксенгаузен” (у 1944 р. його було звільнено). Через постійну загрозу арешту радянськими спецслужбами він був змушений постійно змінювати місце проживання, жив у Берліні, Інсбруці, Зеєнфельді, Мюнхені. У 1959 р. агентом КДБ С. Бандеру було вбито [2].

С. Бандера – історична постать, до якої не згасає інтерес уже понад півстоліття. Сьогодні Україна звільняється від впливу радянських ідеологічних штампів, в цьому контексті варто проаналізувати феномен С. Бандери та історичні міфи пов'язані з його особистістю. Український історик В. В'ятрович зауважує, що ім'я С. Бандери надмірно заполітизоване та оточене історичними міфами, які зумовлені неповнотою знання і намаганнями експлуатувати його образ для ідеологічної обробки колективної свідомості українців і варто проаналізувати стереотипні уявлення які пов'язують ним. Найбільш поширеним мовним кліше

яке застосовують щодо його постаті є: “терорист”, “колаборант”, “розкольник” “авторитарний лідер”, “лише символ”.

Першим штампом який найчастіше застосовують щодо С. Бандери є “терорист” Часто силова спроба протистояти цьому насильству поза державними інституціями аутоматично розглядається як терор. Тому практично кожен національно-визвольний рух проходить етап, коли його представляють як терористичний, а його антиокупаційну боротьбу – як терористичні акти.

Мабуть, головний і найбільш потужний аргумент ненависників Бандери - це його співпраця з Німеччиною в період Другої світової війни. Дійсно, в ОУН на допомогу німецької армії в боротьбі проти більшовицької окупації покладалися досить серйозні надії. Разом з тим роль Третього Рейху в українському визвольному русі окремими націоналістами сприймалася по-різному. Бандера ж був проти цього, так як вважав, що в національно-визвольній війні Україна повинна покладатися тільки на свої сили. Після проголошення Акту відновлення Української Держави Бандера був схоплений німецькою поліцією і відправлений до концтабору. Залишається незрозумілим, як вийшло що, будучи сподвижником Гітлера, Бандера відбував покарання, а якщо він активно співпрацював з німецькою владою, то чому тоді саме питання німецького покровительства стало одним з головних протиріч між С. Бандерою і А. Мельником, що призвело до розколу ОУН.

Із еміграційного протистояння постає наступний стереотип щодо постаті Бандери-розкольника. Ряд істориків стверджують, що він відіграв радше деструктивну, аніж позитивну роль в українському визвольному русі, адже з його ім'ям пов'язаний розкол в ОУН. Однак до розколу організації призвели не лише особистісні амбіції Бандери, а швидше організаційні відмінності в поглядах ведення визвольної боротьби та орієнтацій щодо співпраці з німецькими окупантами. Також, часто С. Бандеру вважають авторитарним лідером. Саме через його людські якості – принциповість і непоступливість його звинувачують в авторитаризмі та нездорових владних амбіціях. Очевидно, що Бандера був амбітною людиною, вірив у визначальну роль вольових особистостей в історії. Він формувався в епоху, коли авторитарні тенденції домінували повсюдно, проте саме Бандера очолив опозицію, яка піднялася проти становлення одноосібного керівництва А.Мельника. Він прагнув до домінування власної політичної сили, проте ніколи не робив з цього головної цілі. Також, стереотипом, який чи не найактивніше утвердився в суспільстві нині, є теза, що Бандера не може вважатися національним героєм, адже безпосередньо не брав участь у визвольній боротьбі: спочатку як в'язень польських тюрем, згодом німецького концтабору, а відтак як політичний емігрант, який не мав змоги впливати на ситуацію в Україні? Проте аналіз історичних фактів чітко показує визначальну роль Бандери в українському визвольному русі. Саме він провів інкорпорацію УВО в ОУН, завершив формування структури організації, вивів на новий рівень діяльність ОУН. Під його керівництвом ОУН провела ряд бойових та пропагандистських акцій [1, с. 53-55].

Враховуючи вищевикладене, варто відзначити, що неоднозначність особистості С. Бандери ще багаторазово ставатиме предметом політтехнологічних маніпуляцій, міфологізацій, розвінчувань, об'єктом дискусій.

Однак, значення його постаті в історії України залишатиметься одним із ключових і домінантних феноменів українського виміру Другої світової війни.

Література

1. Грицак Я. Страсті за Бандерою: статті та есеї / Я. Грицак, І. Балинський. – Київ: Грані-Т, 2010. – 397 с.
2. Чайковський Д. Степан Бандера: людина - борець - провідник / Д. Чайковський. – Київ: УВС ім. Ю. Липи, 2017. – 125 с.

Рижук Олена

Науковий керівник: Борисюк О.Я., викладач-методист
ДВНЗ «Нововолинський електромеханічний коледж»

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІКИ ПОСЕЛЕНЬ ІВАНИЧІВЩИНИ

Від прадавніх часів у людини виникла потреба означувати місця, що пов'язані з розташуванням поселень, полюванням, обробіткою землі, та називати інші об'єкти, які так чи інакше ідентифікувалися з діяльністю людини і слугували їй своєрідним орієнтиром. Топоніми відзначаються багатством змісту і великим інформаційним потенціалом. Наголосимо, що всі населені пункти, що знаходяться в межах Іваничівського району, складатимуть об'єкт нашого дослідження.

Топоніміка Волинської області, яка частково торкалась поселень району, розглядалась, зокрема, у працях О. Шульгача [3], Л. Василюк [1] та ін.

Поселення Іваничівського району за походженням їхніх назв можна поділити на десять груп: назва походить від імені, прізвища чи прізвиська людини; від особливостей рельєфу; від поширення флори і фауни; від особливостей занять місцевого населення; від назви племен; вказує на вік поселення; сформувалась від слова “воля”; від польських слів; від переселенців; від іншого [2].

Першу групу об'єднують населені пункти, назва яких походить від імен, прізвищ, прізвиस्क поміщиків, яким належали або самі села, або землі навколо них, а також від тих, хто заснував поселення. Назви п'яти населених пунктів виводять від чоловічих імен: *Михале*, *Іванів*, *Іванівка*, *Петрове*, *Романівка*. Сім сіл успадкували прізвища власників або засновників. Так, *Іваничі* належали у минулому Григорію Іваницькому; *Тишковичі* - панові Тишковичові; *Риковичі* - свою назву село отримало на честь іноземця Рикова; *Старий Порицьк і Порицьк* - князеві Олександрові Порицькому; *Древині* були засновані родиною Древинських, *Будятичі* - поселення родини чи підданих Будяти / Будимира. Назви трьох сіл, утворюють множинну форму, скажімо, *Жашковичі* - від Жашковичь; *Осмиловичі* - від Осмиловичь, *Радовичі* - від Радовичь. *Мишів*, *Павлівка*, *Щенятин*, - це поселення, назви яких вказують на імена власників, котрим належали або села, або землі. Назви двох поселень походять від прізвиस्क. Зокрема, *Кречів* отримало найменування від прізвиська Креч, а *Морозовичі* названі на честь пана, якого звали Морозом. Назва ж села *Біличі* утворилася від

особливостей рельєфу чи угідь, або вказує на характер флори чи фауни. Виявилося, що у лісах біля поселення було багато білок, тому й назвали село «Белицьке», тобто «село білок», Біличі по-сучасному.

До другого об'єднання входять сім сіл, назву яких виводять від особливостей поверхні, на якій вони розміщені. Три поселення, які опосередковано характеризують рельєф поверхні, а саме: село *Верхнів, Гряди, Низкиничі*. Назви двох сіл пішли від особливостей розміщення щодо гідрологічних об'єктів: *Заболотці, Заставне*. Два населених пункти вказують на особливість рослинного покриву: *Луковичі, Лугове*.

У третю групу входять ті населені пункти, назва яких походить від роду занять населення в період заснування населеного пункту. Сюди належать сім сіл, а саме: *Лежниця* походить від слова “лазня”; *Млинище* найменуванню зобов'язане двом плавучим водяним млинам; назва *Поромів* похідна від слова “пором”; *Шахтарське* знаменує відкриття на терені села Нововолинської шахти № 1; *Бортнів* похідне від слова “бортень” - бортництво; *Милятин* за однією з версій вказує на миловарню, яка знаходилась за тином; *Мовники* називаються так від словосполучень: “вчені-мовознавці” і “викладачі мови”.

У четвертій групі оформлені п'ять населених пунктів, назви яких відображають рослинність даної території. Сюди входить *Кропивщина, Грушів, Соснина, Хренів, Грибовиця*.

П'ята група включає три поселення, а саме: *Волиця, Волиця Морозовицька і Самоволя*, назва яких сформувався від слова “воля”.

Шосту групу формують поселення, назва яких вказує на їхній вік. Сюди віднесемо два населених пункти, а саме: *Старосілля, Нововолинськ*.

Сьоме об'єднання містить два села, які зазначають племена, що населяли дану територію, а саме: *Бужковичі, Русовичі*.

У восьмій групі слід виділити два села, назви яких походять від польських слів, а саме: *Менчичі* від “менчице”, що є однокорінним зі словом “męczyć” і означає мучити; *Переславичі* від слова “przesławicze”, що в перекладі відповідає прославляти.

Дев'яту групу складають також три села із назвами, що підтверджують наявність переселенців, які їх населяли. *Нова Лішня* була заселена з осілих там селян із Галичини, які на своїх землях були зайвими (лишніми). *Колона* засвідчує переселенців з інших країн – колоністів. *Космівка* – назва походить від переселенців із польського міста Kosmowo.

Десяту групу утворюють вісім поселень. Вони не належать до жодної з попередніх груп. Походження їх назв визначити важко. Версій багато, кожна з них може бути вірогідною. До них належать: *Бужанка, Литовеж, Жовтневе, Стара Лішня, Топилище, Трубки, Ориці, Завидів*.

Отже, у назвах місцевостей - топонімах, які є одночасно відображенням історичних, географічних і мовних явищ, відбиті відомості, що мають велике наукове і практичне значення.

Список використаних джерел:

1.Василюк Д.Л. Роль топоніміки в історико-ландшафтних дослідженнях Волинського Полісся і Людмила Василюк /7 Природа Західного Полісся та

прилеглих територій: зб. наук, прац»№5 і ВНУ ім.. Лесі Українки; [редколегія: Ф. Зузік (гол.ред.), С. Волгін, Л. Ільїн, І.Ковальчук та ін.]. - Луцьк: “Вежа” Вол. нац. ун-ту, 2008.-С. 66-71.

2.Ковальчук І П. Походження назв населених пунктів Іваничівського району Волинської області //Чернівці : Чернівецький нац.ун-т, 2010. - Вип.527 : Географія.-120с.

3.Шульгач В.П. Ойкономія Волині: етимологічний словник-довідник /В.П. Шульгач.—К.: Клет, 2001.

SEKCJA 2. SOCJALNE I POKREWNE NAUKI

Autor: Karol Gadzicki
Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych
im. gen. Władysława Andersa w Chełmie
Opiekun: mgr Joanna Pawluk

PRAKTYKI ZAWODOWE JAKO PIERWSZY KROK W DOROSŁOŚĆ

Niezależnie od tego, gdzie się uczysz, w której jesteś klasie, swój czas powinieneś wykorzystać w najbardziej efektywny sposób. Dlatego też warto zacząć od zdobywania praktyki. Staż, czy szkolne praktyki zawodowe, nawet jeśli są bezpłatne, dostarczają nowych umiejętności, ogólnego obycia w miejscu pracy, a także cennych kontaktów zawodowych na przyszłość. Warto o nie zadbać już na etapie szkoły średniej, gdyż zdobycie doświadczenia już na początku swojej kariery zawodowej jest ważną kartą przetargową na rynku pracy.

Znalezienie ciekawego i pełnopłatnego zajęcia zaraz po szkole nie jest dziś już taką oczywistą rzeczą, jak było choćby kilkanaście lat temu [1]. Oczekiwania pracodawców stale rosną, a konkurencja nie śpi. Wartościowe oferty, w dużej mierze są dostosowane do poziomu doświadczenia i młodego wieku kandydata, można znaleźć między innymi w biurach karier, działających przy oddziałach wyższych szkół. Co ciekawe, nie chodzi tu jedynie o bezpłatne staże, ale również o warte rozważenia oferty pracy w sektorze biznesowym dla osób uczących się. Swoje kroki w drodze po pierwsze praktyki i staż jeśli jest się uczniem lub studentem można kierować właśnie tam. Warto jednak pamiętać, że już na etapie poszukiwania stażysty wiele firm wymaga od kandydata życiorysu. Pomoże w tym kilka sprawdzonych sztuczek i wbrew pozorom, duża doza szczerości. Tego można dowiedzieć się z wielu poradników przygotowanych przez ekspertów wyższych szkół oraz doradców zawodowych.

Na dzisiejszym rynku pracy coraz bardziej liczą się konkretne kompetencje i wąska specjalizacja. Służą temu poszczególne plany studiów na wyższych uczelniach. Jednak w oczach pracodawców liczy się coś jeszcze – umiejętności miękkie. Pracownicy biur karier organizują szkolenia dla uczniów w zakresie poruszania się po rynku pracy.

Organizacja praktyk zawodowych, zarówno tych obowiązkowych jak i ponadprogramowych, wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracodawców u których można odbyć wartościowe praktyki, ocena przebiegu praktyk – tego możesz oczekiwać również od doradców zawodowych, zatrudnionych w szkołach średnich.

Nie wystarczy studiować, ale trzeba przede wszystkim „praktykować” i uczestniczyć w rozmaitych projektach, żeby po zakończeniu edukacji móc pochwalić się przed pracodawcą doświadczeniem zawodowym [2]. Nie da się całej wiedzy potrzebnej do wykonywania przyszłego zawodu przekazać podczas lekcji i wykładów. Studenci i uczniowie powinni mieć okazję poznać swoje przyszłe miejsce pracy nie tylko w czasie praktyk, ale także w trakcie zajęć prowadzonych przez szkołę. Ze względu na specyfikę niektórych zawodów, uczelnie powinny organizować zajęcia nie tylko z teorii ale również praktyki, na przykład w pracowniach medycznych, chemicznych czy agencjach reklamowych. Tak, aby młodzież mogła poznać aktywną

stronę swojego zawodu i skonfrontować swoją wiedzę. Jest to niezmiernie ważny element edukacji, bez którego świeżo upieczonemu magistrzowi będzie się bardzo trudno odnaleźć na rynku pracy.

Praca w czasie szkoły to podstawa, żeby móc liczyć na dobry zawodowy start po ich zakończeniu – mówią jedni. Jeszcze się w życiu napracujemy, a młodym jest się tylko raz – argumentują inni, coraz mniej liczni. Czy praca w czasie szkoły to dzisiaj konieczność, a CV z luką w rubryce „doświadczenie” ląduje od razu w koszu? Młodzi ludzie wolą nie ryzykować, na co wskazują badania rynku. Wielu uczniów w dzisiejszych czasach zaczyna łączyć naukę i pracę. Młodzież, przerażona brakiem doświadczenia zawodowego wolą nie przedłużać okresu wejścia na rynek pracy, ale wyteńczyć siły i rozwijać się w szybszym tempie. Nie sposób dziwić się takiemu podejściu. Nie warto czekać na zakończenie szkoły, lecz odpowiednio wcześnie zbudować przewagę konkurencyjną w postaci bogatego doświadczenia. Dobre praktyki w tym zakresie wprowadza polska szkoła zawodowa, która w swoim programie nauczania wprowadza praktyki zawodowe.

Na rynku coraz ważniejsza jest praktyczna nauka zawodu, zdobycie kwalifikacji i umiejętności. Uczniowie chętniej korzystają ze staży i płatnych praktyk, a firmy częściej zatrudniają młodych [3]. Współpraca pracodawców ze szkołami zawodowymi jest od dawna w centrum zainteresowań środowisk związanych z edukacją oraz światem gospodarki. Znalazło to także swoje odzwierciedlenie w unijnym Programie PO WER – Wiedza, Edukacja, Rozwój oraz Regionalnych Programach Operacyjnych. Działania służące rozwojowi tej współpracy zaplanowano zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym. Opisane są one przede wszystkim w Priorytecie inwestycyjnym 10.3. Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie. Realizując zadania związane z przygotowaniem uczniów do świadomego planowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej, szkoły mogą i powinny współpracować z różnymi instytucjami, organizacjami, w tym pozarządowymi, uczelniami i pracodawcami, tworząc lokalne sieci na rzecz doradztwa.

Wysiłek poczyniony dziś zaprocentuje w przyszłości, gdyż celem praktyki zawodowej jest umożliwienie uczniom zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności w rzeczywistych warunkach pracy. Większy zakres doświadczenia sprawia, że absolwent szkoły zawodowej już na starcie znajduje się poziom wyżej, pozostawiając konkurencję daleko w tyle.

Literatura:

1. <http://www.wsb.pl/praktyki-studenckie-i-staze-kariera-krok-po-kroku> (dane z dnia 03.04.2018)
2. J. Soroko, Dobre praktyki to podstawa, <https://edunews.pl/system-edukacji/uczelnie/1492-dobre-praktyki-to-podstawa> (dostęp 03.04.2018)
3. <http://www.pomorska.pl/strefa-biznesu/pilnie-zatrudnie/a/staze-i-praktyki-daja-uczniom-szanse-na-lepszy-zawodowy-start,12219855/> (dostęp 03.04.2018)

PRZYROST NATURALNY I JEGO WPLYW GOSPODARCZY

W ostatnim czasie nadmierny przyrost naturalny wywołuje niepokój związany z możliwymi konsekwencjami przeludnienia. Wielu specjalistów uważa, że kontrola przyrostu naturalnego jest konieczna, aby zapobiec całkowitemu zniszczeniu życia na Ziemi.

Przeludnienie ma miejsce, gdy na świecie lub w jego części mieszka zbyt wielu ludzi, aby zasoby naturalne danego regionu mogły zaspokoić ich potrzeby. Przez całe tysiąclecia problem ten był nieobecny. Wskaźniki urodzeń były wysokie. Takimi okazały się również wskaźniki umieralności z powodu chorób, katastrof żywiołowych, wojen i niewolniczej pracy. Liczba ludności świata podnosiła się więc bardzo wolno. Jednakże od XVII wieku poprawa warunków życia, rozwój medycyny i techniki – zarówno rolniczej jak i przemysłowej – doprowadziły do spadku wskaźnika liczby zgonów i szybkiego wzrostu demograficznego. Eksplozja demograficzna, która miała miejsce między drugim dziesięcioleciem XX w., gdy liczba ludności świata przekroczyła 2 mld., a ostatnim dziesięcioleciem naszego stulecia, kiedy liczba ta osiągnęła ok. 5,4 mld., wywołuje głęboki niepokój.

Obecnie liczba ludności świata wzrasta o 80 mln. rocznie, a z niektórych najnowszych prognoz wynika, że to gwałtowne tempo wzrostu utrzyma się. Uważa się, że liczba ludności może ostatecznie ustabilizować się około 2120r., kiedy osiągnie ona poziom mniej więcej 11,6 mld. Niektóre prognozy mówią o 14 mld lub większej liczbie. [1]

Ta eksplozja demograficzna jest w dużym stopniu wynikiem zjawiska, które można by nazwać „kontrolowaniem wskaźnika śmiertelności”. Obniżenie tego wskaźnika jest możliwe dzięki postępom medycyny. W krajach rozwiniętych kontrolowanie wskaźnika śmiertelności powiązane było ze spadkiem liczby urodzin, szczególnie w miastach przemysłowych, gdzie trudno było utrzymać dużą rodzinę. Jednakże kontrolowanie wskaźnika śmiertelności nie było możliwe w krajach Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej aż do połowy naszego stulecia, a gdy możliwość ta się pojawiła i prognozowana długość życia wzrosła, nie towarzyszył temu spadek wskaźnika naturalnego – częściowo ze względu na na miejscowe wierzenia.

W rezultacie eksplozja demograficzna dotknęła najmocniej kraje najbiedniejsze – te, którym najtrudniej było zapewnić byt wzrastającej liczbie ludności. Niektórzy eksperci oceniają, że ponad 90% przyrostu naturalnego w ciągu następnych 50 lat przypadnie na kraje rozwijające się. Z tego powodu wzrośnie presja wywierana przez człowieka na środowisko naturalne, przyspieszając takie procesy, jak niszczenie lasów tropikalnych czy rozszerzanie pustyń. [2]

Szybki przyrost naturalny działa hamująco na rozwój gospodarczy, ze względu na duże koszty opieki państwa nad dziećmi, które nie biorą udziału w wypracowywaniu dochodu narodowego. Dlatego podnoszenie się stopy życiowej w większości krajów rozwijających się następuje bardzo wolno.

Problem wzrostu wskaźnika przyrostu naturalnego spowodował wprowadzenie w ponad 80 krajach, wspomaganych przez instytucje prywatne i międzynarodowe, polityki mającej na celu wprowadzenie ścisłej kontroli urodzeń. Na przykład Japonia uruchomiła program kontroli urodzeń w roku 1948, kiedy zalegalizowano tam aborcję i antykoncepcję. W ciągu 10 lat wskaźnik przyrostu naturalnego obniżył się o połowę. Chiny, w których mieszka jedna piąta ludności świata, ale gdzie znajduje się tylko 2% światowego areału ziemi zdatnej pod uprawę, wprowadziły politykę kontroli urodzeń w latach 50. Obecnie zachęca się ludzi, aby pobierali się w późniejszym wieku i mieli tylko jedno dziecko. Polityka ta odniosła spory sukces, szczególnie w miastach i tempo przyrostu naturalnego w Chinach spadło z 2,2%, rocznie w latach 1965 –80 do 1,4% w latach 1980-90. Mniejsze sukcesy zanotowano w rejonach wiejskich.

Indie, gdzie w 1991 r. liczba ludności osiągnęła 844 mln., także usiłowały kontrolować przyrost naturalny, ponieważ roczny wskaźnik przyrostu naturalnego, równy w latach 1980-90 2,1% był tam wyższy nawet niż w Chinach. W latach 60-ych rząd Indii zachęcał do dobrowolnej sterylizacji ojców, którzy spłodzili już więcej niż czwórkę dzieci, a w latach 70-ych wprowadzono sterylizację przymusową. Jednak ta polityka miała nieznaczny tylko wpływ na wielkość przyrostu naturalnego, ponieważ objęci zostali nią ludzie w średnim wieku, którzy mieli już rodziny. Była także niepopularna, co doprowadziło do zamieszek. Obecnie większość krajów koncentruje się na zachęcaniu do stosowania środków i metod antykoncepcyjnych.

W niektórych krajach rozwijających się istnieje silny opór przeciwko programom kontroli urodzeń. Niektórzy podejrzliwie spoglądają na idee przychodzące z Zachodu, jako na formę neokolonializmu. Inni sprzeciwiają się kontroli urodzeń ze względu na przekonania religijne. Dzieje się tak w Ameryce Łacińskiej, gdzie katolicy tradycyjnie sprzeciwiają się kontroli urodzeń i aborcji. Niektórzy wyznawcy islamu również są zwolennikami dużych rodzin, a niektóre społeczności afrykańskie uważają wysoki przyrost naturalny za czynnik zapewniający przetrwanie dusz ich przodków.

Dobrowolne planowanie rodziny nie musi oznaczać w każdym przypadku mniejszych rodzin. Jednak z doświadczeń krajów rozwijających się wynika, że gdy rodzice zorientują się, że ich dzieci mają o wiele większe szanse przeżycia okresu niemowlęctwa, decydują się oni na mniej liczne potomstwo.[2]

Literatura

[1] Zmiany liczby ludności świata w latach 1950-2050 w krajach słabo i wysoko rozwiniętych (w mld osób)

Źródło: United Nations Publications

[2] Dziesięć najludniejszych państw świata w latach 1990 i 1999 (tabelka w załączniku)

Źródło: United Nations Publications

WPLYW MŁODZIEŻY NA ROZWÓJ GOSPODARKI NARODOWEJ, A EMIGRACJA ZAROBKOWA POLAKÓW

Słownik języka polskiego definiuje „gospodarkę narodową” jako całokształt zasobów oraz działalności prowadzonej w sferze produkcji, obiegu i konsumpcji w danym kraju. Dzieli się na działy, do których zaliczamy: przemysł, rolnictwo, budownictwo, transport, handel itp. [1, s. 152]. Do działań sprzyjających rozwojowi gospodarki zalicza się liczne innowacje i modernizacje, które mają ułatwić znalezienie dobrze płatnej pracy. Dzięki zachodzącym w gospodarce zmianom powstają nowe zakłady pracy i tysiące możliwości dla przyszłych pracowników. Jaki jednak wpływ na gospodarkę ma emigracja młodzieży? Analiza wyników statystycznych dowodzi, że negatywny.

Odwołując się do pracy zbiorowej - Sprawozdania specjalnego nr 5/2017 [2] zauważmy, że już na koniec czerwca 2016 r. ponad 4,2 mln młodych osób w wieku do 25 lat w UE nadal było bezrobotnych. Wielu młodych ludzi opuszcza swój rodzinny kraj i wyjeżdża do pracy za granicę. Dla wielu z nich pozostanie w Polsce kończy się bezrobociem i biedą.

Jedną z najważniejszych inicjatyw UE ukierunkowanych na tę kwestię jest gwarancja dla młodzieży dotycząca zatrudnienia. W jej ramach państwa członkowskie (również Polska) powinny zapewnić, aby wszyscy młodzi ludzie w wieku do 25 lat otrzymali dobrej jakości ofertę zatrudnienia, dalszego kształcenia, przygotowania zawodowego lub praktyki zawodowej w ciągu czterech miesięcy od zakończenia kształcenia lub chwili, gdy zostali bezrobotni. Każde państwo powinno przecież gwarantować pracę obywatelowi. Zauważalny jest również wzrost emigracji zarobkowej wielu wykształconych obywateli państw Europy Wschodniej. Młodzi ludzie opuszczają kraj, bo pragną godnie żyć. Prawie 14 proc. aktywnych lub potencjalnych uczestników rynku rozważa emigrację zarobkową w ciągu najbliższego roku – wynika z najnowszego raportu Work Service. Wśród młodych – jest to prawie 40 procent.

Deklaracje o emigracji są ucieczką przed perspektywą niskich płac, skutkami gorszego wykształcenia, niskiego poziomu urbanizacji regionów kraju, z których ankietowani pochodzą. Obecnie największą popularnością cieszy się nadal Wielka Brytania i Niemcy, ale największy skok w rankingu, bo aż 11 punktów procentowych, zrobiła Holandia.

W przypadku Polski i niejednokrotnie dość prostych pracy wykonywanych przez polskich pracowników, często zdarza się, że po okresowym wyjeździe „za pracą” dany emigrant wraca do kraju z zebraniem kapitałem i rozpoczyna tutaj nowe życie, np. prowadząc działalność gospodarczą. Z drugiej jednak strony, zdarza się także, że do krajów zachodnich wyjeżdżają bardzo dobrzy specjaliści, którzy choć kształceni w Polsce (czyli w trakcie nauki finansowani z funduszy publicznych), wzmacniają PKB i jakość życia w innych krajach. Bardzo obrazowym przykładem takiego zjawiska są wyjazdy lekarzy – zjawisko to było w ostatnich latach na tyle nasilone, iż w pewnych częściach Polski zaczęło ich po prostu brakować.

Finalnie widać, że emigracja zarobkowa Polaków ma negatywny wpływ na kształtowanie gospodarki narodowej. Wyjazd z Polski tysiący osób – potencjalnych pracowników i specjalistów, którzy mogliby budować polską gospodarkę powoduje ubożenie państwa.

Polsce potrzebna jest otwartość na inicjatywy młodych obywateli, którzy systematycznie podnosząc swoje kwalifikacje mogliby znacząco wpływać na rozwój gospodarki narodowej swojego kraju, zamiast stanowić jedynie namiastkę obywateli Unii Europejskiej.

Literatura:

1. Jan Doroszewski, gospodarka narodowa, w: tegoż, Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 2002, s.152.

2. Sprawozdanie specjalne nr 5/2017 „Bezrobocie wśród młodzieży – czy polityka UE wpłynęła na zmianę sytuacji? w: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_5/SR_YOUTH_GUARANTEE_PL.pdf, ścieżka dostępu: 04.04.2018.

Матвійчук Владислав Вікторович
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Бардюк Л. В.,
спеціаліст вищої категорії, викладач - методист

РОЗВИТОК УРБАНІСТИЧНИХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ МІСТА ЛУЦЬКА ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ

Волинська область має велику кількість історико-культурних пам'яток, що є передумовою успішного функціонування туристичної галузі. Також, розвитку туризму сприяє вигідне географічне положення, розвинена транспортно-дорожня мережа, що з'єднує Волинську область не лише з іншими регіонами України, але і з Білоруссю та Польщею.

До історико-культурних пам'яток Волині належать:

- археологічні знахідки, що поділяються на дві групи: місця поселення стародавніх людей і місця поховань. Найбільше пам'яток археології виявлено в Луцькому та Володимир-Волинському районах;

- пам'ятки архітектури: культові споруди, замки, палаци, громадські та житлові будівлі, сучасні архітектурні ансамблі. В області нараховується більше 150 пам'яток архітектури, 101 з них – державного значення;

- музеї, картинні галереї, меморіальні дошки, обеліски, меморіали і т.д.;

Однією з найвідоміших урбоекосистем Волинської області є місто Луцьк [1,с.3-5].

Найцікавішим туристичним об'єктом Луцька є архітектурно-історичний заповідник «Старе місто». На його території знаходяться Луцький замок, який складається з 3 веж, фортечних стін, княжого палацу, решток церкви Іоанна Богослова. Верхній замок відігравав значну роль в адміністративному і суспільному житті міста, особливо в часи, коли Луцьк був столицею окремого

князівства, а пізніше адміністративним центром всієї Західної Волині. Нижній замок менш відомий і погано зберігся. Тепер можна побачити тільки залишки кладки стін, ознаки рову і одну з восьми веж – вежу Чарторийських.

На Замковій площі розміщується комплекс монастиря єзуїтів, який складається з колишніх будинку колегіуму, житлових і службових будівель монастиря, костелу Святого Петра і Павла (1606-1610р). Підземні споруди костелу, які вже є розкопані і реставруються – відкриті туристам. На стелі, збереглися залишки розписів підземного костелу, численні поховання, камери для утримання в'язнів та колодязь [2,с.11-14.].

Костел і монастир тринітаріїв, монастир ширіток, домініканський, монастир, монастир бригідок , Покровська церква, Христовоздвиженська церква, Лютеранська кірха, синагога з великим молитовним залом і чотириповерховою вежею у південно-західній її частині – ось не повний перелік цікавих та пізнавальних об'єктів історії та культури нашого міста.

Хоча Луцьк має потужну базу культурних закладів, проте, на мою думку, існує ряд проблем, які негативно впливають на стан їх популяризації , а отже і на розвиток туризму в місті. Головна проблема луцького туризму – низький рівень реклами міста не тільки в Україні, за кордоном , а й серед місцевого населення, погане транспортне сполучення, низький рівень сервісу та мале фінансування з бюджету.

За офіційними оцінками, впродовж минулого 2017 року місто відвідало близько 255 тисяч туристів і 80% хочуть завітати до обласного центру Волині ще раз. Але, як з'ясувалось, з-за кордону до Луцька їдуть лише 11% туристів, всі інші – українці. Подорожуючі стверджують, що їх обурює відсутність належного рівня сфери обслуговування в туристичній галузі, відсутність доступних закладів харчування в старій частині міста, недостатня кількість магазинів з сувенірною продукцією та виробами народних умільців.

Окрім того, результати дослідження показали, що туристи залишаються у місті на ночівлю у 58% випадків. Однак 21% із них проживають у друзів та родичів. Помітною є відсутність розвиненої та офіційно облікованої мережі альтернативних засобів розміщення економічного класу (хостелів, малих та міні-готелів), вартість проживання у яких значно нижча. Згідно даних Всеукраїнської молодіжної хостел-асоціації в Україні функціонує лише близько 100 хостелів (в Європі офіційно зареєстровано 18 тис. хостелів, з них 4,5 тис. об'єднані єдиною системою бронювання) [3].

Не задовольняє подорожуючих невідповідність цін рівню якості готельних послуг. Вартість проживання в луцьких готелях в 2-3 рази перевищує вартість проживання в готелях аналогічного рівня країн Європи, що зумовлено неналежним державним регулюванням цієї сфери.

Недостатня кількість та неналежний рівень підготовки кадрів для туристичної галузі – також проблема. Значна частина екскурсіводів не володіє англійською мовою, та не в змозі спілкуватися з іноземними туристами.

Ще однією проблемою, про яку варто сказати, є короткий та не зручний час роботи туристичних об'єктів, наприклад, замку Любарта. Адже туристи, які приходять до замку після 18-19 години, просто не можуть потрапити туди. Та й ранішній час роботи починається з 10 години, тому туристи, які прибувають біля

8 години ранку не в змозі на протязі двох годин відвідати замок. Вважаю, необхідно хоча б на літній період змінити режим його роботи.

Проте найвагомішою проблемою є відсутність фінансування ремонтно-реставраційних робіт пам'яток архітектури та відсутність коштів на відновлення історичної забудови у Луцьку. Ці завдання зараз є першочерговими. Тому, з метою створення належного конкурентного середовища на туристичному ринку, органам державної влади доцільно виважено підійти до питання залучення іноземних інвестицій, більше уваги приділити економічному та податковому заохоченню місцевих інвесторів в напрямку створення сприятливих умов для розвитку туристичної справи нашого міста.

Отже, туристичний потенціал міста Луцька величезний, але потрібно активно працювати над його розвитком, знайти шляхи і методи подолання проблем, що існують у цій галузі.

Література

1. Туристичні ресурси України з атласом туристичних мандрівок: довідкове видання / Волошин І.М., Матвійчук Л.Ю., К.В. Ненько. Львів: ЛДУФК, 2015.

2. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. / В. І. Павлов, Л. М. Черчик . Луцьк, Надстир'я, 1998. 124 с.

3. URL: <http://nkontrol.org.ua/u-lucku-treba-aktivnishe-pracyuvati> (дата звернення 26.03.2018)

Цибульська Карина
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Бардюк Л. В.,
спеціаліст вищої категорії, викладач - методист

МОВНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ – ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ

Кризова політична ситуація, яка склалася в Україні, висока конкуренція в політикумі вимагають від політичних діячів шукати методи пристосування до політичних умов і «виживання» в боротьбі за владу. З одного боку, потрібно стежити за конкурентами, аналізувати їх поведінку, програми, дії, а з іншого боку, - створювати собі адекватний імідж, який би сприймався населенням, вміти відволікати увагу громадян від своїх слабких сторін, демонструвати «активну» діяльність тощо. Тобто мова йде про використання різних технологій, які є за своїм характером маніпулюючими. Такі політичні технології дають можливість політикам отримувати голоси виборців.

Так, політична маніпуляція є феноменом, який досліджується психологами, політологами, соціологами та ін. Серед іноземних вчених це поняття розглядали К. Бекер, Р. Ебелінг, В. Рікер та ін., а серед українських цікавими є праці таких авторів, як В. Васютинський, В. Кальниш, І. Миклашук, Г. Почепцов, П. Фролов та ін.

Як засвідчують дослідження, саме політики найбільш причетні до поділу населення України на дві основні орієнтації. Першу умовно називають

«українською» («галицькою»), другу – «радянською» («донецькою»). У культурній сфері перша характеризується наданням переваги українській мові в приватному спілкуванні й освіті, спрямованістю на українську культуру, а друга – спілкуванням переважно російською мовою за теоретичного визнання рівноправ'я мов і запевнення в байдужості до мови спілкування [1, с.120-122].

У своєму інтерв'ю директор Фонду «Демократичні ініціативи» Ірина Бекешкіна підтвердила: «Мовна політика, як і раніше, розколює електорат на «своїх» та «чужих».

Так ще у 2004 році з метою завоювання голосів виборців передвиборча програма кандидата в президенти Віктора Януковича передбачала «вільний розвиток російської»: «Послідовно утверджуватимемо державний статус української мови. Забезпечимо вільний розвиток російської мови, піднесення мов етносів та самобутніх національних культур». У програмі Партії регіонів під час виборів до Верховної Ради України 2006 року зазначалося: «Ми за надання російській мові статусу другої державної в Україні. Наш лозунг: «Дві мови – один народ!»

З іншого боку, ідея, яка може мобілізувати виборців, – практично завжди козир і для опозиції. А отже, порушене мовне питання як таке, що не може залишити людей байдужими і змушує кожного зробити власний світоглядний вибір, стає і для політичних опонентів – партій, а також численних «третьох сил», що визначають себе як опозиційні, – потужним інструментом передвиборчої агітації (згадаймо політичну телерекламу партії «Наша Україна»: «Захисти солов'їну – голосуй за «Нашу Україну»).

Часто питання мови стає предметом демагогії: красивих популістських гасел, нездійснених обіцянок: «...В українській ситуації, та й не тільки в українській ситуації, мова – це є державоутворюючий фактор» - вказував тодішній лідер «Нашої України» Віктор Ющенко.

«Питання мови – це для мене питання України» - зазначав голова Верховної Ради Андрій Парубій (колишній член ВО «Батьківщина»).

«Знати, любити українську мову – це має бути питанням національної честі й гідності для всіх українців. Ми закликаємо усіх вивчати рідну мову, більше читати й розмовляти українською – й таким чином робити свій внесок у збереження нашої мови» - (із заяви партії «УДАР») [2, с.98-99].

Отже, в Україні мовне питання традиційно є центральним предметом демагогії, популістських гасел, нездійснених обіцянок, навмисного викривлення фактів задля політичних та інших корисливих цілей, які використовують політики або політичні угруповання для здобуття або утримання влади. В період передвиборчих кампаній завжди проводилась цілеспрямована маніпуляція суспільною свідомістю для того, щоб відволікти увагу людей від непопулярних кроків у зовнішньополітичній діяльності, від економічних і соціальних проблем та залучитися підтримкою людей на чергових виборах.

Я вважаю, що політикам у своїй «мовній політиці» слід послуговуватися головним Законом України – Конституцією. У частині першій статті 10 Конституції України, прийнятої Верховною Радою України 28 червня 1996 року, сказано: державною мовою в Україні є українська мова. Гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних

меншин України (частина третя). Про двомовність, тобто про дві державні мови, не йдеться.

Президент України Петро Порошенко під час церемонії вручення Національної премії України імені Тараса Шевченка 9 березня 2018 року в Києві, закликав політиків не використовувати мовне питання під час виборчих кампаній.

Президент наголосив, що мова має об'єднувати, а не розколювати державу. «Саме виходячи із цих міркувань, я дуже не хотів би, щоб мовне питання знову стало на порядок денний виборчої кампанії. Мова має об'єднувати, а не розколювати державу. Ми не маємо права дати час п'ятій колоні і отримати з того бодай найменший зиск на майбутніх президентських, парламентських і місцевих виборах», - сказав він. [3]

Література

1. Бріцин В. М. Мовна політика / Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ, Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 361с.

2. Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі: монографія / Олена Руда; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2012. 232 с.

3.URL:<https://www.unian.ua/politics/10036124-poroshenko-zaklikav-politikiv-ne-vikoristovuvati-movne-pitannya-pid-chas-viborchih-kampaniy.html> (дата звернення 11.03.2018)

СЕКЦІЯ 3. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Magdalena Błażejewska
Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych
im. gen. Wł. Andersa w Chełmie
Opiekun: mgr Agnieszka Wereszczyńska

MOJA PIERWSZA FIRMA W ŚWIETLE POLSKICH PRZEPISÓW

Każdy obywatel Polski, który ukończył 18 rok życia ma prawo do założenia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Więc jeżeli nie jesteśmy funkcjonariuszami publicznymi oraz nie otrzymaliśmy na mocy wyroku sądowego zakazu prowadzenie działalności gospodarczej możemy założyć własną firmę.

Na początek przedstawmy czym w ogóle jest własna działalność gospodarcza. Działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły[1]. Zawsze zanim założymy firmę zastanawiamy się skąd pozyskać środki. Unia Europejska bardzo wspiera młodych przedsiębiorców, wystarczy znaleźć projekt odpowiedni dla siebie oraz skonsultować się z osobą realizującą ten projekt. Uczestnicząc w godzinach szkoleniowych projektu dowiemy się szczegółów o Polskim i zagranicznym rynku, a także jak założyć swój podmiot. Informacje na temat nowych programów można uzyskać w Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich (PI FE) lub w Punktach Konsultacyjnych Krajowego Systemu Usług (PK KSU) [2]. Na indywidualnych spotkaniach z doradcą możemy opracować nasz biznesplan. Jeżeli dokonaliśmy już analizy swoich możliwości oraz analizy rynku możemy przejść do zakładania działalności krok po kroku. Pierwszym obowiązującym krokiem jest zarejestrowanie swojej działalności w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, wpis do ewidencji jest jednoczesnym czekaniem na nadanie numeru REGON, NIP oraz wyborem formy opodatkowania. Przy zgłaszaniu firmy do CEIDG musimy podać rodzaj wykonywanej działalności. Pomoże nam w tym Polska Klasyfikacja działalności.

Następnie powinniśmy się wybrać do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w celu wypełnienia formularza ZUS ZUA (jeżeli jest to nasz jedyny dochód) lub ZUS ZZA (gdy mamy inne dochody). Jeżeli decydujemy się na bycie czynnym płatnikiem podatku VAT musimy odwiedzić jeszcze Urząd Skarbowy.

Jednym z problemów przy prowadzeniu własnej działalności jest prowadzenie dokumentacji i wybór rzetelnego biura księgowego, jednak w dzisiejszych czasach najtańszym rozwiązaniem jest po prostu prowadzenie księgowości internetowej. Warto także zaopatrzyć się w pieczętkę firmy choć nie ma takiego wymogu. Ostatnim krokiem przy zakładaniu firmy jest założenie konta bankowego oraz poinformowanie o tym fakcie Urząd Skarbowego i ZUS. Młodzi ludzie są przyszłością gospodarki chociażby ze względu na wiele ułatwień ze strony Unii Europejskiej, a także kraju dla początkujących przedsiębiorców. Na początku roku 2018 roku uchwalona została Konstytucja Biznesu.

Na Konstytucję dla Biznesu składają się następujące ustawy:

- Prawa przedsiębiorców;
- Ustawa o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorstw;
- Ustawa o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy;
- Ustawy o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium RP;
- Ustawy – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej. [3]

Jedna z ustaw zawiera bardzo duże ułatwienie dla młodych osób rozpoczynających działalność, a mianowicie zwolnienie z opłacania składek ZUS. Ułatwienie to miało wejść 31 marca, ale niestety musimy jeszcze na to poczekać.

Młody przedsiębiorca, aby osiągnąć sukces powinien wybrać odpowiednią grupę konsumentów i podołać ich potrzebom. Na przykład chcąc dotrzeć do dzisiejszej młodzieży trzeba przede wszystkim postawić na technologie i naszą ofertę umieszczać na portalach społecznościowych.

Podstawą sukcesu jest dobry zespół zarządczy, a przy doborze pracowników powinniśmy przeprowadzić szczegółową rekrutację i poddać analizie CV kandydatów.

Literatura:

1. Art.2 ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.
2. Raport z badania „Wizerunek Krajowego Systemu Usług” na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości Warszawa, listopad 2011
3. *Poradnik dla rozpoczynających działalność gospodarczą, Szczytniki 2014 str. 30*

Беспалова Богдана
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дацюк-Василюк Г. Я.,
викладач I категорії

ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛІНГУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Необхідність впровадження ефективного механізму контролінгу на українських промислових підприємствах обумовлена наявністю проблем в адаптації підприємств до їх ефективного функціонування в умовах мінливості факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; контролю за досягненням цілей підприємства. Контролінг переводить керування підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи й направляючи діяльність його служб і підрозділів на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

Зі зростанням актуальності контролінгу постає питання про оцінку його ефективності у зв'язку із відсутністю єдиного методичного інструментарію її здійснення. Теоретичні та практичні аспекти контролінгу та його оцінки досліджували у своїх працях зарубіжні і вітчизняні вчені: І. Ансофф, Ю. Вебер,

Н. Брохун , О. Вербжицький, С. Голов, Н. Гладких, О. Зоріна, В. Івашкевич, Д. Лозовицький , М. Пушкар, В. Савчук, Г. Семенов, В. Сопко, С. Петренко, О. Терещенко та ін.

Система контролінгу є синтезом окремих елементів функцій управління, реалізація яких забезпечує розробку альтернативних підходів при здійсненні оперативного и стратегічного управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності підприємства. Правильно функціонуюча система контролінгу підприємства повинна забезпечити виконання таких вимог:

- ефективність або можливість забезпечення відносно низьких витрат обслуговування бізнес-процесів діяльності підприємства;

- еластичність, тобто можливість оперативного пристосування підприємства до внутрішніх та зовнішніх змін зовнішнього економічного середовища;

- розуміння управлінським персоналом завдань, потреб та джерел отриманих результатів господарювання тощо.

При цьому існує складність оцінки ефективності контролінгу через відсутність чіткої системи показників, які відображають наскільки підвищилась якість діяльності підприємства завдяки його впровадженню. Якісна оцінка є можливою, якщо інформаційно-аналітична система контролінгу виявила недоліки і відхилення, винних осіб та запропонувала необхідні рекомендації для виходу з кризової ситуації. Для оцінки ефективності контролінгу необхідно мати сукупність показників функціонування підприємства протягом певного періоду, критерії, що мають якісний і кількісний вимір, та методи, які дозволять їх оцінити.

За результатами аналізу наукових розробок вітчизняних і зарубіжних науковців Н. С. Брохун [1] запропоновано систему кількісних показників оцінки ефективності застосування контролінгу підприємства у складі показників ефективності впровадження контролінгу та показників ефективності функціонування працівників сфери контролінгу.

Т. А. Говорушко [3], виокремлюючи якісні та кількісні показники при оцінці ефективності системи контролінгу, поділяє їх наступним чином: монетарні показники кількісного виміру; немонетарні показники кількісного виміру; експертні оцінки якісного виміру.

На думку Д. С. Букреєвої [2], розробка методів оцінки ефективності механізму контролінгу на стадії його впровадження здійснюється з використанням двох систем показників ефективності:

- оцінка ефективності впровадження контролінгу стандартними методами оцінки інвестиційного проекту, що базується на комплексному використанні показників оцінювання ефективності інвестицій (період окупності (PB), дисконтова ний період окупності (DPB), середня норма рентабельності (ARR, %), чиста теперішня вартість (NPV), індекс прибутковості (PI, %), внутрішня норма рентабельності (IRR, %), модифікована внутрішня норма доходності (MIRR, %);

- оцінка методами, які використовуються при визначенні ефективності впровадження IT-технологій і ERP-систем, що базується не на основі прогнозу доходів, а на основі зниження можливих втрат у разі їх впровадження (показник

повернення інвестицій (ROI, %), сукупна вартість володіння (ТСО), рівень витрат (СВА).

Однак, висвітлені методи оцінки ефективності впровадження механізму контролінгу не враховують змінюваних умов функціонування підприємства; не передбачають визначення ефективності впровадження контролінгу на кожному з етапів його реалізації і не дозволяють оцінити перевищення ефекту від впровадження механізму контролінгу над витратами системи управління підприємства.

Тому, розглядаючи процес реалізації контролінгу, як сукупність заходів щодо інновацій у функціональних сферах управління підприємства, Головацька С. І. пропонує для оцінки ефективності контролінгу визначати зміни після його впровадження у різних аспектах діяльності підприємства – прогнозування, обліковій системі, аналізі, контролі, моніторингу, інтеграції, координації та інформаційній підтримці.

Список використаних джерел

1. Головацька С. І. Обліково-аналітичні аспекти оцінки ефективності контролінгу/ С. І. Головацька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/Docs/2017.11.02-03_ZbirnikKonf.pdf.

2. Брохун Н. С. Аналіз ефективності впровадження та функціонування системи контролінгу на підприємствах // Н. С. Брохун // Вісник ЖДТУ. – 2012. – №4(62) – С. 35-38.

3. Букреєва Д. С. Комплексна система показників ефективності контролінгу – інструмент контролю ефективності впровадження контролінгу на промисловому підприємстві / Д. С. Букреєва // Розвиток бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах інтеграційних процесів: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (1-2 серп.). – Київ : “КЕНЦ”, 2014. – С. 24-25.

4. Говорушко Т. А., Кроніковський Д. О. Дослідження методів оцінки ефективності системи контролінгу // Т. А. Говорушко, Д. О. Кроніковський // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 5. Ч. 2 – С. 63-65.

Гасичак Сюзанна
КТБП СНУ ім. Лесі Українки
Крапостіна С.М., викладач першої категорії

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ – СКЛАДОВА УСПІХУ

У сучасному суспільстві, де все відбувається надто швидко, одні події змінюють інші, а час летить невпинно, дуже важко розірватися між роботою (чи кількома), домом, цікавими подіями та своїм захопленням.

Шалений потік інформації сьогодення провокує відчуття тотального цейтноту. Невміння правильно структурувати час в контексті власного буття веде до незадоволення власною ефективністю. "Цифрове століття" встановило свій

хронотоп. Безперервний вир інформації, яка змінюється на "оновлену" мало не щосекунди і тією чи іншою мірою впливає на прийняття рішень, змушує людину пришвидшуватись, гнатися за життям.

Шалений ритм змінює налаштування внутрішніх таймерів. Розсинхронізованість із часом викидає нас з орбіт власного життя під грайливим девізом "Все одно нічого не встигну", відводячи нам скромну роль глядачів та глядачок. Вона блокує нашу продуктивність та інколи занурює у малоприємні процеси фрустрації.

Більшість людей все частіше помічають той факт, що завантаження особистими справами і роботою настільки велика, що вони просто не знають, як все встигнути. Від такого завантаження і вічної нестачі часу у людини з'являється поганий настрій, млявість, дискомфорт і відсутність бажання що-небудь робити. Щоб цього не сталося, потрібно просто зробити одну важливу річ – зайнятися тайм-менеджментом або по-простому — навчитися грамотно планувати свій час.

Категорія часу впливає на якість життя людини. І зі станом "не знаю, за яку роботу братися, тож поки не робитиму нічого" можна ефективно боротися за допомогою правил тайм-менеджменту.

Тайм-менеджмент — це здатність ефективно контролювати і керувати своїм особистим часом, яка полягає в умінні відсортовувати важливі і першорядні справи від не надто нагальних справ. І як тільки людина починає застосовувати цю здатність у своєму житті, у неї відразу зникає вся суєта в справах. [1, с. 99-104]

Практику грамотного розподілу часу доцільно використовувати не тільки для досягнення цілей на роботі або у навчанні, а також у побуті. Навіть розплановане прибирання, прання, приготування їжі або що можуть вивільнити час на міні-відпустку.

Разом з тим, тайм-менеджмент – не панацея від незадоволеності життям та ліні. Це лише спосіб організації часу. Він допоможе прискорити досягнення поставлених цілей, розвинути навички багатозадачності, планування, активізувати внутрішній потенціал, звільнити час для справ, на які "ніколи не було часу". Все інше – ваші зусилля та розуміння того, навіщо ви це робите.

Основними правилами тайм-менеджменту є наступні:

1. Визначення пріоритетів. Системно важливо структурувати задачі за пріоритетністю і з фіксацією часових рамок. Складати план варто від довгострокових до короткострокових справ – від цілей на рік до планів на день.

Кожній задачі треба присвоїти свій ступінь важливості. Для цього можна використати метод "АБВГД", надаючи кожному пункту у списку справ свій пріоритет. [1, с. 117-121]

Також можна скористатися матрицею Ейзенхауера. Він поділив всі справи на чотири групи:

– першочергові задачі. Вони є терміновими та важливими. Порушення строків їх виконання може вам серйозно нашкодити;

– важливі, але не термінові. Їх можна відкласти. Але якщо таке практикувати постійно, то справи "дезертирують" до першої категорії. Тож треба бути обачними;

– термінові, але не важливі. Такі завдання не мають відношення до вашого персонального успіху у досягненні важливих цілей, але відбирають час. Тож, за

можливості, такі справи краще делегувати іншим (хто, звісно, готовий вам допомогти);

– не термінові і не важливі. Такі справи не мають наслідків через їх невиконання. Тож такі задачі можна ігнорувати.

2. Фільтрація інформації. Надзвичайно важливо навчитися відфільтровувати інформацію і задачі, які не входять в стратегію досягнення глобальної (для вас) мети на певній життєвій дистанції. [2, с. 230-236]

3. Записувати задачі. Важливо "думати" на папері або електронних носіях. Це свого роду фіксація інформації, яка не дає забувати про загальну картину кроків для досягнення мети. З появою нових завдань список можна корегувати і протягом дня. Головне – не забувати "тегувати" їх ступенем пріоритетності. Після виконання завдання викреслюйте його зі списку. Так ви відслідковуватимете свою продуктивність і зрозумієте, який обсяг завдань для вас є оптимальним.

4. Градація виконання справ. Найскладніші завдання треба виконувати на початку дня. Людина має більше сил та енергії, тож часу на їх виконання піде менше. А якщо подібні задачі постійно відтерміновувати на годину-дві, то ви весь день будете пригнічені через цей "незакритий гештальт". Задача ж, як і до того, залишиться не вирішеною. Складні завдання завжди можна роздробити на кілька. Тоді процес виконання всієї задачі здаватиметься не таким страшним та нездійсненним. А далі ви йдете наміченим шляхом: від складного до простого.

5. Концентрація на одній задачі. Не починайте виконання нової задачі, кинувши стару напризволяще. Також не беріться за кілька справ одночасно (звісно, якщо ви не гуру багатозадачності). Це забере більше часу у порівнянні з виконанням всіх завдань окремо та може знизити якість їх виконання.

І останнє. Правила тайм-менеджменту не мають на меті спонукати вас постійно дивитись на годинник. Суть – в процесі.

Література:

1. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Організація праці менеджера. Підручник. – 2-е видання, перероб. та доп. – К.: «Професіонал», 2007.

2. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2006.

Карачун Анна
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Малащицька О. Г.,
викладач першої категорії

АНАЛІЗ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ринок нерухомості - це взаємозалежна система механізмів, за якими здійснюється передача майнових прав та інтересів у власність, в якій встановлюються ціни на нерухоме майно та яка забезпечує створення, передачу, експлуатацію та фінансування об'єктів нерухомості. Предметом дослідження та

аналізу ринку нерухомості є визначення його стану за попередні роки, а також тенденцій його змін в середньому та довгостроковому періодах.

Ринок нерухомості – це складна система, яка водночас є підсистемою, елементом системи більш високого рівня - економіки регіону, країни, яка в свою чергу, підвладна впливу світової економіки. Тому ринок нерухомості завжди перебуває під впливом наступних чинників:

- міжнародна економічна ситуація (зміни на міжнародних фінансових ринках призводять до відповідних змін на внутрішньому ринку);
- поточний економічний стан у країні (залежно від економічної ситуації в країні ринок нерухомості може показати різну динаміку розвитку);
- ситуація на місцевому ринку (впливає на розвиток локального ринку нерухомого майна, визначаючи перспективи його розвитку) [1].

Розвиток ринку нерухомості, як і економіки в цілому, носить циклічний коливальний характер. Цикли ринку нерухомості - це певний рух (підйоми і падіння) ринку в часі. Цикли від початку підйому і до початку наступного підйому проходять досить тривалі періоди часу, в країнах з розвиненою ринковою економікою - від 2-3 років до 20-30 років. Цикли ринку нерухомості містять окремі фази та стадії розвитку: спад (реcesія), відновлення, ріст та розвиток, насичення ринку.

Під час фази спаду (реcesії) активність продажу нерухомості дуже низька, ціни на нерухомість і орендна плата знижуються. Зниження вартості об'єктів залежить від типу та класифікації нерухомості та місця її розташування. Іпотечне кредитування відсутнє. Банки не готові в повній мірі кредитувати навіть надійних позичальників з позитивною кредитною історією. Будівництво майже не ведеться.

При фазі відновлення ринок стабілізується, ціни починають повільно зростати, відсоток незайнятих площ наближається до рівноважного (нормального) рівня, коли попит дорівнює пропозиції. Іпотечне кредитування поживається. Невелика кількість банків готова кредитувати позичальників із позитивною кредитною історією та стабільним доходом. Відновлюється кредитування корпоративного сектора.

Під час фази росту об'єкти нерухомості поступово стають дефіцитним товаром, швидко росте орендна плата, ціни продовжують підвищуватися. Будівельна індустрія бурхливо росте. Банки змагаються між собою, пропонуючи позичальникові привабливі іпотечні програми. Активно кредитується корпоративний сектор економіки. Ця фаза може тривати протягом декількох місяців і років, в залежності від тенденцій в економіці країни.

У якийсь момент, в період фази росту та підйому, ринок поступово починає переповнюватися пропозицією, а ціни стають максимальними. Будівельники та кредитори можуть не відчувати, що ринок насичений і продовжують інвестувати в нерухомість, тому нове будівництво розвивається далі. Проте активність продажів починає сповільнюватися, темпи зростання цін, а потім і самі ціни поступово знижуються, а відсоток незайнятих, вільних площ починає зростати. Банки продовжують змагатися між собою, пропонуючи позичальникові привабливі іпотечні програми. Активно кредитується корпоративний сектор економіки [2].

Аналізуючи активність ринку нерухомості України за період з 2000 по 2017 роки, маємо підтвердження теорії про циклічність ринку нерухомості за наступними чотирма класичними фазами його перебігу: 2000–2001 рр. – фаза відновлення ринку нерухомості; 2002–2006 рр. – фаза росту ринку нерухомості; 2007-2008 рр. – фаза насичення ринку та формування надлишку пропозиції на ринку нерухомості; 2009-2016 рр. – фаза падіння ринку нерухомості. Починаючи з 2017 року, розпочався період депресивної стабілізації вказаного ринку, який триває досі. Експерти стверджують, що темпи падіння цін істотно знизилися за останній час, а ціни на житлові та комерційні об'єкти практично досягли критично низького рівня. Вторинний ринок житла за останні роки переживав плавне і поступове зниження цін в доларовому еквіваленті. Первинний ринок житла є більш привабливим для українців, тому ціни на ньому залишаються стабільними, а пропозиції квартир поступово зростають.

Аналізуючи динаміку розвитку ринку за попередні роки, можна стверджувати, що 2018 рік стане роком відносної стабільності, з незначним тяжінням до дуже плавного зниження цін. Швидше всього, продовжуватиме дешевшати старий житловий фонд – «хрущовки», панельні будинки тощо. А сучасне та якісне житло може навіть зрости в ціні, але при умові економічної стабілізації в Україні.

Незважаючи на високий попит населення на нерухоме майно, реальної фінансової можливості його задовольнити в найближчому майбутньому не спостерігається. Причин тут декілька. В Україні знову зріс рівень безробіття. Так, за підсумками 2017 року, зареєстровано 354,4 тисячі офіційно безробітних українців. Це на 45 тисяч більше, ніж було зафіксовано в листопаді 2017 року. В цілому у населення досить низька купівельна спроможність, відсутнє розумне банківське кредитування. Всі ці фактори позначаються на сучасному стані ринку нерухомості та впливатимуть на його розвиток у подальшому.

Література

1. Пазинич В. І. Оцінка об'єктів нерухомості: навч. посібник./ В. І. Пазинич, Л.А.Свистун/- К.: Центр учбової літератури, 2009. – 434 с.
2. Активність ринку нерухомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asnu.net/pages/320/>.

Карпук Світлана
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дацюк-Василюк Г. Я., викладач I категорії

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИНТЕТИЧНОГО ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ

У ринковій економіці України підприємства функціонують в жорстких умовах конкурентного середовища, тому вони повинні докладати максимум зусиль для втримання своїх позицій. Це зумовлює необхідність у раціональній

побудові системи обліку товарів на підприємстві. Метою ведення обліку товарів та їх реалізації є інформаційне забезпечення управління про отримані доходи та втрачені можливості торговельного підприємства; формування фінансових результатів, оцінювання доцільності та ефективності передбачених заходів з активізації продажу, забезпечення можливості планувати збільшення величини доходів, контроль за операціями з продажу товарів.

Висвітленням питань, пов'язаних з обліком реалізації товарів та визначенням фінансових результатів, займалися вітчизняні та зарубіжні економісти. Найбільшу увагу даним проблемам бухгалтерського обліку приділяли вітчизняні вчені: Ф.Ф.Бутинць, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, В.І. Єфименко, І.В. Жиглей, М.В.Кужельний, В.Г. Линник, В.М. Мурашко, В.М. Пархоменко, Л.К. Сук, В.Я.Савченко, В.В. Сопко та ін., а також зарубіжні вчені: П.С. Безруких, Д. Блейк, Б.Нідлза, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, Е.С. Хендерксен, Ч.Т. Хонгрэн.

Оскільки метою ведення бухгалтерського обліку операцій з продажу товарів торговельних підприємств є надання користувачам інформації про результати діяльності торговельного підприємства для прийняття рішень, деталізацію рахунків варто здійснювати, максимально відображаючи інформаційну систему управління продажами товарів [1].

Оскільки підприємства самостійно приймають рішення щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього і нижчих порядків, вважаємо, що з метою деталізації інформації доречно ввести до рахунку 702 "Дохід від реалізації товарів" та до рахунку 704 "Вирахування з доходу" рахунки третього порядку - субрахунки й аналітичні рахунки внутрішньогосподарського управлінського обліку. Так, в субрахунку 702 "Дохід від реалізації товарів" пропонуємо відкрити такі аналітичні рахунки:

- 7021 "Дохід від реалізації товарів";
- 7022 "Дохід від реалізації товарів за дисконтними картками";
- 7023 "Дохід від реалізації товарів зі знижками";
- 7024 "Дохід від реалізації товарів у період розпродажу";
- 7025 "Дохід від реалізації товарів за іншими заходами впливу на обсяги продажу товарів".

До субрахунку 704 "Вирахування з доходу" пропонуємо відкрити такі аналітичні рахунки:

- 7041 "Вирахування з доходу за товари, повернені покупцями";
- 7042 "Сума знижок, наданих покупцям";
- 7043 "Інші вирахування з доходу".

За допомогою цих синтетичних рахунків з'являється можливість виділити з усього доходу підприємства дохід від реалізації товарів за методами активізації продажу товарів, що дає змогу проводити поглиблений аналіз продажів, вирішувати питання доцільності застосування того чи іншого маркетингового інструмента. Це сприятиме прийняттю ефективніших управлінських рішень у процесі формування чистого доходу підприємства [2].

Варто відзначити також, що на підприємствах торгівлі, які обліковують товари за продажними цінами, дохід створюється за рахунок торгової націнки на реалізовані товари. В кінці місяця за підсумком торговельних операцій в звітному

місяці бухгалтер підприємства визначає і відображає в обліку суми торгових націнок, що відносяться до реалізованих товарів.

Планом рахунків окремих синтетичний рахунок для обліку торгової націнки на товари не передбачений. Її обліковують на рахунку 28 "Товари", субрахунок 285 "Торгова націнка".

Проте об'єднання на рахунку 28 "Товари" активних субрахунків для обліку товарів і тари з контрактивним пасивним регулюючим субрахунком 285 "Торгова націнка" з точки зору теорії й практики бухгалтерського обліку явище аномальне.

В торговельних підприємствах, які обліковують товари за продажними цінами, фактичну собівартість реалізованих товарів бухгалтер визначає за нормами п.22 П(С) БО 9 "Запаси" як різницю між продажною вартістю реалізованих товарів і сумою торгової націнки, яка за розрахунком до них відноситься.

Однак, а ні П(С) БО 9 "Запаси", а ні інструкція про застосування Плану рахунків не уточнюють, як практично це здійснити в синтетичному і аналітичному обліку, застосовуючи для обліку товарів продажні ціни. В торговельних підприємствах, які здійснюють різні види торговельної діяльності, в робочих планах рахунків доцільно виділити субрахунки до рахунку 28 "Товари" для окремого обліку товарів кожного виду торгівлі. Оскільки на субрахунку 285 "Торгова націнка" подібне зробити фактично неможливо, то для обліку торговельної націнки на таких підприємствах пропонуємо ввести синтетичний рахунок 29 "Торгова націнка", а також доповнити його субрахунками:

- 291 "Товарні надбавки на товари на оптових складах",
- 292 "Товарні надбавки на товари в роздрібній торгівлі".

Таким чином, нарахування торгової націнки буде виконано бухгалтерським проведенням

Дт 282 Кт 291,

а списання реалізованих товарів

Дт 291 Кт 902, або

Дт 902 Кт 291 методом червоного сторно [3].

Це дозволить спростити бухгалтерські записи в синтетичному і аналітичному обліку.

Отже, бухгалтерський облік торгової націнки на товари є одним з найбільш складних і недостатньо врегульованих питань організації і ведення обліку. Можливі шляхи вирішення викладених проблем будуть сприяти успішному вирішенню питань удосконалення бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури

1. Калініченко А. В. Проблемні питання з обліку товарів на підприємствах роздрібною торгівлі та шляхи їх вирішення/ А. В. Калініченко, В. С. Наріжна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-spesproekt/ek9_kalinich_nar.htm.

2. Власюк Г. В. Напрями вдосконалення обліку операцій з продажу товарів [Електронний ресурс] / Г.В. Власюк – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2015_4/files/EC410_08.pdf.

3. Івченко І. В. Удосконалення обліку торговельних знижок на підприємствах торгівлі/ І. В. Івченко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/363/2007_2_p071-075.pdf?sequence1.

Кондратюк Софія
Волинський коледж
Національного університету харчових технологій
Науковий керівник: Н. В. Кінах, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, фінансів та підприємницької діяльності

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ

Українсько-польське транскордонне співробітництво щодо спільного вирішення актуальних соціально-економічних проблем розвитку транскордонного регіону має велике значення не лише як інструмент активізації господарської діяльності та підвищення рівня життя населення прикордонних територій наших країн, але й відіграє важливу роль у реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Особливістю українсько-польського транскордонного регіону є те, що в сільській місцевості проживає понад 50% населення цієї території, і частка сільського господарства у структурі зайнятості населення є досить значною. Зокрема на польській частині польсько-українського транскордонного регіону цей показник перевищує 50%, а в українській – коливається в межах 26-29%. Тому сільське господарство є одним із найважливіших секторів економіки в українсько-польському транскордонному регіоні.

Питання україно - польської економічної співпраці, її особливості та перспективи розвитку досліджуються у наукових публікаціях таких вчених, як В. Андрійчук, В. Борщевський, В. Будкін, З. Знахоренко, Н. Мікула, М. Мальський, А. Мокій, С. Писаренко, М. Янків та ін.

Сільське господарство Волині і прилеглих до неї прикордонних територій Люблінського воєводства Польщі характеризуються низкою спільних для них особливостей. Зокрема, подібною є структура використання сільськогосподарських земель за видами господарств: високою є частка сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні в індивідуальних сімейних господарств прикордонних воєводств Польщі (понад 90%) і особистих селянських господарств на Волині (близько 80%). При цьому на аналізованій транскордонній території у структурі сільськогосподарського виробництва з обох сторін переважає рослинництво.

Тваринництво регіону зосереджене головним чином у господарствах населення. Понад 90% великої рогатої худоби, овець і кіз, більше 65% поголів'я свиней та близько 60% птиці всіх видів на Волині утримується у господарствах населення. Натомість в обох прикордонних з Україною воєводствах Польщі понад 95% худоби та птиці всіх видів вирощують в індивідуальних господарствах [1]. Варто відзначити і спільну для Волинської області та Люблінського воєводства

стійку тенденцію до зменшення поголів'я худоби, особливо великої рогатої (в т. ч. корів). Водночас по обидва боки українсько-польського кордону зростає поголів'я птиці, а у Волинській області спостерігається також порівняно незначна позитивна динаміка поголів'я свиней та кіз [2]. З огляду на це особливої актуальності для обох країн набуває розвиток транскордонної співпраці у галузі тваринництва. На цьому неодноразово наголошувалося у ході двосторонніх зустрічей представників центральних та місцевих органів влади і бізнесових структур Польщі й України.

У структурі виробництва продукції рослинництва на польській частині аналізованого регіону переважають зернові, натомість на Волині найбільшою в обсягах валового збору є частка картоплі, що вдвічі переважає валовий збір зернових. Водночас, оцінка продуктивності рослинництва за рівнем урожайності сільськогосподарських культур свідчить про вищу ефективність виробництва просапних культур (картоплі, цукрових буряків) у Люблінському воєводстві Польщі, порівняно з Волинською областю [2].

Аналіз сучасного стану українсько-польської співпраці в аграрному секторі економіки вказує на достатньо низьку її інтенсивність. У численних програмах та стратегіях транскордонного співробітництва за участю Польщі й України наголошується на необхідності співпраці у галузі сільського господарства щодо забезпечення його сталого розвитку та зменшення шкідливого впливу на довкілля. Однак відсутні конкретні спільні українсько-польські програми заходів та проекти у цій сфері, а співпраця між господарюючими суб'єктами в галузі сільського господарства не набула достатнього поширення, незважаючи на те, що «деякі польські землероби вже знайшли партнерів на українській стороні і розвивають спільний бізнес, наприклад, у виробництві м'яса домашньої птиці, овочів і фруктів та у вирощуванні свиней» [1].

Варто зазначити, що протягом останніх десяти років у Польщі динамічного розвитку набуло екологічне сільське господарство. Такі суттєві зміни в сільському господарстві відбулися внаслідок підвищеного інтересу споживачів купувати органічні й екологічно-безпечні продукти як на внутрішньому ринку, так і на ринках інших країн ЄС, зросла зацікавленість сільськогосподарських товаровиробників виробляти екологічну продукцію. Зокрема, Люблінське воєводство займає 6 місце в країні за кількістю екологічних аграрних господарств та становить 2065 одиниць [1, с. 108]. Це створює достатні передумови для активізації польсько-українського транскордонного співробітництва у сфері виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції, що сприятиме вирішенню багатьох спільних екологічних проблем, а також підтримці розвитку інноваційних сільськогосподарських видів діяльності та зайнятості серед сільського населення.

Список використаних джерел:

1. Дудар Т. О. Екологічне сільське господарство Польщі: тенденції розвитку, система контролю та сертифікації / Т. О. Дудар // Економіка АПК. – 2013. – № 9. – С. 105-112.
2. Волинська область у контексті польського прикордоння у 2014-2016 роках // Головне управління статистики у Волинській області. – Луцьк, 2016.

Матвеева Тетяна
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дацюк-Василюк Г. Я., викладач I категорії

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОСОБЛИВОГО ВИДУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Інтенсивний розвиток комп'ютерних технологій та швидкі темпи глобалізації світової економіки призвели до збільшення грошових потоків в електронній комерції, оскільки обсяги операцій з електронними грошима щорічно збільшуються. Розвинуті країни знижують рівень використання готівки, що сприяє росту економіки, підвищує рівень прозорості та спонукає до активного розвитку сучасних сервісів та технологій. У зв'язку з цим актуальним стає дослідження питання переваг та ризиків використання криптовалюти, як особливого виду електронних грошей в системі управління фінансовими ресурсами держави [1].

Вагомий внесок у дослідження криптовалюти як особливого виду електронних грошей здійснили зарубіжні дослідники: Бекмен Д., Блейк Д., Брігхем Е., Велш Г., Вуд Ф., Деланей П., Метью М. Р., Матвеев А. А., Нідлз Б., Хендріксен Е. С., Феленштейн С. та інші. Крім того, розробкою фундаментальних питань щодо методологічних підходів фінансового обліку грошових коштів, зокрема електронних грошей займалися такі вітчизняні вчені, як: Бутинець Ф. Ф., Голов С. В., Гура Н. О., Голубнича Г.П., Засадний Б. А., Дорош Н.І., Дрозд І. К., Ловінська Л. Г., Молот Т. В., Петрик О. А., Сопко В. В., Шевчук В. О., Шарманська В. М. та ін.

Особливим видом грошей є електронні гроші, вимоги, що регулюють випуск та використання електронних грошей в Україні, викладено у статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положенні про електронні гроші в Україні, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 № 481.

Відповідно до цих документів, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Одним із видів електронних грошей є криптовалюта (цифрова валюта) — це особливий електронний платіжний засіб, курс якого підтримується тільки попитом та пропозицією. Такі електронні гроші не регулюються ні однією з державних систем. Основною ознакою цифрової валюти є її децентралізація. Криптовалюта розосереджена в Мережі та не має централізованого управління [2].

На сьогодні існує декілька видів криптовалют: Bitcoin (BTC, біткоїн), Litecoin (LTC, лайткоїн), Peercoin (PPC, піркоїн), QuarkCoin (QRK, кварккоїн), Worldcoin (WDC, ворлдкоїн) та інші. Найбільш розповсюдженою криптовалютою у світі та в Україні є Bitcoin.

На відміну від закордонної практики, в Україні фінансовий облік криптовалюти практично не досліджений. Керуючись Листом НБУ № 29-208/72889 від 08.12.2014 щодо віднесення операцій з "віртуальною валютою/криптовалютою "Біткоїн" до операцій з торгівлі іноземною валютою ..., згідно якого випуск віртуальної валюти Біткоїн не має будь-якого забезпечення і юридично зобов'язаних за даною валютою осіб, не контролюється державними органами влади жодної з країн [3].

Відповідно до Листа НБУ, Біткоїн в Україні є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості. Діяльність з купівлі-продажу Біткоїн за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих "фінансових пірамід" і може свідчити про потенційну залученість у здійсненні сумнівних операцій відповідно до законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [3].

Фінансовий облік криптовалюти в Україні практично не досліджений. До операцій з криптовалютою в Україні застосовуються загальні правила оподаткування. Так, дохід фізичної особи, отриманий у вигляді цифрової валюти, оподатковується за стандартною ставкою 18%. Питання з оподаткуванням її податком на додану вартість є досить спірним, оскільки криптовалюта не визначена в якості товару на законодавчому рівні.

Не менш важливим прецедентом, що заслуговує уваги, є внесення Біткоїну в статутний капітал підприємства. Керуючись ст. 13 Закону України «Про господарські товариства», що дозволяє вносити в статутний капітал Товариства не тільки гроші і цінні папери, а й майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку. Отже, Біткоїн-гаманець можна внести на баланс підприємства в якості необоротного матеріального активу. Попередньо залучаючи оцінювача, який визначає вартість Біткоїну, ґрунтуючись на останніх даних криптовалютних бірж. Для відображення Біткоїн-гаманця як нематеріального активу доцільно використовувати рахунок 127 "Інші нематеріальні активи".

Також криптовалюта може бути об'єктом інвестицій, так використовуючи електронний гаманець можна стати повноправним учасником біржі. Оскільки немає емісійних центрів криптовалюти, немає комісій за перекази між гаманцями, кожен гаманець можна вважати окремим банком. Іншим аспектом бухгалтерського обліку є відображення у фінансовому обліку власно згенерованої криптовалюти на рахунок 425 "Інший додатковий капітал".

Отже, підсумовуючи все вищевказане, відзначимо, що на сьогодні в Україні не існує єдиного визначення та підходу стосовно регулювання операцій з криптовалютою. Подальший розв'язок зазначених питань дасть можливість забезпечити розкриття облікової інформації і прозорість діяльності суб'єктів господарювання, яка досліджується як економічна, соціальна, правова та етична категорія сучасної моделі її організації на фінансовому ринку [9, с. 12].

Список використаної літератури

1. Васильчак С. В. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризику / С. В. Васильчак, М. В. Куницька-Іляш, М. П. Дубина // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького. Серія : Економічні

науки. - 2017. - Т. 19, № 76. - С. 19-25. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2017_19_76_6.

2. Axon Partners, ForkLog Research. Правове регулювання криптовалютного бізнесу // Звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-BitcoinBusinesses-Regulation.pdf>.

3. Лист НБУ № 29-208/7288908.12.2014 щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою/криптовалютою «Біткоїн» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>.

Мисковець Марія
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дацюк-Василюк Г.Я., викладач I категорії

МЕТОД КОМПАРАТИВІСТИКИ В ОБЛІКУ ЗАБОРГОВАНOSTІ СУБ'ЄКТА-БОРЖНИКА

Складання фінансової звітності певними видами підприємств у реальному секторі економіки, за правилами міжнародної практики бухгалтерського обліку викликало пошук дискусію з приводу компліментарності методологічних підходів національної та міжнародної теорії бухгалтерського обліку [1]. В антикризовому управлінні суб'єкта-боржника у цьому сенсі центральне місце займають дебіторська та кредиторська заборгованості, рівні яких є впливовими факторами відновлення платоспроможності боржника. Пошук удосконалення методологічних підходів до дебіторської та кредиторської заборгованостей як об'єктів бухгалтерського обліку зумовлює використання компаративістики, наукового методу порівняння, з метою встановлення подібностей та відмінностей.

Компаративістика (від лат. comparatio – рівне співвідношення, порівняння), як термін, узагальнює сукупність методів порівняння у різних галузях гуманітарного знання – права, лінгвістики, літературознавства, економіки [2].

В основі процесу порівняння наприклад, таких галузей знань, як право і лінгвістика на яких виникає і розвивається компаративістика, лежать загальні принципи [2], які можна використовувати і в бухгалтерському обліку: принцип порівнянності явищ, принцип відповідності один одному різних рівнів, форм і видів елементів порівнюваних систем; принцип врахування історичних, національних, економічних, соціально-політичних та інших умов, в яких виникають і розвиваються порівнювані облікові системи; принцип встановлення не тільки загальних рис, але й особливостей, а також специфічних ознак, властивих окремим системам [3, с.255].

За першим визначальним принципом має враховуватися наявність у об'єктів аналізу загальних рис. За другим важливим принципом порівнянню підлягають лише однопорядкові явища, узяті у відповідних формах і розглянуті на відповідних рівнях [3, с. 311].

Компаративістика передбачає різні форми порівняння, у бухгалтерському обліку доцільно використовувати форму описового порівняння, що має включати

дослідження головних системоутворюючих елементів у конструкції різних систем обліку. При цьому використовується прикладне порівняння з вивчення зарубіжного досвіду та пошуку рішень для вдосконалення національної практики і подальшого розвитку теорії. Заслугує на увагу форма контрастного порівняння щодо виявлення концепцій і методів регулювання, властивих «протилежним» системам з метою їх більш глибокого розуміння й ефективного використання.

Зазначені форми доцільно застосовувати в порівнянні обліку дебіторської, а також кредиторської заборгованості з метою розширення поняття сумнівності боргів у національних стандартах на підставі використання поняття зменшення корисності активу в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

Поняття невпевненості або впевненості використовується у різних наукових напрямках. У теорії бухгалтерського обліку їх застосування пов'язане з ймовірністю погашення простроченої заборгованості, а отже, частковою втратою економічних вигод підприємства, що можливо було б надати на підставі характеристик зменшення корисності фінансових активів, які представлені у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (далі МСБО 39) [6].

Методологічна конструкція об'єктів обліку у національних та міжнародних стандартах є ідентичною та представлена правилами їх визнання, оцінкою та розкриттям інформації у примітках до фінансової звітності. Проте різні теоретичні підходи до регулювання бухгалтерського обліку зумовили відмінності у ступені використання їх норм та рекомендацій.

Методологічні основи формування інформації про дебіторську заборгованість в основному наведені у двох стандартах. Визнання дебіторської заборгованості та методи створення резервів сумнівних боргів здійснюється на підставі економічного підходу в національному стандарті бухгалтерського обліку – 10 «Дебіторська заборгованість». Дебіторська заборгованість визначається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена (п. 5 П(с)БО 10). Одночасно з цим у національному стандарті бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» визначені методологічні основи формування інформації про дебіторську заборгованість, що не призначена для продажу, як фінансового інструменту. Тому визнання дебіторської (кредиторської) заборгованості як фінансового інструменту відбувається згідно з умовами контракту, за яким підприємство має право на отримання грошових коштів або бере відповідальність сплатити грошові кошти (п. 11 П(с)БО 13) [4, с. 105-141].

Дебіторська та кредиторська заборгованості ототожнюються з фінансовими інструментами згідно з МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [5] та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [6]. У міжнародному стандарті бухгалтерського обліку МСБО 39, як і у національному П(с)БО 13, фінансовий інструмент визначається як контракт, який одночасно зумовлює збільшення фінансового активу у одного підприємства та фінансового зобов'язання у іншого.

Оцінювання дебіторської заборгованості як фінансового активу згідно з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в первісному визнанні здійснюється за справедливою вартістю, а на кожному

наступну після першого визнання дату – за оцінкою з урахуванням можливого зменшення корисності. Відображення зменшення корисності активів пов'язано з економічним підходом до вирішення питань бухгалтерському обліку, згідно з яким оцінювання зобов'язань господарюючих суб'єктів побудоване на принципі часової цінності грошей. Так, у п. 33 національного стандарту П(с)БО 13 балансова вартість дебіторської заборгованості переглядається на підставі аналізу очікуваних грошових потоків з урахуванням ринкової ставки відсотка на подібний актив, а за міжнародним стандартом (МСБО 39) бухгалтерського обліку її кожне наступне відображення у балансі здійснюється за оцінкою амортизованої собівартості із застосуванням методу ефективного відсотка (п. 8 «Визначення» уМСБО 39).

Отже, порівняння методологічних основ формування інформації про дебіторську заборгованість у національних та міжнародних стандартах за системоутворюючими елементами: визнання й оцінки та методологічних підходів до визначення цих категорій, є підставою для використання ознак зменшення вартості дебіторської заборгованості, наведених у пп. 58-66 МСБО 39, для розширення поняття сумнівності з урахуванням уточнень, притаманних нормативному характеру національних стандартів.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Д. О. Особливості обліку кредиторської заборгованості в умовах переходу на міжнародні стандарти;
2. Ханіна О. Методи компаративістики;
3. Харитонова О. І. Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонів. – Х. : Одісей, 2002. – 592 с.;
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України ;
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» ;
6. Міжнаподиний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39) «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»

Мотика Аня
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дацюк-Василюк Г.Я., викладач 1 категорії

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Реалізація повноважень власником (керівником) підприємства та набуття ним досвіду господарювання вимагає виконання цілеспрямованих контрольних заходів на підприємстві. До них відносяться заходи, що виконують функціональні структурні підрозділи з контролю – управління, бюро, відділ, служба тощо. У сучасних умовах господарювання такий спеціальний підрозділ має назву служби внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання як відділ цього суб'єкта господарювання. Його функції охоплюють, серед іншого, перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності внутрішнього контролю [1]. Однак, на сьогодні в Україні лише невелика кількість підприємств розуміє необхідність та користь запровадження у себе внутрішнього аудиту. Причини цього явища, на нашу думку, полягають у наступному:

- незначний строк діяльності внутрішнього аудиту зумовлює невелику, на даний момент, кількість кваліфікованих аудиторів, здатних виконувати завдання внутрішнього аудиту;

- до підприємств не застосовуються фінансові санкції за відсутність внутрішнього аудиту;

- утримання в штаті фахівців-внутрішніх аудиторів з високою оплатою праці збільшує витрати підприємства тощо[2].

Аудит як діяльність запроваджується в нашій країні після роздержавлення власності та виникнення умов для ринкової економіки. У 1993 році аудиторська діяльність закріплюється законодавчо, створюються Аудиторська палата та Спілка аудиторів України, поступово набувають відповідні знання та кваліфікацію професійні виконавці даної сфери – аудитори. Питання виникнення та регламентації зовнішнього аудиту в економічній літературі висвітлено достатньо широко. Відповідні ж моменти внутрішнього аудиту розкриває невелика кількість авторів, з яких найбільш повно - В.П.Пантелеєв та М.Д.Корінько [3].

Однак, на сьогоднішній день можна констатувати, що професія «внутрішній аудитор» не набула широкого законодавчо закріпленого статусу на ринку національних трудових ресурсів.

Внутрішній аудит так і не став соціальним явищем на теренах України, у більшості керівників та власників підприємств і подалі виникають питання щодо доцільності створення, навіть, не окремого відділу внутрішнього аудиту, а включення до штатного розкладу тільки однієї відповідної посади.

Наступне проблемне питання пов'язане із стандартизацією внутрішнього аудиту. Так, наукове обґрунтування та професійна діяльність внутрішнього аудиту передбачає розробку положень етики та стандартів. Розробкою стандартів на міжнародному рівні займається Інститут внутрішніх аудиторів – ІВА (The Institute of Internal Auditors, Inc. - ІІА). Однак, внутрішні аудитори України не мають змоги користуватися викладеним державною мовою даним видом нормативів у зв'язку із його відсутністю. З іншого боку, на жаль, англійською мовою у достатньому для розуміння наукової та практичної економічної літератури обсязі у нашій державі володіють одиниці.

Ще одним проблемним питанням внутрішнього аудиту є використання відповідних прийомів і методів. Дослідження цього питання для аудиту в цілому знайшло своє відображення в працях багатьох науковців, але однозначна класифікація їх й до сьогодні відсутня. Одні фахівці поділяють їх на загальнонаукові та специфічні, а потім специфічні методи ділять на методи фактичного та документального контролю; інші виділяють загальнонаукові методи, методи документального та фактичного контролю. Деякі науковці

визначають методичні прийоми проведення (фактична перевірка, документальна перевірка, підтвердження, спостереження, опитування, зустрічні та спеціальні перевірки тощо) та методичні прийоми організації аудиту (суцільний, вибірковий, аналітичний, комбінований).

У зв'язку із цим, вважаємо, що для загального групування методичних прийомів внутрішнього аудиту також можна використовувати розподіл їх на дві групи – загальнонаукові та власні (специфічні) методи із подальшою деталізацією другою групою

Перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні слід пов'язувати із поверненням до застосування саме системно-орієнтованого аудиту, коли зовнішні аудитори використовують у своїх оцінках результати роботи системи внутрішнього аудиту підприємств-замовників, зокрема, підсистеми внутрішнього аудиту, яка на поточний момент відсутня. Як свідчить практика, організація системи внутрішнього аудиту в сучасних умовах характерна стійкістю тільки в банківській сфері, і тільки через необхідність виконання комерційними банками нормативних вимог Національного Банку України. В інших сферах господарювання на підприємствах ще потрібно проводити роботу із створення підрозділів внутрішнього аудиту та забезпечення їх ефективного функціонування. Якість та ефективність діяльності підрозділів внутрішнього аудиту повинні забезпечуватися стандартизацією їхньої діяльності, яка на поточний момент на рівні держави відсутня, а розроблені ІВА Стандарти професійної практики внутрішнього аудиту мають тільки англomовну та, частково, російськомовну редакцію. Довіра ж до результатів діяльності внутрішніх аудиторів, перш за все, повинна підкріплюватися дотриманням етичних норм і принципів організації роботи служби внутрішнього аудиту, суттєвим з яких є принцип незалежності внутрішнього аудитора та його організаційної відокремленості й підпорядкованості тільки найвищому управлінському персоналу і власникам.

Тому на поточний момент можна визначити наступні основні напрями вдосконалення внутрішнього аудиту в Україні:

- створення професії «внутрішній аудитор» та розвиток відповідного інституту;
- формування зацікавленості та необхідності розвитку даної професії як на рівні держави, так і на рівні підприємств різних галузей;
- розробка та вдосконалення нормативно-правового регулювання аудиту;
- формування організаційної структури служб внутрішнього аудиту;
- розробка організаційно-технологічних схем та процедур проведення внутрішнього аудиту;
- вдосконалення методології проведення внутрішнього аудиту;
- здійснення професійної підготовки фахівців з внутрішнього аудиту тощо. Не зважаючи на визначені проблемні питання, саме внутрішньому аудиту властива максимальна гнучкість, здатність швидкого виправлення помилок та удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства на рівні самого суб'єкта господарювання. Саме завдяки цим властивостям внутрішній аудит має значний потенціал для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2007 року / Пер. з англ. мови. - К.: ТОВ "ІАМЦ АУ "СТАТУС", 2007.–1172 с.
2. Офіційний сайт Всеукраїнського Інституту внутрішніх аудиторів (ВІВА). Спосіб доступу: <http://www.iaa.com.ua>.
3. Пантелеєв В.П. Внутрішній аудит: навч. посіб./ В.П. Пантелеєв, М.Д. Корінько – К.: Державна академія статистики, обліку та аудиту Державного комітету статистики України, 2006. – 247 с.

Ніколайчук Стела
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Бурденюк О.В.
викладач вищої категорії, викладач-методист

СУСПІЛЬНА РОЛЬ І ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах становлення і розвитку ринкової економіки провідною формою господарювання є **підприємництво** – особливий вид діяльності, певні стилі і тип господарської поведінки, які характеризуються повною свободою вибору та інноваційним характером здійснення, ймовірністю економічного розвитку та орієнтацією на досягнення прибутку. Одним із перспективних напрямів створення конкурентного-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва.

Термін «підприємництво» (entrepreneurship) часто замінюють терміном «бізнес»(business)(справа, діло, діяльність), - конкурентоспроможне заняття з метою отримання прибутку.

Підприємництво – це комплекс особливих функцій, які виконуються в економіці, спрямований на забезпечення розвитку і вдосконалення господарського механізму, постійне оновлення економіки господарюючих суб'єктів, створення інноваційного поля діяльності.

Основна мета підприємництва – виробництво й пропозиція ринку такого товару, який би викликав зацікавленість та приносив підприємцю прибуток.

Зміст підприємництва можна розглядати в декількох аспектах:

- Форма економічної активності – це свобода вибору напрямів і методів діяльності, самостійність у прийнятті рішень, орієнтація на досягнення успіху, отримання прибутку, відповідальність за прийняті рішення, їх наслідки та пов'язаний з ними ризик.

- Відповідний стиль і тип поведінки – це ініціатива, пошук нетрадиційних рішень, масштабність та ризик, ділова хватка.

- Відповідна економічна функція – вдосконалення державного механізму, постійне оновлення економіки, створення інноваційної сфери

Суб'єктами бізнесу можуть виступати громадяни, права яких не обмежені законом, юридичні особи, що володіють різними формами власності, а також громадяни іноземних держав, а саме:

- власне підприємці, тобто особи, які здійснюють ініціативну діяльність на свій ризик та під свою економічну й юридичну відповідальність;

- колективи підприємців та підприємницькі асоціації;
- працівники, які здійснюють трудову діяльність за наймом на контрактній або іншій засадах.
- державні структури у тих випадках, коли вони виступають безпосередніми учасниками операцій.

Економічна свобода та свобода економічного вибору не означають економічної анархії та авантюризму. Вони обмежуються нормами чинного законодавства, етики, моралі.

Економічна свобода підприємців реалізується у виборі різних організаційно-правових форм господарювання, використання ресурсів, тощо.

Залежно від юридичного статусу підприємницька діяльність може здійснюватись:

- зі створенням юридичної особи
- без створення юридичної особи

Об'єкт підприємницької діяльності – це товар, продукт, послуга, власне, те, що може задовольнити чиюсь потребу й що пропонується на ринку для придбання, використання та споживання.

Зміст визначення підприємницької діяльності передбачає наявність права підприємців без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, не заборонену законом, право комерційного розрахунку та власного комерційного ризику. Згідно зі ст.43,44,45 і 49 Господарського кодексу України, визначено права і обов'язки підприємців.

Основні функції підприємця, за Й.Шумпетером, - це:

- виготовлення нового блага або старого нової якості;
- освоєння нового ринку збуту, джерел сировини або напівфабрикатів;
- впровадження нового методу виробництва;
- відповідна реорганізація виробництва.

Враховуючи це, а також характеристику підприємництва можна виділити такі **найважливіші функції**:

Новаторська функція – сприяння процесу продукування нових ідей, здійснення дослідно-конструкторських розробок, створення нових товарів і надання нових послуг.

Організаційна функція – впровадження нових форм і методів організації виробництва, нових форм заробітної плати та їх оптимальне поєднання з традиційними, раціональне поєднання форм одиничного поділу праці, основних елементів системи продуктивних сил та контроль за їх виконанням.

Господарська функція – найефективніше використання трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів.

Соціальна функція – виготовлення товарів і послуг, необхідних суспільству, відповідно до головної мети, вимог дії основного економічного закону.

Особистісна функція – самореалізація власної мети підприємця, отримання задоволення від своєї роботи.

Для успішної діяльності підприємців необхідно створити певний комплекс умов у сфері економіки, права, політики, що дасть їм змогу втілювати в життя низку принципів. Кожне підприємство повинно при цьому будувати свою

діяльність на принципах господарського розрахунку, основними з яких є самоокупність, самофінансування, матеріальна зацікавленість, економічна відповідальність.

Список використаної літератури

1. Основи підприємницької діяльності. Навчальний посібник. С.В.Мочерний, О.А.Устенко, С.І.Чеботар, 2005р.;с.8-14
2. Підприємництво та бізнес-культура. С.М.Іванюта, В.Ф.Іванюта Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 2007р.; с.2-15
3. Основи підприємства. Навчальний посібник. Донець Л.І., Романенка Н.Г.,2006р.;с.13-26

Пиль Вікторія
Коледж технологій, бізнесу та права
СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Малащицька О. Г.,
викладач першої категорії

ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ, ЇЇ СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Незалежна оцінка майна є необхідним та важливим інструментом існування та розвитку ринкової економіки. Регулювання оціночної діяльності, враховуючи динамічність економічних процесів в Україні, потребує постійного розвитку та вдосконалення. Даний процес відбувається безперервно у часі.

Оціночна діяльність розпочала своє відродження з набуттям Україною незалежності та появою ринкових відносин.

Період існування та розвитку оціночної діяльності в Україні можна поділити на три умовні етапи:

- початковий етап відродження оцінки (1992-2000 рр.);
- етап становлення в умовах законодавчого визнання (2001-2006 рр.);
- етап розвитку на основі реформування та вдосконалення оцінки (розпочався у 2007 р.) [1].

Початок ринкових перетворень в Україні знаменувався прийняттям цілої низки законів, які визнавали та забезпечували право власності. В ряді перших прийнятих були: Закон України "Про приватизацію державного майна", Закон України "Про приватизацію невеликих державних підприємств".

Практична оцінка нерухомості розпочалась в Україні з моменту переоцінки основних фондів підприємств та приватизації. У 1992 році вперше були залучені незалежні експерти для визначення ринкової вартості майна підприємств. Як відзначають фахівці, така практика розпочалась, не маючи відповідного законодавчого підґрунтя та необхідної інформації, а це, в свою чергу, знайшло відображення у викривленні реальної вартості об'єктів.

Значне розгортання процесів приватизації, корпоратизації, акціонування підприємств в Україні вимагало розробки, в першу чергу, методичного забезпечення оцінки майна.

Другий етап відзначився формуванням системи вітчизняних стандартів оцінки майна.

В оціночній діяльності відбулись докорінні зміни:

- створено дворівневу систему регулювання (державне регулювання та система саморегулювання);
- розроблено та прийнято систему законодавчого та нормативного забезпечення;
- створено інфраструктуру оціночної діяльності в організаційному, методологічному та практичному аспектах.

Третій етап розвитку оціночної діяльності полягає у реформуванні та вдосконаленні існуючої системи законодавчого та методологічного забезпечення оцінки майна та у розробці нових нормативних актів, необхідних на даному етапі.

На сьогоднішній день постає гостра необхідність у комплексному вирішенні існуючих проблем у сфері оцінки майна та приведенні існуючого законодавства у відповідність до сучасних ринкових вимог. Також існує потреба в удосконаленні підходів щодо регулювання оціночної діяльності в Україні, деталізації механізму державного та громадського регулювання оціночної діяльності та контролю за дотриманням існуючого законодавства усіма суб'єктами оціночної діяльності. Актуальними є також співпраця з міжнародними оціночними організаціями та інтеграція світового досвіду оціночної діяльності в українське законодавство [2].

Основними завданнями, що постають перед оціночною спільнотою є:

- посилення відповідальності оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності за якість проведеної ними оцінки майна;
- удосконалення системи державного регулювання та саморегулювання професійної оціночної діяльності, шляхом уникнення випадків безконтрольності та безвідповідальності при здійсненні оцінки оцінювачами та суб'єктами оціночної діяльності;
- удосконалення координації роботи органів державного регулювання оціночною діяльністю (Фонду державного майна та Державного агентства земельних ресурсів України) в питаннях оцінки нерухомості з метою забезпечення її оцінки у сукупності, як землі так і земельних поліпшень, які на ній розташовані, що буде сприяти більш об'єктивній оцінці та матиме великий суспільно-економічний ефект;
- запровадження єдиного механізму сертифікації суб'єктів оціночної діяльності;
- встановлення чітких професійних вимог щодо діяльності суб'єктів оціночної діяльності та оцінювачів;
- захист інтересів оціночної спільноти від непередбаченого законодавством втручання державних органів та посадових осіб.

Література

1. Оцінка майна і майнових прав в Україні. Монографія / Н. Лебідь, А. Мендрул, В. Ларцев, С. Скрынько, Н. Жиленко, В. Пашков; За ред. Н. Лебідь. -- К.: ООО "Інформаційно-видавнича фірма "Прінт-Експрес", 2007. -- 688 с.

2. Концепція розвитку оціночної діяльності в Україні (2016-2025): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://afo.com.ua/uk/news/1-about-the-association/1034-the-concept-of-valuation-activities-in-ukraine-2016-2025>.

Пиль Вікторія
Науковий керівник: Жукова Д.В., викладач II категорії
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ВАЛЮТИ

Все частіше для розрахунків в торгівлі окрім готівкових та безготівкових форм грошових коштів, використовують електронні кошти. Платежі з їх допомогою здійснюються практично миттєво, і покупець майже відразу після здійснення платежу може отримати в своє розпорядження придбаний товар (наприклад, можливість скачати програмне забезпечення) або послугу (наприклад, отримати доступ до потрібної інформації).

Проте, порівняно із багатьма країнами світу в Україні електронна комерція розвивається повільніше і рівень використання електронних грошей у розрахунках нижчий.

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. [1]

Найбільш відомими та задіяними в розрахункових операціях в мережі Інтернет є: Webmoney, RBK Money, Яндекс.Деньги, Интернет.Деньги, E-Gold, PayPal, LiqPay, Z-Payment, Assist, EasyPay, MoneyMail, INO Card, ICQMoney, CyberPlat, E-Port, Bank o Phone, E-pay, Ukash, Portmone, Fethard. Проте через неузгодження правил роботи з НБУ деякі з торгових марок були офіційно заборонені у використанні в Україні наприкінці 2016р.

Для проведення операцій з електронними грошима необхідно зареєструватися в одній з електронних платіжних систем та укласти з нею договір про створення електронного гаманця.

Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки, і безпосередньо в національній валюті.

Сума коштів в електронному гаманці є певним чином обмеженою:

- на електронному пристрої, який не може поповнюватися, вона не повинна перевищувати 4000 гривень;

- на електронному пристрої, який може поповнюватися, не повинна перевищувати 14000 гривень. [1]

Згідно чинного законодавства підприємство може бути як у ролі торговця, отримуючи електронні гроші за товари та послуги, так і в ролі користувача, оплачуючи ними свої покупки. Але для цього потрібно відкривати два електронні гаманці.

Суб'єкти господарювання, як користувачі, мають право отримувати електронні гроші лише в обмін на безготівкові кошти та мають право їх використовувати лише для здійснення оплати товарів.

Торговці мають право використовувати отримані електронні гроші виключно для обміну на безготівкові кошти або повертати електронні гроші користувачам у разі повернення ними.

Для потреб бухгалтерського обліку електронні гроші класифікують як інші кошти, оскільки вони відмінні від звичайних грошових коштів, проте легко в них конвертуються. Для них призначено рахунок 33 «Інші кошти» із застосуванням субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

Податковий облік операцій купівлі-продажу при оплаті електронними грошима аналогічний звичайному продажу за готівку чи безготівкові кошти. Проте слід відмітити, що податкову накладну з ПДВ складають в гривнях, здійснивши конвертацію електронних коштів за конвертаційним курсом емітента. [2, с.45]

Згідно Податкового законодавства ринок електронних грошей залишається недоступним для платників єдиного податку першої - третьої груп, які можуть здійснювати розрахунки виключно готівкової або безготівкової формі грошових коштів.

До основних переваг використання електронних грошей можна віднести те, що вони дозволяють здійснювати розрахункові операції миттєво та не мають регіональних обмежень під час проведення господарських операцій. Серед недоліків таких розрахунків можна виділити: значні, порівняно із комісією банку, витрати на конвертацію електронних грошей у готівку; ризики шахрайства; зберігання грошей власників гаманців на рахунках юридичних осіб; недосконале чинне законодавство, згідно із вимогами якого здійснювати розрахунки електронними грошима може обмежена кількість суб'єктів господарювання; лімітованість суми грошей на електронному гаманці. [3, с.123]

У світовій практиці електронні гроші створюються та обслуговуються не банківськими установами, а операторами платіжних систем (China UnionPay, MasterCard, PrivatMoney, PayPal, Western Union), які здебільшого є суб'єктами господарювання, що не належать до банківського сектору. Окрім цього, під час розрахунків електронними грошима можна застосовувати різні види валют, що полегшує їх використання в міжнародній діяльності.

Отже, підприємства можуть використовувати електронні гроші в Україні як торговці та як користувачі, проте поки що це не дуже зручно. Законодавчі обмеження щодо використання електронних коштів стримують розвиток електронних платежів, ділової активності суб'єктів ринку, зручності та мобільності ведення бізнесу в Україні. Для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні бажаним є застосування світового досвіду їх функціонування.

Література

1. Положення про електронні гроші в Україні: затверджене постановою Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>. Чижевська Л. В.

2. Нижник Т. Розрахунки електронними грошима: чи доступна така функція підприємствам / Т. Нижник. // Всеукраїнська професійна бухгалтерська газета "Все про бухгалтерський облік". – 2017. – №87. – С. 44–46.

3. Розрахункові операції на підприємствах електронної комерції: обліковий аспект / Л. В. Чижевська. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА. – №7. – С. 120–124.

Рижук Олена,
ДВНЗ «Нововолинський електромеханічний коледж»
Науковий керівник: Рижук І.А.,
викладач економічних дисциплін

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШЕРИНГОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасному світі відбуваються значні трансформації суспільно-економічного життя: на зміну надмірному споживанню, притаманному ХХ століттю, приходить парадигма розумного спільного споживання. Економіка, заснована на спільному користуванні, називається шеринговою (англ. Sharing economy). На думку більшості вчених, у наступні роки саме вона стане базовою і визначатиме життя суспільства у майбутньому.

Суть економіки спільного споживання полягає у реалізації надлишкового ресурсу шляхом продажу, оренди чи обміну для отримання матеріальної або соціальної вигоди. Рушійними силами шерингової економіки є:

1) засновані на рівності всіх учасників соціальні мережі та розвиток технологій;

2) кризи, які спонукають людей думати і діяти по-іншому. Зокрема, остання світова економічна криза сприяла відмові від бездумного гіперспоживання;

3) екологічні проблеми, які змушують людство шукати нові шляхи збереження природних ресурсів;

4) довіра, що дозволяє людям розуміти важливість спільноти, бути ближчими і допомагати один одному [1].

На появу шерингової економіки значний вплив мало збільшення населення планети. Вчені прогнозують, що до 2050 року воно складе приблизно 9 млрд. осіб. І це, найімовірніше, призведе до того, що людям доведеться спільно використовувати різні ресурси [2].

Економіка спільного користування заснована на трьох основних принципах. По-перше, поведінка клієнтів щодо споживання багатьох товарів і послуг змінюється на шляху від права власності до спільного використання. По-друге, соціальні мережі і віртуальні магазини значно легше пов'язують тих, хто пропонує товар чи послугу, та їх потенційних споживачів. І по-третє, розвиток мобільних пристроїв та електронних додатків робить процес спільного користування зручнішим і приємнішим. Безперечно, ця модель економічних взаємовідносин, що активізувалась із розвитком соціальних мереж, частіше за все,

виникає тоді, коли ціна конкретного активу висока, і в той же час актив може використовуватись в конкретний момент часу не в повній мірі.

Прикладами шерингової економіки на сьогодні є діяльність таких міжнародних компаній і сервісів як BlaBlaCar (оренда автомобілів), Airbnb (оренда квартир), OLX (оренда, купівля та продаж речей), Uber (виклик таксі або приватних водіїв), Bringwasmit (сервіс для спілкування мандрівників, готових привезти для бажаючих необхідні сувеніри з подорожі), Harry Tree (оренда новорічних ялинок) та інших.

На ринку України успішно функціонують не тільки відомі міжнародні майданчики, але й активно розвиваються такі вітчизняні сервіси і платформи, як Preply (сервіс для підбору приватних репетиторів), Kabanchik.ua (онлайн-платформа для надання побутових та бізнес-послуг), Prometheus (безкоштовні онлайн курси від викладачів КНУ, КПІ та Києво-Могилянської академії), MUSHROOM (Львівська платформа для короткострокової оренди житла, вітчизняний аналог Airbnb), Плюшкін (Онлайн-платформа для обміну речами та послугами) та інші. Слід зазначити, що більшість із них вже вийшли на міжнародний рівень, та успішно працюють в багатьох країнах світу.

Економісти по-різному оцінюють перспективи розвитку та потенціал шерингової економіки. Так, за даними компанії BlaBlaCar, економіка спільного споживання зростає на 20% на рік, і вже зараз обчислюється мільярдами доларів. Керівництво компанії переконане, що цей тренд буде доминувати у світі ще як мінімум п'ять років [2].

За оцінками міжнародної консалтингової компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) вже до 2025 року доходи від сервісів спільного споживання перевищуватимуть величину \$335 млрд. [3]. Для порівняння: доходи США від туризму у 2016 році склали \$204,5 млрд.

Найбільш очевидними перевагами економіки спільної участі є захист довкілля та збереження природних ресурсів. Однак подальший її розвиток і поширення пов'язаний з проблемою відсутності в багатьох країнах чітких правил і законів, що відповідали би принципам шерингової економіки та гарантували надійний захист продавцям і споживачам.

В Україні однією з основних проблем, що гальмують розвиток шерингової економіки, є шахрайство та низький рівень культури суспільства. В зв'язку з цим найбільшої популярності набули сервіси, де майно залишається під контролем господаря. Тому українцям ще належить зрозуміти, що шерингова економіка – це можливість зробити зі своїх пасивів активи, які будуть приносити дохід. Адже шеринг являє собою не просто комунікацію попиту та пропозиції на основі сучасних технологій, а дійсно еволюційну зміну поглядів на концепцію споживання.

Список використаних джерел:

1. <https://galfinance.info/ekonomika-ta-biznes/2016/11/03/sheringova-ekonomika-vid-doviri-do-revolyuczii/>
2. <http://forbes.net.ua/ua/business/1412542-vigidno-podililisya-shcho-take-sheringova-ekonomika-po-ukrayinski>
3. <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/09/5/603709/>

СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні місцеві податки і збори є одним з головних економічних інструментів державного регулювання та важливим джерелом доходів місцевих бюджетів. Починаючи з 2011 року система місцевого оподаткування була реорганізована шляхом прийняття Податкового кодексу України та внесення змін до переліку місцевих податків і зборів. Це призвело до ліквідації місцевих податків та зборів, що складали 90% доходів, й запроваджено нові – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Метою мого дослідження є аналіз діючої системи місцевого оподаткування в Україні та визначення основних її недоліків та можливих напрямів удосконалення в умовах становлення та розвитку ринкової економіки.

Місьцеве оподаткування є однією з точок перетину двох різних систем: складаючи частину системи оподаткування держави, місцеві податки і збори є атрибутом місцевого самоврядування. У світовій економічній і правовій думці місцеве оподаткування характеризується як структурна ланка в державному управлінні фінансами країни або ж як природне право територіальних громад.

До впровадження податкової реформи в Україні та прийняття Податкового кодексу у грудні 2010 року місцеве оподаткування регламентувалося Законами України «Про систему оподаткування». З прийняттям Податкового кодексу України, кількість місцевих податків та зборів різко зменшилась – з чотирнадцяти місцевих податків та зборів залишилося лише п'ять [1, с. 112].

Введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки стало найбільш стабільним доходом для місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Цей податковий платіж виступає як оплата вартості суспільних товарів і послуг, що пропонуються місцевими органами влади. Введення туристичного збору, який, на відміну від курортного збору, буде справлятися на всій території України дозволяє збільшувати об'єкт оподаткування.

До позитивних надбань Податкового кодексу України слід віднести те, що більшість податків та зборів прив'язується до прожиткового мінімуму, який змінюється декілька разів на рік відповідно до законів України про державний бюджет на поточний рік що, дозволяє не лише збільшувати надходження від податків та зборів, але й обраховувати обсяг коштів у короткостроковому періоді і прогнозувати подальший розвиток економічної ситуації.

На думку деяких вчених, нині місцеві податки і збори в Україні практично не виконують ні фіскальної, ні регулюючої функції, оскільки місцеві ради, насамперед наймасовіші – сільські і селищні, – що становлять 91% від загальної кількості місцевих рад, не мають жодного більш-менш серйозного об'єкта

оподаткування. За такої системи часто не враховуються регіональні особливості та втрачаються певні фіскальні можливості, які можуть відчутно поповнити доходи місцевих бюджетів, що дозволить спрямувати додаткові кошти на вирішення економічних і соціальних проблем регіонів [2, с. 122].

На сьогоднішній день в Україні існують, як мінімум, два підходи до подальшого формування системи місцевих податків та зборів [3, с. 29]:

1. Усунення теперішніх недоречностей у встановленні місцевих податків та зборів при фактичному збереженні існуючої системи. Такий підхід представлений у проекті Податкового кодексу. Цей проект передбачає впровадження 9 місцевих зборів: готельний збір; єдиний збір за видачу дозволів на будівництво житлових будинків, інших нерухомих об'єктів індивідуального будівництва; єдиний збір за видачу дозволів на будівництво нерухомих об'єктів виробничого або невиробничого призначення; збір за видачу дозволу на первинне розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; збір за використання місцевої символіки; збір за організацію гастрольних заходів нерезидентів; збір за паркування автотранспорту; рекламний збір; ринковий збір.

Така система оподаткування приведе до несуттєвого збільшення частки (до 1520%) місцевих податків та зборів у місцевих бюджетах.

2. Збільшення можливості впливу органів місцевого самоврядування на наповнюваність місцевих бюджетів. Цей шлях представлений у Законі України "Про місцеві податки та збори": місцевий податок на прибуток підприємств; місцевий податок на доходи фізичних осіб; податок на нерухоме майно; ринковий податок; готельний податок; торговий патент на деякі види підприємницької діяльності; рекламний збір; збір з паркування автотранспорту; будівельний збір; екологічний збір.

Узагальнюючи результати дослідження, можна дійти висновку, що діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів, як і податкова система країни в цілому, потребує постійного удосконалення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреби органів місцевого самоврядування, а з іншого, служити інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів. З нашої точки зору, в значній мірі неефективність системи місцевого оподаткування в Україні спричинена недосконалою системою адміністрування цих податків. Отже, пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен йти не лише в напрямку простого збільшення платників податків та розширення бази оподаткування, а й у напрямку вибору таких податків і встановлення таких платників, які б забезпечували стабільне надходження до дохідної частини місцевих бюджетів. Запровадження такої системи місцевого оподаткування приведе до наближення української податкової системи до загальноєвропейських стандартів, де місцева влада є не тільки розпорядником видаткової частини місцевих бюджетів, а й реально впливає на доходну його частину.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №13-14, №15-16, №17. – Ст. 112.

2. Величко О. Іноземний досвід реформування податкової системи / О. Величко, І Дмитренко // Економіст. – 2009. – №7. – С. 120-123.

3. Найдюнов В. Про реформування податкової системи / В. Найдюнов, О. Махмудов // Економіка України. – 2010. – №1. – С. 78-83.

Сенкевич Екатерина
Учреждение образования
«Брестский государственный торгово-технологический колледж»
Научный руководитель: Тромза С.Ю.,
преподаватель высшей категории

ИННОВАЦИИ И ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ (ПРЕДПРИЯТИЯ)

В зависимости от использования результатов научно-технических разработок различают два этапа экономического развития.

На первом этапе наука развивается практически параллельно производственным процессам.

На втором этапе (вторая половина XX в.) отличие в том, что конкурентное производство не может существовать без использования научно-технических знаний. Возникает и развивается инновационная деятельность. В моделях экономического роста научно-технологическое развитие становится внутренним фактором развития.

Таким образом, экономические и исторические условия привели к необходимости создания и использования инноватики.

Цель работы – изучить понятие «инновация» и применение инновационной деятельности на предприятии (организации).

Целью обусловлены следующие задачи:

- 1) рассмотреть понятия «инноватики», «инновации»;
- 2) выявить жизненный цикл инновации;
- 3) изучить товар в зависимости от уровня новизны применяемых технологий;
- 4) исследовать особенности устойчивого развития предприятия от реализуемой инновационной стратегии.

Объект анализа – организация (предприятие).

Предмет исследования – инновационная деятельность организации (предприятие).

Инноватика – наука, занимающаяся изучением новшеств, деловой активности предприятия за счет адаптации к инновационным процессам, обеспечением устойчивых темпов роста на основе научно-технического развития. В моделях экономического роста.

Инноватика делает акцент на новизну принимаемых решений и их практическое использование, а именно: регулировку инновационного развития; возможность предприятия иметь обоснованную инновационную стратегию;

знания экономиста-менеджера; разработка и реализация инновационного проекта и др.

Теоретической базой для возникновения инноватики явились научные исследования Н. Кондратьева (циклы деловой активности).

Основой длинных волн (40-60 лет) является смена пассивной части капитала (здания, сооружения и др.), средних волн (7-10 лет) – замена активной части капитала (оборудование, транспорт и т.д.), коротких волн (3-3,5 года) – рыночные конъюнктурные изменения по отношению к определенным видам продукции [2, с. 368].

Инновационная деятельность оказывает значительное воздействие:

на изменение концепции национальной безопасности, которая в наше время зависит не только от численности военнослужащих, но и уровня технологического развития страны, способности адаптироваться к инновационным процессам;

на научно-технологическое развитие – главное средство достижения экономического лидерства, важный инструмент в конкурентной борьбе, залог коммерческого успеха;

на интеллектуальный ресурс;

на способность привлечения в национальную экономику иностранных инвестиций, получение дохода от экспорта продукции.

Инновационная деятельность является основой конкурентоспособности экономики республики, региона, отрасли, организации (предприятия), конкретного вида продукции, специалиста.

Инновации определяют качество жизни населения, возможность эффективно решать экономические проблемы, вопросы здравоохранения и др.

Современную эпоху можно назвать эпохой трех «и»: инвенции в виде новых знаний, инновации, инвестиции.

Инновационная деятельность - это деятельность по освоению результатов исследований и разработок, повышающих эффективность способов и средств осуществления конкретных процессов, в том числе в производстве новой продукции и технологий.

Таким образом, инновация является результатом инновационной деятельности, имеет круг потребителей, приносит эффект (экономический, социальный и экологический).

Мною был изучен жизненный цикл инновации, который охватывает следующие фазы: выход на рынок, рост, зрелость, упадок, уход с рынка [2, с. 372].

При обосновании управленческих решений по развитию инновационной деятельности предприятия необходимо учитывать, на какой стадии находится инновация. Это позволит правильно оценить возможный объем продаж и спрогнозировать коммерческий потенциал.

Выход на рынок с новым продуктом требует проведения дополнительной работы. Если продукт уже был на рынке, то на основании данных о поведении покупателей можно предсказать возможный объем реализации. Падение спроса на традиционный товар вызывает падение цены, приводит к снижению объема производства. Если товар выходит на рынок впервые, то неопределенность многократно возрастает[3, с.506].

В современных условиях сформировалась новая концепция маркетинга инновационных продуктов, согласно которой разработчик (производитель) и потребитель встречаются в начале цепочки и двух случаях:

при разработке нового продукта в соответствии с запросами потребителя; продукт появляется на рынке, а потребитель уже ждет его [7, с. 61].

Товар может различаться в зависимости от уровня новизны применяемых технологий [2, с. 374].

Особенность продукции, произведенной на основе научно-технических разработок, заключается в том, что дополнительные затраты на первых стадиях инновационного цикла окупаются и приносят значительный эффект на стадиях её производства, эксплуатации и потребления.

Прогрессивные технологии позволяют более экономно использовать трудовые, сырьевые, топливные ресурсы.

На стадии эксплуатации потребитель получает экономию за счет более низких затрат на эксплуатацию технического изделия.

Чем выше уровень новизны, тем больше потенциальная прибыль.

Так, высокие технологии позволяют устанавливать монопольные цены и получать высочайшую прибыль, а продвинутые технологии – очень высокую прибыль.

Товар, произведенный на основе технологий среднего и низкого уровней, может принести прибыль только при значительном объеме реализации продукции данного вида.

Инновационная деятельность предприятия является важным инструментом, обеспечивающим конкурентоспособность выпускаемых товаров и увеличение прибыли организации.

Инновационная деятельность позволяет реализовать стратегию развития предприятия, обеспечивая получение запланированной прибыли (Р).

Зависимость стратегии устойчивого развития предприятия от реализуемой инновационной деятельности [2, с. 376].

Таким образом, инновационная стратегия организации (предприятия) должна обеспечить устойчивость его положения на рынке.

Перед менеджером, который продвигает новый товар на рынок, стоят две задачи:

найти как можно больше покупателей;

защитить свою интеллектуальную собственность

В настоящее время в Республике Беларусь разработан ряд законодательных актов, позволяющих оценить интеллектуальную собственность и сохранить авторство.

Таким образом, в современных условиях организации не рисковать более рискованно, чем рисковать, так как отсутствие инновационной деятельности приведет к потере конкурентных преимуществ и уходу с рынка («золотое» правило инновационной деятельности).

Технопарковые структуры стали создаваться с 1993 г., когда Комиссия Президента Совета Министров Республики Беларусь по научно-техническому прогрессу поддержала инициативу создания Научно-технологического парка при

Белорусском государственном университете, который зарегистрирован в январе 1994 г.

Импульс белорусскому инновационному предпринимательству должно дать развитие соответствующей инфраструктуры данного вида бизнеса. Поддержка же отдельных инновационных фирм менее эффективна, чем вложения средств в инфраструктуру, так как именно она может дать долгосрочный эффект и способствовать генерированию непрерывного воспроизводства субъектов малого и среднего предпринимательства.

В нашей стране создан Республиканский центр технологического трансфера, сеть из 9-ти региональных центров, республиканский инновационных фонд для финансирования инновационных проектов и др.

Список использованных источников

1. Лебедева С. Н. Экономика торгового предприятия. – Мн.: Выш. шк., 2005.
2. Экономика организации (предприятия): учеб. пособие/ Л.Н. Нехорошева. Минск: БГЭУ, 2014.
3. Экономика предприятий торговли / Под общ ред. Н. В. Максименко, Е. Е. Шишковой. – Мн.: Выш. шк., 2005.
4. Экономика организации торговли: учеб. пособие/ под ред. Р.П. Валевич, Г.А. Давыдовой.- Минск: БГЭУ, 2010.
5. Экономическая теория: учеб. пособие/ М.Н. Базылева, Н.И. Базылев.-2-е изд.- Минск: Современная школа,2010.
6. Экономическая теория: учеб. пособие / А.А.Рудак; под ред. А.В. Бондаря,- Минск: БГЭУ, 2013.
7. Экономическая теория: учеб. пособие / А.А.Рудак; под ред. А.В. Бондаря.- 2-е. изд.- Минск: БГЭУ, 2014

Сніжко Тетяна
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Панасюк Н.В.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ

Деревообробка – технологічна дисципліна, суть котрої зводиться до виготовлення виробів із дерева та їх обробки, а також обробки деревини в цілому.

Основними виробництвами з обробки деревини є: лісопильне виготовлення фанери, деревних плит, столярних виробів. Виготовлення меблів виділено Міністерством статистики в окрему галузь.

Початковим і найбільш поширеним виробництвом у деревообробці є лісопилення — виготовлення пиломатеріалів. Специфічною особливістю лісопильного виробництва являється виробниче використання лісу у лісопильних підрозділах деревообробних підприємств, розміщених, як правило, недалеко від місць заготівлі лісу-кругляку.

Витрати на виробництво пиломатеріалів та інших виробів з дерева обліковується в субрахунку 234.

2341 – Розпилювання деревини. На цьому субрахунку обліковуються витрати по розпилюванню колод на пиломатеріали (дошку, брус, шпали), які складаються з виробничої собівартості деревини, яка склалася на місці її заготівлі з врахуванням витрат на перевезення, з розподілом найменування сортименту деревини, породи, сорту, діаметра.

2342 – Переробка основної сировини. Рахунок призначений для обліку пилопродукції в цехах переробки деревини у відповідальності з актами розпилювання за видами продукції (дошка обрізана, вагонка, заготовки для вікон, дверей, штахетник і т.д.).

2343 – Переробка відходів. До переробки відходів відноситься виготовлення дранки, паливних брикетів, паливних пучків (пакетів). Величина фактичних витрат на виготовлення, наприклад, паливних пучків являє собою собівартість продукції переробки, виготовленої з відходів.

2344 – Розпилювання давальницької сировини. Давальницька сировина – це лісопродукція, яка передана власником тимчасово на баланс підприємства тільки у кількісному варіанті з зазначенням породи та сорту.

При розпилюванні колод деревини, лісгоспи, обраховують величину витрат, необхідних для розпилювання деревини. Ця сума являється величиною плати (ціною) за надані послуги з розпилювання лісопродукції.

Перед розпилюванням давальницької сировини визначається кількість з заокругленням до сотої одиниці. Після розпилювання, складається акт розпилювання, в якому вказується фактична кількість отриманого пиломатеріалу (дошки, брусу, рейки, відходи).

За дебетом 234 рахунка відображаються фактичні витрати на розпилювання деревини у кореспонденції з затратними рахунками, за кредитом – списання цих витрат на готову продукцію.

Форми первинних документів і порядок записів в них узгоджуються відповідно до способів і прийнятого на підприємстві порядку переміщення матеріалів з однієї операції на наступну.

Тобто первинний виробничий облік відсутній. У виробничих звітах фіксуються нормативні дані про виробничий процес.

Відповідно до цих організаційних форм виробництва передбачається порядок документального оформлення витрат: матеріалів, передбачених технологічним процесом; заробітної плати, яку також передбачають при розробці технологічного процесу, виходячи з витрат часу.

Центром витрат і відповідальності є майстерні або невеликі ділянки, які включають всі витрати: вартість заготовки, витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи, а також витрати на утримання приміщень і експлуатацію обладнання та інструментів.

У столярних цехах, які виготовляють комплекти столярних виробів у значних кількостях і різного призначення, можуть виділятися окремі центри витрат технологічних матеріалів; на робочу силу і на засоби праці, відповідно до прийнятої технології і організації виробництва.

Інформація про технологічні витрати матеріалів на робочу силу і на засоби праці є необхідною умовою для оцінки їх доцільності і аналізу ефективності використання виробничих ресурсів кожного з них зокрема і технологічної собівартості в цілому.

Тобто, якщо центри відповідальності організувати неможливо чи непотрібно (на малих підприємствах, де за витрати всіх виробничих ресурсів відповідає одна особа), то облік витрат у розрізі центрів потрібний в усіх випадках, на всіх без винятку виробничих підприємствах.

Література

1. Ластовецький В.О. Виробничо-комерційний облік і внутрішньо господарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідальності. — Чернівці: Місто, 2005. — С. 97–129.
2. Ластовецький В. О. Чи можна удосконалювати те, чого немає // Бухгалтерський облік і аудит. — 2007. — № 3. — С. 63–64

Соколовська Тетяна
Волинський коледж
Національного університету харчових технологій
Науковий керівник: Кінах Н. В.,
кандидат економічних наук

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Україна розпочинає шлях асоційованого члена ЄС у один з найважчих періодів своєї історії. З метою подолання системної кризи, консолідації країни, протистояння зовнішній агресії та подолання її наслідків, як ніколи важливо забезпечити максимальний позитивний ефект євроінтеграції для розвитку українського суспільства. Аграрний і продовольчий сектор займає одне з провідних місць в національній економіці України. Але переважна більшість виробників сільськогосподарської продукції має низький рівень ресурсного забезпечення та відсутність достатньої кількості коштів для його поповнення. Одним із чинників відновлення та забезпечення сталого розвитку вітчизняного агропромислового виробництва є його євроінтеграція. Вагомий внесок у дослідження проблематики взаємовідносин Україна – ЄС, питанню розвитку сільського господарства в умовах глобалізаційних процесів та аналіз євроінтеграційних проблем України, у тому числі і з особливостями розвитку галузі сільського господарства зробили такі зарубіжні і вітчизняні вчені як М. Кропивко, Н. Антонюк, Н. Мусис, Д. Дайнен, О. Краєвська, Ю. Губені, В. Вардовський, П. Гайдучий, П. Саблук, О. Шубравська, Г. Черевко, В. Юрчишин.

Варто зазначити, що розвиток аграрної сфери залежить не лише від внутрішніх чинників, але і від зовнішніх факторів — перш за все інтеграційних процесів та світових тенденцій. Аналіз тенденції розвитку АПК у 2015 р. дозволяє

стверджувати про переважання негативних факторів. Попри рекордний урожай зернових, в Україні спостерігалось: а) падіння цін на зернові у світі, яке частково пояснювалося інформацією про високий урожай в нашій країні; б) скорочення виробництва цукру; в) збої в системі реєстрації речових прав на земельні ділянки та договори оренди; г) випуск євробондів на сотні мільйонів доларів трьома великими вітчизняними агрокомпаніями; д) зниження рейтингів українських агрокомпаній міжнародними агентствами; ж) зменшення держпідтримки галузі; з) поглинання потужними агрохолдингами невеликих підприємств [1].

Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві та порівняно новим напрямом досліджень вітчизняної аграрної науки. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Так, за оцінками експертів проєвропейської орієнтації, від впровадження Угоди про ЗВТ між ЄС та Україною остання отримує чималі вигоди в сфері сільського господарства, зокрема внаслідок:

- зростання експорту української продукції в ЄС;
- розширення доступу на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС;
- покращення інвестиційного клімату внаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС;
- скасування субсидування експорту сільськогосподарської продукції з ЄС до України;
- поступове збільшення квот на експорт з України до ЄС окремих видів сільськогосподарської продукції.

Ймовірні випробування, яких зазнала, або може зазнати Україна після вступу до ЄС:

- посилення конкуренції на внутрішньому ринку, особливо в короткостроковій перспективі, за рахунок усунення тарифних і скорочення нетарифних бар'єрів;
- обмеження доступу українських товарів на європейські ринки під приводом їх невідповідності європейським стандартам і сертифікатам;
- вилучення з режиму вільної торгівлі майже 400 товарних позицій, в основному сільськогосподарських товарів, лібералізація експорту яких на ринки ЄС була б для України найбільш вигідною;
- запровадження з боку ЄС для України дискримінаційної системи тарифних квот на дуже низькому рівні (для більшості видів продукції ці квоти становлять менше 6% від обсягу ринку ЄС із цих видів продукції (зерно, м'ясо тощо));
- скасування вивізного мита на насіння соняшнику, що може позбавити вітчизняні переробні комбінати сировини;
- збереження в ЄС системи багатомільярдних дотацій аграрного сектора, що робить експорт української продукції в ЄС та в третіх країнах неконкурентоспроможним [2].

Для успішного розв'язання завдань євроінтеграції аграрний сектор економіки України має достатньо передумов: багатий природно-ресурсний та

експортний потенціал, вагомий людський капітал, поступово зростаючу інвестиційну привабливість, збережений уклад сільського життя та багатовікові традиції ведення сільського господарства. У цьому контексті дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської аграрної моделі сприятимуть проведенню структурних реформ у галузі сільського господарства та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Крім того на даний час постала необхідність у поліпшенні якості інформаційного забезпечення в сільському господарстві, яка зумовлена тим, що, угода з ЄС передбачає серйозні коригування нормативних практик в Україні, зокрема у сферах конкуренції, державної допомоги, державних закупівель, вживання санітарних і фітосанітарних заходів, технічного регулювання, захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення сталого розвитку та ін.

Хочеться зазначити, що Україна також може стати «хлібним кошиком» Європи, причому щодо виробництва продукції, яка не буде безпосередньо конкурувати з виробниками Франції, Іспанії, Італії та ін., а сприятиме самозабезпеченню ЄС основними продуктами сільського господарства і гарантуватиме продовольчу безпеку ЄС.

Отже, поглиблюючи співпрацю з ЄС, Україна отримає нові стимули для розвитку внутрішнього ринку і поглиблення економічної спеціалізації регіонів. Разом з тим розширення зовнішньоекономічних перспектив українського сільського господарства стане можливим завдяки переходу на вирощування більш конкурентоспроможних видів рослин і порід тварин, розширенню сфери застосування передових аграрних технологій, заохоченню сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, обов'язковою умовою якого є захист довкілля, поширенню методів органічного виробництва та використанню біотехнологій.

Література:

1. Рекомендації учасників засідання Робочої групи: «Україна –ЄС на шляху до розширеної зони вільної торгівлі» на тему: Потенціал Зони вільної торгівлі між ЄС та Україною для розвитку аграрного сектору економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами (текст) / Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua>

References:

1. Rekomendatsii uchasnykiv Druhoho zasidannia Robochoi hrupy: «Ukraina – YeS na shliakhu do rozshyrenoi zony vilnoi torhivli» na temu: Potentsial Zony vilnoi torhivli mizh YeS ta Ukrainoiu dlia rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky [Online], available at: <http://www.niss.gov.ua>

2. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta EU i yoho derzhavamy-chlenamy (tekst), Komitet z pytan yevropeiskoi intehtratsii Verkhovnoi Rady Ukrainy, [Online], available at: <http://comeuroint.rada.gov.ua>

АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ФІНАНСОВОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

Питання визначення доходів та витрат набули особливого значення в контексті прийняття в 2011 році Податкового кодексу України та певною мірою узгодило суперечності між податковою та бухгалтерською практикою обліку, проте не змогло повністю нівелювати існуючі розбіжності.

Зближення бухгалтерського обліку та податкових розрахунків досліджені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців та практиків. Зокрема, ці питання досліджені у працях: Ф.Ф. Бутинця, О.С. Білоусової, В.В. Бабича, І.А. Герасимовича, І.К. Дрозд, М.Я. Дем'яненко, О.Ф. Кирилук, Ю.В. Ловінської, В.М. Медведєва, М.Ф. Огійчука, В.Ф. Палія, В.К. Савчука, Я.В. Соколова, Л.І. Стаднік, П.Я. Хомина, В.О. Шевчука та ін.

Проте на сьогодні існують певні неузгоджені питання щодо взаємозв'язку фінансового та податкового обліку, що призводить до пошуку шляхів їх вирішення та зумовлює необхідність подальших досліджень. Одним із результатів процесу гармонізації бухгалтерського обліку з податковим законодавством стала нова методика визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, що закріплена у III розділі Податкового кодексу України.

Методологічними засадами податкового законодавства стали принципи бухгалтерського обліку.[1] Зокрема, порядок визначення об'єкта оподаткування ґрунтується на принципі нарахування та відповідності доходів і витрат, відповідно до якого для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були понесені для отримання таких доходів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток, податкові різниці та її розкриття у фінансовій звітності регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [2]. Перехідними положеннями Податкового кодексу України визначено, що методика бухгалтерського обліку тимчасових та постійних податкових різниць затверджується у порядку, передбаченому Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[1], набрала чинності з 1 січня 2013 року. На виконання норм Податкового кодексу Міністерством фінансів України наказом від 25.01.2011р. № 27 затверджено Положення бухгалтерського обліку 35 «Податкові різниці», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про податкові різниці та її розкриття у фінансовій звітності [3].

ПБО «Податкові різниці» затверджене та введено в дію з метою розкрити зв'язок між обліковим і податковим прибутком через узагальнення методики визначення податкового прибутку звітного періоду за даними бухгалтерського обліку через коригування облікового прибутку на суму податкових різниць

звітнього періоду. Інформація сформована про податкові різниці відповідно до Положення «Податкові різниці» розкриватиметься, насамперед, у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Податкова різниця – різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та доходами і витратами, визначеними згідно з III розділом Податкового кодексу України[2]. Вони поділяються на тимчасові та постійні.

Тимчасова податкова різниця – різниця, яка виникає у звітному періоді та анулюється в наступних звітних податкових періодах. Тимчасові різниці є наслідком застосування різних методів оцінювання балансової вартості активів за фінансовим та податковим обліком. Прикладами таких різниць є застосування методів оцінювання довгострокових та поточних фінансових інвестицій; витрати на ремонти та поліпшення основних засобів, що капіталізовані у бухгалтерському обліку, проте відносяться до витрат у податковому обліку в межах 10 % балансової вартості основних засобів; суми поворотної фінансової допомоги, які не відображаються у складі доходів у бухгалтерському обліку; суми поворотної фінансової допомоги, які не відображаються у складі витрат у бухгалтерському обліку; витрати майбутніх періодів, які не враховуються у складі витрат для цілей податку на прибуток тощо. Тимчасові різниці анулюються протягом наступних періодів.

Крім тимчасових різниць, виникають також постійні різниці, які є наслідком застосування різних баз оподаткування та не накопичуються протягом ряду облікових періодів зокрема.

Постійна податкова різниця – різниця, яка виникає в звітному періоді і не анулюється в наступних звітних періодах. При цьому вона поділяється на таку, що підлягає вирахуванню і таку, що призводить до зменшення податкового прибутку (або збільшення збитку). Постійні різниці можуть виникати у випадках, коли фактичні витрати підприємства на відповідні цілі фактично перевищують норми, встановлені податковим законодавством. Як приклад можна навести представницькі витрати, витрати на навчання тощо.

До постійних податкових різниць можна також віднести такі, які виникають у результаті списання витрат на соціальний розвиток; на благочинні потреби; на паливно-мастильні матеріали для легкового автотранспорту; витрати на проведення прийомів, презентацій, свят, придбання та розповсюдження подарунків; фінансові санкції, штрафи, неустойки; понаднормативні витрати на відрядження не включаються до витрат для цілей визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток тощо, тобто всі витрати, які за податковим законодавством не входять або входять лише частково до складу витрат платника, а згідно з обліковими стандартами є елементами операційних витрат чи інших витрат звичайної діяльності.

У той же час певних коригувань потребує податкове законодавство, що стосуються, наприклад, таких витрат, як благочинні внески чи представницькі витрати. Їх не можна пов'язувати з прибутком, одержаним у минулому періоді, бо це є недоречністю як економічно, так і соціально, бо не можна щомісячну суму благочинного внеску дитячому будинку чи інтернатові для людей похилого віку

ставити в залежність від того, якою була база оподаткування (навіть не фінансовий результат діяльності до оподаткування) у минулому періоді. Порядок включення таких витрат до складу витрат платника слід максимально спростити. Благочинні внески за підтвердженням їх обґрунтованості необхідно включати до витрат платника у повному обсязі, надаючи пільги при нарахуванні єдиного соціального внеску. Представницькі ж витрати можна включати до витрат платника, наприклад, у певному процентному співвідношенні до їх фактично підтвердженого рівня.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що існують значні відмінності між вимогами П(С)БО та податкового законодавства. У зв'язку з відмінними критеріями щодо порядку оцінювання та визнання доходів і витрат виникають невідповідності в їх обліку, що спричинює відокремленість цих двох підходів до визначення фінансового результату діяльності, через існування податкових різниць.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 20 січня 2001 р. за № 47/5238 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z_0047-01.

3. Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці» [Електронний ресурс]: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 25.01.2011 р. № 27, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 21 лютого 2011 р. за № 212/18950 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z_0212-1.

СЕКЦІЯ 4. ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ЛОГІСТИКА

УДК 332.133:339.3

Бакун Віктор Васильович
Луцький національний технічний університет, м.Луцьк
Науковий керівник: Речун О.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
Луцький національний технічний університет, м.Луцьк

ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ

Трансформаційні процеси розвитку економіки країни та її регіонів супроводжуються інтенсивною диверсифікацією роздрібною торговельною мережею, де кожен із торговельних об'єктів прагне до максимального задоволення потреб споживачів та одержання на цій основі максимального прибутку. Задоволення потреб споживачів вимагає раціонально побудованої логістичної системи роздрібною торговельною мережею через призму її проектування на національному та регіональному рівнях. Це вимагає обґрунтування та застосування нових наукових методологічних та методичних підходів до оцінки логістичної системи роздрібною торговельною мережею України та її регіонів.

Проблеми розвитку роздрібною торговельною мережею, формування підприємницького середовища в сфері торгівлі висвітлені у працях Власової Н.О., Голошубової Н.О., Дядіна А.С.[2], Зубкова С.О., Колесника А.О., Попової І.П.[1], та багато інших. Проблемами розвитку логістичних систем займалися такі вчені як Альбеков А.У., Яшин А.А., Ряшко М.Л.[3], Крикавський Є.В., Міщук І. П. та інші.

Проте, незважаючи на дослідження, вище зазначених науковців питання щодо розвитку логістичної системи роздрібною торгівлі на основі аналізу та оцінки підприємницької діяльності об'єктів торгівлі і досі залишається дискусійним.

Метою дослідження є розробка методологічного та методичного підходу до оцінки розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережею, оцінки підприємницької діяльності об'єктів торгівлі.

Методологію оцінки логістичної системи роздрібною торговельною мережею варто розглядати як концепцію, сукупність прийомів, методів та принципів дослідження і методичних підходів, що застосовуються при оцінці рівня розвитку логістичних систем роздрібною торговельною мережею регіонів держави.

Однією із основних методологічних засад логістичної концепції, яка застосовується у роздрібних торговельних мережах, є використання системного підходу, суть якого полягає у розгляді об'єктів, що формують логістичну систему як єдину системну цілісність, та дає змогу розглядати досліджуваний об'єкт як комплекс взаємопов'язаних підсистем, об'єднаних загальною метою, наявністю зовнішніх та внутрішніх зв'язків, забезпечуючи при цьому ефективний розвиток конкурентного середовища в сфері торгівлі.

На другому етапі формуються принципи дослідження логістичної системи роздрібною торговельною мережі. Серед таких принципів слід виділити: комплексність – уся система показників повинна бути комплексно врахована при оцінці логістичної системи роздрібною торговельною мережі; розвиток – система показників повинна відображати тенденції розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі; системність – система показників повинна відображати логістичну систему роздрібною торговельною мережі як систему, яка складається із сукупності складових елементів; цілісність – система показників повинна бути цілісною за для відображення логістичної системи роздрібною торговельною мережі як єдиного цілого; гнучкість – система показників повинна бути адаптована до змін зовнішнього та внутрішнього середовищ.

На третьому етапі обираються методи оцінки логістичної системи роздрібною торговельною мережі. Для оцінки використовують кількісні та якісні методи.

Для формалізації процедури кількісної оцінки логістичної системи роздрібною торговельною мережі пропонуємо використати такі параметри: точність часу поставки; точність місця поставки; точність номенклатури і асортименту продукції, що поставляється; точність кількісних показників продукції, що поставляється; точність якісних показників продукції, що поставляється; відповідність ціни вимогам ринку.

Розглянемо зміст цих етапів. Метою є комплексна оцінка розвитку роздрібною торговельною мережі України та її регіонів. Відповідно до поставленої мети, основним завданням аналітичного дослідження є аналіз забезпеченості регіонів об'єктами роздрібною торгівлі, аналіз логістичних потоків регіону та аналіз підприємницької діяльності об'єктів роздрібною торгівлі (1 етап). Для оцінки торговельною мережі України та її регіонів можуть бути використані як якісні, так і кількісні методи оцінки. Проте у нашому дослідженні використаємо кількісні методи оцінки, що дасть змогу реально та об'єктивно оцінити рівень розвитку торговельною мережі (2 етап).

На 3 етапі обираються напрями дослідження, якими є: оцінка розвитку роздрібною торговельною мережі регіонів держави та її логістичних потоків; оцінка підприємницької діяльності об'єктів роздрібною торгівлі.

На 4 етапі обирається система показників оцінки розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі.

На п'ятому етапі здійснюється комплексна оцінка розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі, яка дозволяє виявити проблеми та відповідно до них визначити напрями ведення підприємницької діяльності в сфері роздрібною торгівлі.

Отже, на завершальному етапі визначається рівень розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі регіонів держави: низький рівень розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі; середній рівень розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі; високий рівень розвитку логістичної системи роздрібною торговельною мережі.

Таким чином, запропонована методологія та методика аналізу і оцінки розвитку роздрібною торговельною мережі дозволить комплексно та на системному рівні провести дослідження стану та тенденцій розвитку об'єктів торгівлі,

визначити «пульсуючі» логістичні потоки, оцінити ефективність ведення підприємницької діяльності об'єктів торгівлі, та на цій основі – розробити напрями та заходи щодо активізації розвитку підприємницького середовища в сфері торгівлі.

Література

1. Зубков, С. О. Оцінка динаміки розвитку торговельних мереж [Текст] / С. О. Зубков, А. О. Колесник, І. П. Попова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць. – Харків : ХДУХТ, 2010. – Вип. 2 (12). – С. 251–258.

2. Дядін А. С. Інноваційний розвиток роздрібної торговельної мережі та шляхи покращення обслуговування споживачів / А. С. Дядін // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 319-323.

3. Яшин А.А., Ряшко М.Л. Логістика. Основи планування і оцінка ефективності логістичних систем : учбов. посібник / А. А. Яшин, М. Л. Ряшко. – Екатеринбург : Видавництво Урал. ун-та, 2014. – 52 с.

Глинська Аліна
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Шейко-Бобул Н.М.
викладач вищої категорії

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЛАМП

Ми щодня користуємося електричними побутовими приладами, але мало хто з нас задумується над їх утилізацією, або ж ,навіть, і не знають про те, що їх утилізація потребує спеціального підходу. Сьогодні багато говорять про те, що лампи розжарювання слід замінювати на більш економні люмінесцентні лампи. Але якщо розібратися у перевагах та недоліках цих двох типів ламп, економія виходить дуже сумнівною.

Отож, лампи розжарювання випромінюють світлову енергію за рахунок розжарювання вольфрамового дроту у вигляді моно- чи біспіралі (подвійної спіралі). За призначенням їх групують на освітлювальні загального призначення (застосовують у побуті, транспорті, для зовнішнього освітлення) і спеціальні — мають особливу конструкцію, обумовлену специфікою їх використання (для швейних машин, холодильників, мініатюрні, медичні). Лампи розжарювання загального призначення можуть мати потужність від 15 до 1500 Вт.

Залежно від наповнення колби виготовляють вакуумні і газонаповнені таких типів: В - вакуумні (15, 25 Вт); Б - біспіральні з аргонним наповнювачем (від 150 до 200 Вт); БК - біспіральні з криптоновим наповнювачем (від 40 до 100 Вт). Завдяки газонаповненню збільшуються світлопотік (лм) і довговічність лампи. Колби для освітлювальних ламп загального призначення можуть мати грушоподібну, свічкоподібну, грибоподібну форми. Виготовляються з різної скломаси - безбарвної, матової, молочної, забарвленої, опалової, а також з дифузним і дзеркальним відбивачем. Лампи розжарювання широко

застосовуються у побуті завдяки невеликим розмірам, простоті підключення до мережі, стабільності світлового потоку, безшумності. До недоліків таких ламп слід віднести: низьку економічність (ККД- 1-3%); короткий термін використання (до 1000 год); спектр містить значну частку жовтих променів, що створює кольори. Слід врахувати також, що ці лампи гріються під час світіння. А це важливо при установці цих ламп, їх не можна монтувати поруч з вогнебезпечними предметами, пластиковими панелями. Хоча тепло від них можна також і використати у побуті. Також важливою перевагою є те, що лампи дешеві, легко монтуються, швидко вмикаються.

Люмінесцентні лампи випромінюють світлову енергію за рахунок свічення люмінофору, збуджуваного ультрафіолетовим випромінюванням, що виникає внаслідок електричного розряду в парах ртуті в суміші з аргоном, якими заповнено лампу. Залежно від спектра світла, що випромінюється, люмінесцентні лампи поділяють на п'ять типів: ЛД - денного світла, ЛХБ – холодного білого з голубим відтінком (застосовують, коли необхідно розрізнити відтінки кольорів); ЛБ - білого (створює освітлення, найбільш сприятливе для роботи, що потребує напруження зору), ЛТБ - тепло-білого з рожевим відтінком, ЛДК - денного світла, близького до кольору похмурого неба. За потужністю лампи можуть бути від 15 до 80 Вт; Перевагами люмінесцентних ламп є: мають більшу світлову віддачу; колір світла максимально наближений до денного; довший термін використання (10 000 год); можливість отримати світло необхідного спектра. Недоліки ламп: всередині пари ртуті; складна схема вмикання; не стійкі при швидкому включенні та вимиканні; великі розміри; шум під час роботи.

Лампи хоч і економлять електричну енергію, але не економлять кошти покупців. Оскільки коштують у порівнянні з лампами накаливання у рази дорожче. Чи мають вони довший термін використання, якщо виробник гарантує їх нормальну роботу лише при дотриманні цілого списку умов експлуатації. А саме: забороняється експлуатувати лампи в мережах, які створюють різкі короткочасні стрибки напруги, а також експлуатацію з несправними вимикачами та патронами, які не забезпечують надійного електричного контакту. Лампи не призначені для експлуатування у зачинених та невентильованих світильниках. Допустима температура електронного пускорегулюючого пристрою лампи до 70°C. Забороняється використовувати у схемах із зменшенням сили світла. Допустимі значення кліматичних факторів під час експлуатації: температура навколишнього середовища: від -15 до + 40 °С; відносна вологість повітря: не більше 80 % при 25 °С; не дозволяється пряме потрапляння атмосферних опадів на лампу; при внесенні лампи у приміщення з холоду, перед вмиканням її необхідно витримати при кімнатній температурі не менше 30 хв. Забороняється вкручувати та викручувати лампу, тримаючи її за розрядну трубку (треба тримати за пластмасовий корпус).

Знаючи особливості нашої мережі постачання електричної енергії та особливості менталітету, чи довго прослужить нам енергозберігаюча лампа, і чи отримаємо ми отой економічний ефект, який очікуємо, велике запитання.

Ну і найважливіше! У кожній енергозберігаючій лампі містяться пари ртуті. Виробник передбачає заходи безпеки, у випадку, якщо лампа розбилася у

приміщенні. Необхідно зібрати уламки скляної трубки, місце руйнування обробити 0,2 % розчином марганцевокислого калію, та провітрити приміщення. Для запобігання негативному впливу на організм людини ртуті, що міститься у розрядній трубці, забороняється викидати на смітник лампи, що вийшли з ладу. Але чи дотримуються цього громадяни України? Хіба що дуже свідомі. І то накопичуючи їх у себе вдома, або, у кращому випадку, повертаючи у магазини. Лампи, які вийшли з ладу, підлягають здачі для їх утилізації в пункти, які визначені місцевими органами самоврядування. Відповідальність за утилізацію покладена на підприємства, що користуються лампами. Крім того це ще й коштує недешево.

У європейських державах відповідальність несе не споживач, а виробник продукції.

Отож, роблячи висновки, зазначимо, що користуючись енергозберігаючими лампами, ми справді економимо електричну енергію, але далеко не власні кошти. Крім того, важливо підвищувати свідомість громадян у питанні утилізації ламп, оскільки сьогодні вони становлять загрозу навколишньому середовищу.

Список використаної літератури:

1. Войнаш Л.Г., Дудла І.О., Козьмич Д.І., Павловська Н.В., Приходько М.В. Товарознавство непродовольчих товарів. Частина 1. Підручник. К.: НМЦ "Укоопосвіта", 2004, стор.236-237.

2. Михайлов В.І. Товарознавство електро побутових товарів. - К.: ВЦКДТЕУ, 1999, стор.47-53.

3. Полікарпов І.С., Шийко І.І., Ніколайчук Л.Г. «Товарознавство. Непродовольчі товари: електро побутові машини.», Посібник, «Магнолія -2006», Львів- 2012.

Добрянська Марина
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Ємець Ю.М.
викладач комерційних дисциплін, друга категорія.

«КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА, ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ»

В процесі здійснення бізнес-діяльності люди, що займаються цією справою, вступають між собою в ділові та особисті взаємовідносини. Результативність, або ефективність, цих взаємовідносин в значній мірі обумовлюється стилем поведінки партнерів в процесі їх формування та здійснення. В кінці кінців серед цієї професійної групи людей (бізнес-партнерів) виробляються деякі правила, норми поведінки, яких в той чи іншій мірі, дотримуються усі учасники бізнес-діяльності. Тим самим створюється певний моральний клімат, в якому ця діяльність відбувається. І визначається цей моральний клімат як етика бізнес-діяльності.

Надбання культури суспільства постійно використовується у всіх сферах людського буття, у тому числі в управлінні. Організації як соціальні утворення

мають власну культуру, якій притаманні певні параметри, зумовлені специфікою їх діяльності та процесів виробництва й управління.

Успіх організації забезпечують багато чинників: технологія виробництва, технологія і техніка менеджменту, організація обліку, плавання, стиль управління, культура підприємницької діяльності, сформований у представників зовнішнього середовища образ організації тощо.

Культура організації — це характер, особливості, стиль функціонування організації, які виявляються в поведінці й реакціях особистостей та соціальних груп її працівників, у їх судженнях, відносинах, у способах вирішення проблем організації праці та виробництва, в обладнанні та внутрішній естетиці, використовуваній техніці та технології тощо.

Корпоративна культура підприємства — це система колективно поділених цінностей, переконань, традицій і норм поведінки працівників. Вона виражається в символічних засобах духовного й матеріального оточення людей, що працюють у певній організації.

Культура організації зміцнює внутрішні зв'язки між працівниками та структурними підрозділами, сприяє посиленню мотивації праці, забезпечує більш ефективну координацію, ніж формальна система контролю і планування.

Класичний причинно-наслідковий ланцюжок мотивації: **потреби — цінності — мотиви — цілі — дії**. Можна додати інші поняття "інтереси", "наміри", "потяги", "бажання", "установки" тощо.

Кожна компанія формує свою систему корпоративної культури, щоб насамперед досягти поставленої бізнес-мети. Ця система складається з певних цінностей і поділяється керівниками компанії. Саме тому культура, яка формується, стає своєрідною візитною карткою компанії, за якою можна робити висновки про її носія. У компанії корпоративна культура створює особливу внутрішню атмосферу, яка мобілізує людей на виконання вищих цілей і місії корпорації: підвищується якість та інтенсивність праці кожного робітника, зводяться в мінімум виробничі конфлікти.

Культура організації формується під впливом суспільства, а культура суспільства — під впливом організацій. Суспільство в особі соціальних інституцій (держава, церква, громадські організації) формує параметри культури, обов'язкові для організації. Організації або сприймають і дотримуються їх, або намагаються встановити свої більш звичні чи вигідні, лобіюючи власні інтереси у соціальних інституціях, спонсорстві, благодійності тощо.

У нашій державі формування культур організації перебуває на початковому етапі.

Формувати корпоративну культуру в компанії має людина, котра керує бізнесом, — голова компанії. Формування культури починається від дня існування компанії. У маркетингових планах розробляються й прописуються стратегічні цілі для подальшого розвитку організації: як треба діяти і куди вести. До речі, зовнішній вигляд відіграє останню роль у досягненні переваги компанії перед конкурентами. У тих компаніях, де важливо продемонструвати надійність і дотримання традицій, особливо в найконсервативніших видах бізнесу банках, у "Положенні про персонал" описується корпоративний стиль одягу, так званий

дрес-код. У компанії з корпоративною культурою що вже склалася, існує служба персоналу, яка поширює цю культуру на всіх працівників.

Процвітаючі компанії вирізняються високим рівнем культури, що є наслідком продуманих зусиль, спрямованих на розвиток духу корпорації, який максимально поєднував би, акумулював сподіваний, інтереси всіх працівників на користь усіх зацікавлених сторін. Культуру корпорації формують такі чинники:

- ідеальні цілі;
- пануючі ідеї та цінності;
- видатні діячі та рольові моделі;
- прийняті стандарти та правила;
- неформальні канали комунікації.

Закріплюють корпоративну культуру порядок і традиції організації, корпоративна символіка й корпоративні заходи. Красиво виконані календарі, елементи оформлення інтер'єру зазвичай є предметом гордості працівників. Корпоративні вечірки, бізнес-тренінги, спортивні заходи зближують працівників, сприяють поліпшенню внутрішнього клімату в колективі. Програма вечірок має бути продуманою до дрібниць, аби не перетворитися на нецікавий захід, який часто стає «добровільно-примусовим». Усі ці традиції фірми мають дбайливо зберігатися й виконуватися працівниками та керівництвом. Якщо раптом з якихось причин встановлені правила порушуються, це може стати свідченням неготовності як керівника, так і підлеглих розділяти цінності компанії, що культивуються.

Нині більшість керівників розглядають корпоративну культуру як потужний стратегічний інструмент, який орієнтує всі підрозділи на досягнення загальних цілей.

Культура конкурентоспроможних компаній має явно виражену орієнтацію на майбутнє. Більшість рішень приймаються в умовах високого ризику. Співробітники працюють ґрунтовно, обачно, обережно, терпеливо й цілеспрямовано. Вони змушені переборювати тривалий період невизначеності в умовах мінімального зворотного зв'язку або її повної відсутності. Ця культура розвиває ініціативу, творчість, а також колективізм і групову діяльність.

Використана література:

1. О.М. Невелєв, В.В. Іваненко «Етика та етикет у зовнішньоекономічній діяльності», Київ «Центр учбової літератури», 2009 рік.
2. С.М. Лихолат, І.Б. Гапій «Етика бізнесу», Київ «Знання», 2013 рік.

ДЖЕРЕЛО ВІЧНОГО ЩАСТЯ – ШОКОЛАД!

Джерело вічного щастя і символ неземної насолоди...
Предмет загального обожнювання і інструмент зваби...
Такий різний, але незмінно смачний...
Дорогоцінний подарунок всьому Людству.

Какао-боби досі називають їжею богів. Давним-давно вони були настільки значущі, що деякий час використовувалися в якості грошей. Боби вживають для підвищення енергії, активності мозку, настрою і профілактики багатьох хвороб. Ацтеки з XIV століття вважали какао священним подарунком бога волелюбності і використовували його для приготування терпкого напою, за словами істориків, абсолютно не схожого на сучасний.

Перетворення какао-бобів в шоколад - складний процес, в якому вирішальну роль відіграють інгредієнти, час і температура. При варіюванні цих трьох параметрів можна виготовити безліч різноманітних унікальних рецептів. Залежно від рецептури і технології шоколад виготовляють звичайний, десертний і пористий, кожен з яких може бути з додаваннями і без них. Виробляють шоколад з начинками, діабетичний, білий, шоколадні фігури і шоколад в порошку.

Виробництво будь-якого шоколаду складається з наступних великих технологічних операцій: первинна обробка какао-бобів, приготування какао тертого і какао масла, приготування шоколадних мас, темперування, формування, загортання, упаковка.

Асортимент шоколаду визначається рецептурними компонентами, обробкою шоколадних мас, формою, масою та іншими показниками.

Залежно від рецептури і способу обробки шоколад підрозділяють на наступні види: звичайний без добавок і з добавками; десертний без добавок і з добавками; пористий без добавок і з добавками; білий; з начинкою.

Вимоги до якості шоколаду визначаються ДСТУ 3924-2000 «Шоколад. Загальні технічні умови». Форма шоколаду правильна, з чітким рисунком, без деформації, плитки цілі. Поверхня виробу блискуча, без сіруватого нальоту і плям, в шоколаді з додаваннями і пористому допускається нерівна поверхня плитки. Консистенція шоколаду при температурі 16-18° С тверда. Структура однорідна, для пористого - пориста, крупні добавки повинні бути рівномірно розподілені в шоколадній масі. Смак шоколаду солодкий, з приємною гірчинкою, аромат властивий, ясно виражений. Масова частка цукру, жиру, вологи, начинки в шоколаді має бути відповідною рецептурі з урахуванням допустимих відхилень. Масова частка начинки в шоколадних батонах повинна бути не менше 35%, в шоколаді масою нетто більше не менше 20%. Вміст какао-продуктів повинен відповідати рецептурі і не бути менше 25%. Ступінь подрібнення шоколаду (в % не менше): звичайного 92, десертного 96-97. Масова

частка золи, нерозчинної в 10%-ній соляній кислоті, у всіх видах шоколаду - не більше 0,1%. Маса нетто штучного шоколаду повинна відповідати вказаній на етикетці. Стандартом допускаються відхилення маси нетто для плиток від 50 до 74 г в розмірі $\pm 2,5\%$, від 75 г і більше - $\pm 2\%$.

Учені багатьох країн донині продовжують досліджувати корисні властивості шоколаду. Результати досліджень не можуть не тішити затятих шанувальників цієї продукції.

Згідно з останніми науковими дослідженнями, вживання шоколаду приносить організму більше користі, ніж вживання фруктів. Як стверджують вчені магній, що міститься в продукті протидіє депресії, покращує пам'ять, підвищує стійкість до стресів та зміцнює імунітет.

"Шоколад не тільки заряджає бадьорістю і покращує настрій, але і рятує від інфаркту та інсульту", - заявляють кардіологи.

Література:

1. ДСТУ 3924-2000 «Шоколад. Загальні технічні умови.»
2. Бровко О.Г., Булгакова О.В. та інші. Навчальний посібник «Товарознавство. Продовольчі товари» ст. 104-108
3. <https://studfiles.net/preview/5193694/page:14/>
4. <http://studcon.org/tovarovnavcha-harakterystyka-shokoladu>

Козлюк Владислав
КТБП СНУ ім. Лесі Українки
Ковальчук Н.М.
методист, викладач вищої категорії,
завідувач відділенням харчових технологій та заочного навчання

ГЛОБАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКУ

Вироби з пластмаси міцно укріпились в нашому повсякденному житті. Ми зберігаємо у ньому їжу, п'ємо воду та використовуємо пластмасові прилади і пакети. З пластику виготовляються деталі для автомобільної промисловості, будівельні матеріали, меблі, окремі деталі для електропобутових приладів та багато іншого. Щорічно виробництво пластмас у світі становить близько 300 мільйонів тон. Це зумовлено тим, що пластик є дешевим і доступним матеріалом, пластичні характеристики якого дозволяють виготовляти з нього найрізноманітніші речі різних за складністю конфігурацій. Проте використання пластику несе дорогу ціну: знищення екосистеми, скорочення доступних ділянок землі.

Забруднення пластиком планети - це проблема, яка є актуальною у всьому світі, адже відходи пластика забруднюють ґрунт, ґрунтові води, моря, океани, а під час спалювання пластику в атмосферу виділяються токсичні речовини. За невтішними прогнозами, через 35 років в океанах на 2т риби буде припадати 1т пластику. Причини цього - відсутність можливості переробляти ці відходи: близько третини пластику потрапляє не на переробку, а в Світовий

океан. В океані ж він перетворюється на мікрочастинки, які вживають риби та інші морські тваринки. Тобто разом із морепродуктами і рибою до нас в організм потрапляє пластик.

Учених всього світу та всю спільноту цікавить та тривожить стан виробництва, використання пластичних матеріалів і їх вплив на навколишнє середовище

Дві юні студентки з Канади у 2011 році відвідали сміттєпереробний завод Ванкувера, де вони побачили яму, яка була наповнена пластиковими відходами. Пластик привезений на переробку, був перемішаний з органічними залишками та будівельними обломками, і це ускладнює їх сортування і екологічно правильно ліквідувати. А тому дівчата дали собі слово, знайти спосіб його переробки. Погодьтеся бактерія, яка роз'їдає пластик це неймовірно, а тим більше, що така бактерія існує у природі. З такими думками дві студентки взяли, з найближчої до них річки Фрейзер, декілька проб ґрунту з трьох різних ділянок розміщених вздовж цієї річки. З тисячі бактерій вони хотіли відібрати тих, які були б здатні руйнувати фталати, що є складовою пластика.

Фталати - це добавки, які використовуються при виготовленні продуктів з пластику з метою підвищення їх гнучкості, зносостійкості і прозорості. Хоча фталати і входять до складу пластику, вони не зв'язані ковалентно з головним ланцюгом молекул, утворюючим пластик. Результатом є те, що фталати проникають легко в середовище, вони не тільки забруднюють зовнішнє середовище, але й наші тіла. І найгіршим є те, що фталати входять до складу виробів, які ми постійно використовуємо в повсякденному житті. Вони проникають в наше тіло через дотики з шкірою, харчовим чи дихальним шляхом. Кожен рік якнайменше 218 мільйонів кілограмів фталатів забруднюють наше повітря, ґрунт і воду. Агенство з захисту навколишнього середовища навіть віднесло цю групу до найбільш небезпечних. Порушуючи нормальну гормональну систему, фталати викликають ракові захворювання, вроджені вади людини.

Під час дослідження в пробах ґрунту з фталатом, студентки культивували бактерії, здатних їх розкласти. Дані бактерії можуть перетворити фталат, який являється шкідливим токсином, в кінцеві продукти біорозкладу такі як діоксид вуглецю спирт і воду. Так, діоксид вуглецю шкідливий - це парниковий газ. Але якби дані бактерії не навчились розкласти фталати, вони б використали якісь інші джерела вуглецю, і процес аеробного дихання привів би до того, що кінцевим продуктом обміну був би однаково діоксид вуглецю. Проте також, цікавим є те, що вони отримали багато бактерій з ділянки пташиного заповідника, які здатні до біорозкладу, але зі звалища бактерії були більше ефективні. Це говорить про те, що сама природа еволюціонує шляхом природнього відбору.

Список використаної літератури

1. *Бристон Дж. Х, Катан Л.Л.* Полимерные пленки. Пер. с англ. / Под ред. Э.П. Донцовой. - М.: Химия, 1993. - 384 с.
2. *Киричук Д. К* Первые в мире проницаемые полиамидные оболочки - 2001. -№4.-с.23-24.
3. *Кривошей Н.В., Ляшенко В. В.* ПЭТ минеральная вода(перспективы в Украине) - 2001. - №1. - с.48-50.

4. Міжнародний науковий журнал “ScienceRise”
5. Сирохман І. В., Завгородня В. М. Товарознавство пакувальних матеріалів і тари. - 2009. - №2.

Кухарчук Оксана Володимирівна
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Прищепя Інна Анатоліївна,
викладач товарознавчих дисциплін II категорії

СМАЧНИЙ І КОРИСНИЙ ПРОДУКТ – ЙОГУРТ

Йогурт - це кисломолочний продукт, що виробляється з пастеризованого, нормалізованого за масовою часткою жиру і сухих речовин молока з додаванням або без додавання цукру, плодово-ягідних наповнювачів, ароматизаторів, вітаміну С, стабілізаторів, рослинного білка і сквашений закваскою, приготовленої на чистих культурах молочнокислих стрептококів термофільних рас і болгарської палички.

У сегменті фруктових йогуртів в Україні найбільшу частку традиційно займає полуничний смак (близько 25% від загального споживання). Що стосується категорії чистих йогуртів, без наповнювача, то в багатьох європейських країнах їм належить майже половина ринку. В Україні мода на натуральні йогурти, без цукру і наповнювачів, тільки починає формуватися. І поки цей продукт присутній в портфелі небагатьох компаній. Лідерами ринку в перебігу останнього десятиліття залишаються три виробника: «Данон-Юнимилк», Галичина і «Вимм-Билль-Данн».

Залежно від застосовуваних смакових і ароматичних добавок йогурти поділяються на такі групи: фруктовий або овочевий йогурт; ароматизований йогурт.

Залежно від використаної сировини йогурти поділяються на такі групи: з натурального молока; з нормалізованого молока або нормалізованих вершків; з відновленого (або частково відновленого) молока; з рекомбінованого (або частково рекомбінованого) молока.

Залежно від масової частки жиру йогурти поділяються на такі групи: молочні нежирні не більше 0,1%; молочні зниженої жирності 0,3-1,0%; молочні напівжирні 1,2 - 2,5%; молочні класичні 2,7 - 4,5%; молочно-вершкові 4,7 - 7,0%; вершково-молочні 7,5 - 9,5%; вершкові не менше 10%.

Основні вимоги до якості йогуртів молочних за ДСТУ 4343-2004: консистенція однорідна, в міру в'язка. При додаванні стабілізатора - кремоподібна або желеподібна; кисломолочний солодкий смак (при використанні підсолоджувачів) без сторонніх присмаків і запахів, крім відповідних використаних смакових ароматизаторів; колір однорідний по всій масі, при додаванні смакових ароматизаторів - обумовлений кольором внесеного інгредієнта; кількість молочнокислих організмів - не менше 10,7. Йогурт – це продукт, який рекомендується вживати: людям, для яких важливе здоров'я і гарне самопочуття; людям, які активно займаються спортом; бажаючим скинути

вагу і тим, хто стежить за фігурою; вегетаріанцям; людям, що страждають від проблем з травленням, низького імунітету, підвищеного тиску, проблем з суглобами; усім, кому подобається корисна і смачна їжа. Перш за все, йогурт відомий завдяки вмісту пробіотиків. Пробіотики — це живі бактеріальні культури, так звані «хороші бактерії». Вони покращують мікрофлору кишечника, яка, в свою чергу, впливає на імунітет і загальне самопочуття. Корисні бактерії, які містяться в йогурті, покращують кислотність органів травлення — це допомагає запобігти багатьом проблемам задовго до їх появи. Люди, які під час дієти регулярно споживають йогурт, швидше скидають вагу. Вчені Університету Теннесі (США) провели дослідження і з'ясували: люди, які сиділи на дієті і кожен день споживали близько 500 грамів йогурту, скинули на 22% більше зайвої ваги і на 81% більше жиру в області живота, ніж ті, хто цього не робив.

Оскільки йогурт – продукт кисломолочний, він не містить молочного цукру – лактози. Він корисніше свіжого молока, і гіпертонікам замість нього можна сміло вживати йогурти. Вони також добре впливають на кишечник, тому що через «живі» клітини доходять до самих нижніх шарів харчового тракту, очищаючи його.

Підводячи підсумки необхідно відмітити, що харчова цінність йогуртів дуже велика, адже вони містять молочні білки й жири, кальцій, вуглеводи, вітаміни й навіть особливі живі мікроорганізми.

Література:

1. Товарознавство. Продовольчі товари: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти 1 та 2 рівнів акредитації / О.Г. Бровко, О.В. Булгакова, Г.С. Гордієнко, В.В. Дятлов, А.А. Квасников, А.П. Козлов, О.В. Кудінова, Н.Т. Лазарева, Г.О. Ліхоніна, Л.П. Ляховченко, В.Д. Малигіна, І.І. Медведкова, Л.В. Молоканова, Л.В. Породіна, В.П. Ракова, О.А. Ракша
2. ДСТУ 4343:2004 Йогурти. Загальні технічні умови [Електронний ресурс].
3. Справочник товароведов продовольственных товаров: в 2 т. / Б.В. Волкинд, В.З. Гарнецков и др. - М.: Экономика, 1987. - Т. 1. - 368 с.
4. А.В. Бережная Состояние мировой молочной промышленности [Текст] / Бережная А.В. // Молочная промышленность. - 2004. - №2.-С. 4 - 7.

Раевич Василь
КТБП СНУ ім. Лесі Українки
Ковальчук Н.М.
методист, викладач вищої категорії,
завідувач відділенням харчових технологій та заочного навчання

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

В умовах сьогодення алкогольні напої належать до товарів, які найбільш часто фальсифікуються. Це пов'язано з тим, що реалізація цих товарів приносить великі доходи і виробникам, і реалізаторам, тому спокуса підробити і тим самим

збільшити обсяги реалізації цієї продукції шляхом розведення водою або технічним спиртом завжди має місце. Випадки отруєння недоброякісними алкогольними напоями зі смертельним кінцем і тяжкими наслідками для здоров'я людини фіксують дуже часто в багатьох регіонах країни. При цьому моральний бік виробників не страждає, адже доля таких підробок їх не хвилює.

Асортиментна фальсифікація алкогольних напоїв частіше за все відбувається за рахунок підміни високоякісної сировини більш дешевою. Особливо це спостерігається підміною марочних виноградних вин та коньяків ординарними.

Фальсифікація якості алкогольних напоїв відбувається за рахунок розведення водою, внесення добавок, що не передбачені рецептурою, повною або частковою заміною етилового спирту технічним.

Розведення алкогольних напоїв водою можна встановити органолептичним методом (при наявності води більше 30%). При додаванні невеликої кількості води встановити таку фальсифікацію органолептичним методом досить важко. У такому випадку можна використати простий фізичний метод визначення густини водно-спиртового розчину за допомогою ареометра. Ареометр – прилад для вимірювання густини рідин за виштовхувальною силою, яка діє на тіло.

Заміною високоякісного спирту низькоякісним або технічним фальсифікують алкогольні напої, особливо горілку, наявність яких можна визначити за масовою часткою ефірів, сивушних масел і вільних кислот.

З найбільшою імовірністю і точністю наявність будь – яких домішок у алкогольних напоях визначають методами хроматографії, які дозволяють ідентифікувати понад декілька десятків різних сторонніх домішок. Разом з тим існує цілий ряд простих методів, які дозволяють визначити в алкогольних напоях сивушні масла, фурфурол, альдегіди та кетони навіть у домашніх умовах при наявності відповідних хімічних реактивів.

Також фальсифікацію алкогольних напоїв, а саме горілки та лікеро-горілчаних виробів можна виявити навіть при зовнішньому огляді пляшки. Її ознаками можуть бути: нечітка, невиразна матова етикетка на неякісному папері, нещільна закупорка, невідповідність першої літери, що виштампувана на ковпачку, її напису на етикетці, наявність сторонніх домішок, що видно неозброєним оком, та утворенням білих кілець на стінках пляшки під час зберігання.

Ще один з простих та поширених методів це огляд закупорених пляшок. Наприклад ковпачок з гвинтовою нарізкою не повинен прокручуватися навколо своєї осі. На заводах – виробниках, підприємствах, які виготовляють алкогольні напої, такі пляшки відбраковуються. А при огляді алюмінієвого ковпачка необхідно звертати увагу на те, наскільки щільно краї такого ковпачка прилягають до скла пляшки. У фальсифікованому напої краї ковпачка прилягають нещільно з дрібними «хвильками».

Розглядаючи етикетку із зворотного боку на заводській етикетці чітко видно або декілька рівних смужок клею, або клей утворює рівне суцільне покриття. При виробництві на підпільних підприємствах клей частіше за все наносять щіточкою, і тому на зворотному боці етикетки видно сліди від щіточки.

Отже можна зробити висновок, що усі види фальсифікації пов'язані з обдурюванням споживачів, тому що під виглядом натурального високоцінного продукту пропонується продукція з невідповідними споживними властивостями. При цьому слід пам'ятати і про те, що фальсифіковані продукти завдають не тільки моральних і матеріальних збитків, але можуть викликати серйозні отруєння і призвести до летальних наслідків.

Література

1. Дмитриченко М.И. Экспертиза качества и обнаружение фальсификации продовольственных товаров. – С. Пб.: Питер, 2003.
2. Павлов В.І. Основи стандартизації, сертифікації та ідентифікації товарів / В.І. Павлов, О.В. Мишко, І.В. Опьонова, Н.В. Павліха. – К.: Кондор, 2004.
3. Правила користування засобами вимірювальної техніки у сфері торгівлі, громадянського харчування та надання послуг (Наказ Держстандарту України №633 від 24 грудня 2001 р.).
4. Сірохман І.В. Товарознавство продовольчих товарів / І.В. Сірохман, І.М. Задорожний, П.Х. Пономарьов. – К.: Лібра, 2002.
5. Серегин В.В. Качество продуктов – ваше здоровье. – Минск: БелЭн, 2001.
6. Шепелев А.Ф. Товароведение и экспертиза вкусовых и алкогольных товаров / А.Ф. Шепелев, К.Р. Мхитрян. – Ростов н/Д: Март, 2001.

Ценко Олег
Хмельницький торговельно-економічний коледж КНТЕУ
Науковий керівник: Трішкіна Н.І., к.е.н., доцент

ЯКІСТЬ ВОДИ ДЖЕРЕЛ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Право на забезпечення доступу до питної води та санітарії в Україні гарантується конституцією України, Законами України «Про питну воду та питне водопостачання», «Про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя», Програмою «Питна вода України».

Вода – одна із найголовніших речовин, потрібних для органічного життя. Вода має велике значення для економіки: сільського господарства та промисловості. Прісні води, придатні для пиття, становлять лише 2,5 % від загальної кількості води на Землі. Нестача води може стати однією з найгостріших проблем людства в найближчі десятиліття.

Актуальним це питання є для товаровознавців. Воду використовують у харчовій, будівельній, текстильній, шкіряній, металургійній, хімічній промисловості тощо.

В Хмельницькій області заходи щодо забезпечення населення якісною питною водою відображені в Програмі «питна вода Хмельниччини» на 2008-2020 роки. За даними Головного управління Держсанепідслужби у Хмельницькій області, її спеціалісти здійснюють контроль за 1203 господарсько-питними водогонами: 38 комунальними, в тому числі 2 з відкритих водойм, 433 –

сільськими та 730 – відомчими та 15305 – криницями громадського користування. Якість питної води контролюється дослідженням проб води по всій системі: на водозаборах, виході водоочисного спорудження, з розподільної мережі і в точках забору споживачів.

Держсанепідслужбою України проводиться лабораторний контроль за якістю питної води у місцях водозаборів, на водопровідних спорудах і мережах централізованого господарсько-питного водопостачання на відповідність вимогам національних стандартів: ДСанПіН 2.2.4-171-10 Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною", ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого питного водопостачання. Гігієнічні та екологічні вимоги щодо якості води і правила вибирання», СанПіН 4630-88 «Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения» з вживанням відповідних заходів у разі виявлення порушень

Будівництво Чернелівського водогону вирішило проблему водопостачання м. Хмельницького, що розбудовувався, але на довгі роки створило низку нових проблем. Першу з них заклали ще при його будівництві в 1982 році, побудувавши його в одну нитку з експериментальних залізобетонних труб, котрі відразу після вводу їх в експлуатацію почали руйнуватися та призводити до аварійних ситуацій, що в свою чергу призводили до відключень від водопостачання міста.

У зв'язку з цим в 2000 році був розроблений проект будівництва другої черги Чернелівського водогону з 2004 до 2012 за кошти державного та міського бюджету побудовано та введено в експлуатацію ділянку 11,9 км. новозбудованого водогону із склопластикових труб. В 2013 році проведена реконструкція системи подачі води в резервуари чистої води на ВНС-10, що дало можливість зменшити аварійність водогону до 2 аварій у 2013, а 2014-2017 роках не було жодної.

Завдяки проведенню подібних заходів підприємство зменшило витрати електричної енергії на 8,7 % (13 млн. грн.) в рік, зменшилась собівартість послуг водопостачання. Собівартість послуг з централізованого водопостачання у цей період в цілому по області знизилась з 4,2 до 2,8 грн. за м³.

На водозаборах міста розташовано 74 свердловини та 9 водонасосних станцій. Загальна довжина трубопроводів міста становить – 511 км. Фактична потужність водогону складає 80 тис.м. /добу. Якість води, яка подається у місто, за основними показниками, відповідає діючому в Україні нормативу (ДСанПіН 2.2.4-171-10).

Стан поверхневих вод Хмельницької області відслідковується суб'єктами моніторингу: Хмельницьким обласним центром з гідрометеорології та Хмельницьким обласним управлінням водних ресурсів. Лабораторією Хмельницького обласного центру з гідрометеорології відбираються проби поверхневих вод річок Південний Буг, Бужок та Случ. Хмельницьким обласним управлінням водних ресурсів здійснюється спостереження за станом поверхневих вод річок Дністер, Південний Буг, Случ та Хомора.

В м. Хмельницькому проводився моніторинг якості питної води на крані з водогону і з децентралізованих джерел водопостачання. Аналізи відбиралися в 5-ти районах міста: Центрі, Виставці, Дубово, Раково, Гречанах в грудні 2016 року в липні 2017 року

Моніторинг якості води, що проводився в грудні 2016 року показав, що вода в крані з урахуванням спеціальних дозволів відповідає Гігієнічним вимогами до питної води. Спостерігалось незначне перевищення показників по кальцію у 4-х з 5-ти районів міста. Найбільше перевищення було у Центрі. В районі Дубове спостерігалось перевищення показників по нітритах. Повторний аналіз води в липні 2017 року на крані, а також у колодязях показав значне погіршення якості води. Перевищення спостерігалось по 2 показниках – по амонію і по нітритах.

Питна вода повинна бути цілком прозорою, безбарвною, без запаху і смаку, без органічних залишків і хвороботворних бактерій, з помірною кількістю розчинених солей. Вода, в якій дуже мало або дуже багато розчинених солей, шкідлива.

Отже, якість питної води, яку ми споживаємо, погіршується з кожним роком, більше того, запаси її вичерпуються і забезпечення населення постійним постачанням безпечною питною водою в достатній кількості повинно стати одним із головних пріоритетів як влади, так і територіальних громад області.

Список використаних джерел

1. Резнікова І. Ситуація щодо забезпечення рівного права на воду і санітарію в Хмельницькій області: результати самооцінки / І.В. Резнікова. – Хмельницький: Хмельницький місцевий осередок ВЕГО «МАМА-86», 2016. – 30 с.

2. ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого питного водопостачання. Гігієнічні та екологічні вимоги щодо якості води і правила вибирання»

Шегинський Мар'ян
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Шух В.В. викладач вищої категорії,
голова циклової комісії «Підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»

ІНОВАЦІЇ В СФЕРІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ

Сучасний підхід до торгівлі суттєво відрізняється від того, що був ще десять років тому. Сьогодні обладнання для торгівлі має бути не тільки зручним для розміщення та зберігання товарів, а також воно повинно виконувати функції носія реклами в середині магазину, супермаркету та інших місцях торгівлі. Ефект від наявності логотипу бренду, торгової марки чи навіть дотримання корпоративного дизайну, кольору тощо на торгівельному обладнанні, що розташоване у торговому залі, може бути досить значним, що було доведено раніше в США та країнах Європи і знаходить підтвердження й в Україні.

У теперішній період розвиток ринку торгівельного обладнання отримав значний поштовх та демонструє тенденції до зростання. На сьогодні приріст даного ринку становить від 10 до 20 % на рік. Ці показники стали стабільними після того, як в Україні сформувалися та зміцніли роздрібні торгові мережі. Ринок торгівельного обладнання розвивається з тієї причини, що усім без винятку магазинам потрібне обладнання, де буде викладатися та зберігатися товар, навіть якщо магазин існує вже не один десяток років, йому з часом все одно потрібно

замінювати торговельне обладнання, яке приходить в непридатність, на більш сучасне та технологічне. Вітчизняний ринок торговельного обладнання є привабливим для багатьох підприємств, тому цей ринок характеризується інтенсивною конкуренцією між підприємствами, що виготовляють торговельне обладнання. Виходячи з цього, для того щоб успішно конкурувати на ринку торговельного обладнання у довгостроковій та короткостроковій перспективі підприємствам-виробникам необхідно постійно аналізувати цей ринок та чинники своєї конкурентоспроможності.

Дослідивши сучасний стан і тенденції розвитку ринку торговельного обладнання ми визначили що, за даними підприємств, які виробляють різне за призначенням торговельне обладнання, нараховується близько 150, з яких 90 % складають вітчизняні виробники. До 2009 року вітчизняні виробники займали лише 60 % ринку торговельного обладнання. В Україні поліпшуються умови для ведення бізнесу у сфері торгівлі, спостерігається стрімке зростання кількості супермаркетів, гіпермаркетів крупних торгово-розважальних центрів. Характеризуючи основні рушійні сили розвитку цього ринку, різні джерела вказують на розширення роздрібних торговельних мереж шляхом збільшення кількості магазинів та збільшенням інвестицій у реалізацію кожного проекту. Розширення міжнародних торговельних мереж на ринок України посилює конкуренцію у сфері торгівлі і водночас підвищує вимоги до виробників торговельного устаткування.

Найбільшими виробниками торговельного обладнання в Україні є компанія «Modern-Expo Group», яка має 18 філій та займає 40% ринку, компанія «Торпал» – 20 % ринку, компанія «Алюр Плюс» – 15 % ринку. Останні 25 % ринку займають інші компанії виробники. За даними сайту «news.finance.ua» роздрібна торгівля в Україні за рік зросла до понад 800 млрд. За даними Economist Corporate Network обсяги роздрібної торгівлі зростають приблизно на 15-20 % на рік, а темпи росту ринку торговельного обладнання 10-20 % на рік.

Міжнародна компанія «Modern-Expo Group» прийняла участь у міжнародній виставці «Індустрія торгівлі», що проходила у виставковому павільйоні «КиївЕкспоПлаза» протягом 20-22 лютого в Києві.

На виставковому стенді були представлені pos-термінали, холодильне обладнання, оригінальні рішення для професійної кухні, торговельні стелажі, касові бокси, інноваційний «розумний візок», каси самообслуговування та рішення для e-commerce — поштоMAT.

Тим, хто обожноє відвідувати магазини і набивати свої візки що називається під зав'язку, напевно, приємно буде дізнатися, що тепер на світі існує «розумний» магазинний візок, обладнаний максимальною кількістю електроніки.

В основі цього винаходу від компанії Modern-Expo Group лежить процесор з тактовою частотою 400 МГц. Візок оснащений оперативною пам'яттю, об'єм якої може досягати 128 Мб, а також флеш-пам'яттю розміром в 32 Мб. Цей винахід має ПК-дисплей, контролер бездротового зв'язку Wi-Fi і працює під управлінням ОС Microsoft Windows. Живлення цього інноваційного пристрою здійснюється від акумуляторної батареї.

«Розумний» візок також оснащений сканером для ідентифікації штрихкодів. Самі мітки на штрихкодах представляють собою невеликі

мікросхеми, в яких міститься унікальна інформація. Ці мітки не вимагають автономного живлення, а зчитування даних може здійснюватися на відстані від декількох сантиметрів до десятків метрів. За задумом творців, наявність сканера у візку дозволить покупцям отримувати максимальну інформацію про продукт, навіть не торкаючись до його упаковки.

Підсумовуючи весь викладений матеріал можна сказати що ринок торговельного обладнання в Україні стрімко розвивається і прикладом цього є цей «розумний» візок, який буде користуватися великим попитом у споживачів та стане початком оновлення торговельного обладнання, яке складе гідну конкуренцію іноземним виробникам.

Список використаних джерел

1. Крикавськи Є.В. Промисловий маркетинг: Підручник / Є.В. Крикавськи, Н.І. Чухрай. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2001. – 336 с
- 2.. Поляцьковий М.М. Ринок торговельного обладнання в Україні: сучасний стан, тенденції розвитку та особливості конкуренції / М.М. Поляцьковий // Вісник НТУ «ХПІ». – Харків:ХПІ, 2013 - № 6(980). – С. 138-140.
3. <http://www.marketing>.
4. <http://www.modernexpo.com>

СЕКЦІЯ 5. ПРАВО

Назарчук Павло
Коледж технологій бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
викладач 1 категорії Маркеєва Т. А.

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Банкрутство підприємств в Україні є поширеним явищем сьогодення. Світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств. Актуальність проблеми банкрутства підприємства в Україні особливо загострюється у зв'язку з кризовими явищами в економіці країни як в цілому, так і на рівні кожного окремого підприємства.

Висвітлення проблеми банкрутства підприємств України у організаційно-правових аспектах, розгляд порядку документального оформлення процесу банкрутства на всіх його стадіях.

Серед вітчизняних науковців, що висвітлювали в останні роки дану проблематику, можна виділити таких, як: Бланк І.О., Подольська О.В., Терещенко О.О., Штангрет А.М. та ін. Також слід відмітити сучасних науковців, предметом дослідження яких є проблема правового регулювання банкрутства, це Андрушко О.Б., Гук О.В., Коломієць Н.І., Матвійчук А.В, Шапурова О.О. та багато інших.

Слід зазначити, що банкрутство - це процедура, яка виникає в наслідок дій, як боржника, так і інших суб'єктів підприємницької діяльності, що є його кредиторами, а також держави в особі відповідних податкових органів і фондів пов'язаних з неплатоспроможністю суб'єкта підприємницької діяльності.

Ліквідація, банкрутство фірм, взагалі, можна розглядати в якості інструменту виведення суб'єктів підприємницької діяльності з кризової фінансової ситуації, оскільки в основі самої процедури банкрутства товариств з обмеженою відповідальністю, лежать конкретні юридичні та економічні дії, результатом яких є звільнення підприємства від боргів, повернення дебіторської заборгованості, після чого стає можливим залучення інвестора або інші заходи фінансово - економічного росту підприємства.

Банкрутство товариств з обмеженою відповідальністю, можна розглядати з декількох позицій:

- боржник, що ініціює банкрутство;
- кредитора що порушує справу про банкрутство.

У будь-якому випадку процедура банкрутства є найбільш реальною можливістю в умовах економічної нестабільності, що має місце при фінансовій кризі, наявності величезних заборгованостей перед бюджетом, кредитів на розрахункових рахунках підприємств, пов'язаних з недостатністю в обігових

коштах у більшості підприємств, отриманням відшкодування за рахунок майна боржника, його корпоративних прав.

У цьому сенсі банкрутство, товариства з обмеженою відповідальністю, можна розглядати як інструмент перерозподілу власності - реприватизацію. Для боржника - це можливість при правильному проведенні процедури, з урахуванням усіх юридичних аспектів, вирішити питання виведення активів з-під загрози їх реалізації для погашення заборгованостей.

Справа про банкрутство починається із подання заяви про банкрутство до господарського суду. Після прийняття заяви проводиться попереднє засідання господарського суду, на якому розглядаються подані документи, заслуховуються пояснення сторін і, в разі необхідності, призначається розпорядник майна боржника [1].

Якщо суд вирішує, що всіх процедурних вимог дотримано, то він призначає судовий розгляд справи. Рішення про ліквідацію боржника може ухвалити суд з власної ініціативи чи на клопотання розпорядника майна, кредитора, зборів чи комітету кредиторів. Призначені господарським судом ліквідатори утворюють ліквідаційну комісію, якій надаються широкі повноваження. Рішення про продаж майна банкрута за погодженням зі зборами кредиторів приймає ліквідаційна комісія, яка визначає порядок реалізації названого майна. що за результатами ліквідаційного балансу після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна і не надійшло будь-яких заперечень суд виносить ухвалу про ліквідацію цієї юридичної особи [2].

Отже, банкрутство являється складним процесом, яке може бути охарактеризоване з різних сторін: юридичної, управлінської, організаційної, фінансової, обліково-аналітичної та ін. Власне, процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого та неефективного функціонування підприємства, яке слід розглядати не як збіг негативних обставин, а як деяку загальну закономірність, властиву ринковій економіці.

Література

1. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємства: навч. посіб. / Р.А. Слав'юк. – ЦУЛ, 2011. – 460с Слав'юк Р.А. Фінанси підприємства: навч. посіб. / Р.А. Слав'юк. – ЦУЛ, 2011. – 460с.

2. « Банкрутство: організаційно-правові аспекти» Бахновська Ірина Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри психології, соціології та права Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Конференція «Двадцять п'яті економіко-правові дискусії» 2014 рік.

ЧИ ПОРУШУЄ ПРАВА ОСОБИ ОBOB'ЯЗКОВА ВАКЦІНАЦІЯ

Ч.2 ст.27 Конституції України визначає, що обов'язок держави – захищати життя людини. А ч.2 ст.49 Конституції регламентує, що охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних, у тому числі, профілактичних, програм [1].

Метою проведення профілактичних щеплень є забезпечення епідемічного благополуччя населення України та попередження інфекцій керованих засобами специфічної профілактики.

Ч.1 ст.12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» перераховані види щеплень, що внесені до календаря щеплень, і зазначено, що вони є обов'язковими.

Згідно ч.2 ст.15 Закону України «Про захист населення від інфекційних захворювань» дітям, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, відвідування дитячих закладів не дозволяється [2].

Таке положення, на нашу думку, порушує принцип рівності громадян, їх права на здоров'я, свободу та переконання.

У той же час ч.6 ст.12 вищевказаного Закону встановлює необхідність після надання об'єктивної інформації отримати згоду від фізичної особи, або її законних представників на проведення щеплень. Наголошується, що лікар не має права проводити щеплення в примусовому порядку. Про необхідність отримати згоду пацієнта для застосування методів профілактики також йдеться у ст.43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [3].

При відмові від обов'язкових щеплень фізична особа зазнає ряд обмежень щодо подальшого здійснення своїх цивільних та конституційних прав. Отже, державою створено умови, в яких вакцинація є не зовсім добровільною, а право її застосування переведено в категорію обов'язків фізичної особи.

Ст.53 Конституції України наголошує, що держава забезпечує доступність до- шкільної, повної загальної середньої освіти тощо. У Рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень ч.3 ст.53 Конституції України зазначається: «Доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту на принципах рівності, визначених ст.24 Конституції України, означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості для реалізації цього права. Рішення Конституційного Суду є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене» [4].

Порядок прийняття до дошкільного навчального закладу регулюється відповідними нормативно-правовими документами – Постановою Кабінету Міністрів України № 305 від 12.03.2003 р. «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад» (п.6); Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб» (ст.15) [5].

Таким чином, проаналізувавши законодавство, можна зробити висновок, що проведення профілактичних щеплень у нашій державі є обов'язковим.

Ст.269 ч.3 ЦКУ зазначає, що жодна фізична особа не може бути позбавлена особистого немайнового права, а саме це відбувається з дітьми, яким не були зроблені профілактичні щеплення. Отже, закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» суперечить ст.53 Конституції України.

Література:

1. Конституція України Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про захист населення від інфекційних захворювань» від 06.04.2000 № 1645-III / Відомості Верховної Ради України, 2000, N 29, ст. 228
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» : від 19.11.1992 р. № 2801-X II / ВВР України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
4. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень ч. 3 ст. 53 Конституції України від 04.03.2004 р., № 5-рп/2004 за Справою № 1-4/2004.
5. Цивільний кодекс України / Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356)

Сахарчук Дарина Сергіївна,
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Головачук Н.М., викладач вищої категорії

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНІВ

Проблема недійсності правочинів – одна з основних проблем науки сучасного цивільного права. Пояснення цьому полягає в тій ролі, яку відіграють правочини (договори) в суспільному житті нашої країни.

У вітчизняній правовій доктрині це питання вивчали Є. В. Бернада, О. О. Кот, В. І. Крат, Н. С. Кузнецова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ряд інших науковців.

Правочин – найпоширеніший юридичний факт, з яким закон пов'язує виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин. Для того, щоб правочин мав юридичну силу, він повинен відповідати ряду вимог.

Цивільний кодекс України (ст. 203) виділяє такі загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину:

- зміст правочину не може суперечити Цивільному кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства;
- особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності;
- волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі;
- правочин має вчинятися у формі, встановленій законом;
- правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним;

– правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей [1].

Підставою для визнання правочину недійсним є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які зазначені вище.

Недійсність правочину означає, що дія, здійснена у формі правочину, не тягне виникнення або припинення цивільних прав і обов'язків, на яке вона була спрямована.

Дійсним правочин буде визнаний лише тоді, коли за ним визнаються якості юридичного факту, що породжує той або інший правовий результат, до якого прагнули сторони.

Розрізняють нікчемні правочини та правочини, які визнані судом недійсними. Нікчемним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом. У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Як було зазначено вище, зміст правочину не може суперечити Цивільному кодексу України, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства (ч. 1 ст. 203 ЦК України). Наявність такої суперечності, відповідно до ст. 215 ЦК України, є підставою для визнання правочину недійсним [2].

Проте в судовій практиці часто виникають спори про визнання договорів недійсними з підстав їх суперечності актам законодавства, яке не є цивільним (антимонопольного, податкового тощо).

У зв'язку з цим виникає питання щодо правомірності визнання судом недійсними правочинів у зазначених випадках на підставі норм Цивільного кодексу України.

Наслідками недійсних правочинів є:

- двостороння реституція, за якої кожна із сторін зобов'язана повернути другій все одержане за правочином;
- одностороння реституція, за якої одній стороні (потерпілому) повертається другою стороною все одержане нею за правочином;
- відсутність реституції стягнення всього одержаного сторонами за правочином в дохід держави [3].

Отже, умови дійсності правочину встановлюються законом для того, щоб правочин мав належну юридичну силу. Додержання цих умов сприяє законності правочину, охороні прав та законних інтересів його учасників та інших осіб, а також обмежує можливості збагачення злочинним шляхом.

Література

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>.

3. Цивільне право [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1__borisova_vi.

СЕКЦІЯ 6. БІОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Autor: Agata Wagner
Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych
im. gen W. Andersa w Chełmie
Opiekun: mgr Monika Pradun-Łukasik

LICZBA LUDNOŚCI W KRAJACH EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ NA PRZYKŁADZIE POLSKI

Liczba ludności Polski na przestrzeni lat ulegała wielu zmianom. Dane statystyczne pozwalające na określenie tych zmian pochodzą z prowadzonych spisów powszechnych ludności. Dane te wskazują na ogromną różnorodność ludność Polski w różnych okresach historycznych, niewątpliwie ma związek z wojnami i zmianami granic państwowych. W początkach państwowości polskiej liczba ludności wynosiła około 700 tysięcy osób, potem stopniowo wzrastała. Należy zwrócić uwagę, że te dane są szacunkowe. Pierwszy spis powszechny w Polsce został przeprowadzony w 1921 roku, wówczas liczba ludności wynosiła 27,2 mln osób, kolejne spisy powszechne odpowiednio wskazywały następujące dane ilościowe: w roku 1931 — 32,1 mln osób, (informacje tyczą terytorium Polski w innych granicach niż obecnie) w roku 1946 — 23,9 mln osób (przeprowadzony po zakończeniu II wojny światowej), w roku 1950 — 25,0 mln osób, w roku 1960 — 29,8 mln osób, w roku 1970 — 32,6 mln osób, w roku 1978 — 35,0 mln osób, w roku 1988 — 37,9 osó**b**, w roku 2002 — 38,2 mln osó**b**, 2016 – 38, 43mln osó**b** - ¹.

Analizując liczbę ludności Polska jest na 8 miejscu w Europie (po m.in. Rosji — 150 mln osó**b**, Ukrainie — 50 mln osó**b** i Niemcach — 85 mln osó**b**), a na 29 miejscu na świecie. Obecnie liczba ludności Polski spada, ma to związek z ujemnym przyrostem naturalnym oraz licznymi migracjami ekonomicznymi ludności.

Duże zmiany w liczbie ludności Polski związane są wojnami światowymi, które toczyły się na terytorium Polski. Przed wybuchem II wojny światowej Polskę zamieszkiwało około 35 mln osó**b**, a po jej zakończeniu zmalała do 23,5 mln osó**b**. Licząc od dnia zakończenia II wojny światowej następowały wahadłowe zmiany przyrostu naturalnego, a z tego wynikają zmiany liczby ludności Polski. Po roku 1945 liczba ludności w Polsce zmalała o blisko 11 milionów, ze względu na ofiary bezpośrednich działań zbrojnych (ok. 6 mln Polaków zginęło) czy zmianę granic Polski (ok. 4 mln osó**b** zostało przymusowo wysiedlonych) oraz migracji (ok 1 mln osó**b** wyemigrował na zachód). ²

Inna prawidłowość w zmianach liczby Polaków to, że przyrost naturalny jest nieco wyższy na wsi niż w mieście. Według danych z 2003 roku ta różnica jest niewielka, miasto ma przyrost naturalny na poziomie 0,7 promili a wieś ma przyrost naturalny na poziomie 0,2 promili. Te różnice wynikają z tła historycznego i kulturowego. W mieście jest przyjęty bardziej europejski model rodziny (rodzice plus jedno dziecko); ciągły pośpiech i dążenie do rozwoju kariery zawodowej, aktywności zawodowej kobiet, sprawiają że mniej dzieci rodzi się w miastach w XXI wieku; z kolei na wsi funkcjonuje model rodziny wielodzietnej. Ma na to wpływ wychowanie w duchu

religii, wielowiekowej tradycji rodziny wielopokoleniowej oraz fakt, że mniej kobiet pracuje zawodowo. Tak więc można wskazać najniższe wskaźniki przyrostu naturalnego jest w województwach centralnej Polski, a szczególnie wysoko zurbanizowanych (tj. województwo łódzkie, mazowieckie, śląskie, dolnośląskie). Natomiast najwyższe wartości przyrostu naturalnego obserwujemy w województwach: południowo- wschodniej Polski (małopolskie, podkarpackie, pomorskie, lubuskie, zachodniopomorskie).³

Wartości przyrostu naturalnego Polski na tle innych krajów europejskich stawiają nas w środku, wielu państw Europy. Wśród krajów o dodatnim przyroście naturalnym (np: Irlandia — 7,8 promili, Francja — 3,7 promili) są kraje o wysoko ujemnym przyroście naturalnym (np: Rosja — 6,5 promila, Łotwa — 5,3 promili, Niemcy — 1,4 promili). Polska należy do grupy państw powoli starzejących się z tendencją malejącego przyrostu naturalnego.⁴

Podsumowując burzliwą historię zmian liczby ludności w Polsce na przestrzeni lat jest ona bezpośrednią wypadkową przyrostu naturalnego i migracji, a także sytuacji politycznej i ekonomicznej kraju. Nie tylko Polska ale sądzę, iż wiele takich przykładów jest we współczesnej Europie.

Literatura

1. Dane GUS
2. „Zarys geografii ekonomicznej” Ireneusz Michałków
3. „Repetytorium o Geografii Gospodarczej” Praca zbiorowa pod red .Ireny Fierli i Barbary Trzcńskiej
- 4 . <http://wei.org.pl/aktualnosci/run,ludnosc-polski-w-okresie-powojennym>

Бойчун Андрій
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Коваль С.О.,
викладач першої категорії

ЗАСТОСУВАННЯ ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В МАЙБУТНЬОМУ, ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ ПЕРЕМІЩЕННЯ У МЕЖАХ СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ ТА У ВСЕСВІТІ В ЦІЛОМУ

В рамках стрімкого розвитку науково-технічного прогресу постає питання освоєння людством сонячної системи та подорожей нашою Галактикою. А для цього необхідно створити кардинально новий спосіб переміщення фізичних об'єктів з швидкостями наближеними, рівними, а то й більшими за швидкість світла. Хоч це й звучить зараз фантастично, але фантастика - це майбутня реальність. Ще сто років тому розмови про польоти в космос були із сфери фантастики, що є реальністю в наш час. І подібних прикладів є безліч.

«Філадельфійський експеримент» – один із самих цікавих загадок ХХ століття, навколо якого немало різноманітних слухів і міфів.

Він відомий також під назвою „Проект Радуга” - масштабна, навчальна, секретна операція ХХ століття.

Під керівництвом винахідника та електротехніка Миколи Тесла математик Джона фон Нейман та фізик Альберт Ейнштейн в роки Другої Світової війни проводили експеримент, ціллю якого було зробити корабель невидимим для радарів противника. Влітку 1943 року у відкритому морі були проведені експерименти з маскування невеликого есмінця під назвою „Елдрідж”.

Спираючись на єдину теорію поля, розроблену Альбертом Ейнштейном, науковці намагалися створити магнітний кокон, в середині якого буде знаходитися невидимий для радарів корабель.

Після ввімкнення чотирьох сильних електромагнітних генераторів, корабель огорнула хмара зеленого туману, після чого і сам корабель, і хмара зникли не тільки з екранів радарів, але й з поля зору. На воді залишився слід вдавнений невидимим есмінцем. Після того, як генератори вимкнули, „Елдрідж” знову з’явився в гавані.

Експеримент пройшов не зовсім вдало - екіпаж здавався дуже дивним.

Екіпаж замінили, деякі параметри експерименту вдосконалили. 28 жовтня 1943 року експеримент повторили, але знову щось пішло не так, туман не з’явився, есмінець став напівневидимим, пізніше виник яскраво-голубий спалах і корабель зник повністю з поля зору. Матеріалізувався він аж за 500 км від Філадельфії в порті Нофолг, а за декілька хвилин знову з’явився у Філадельфії.

Можливо в результаті експерименту створились ворота в паралельний світ?

Про «Проект Радуга» світ дізнався завдяки астрофізику і уфологу Морісу Джесаку, який написав книгу „Аргументи в користь НЛО”. У 1955 році у відповідь на книгу прийшов лист від невідомого моряка, котрий був свідком і розповів про ціль та наслідки Філадельфійського експерименту. У 1959 року Джесак помирає при загадкових обставинах. Можливо, він надто близько наблизився до розгадки Філадельфійського експерименту.

Таємниця Філадельфійського експерименту до цього часу залишається нерозгаданою, і, можливо, ключ до неї зберігається в надрах архівів ВМФ США.

Аналізуючи результати Філадельфійського експерименту можна зробити висновок про реальність переміщення людини і матеріальних об’єктів в просторі за новими принципами і новими швидкостями. Все це потребує глибокого теоретичного вивчення та проведення на основі цього нових експериментів. В майбутньому це дасть людству вихід на кардинально новий якісний рівень переміщення в просторі і сприйняття матеріальної реальності. Подорожі у космос стануть доступними для кожного жителя нашої планети.

Список використаних джерел

1. Вадим Телицын: Никола Тесла и тайна Филадельфийского эксперимента. – Москва «ЯУЗА» «ЭКМО» 2009.
2. Кузовкин А. С., Непомнящий Н. Н. Что случилось с эсминцем «Элдридж»? — М.: Знание, 1991.
3. Непомнящий, Н. Н. XX век — Хроника необъяснимого. Год за годом. — М.: АСТ, 1997.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГАДЖЕТІВ НА ЗІР ЛЮДИНИ

Сучасні гаджети міцно увійшли в наше повсякденне життя і поступово посіли в ньому важливе місце. Але надмірне використання смартфонів, планшетів, нетбуків і інших гаджетів можуть становити загрозу для людського організму, а особливо чутливими є органи зору. Найбільше це стосується дітей та підлітків, які знаходяться на стадії розвитку та дорослішання.

Завдяки гарному зору ми здатні оцінити красу світу навколо нас. Здатність бачити – це один із чудових дарунків природи людині, який у будь-якому віці забезпечує якість життя [1]. Саме тому важливо досліджувати вплив сучасних гаджетів на зір. Такі дослідження дозволяють не тільки оцінити ступінь і характер цих впливів, а й запобігти можливим небажаним наслідкам.

Мета роботи теоретично розглянути вплив сучасних гаджетів (а саме смартфонів, планшетів, нетбуків) на зір людини, а також практично за опитуванням оцінити зір підлітків.

У роботі були поставлені такі завдання:

- ✓ Проаналізувати дані в літературі по темі дослідження;
- ✓ Описати чинники, що впливають на погіршення зору;
- ✓ Провести опитування для оцінки зору;
- ✓ Запропонувати способи та методи покращення зору;
- ✓ Узагальнити отримані результати та зробити висновки

Надмірне використання комп'ютера, планшета, смартфона призводить саме до розвитку істинної або помилкової короткозорості, так званої, міопії. Відмінність між цими двома патологіями полягає в наступному: при істинній короткозорості відбувається подовження очного яблука, тобто воно витягується і спотворює зображення. При міопії виникає м'язовий спазм, тому картинка втрачає різкість. Офтальмологи України називають короткозорість хворобою XXI ст. Друга проблема - це розвиток синдрому сухого ока. Дивлячись на яскравий екран, ми в 2-3 рази рідше моргаємо, а значить, недостатньо зволожуємо очі. У свою чергу, сухість очей може призвести до розвитку їх запалення [2].

В результаті нашого опитування було виявлено, що 65% студентів мають стовідсотковий зір, 35% мають проблеми. 33-м % студентам приписані окуляри, але з них носять тільки 7% . У 59% опитуваних батьки з хорошим зором. Виникає дискомфорт в очах тільки в 35% студентів. 50% студентів проводять за телефоном понад 4 години, 35% проводять менше 4 годин та 15% проводять 1 годину. Про гімнастику для очей знають 50% студентів, але 75% не виконують її. Тому ми звернулися у клініку «Окомед» до офтальмолога за консультацією і отримали такі рекомендації:

1. Швидко і легко моргайте 2 хвилини (це сприяє покращенню кровообігу).
- 2.Робимо точку з пластиліну і ліпимо на скло. Вибираємо за вікном далекий об'єкт, кілька секунд дивимося вдалину, потім переводимо погляд на точку.

Пізніше можна ускладнити навантаження – фокусуватися на чотирьох різновіддалених об'єктах.

3. Сидимо прямо. Міцно заплющує очі на 5 секунд, потім широко відкриваємо їх. Повторюємо 8-10 разів (зміцнює м'язи повік, покращує кровообіг, сприяє розслабленню м'язів очей).

4. Трьома пальцями кожної руки легко натисніть на верхні повіки, через 1-2 секунди зніміть пальці з повік. Повторіть 3 рази. Покращується циркуляція внутрішньоочної рідини.

5. Двічі в день, вранці і ввечері, обполіскувати очі. Вранці – спочатку відчутно гарячою водою (не обпалюючи!), потім холодною. Перед сном все в зворотному порядку: промиваємо холодною, потім гарячою водою.

6. Перша допомога для очей – закрийте їх на кілька хвилин і уявіть щось приємне. А якщо потерти долоні рук і прикрити очі теплими долонями, схрестивши пальці на середині чола, то ефект буде ще кращим.

Щоб зберегти зір, регулярно потрібно їсти зелені овочі, такі як капуста, швейцарський мангольд, брукву, моркву, чорниці, болгарський перець, волоські горіхи, авокадо, броколі, полуниці.

Таким чином факторами, які впливають на зір, є: розмір, якість екрана, зміст зображення та час роботи за гаджетом. Короткозорість у дітей та підлітків виникає, перш за все, при роботі з гаджетами на близькій відстані.

Треба пам'ятати, що тривале безперервне користування будь-якого сучасного пристрою призводить до погіршення зору. Щоб бачити світ не лише на відстані витягнутої руки, бережіть свій зір і будьте здорові.

Список використаних джерел

1. <http://zhyvyaktyvno.org/index.php/news/yak-pokraschiti-zr>
2. <https://euromd.com.ua/9-khvorobi-i-stani/134-khvorobi-i-likuvannya/17-khvorobi-ochey/post-6941-chi-psuyut-zir-suchasni-gadzheti/>

Виговська Марія, Ігнатенко Нікіта
Житомирський торговельно-економічний коледж КНТЕУ
Науковий керівник: Герасимчук Н.П.
Викладач вищої категорії, викладач-методист

АНАЛІЗ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ВОДИ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Проблема забезпечення населення якісною питною водою є одним з найважливіших завдань сучасності. В умовах інтенсивного розвитку промисловості, сільського господарства потреби в якісній воді з кожним роком стають все більшими. Тому тема дослідження пов'язана з актуальною проблемою сьогодення – забезпечення людини якісною питною водою та впливу хімічного складу води на організм людини.

Для реалізації даної теми було виконано такі завдання:

- 1) проаналізовано теоретичні дані про потреби людини у чистій воді, причини та наслідки її забруднення;
- 2) вивчено нормативні документи, що нормують якість питної води;
- 3) опановано методикау визначення жорсткості води та проведено лабораторне дослідження води з різних джерел.

Вода є носієм життя, формуючи умови існування усіх живих організмів, природного середовища в цілому, самої людини. На власні потреби людина витрачає близько 1 тони води на рік, разом з тим вода потрібна в усіх галузях господарської діяльності, у виробництві багатьох видів продукції, в тому числі і харчової. Загальний об'єм води на нашій планеті вражає цифрою – 1385 млн км куб, але запаси прісної води становлять лише 3% [1].

Забезпечення людства чистою водою є однією з найбільших проблем сьогодення. Вплив води на здоров'я пов'язаний із вмістом у ній макро- та мікроелементів та деяких хімічних речовин та сполук. Серед них найбільше значення мають нітрати, сульфати, фториди, хлориди, залізо.

Вимоги до якості питної води нормуються Державним стандартом України (ДСТУ 4808:2007 «ВОДА ПИТНА»). Державний стандарт України на питну воду допускає незначну кількість речовин, що зумовлюють природну мінералізацію та впливає на органолептичні показники води, зокрема: фосфатів, хлоридів, сульфатів, солей Ca та Mg, що зумовлюють жорсткість води.

Жорсткість (твердість) води - сукупність хімічних і фізичних властивостей води, пов'язаних з вмістом в ній розчинених солей, переважно, кальцію і магнію (так званих "солей жорсткості"). Загальна жорсткість води являє собою суму тимчасової і сталої жорсткості. Показник жорсткості виражається у міліграмах еквівалента на літр, тому розрізняють воду м'яку (до 7 мг-екв/л), середньої жорсткості (7-10 мг-екв/л) і жорстку (більше 10 мг-екв/л). Визначення жорсткості води проводиться методом комплексонометрії [2].

Жорстка вода непридатна майже для всіх галузей виробництва. Жорстку воду не можна використовувати для прання білизни і фарбування тканин. Висока жорсткість погіршує органолептичні властивості води, надаючи їй неприємний смак. У жорсткій воді погано розварюються харчові продукти, а зварені в ній овочі несмачні, гірше розварюється м'ясо. Висока жорсткість сприяє утворенню сечових каменів, збільшує ризик серцево-судинних захворювань [3].

Методом комплексонометрії, було досліджено показник жорсткості води з різних джерел. Суть методу полягає в здатності катіонів металів утворювати сполуки з робочим розчином - комплексоном. Аналіз результатів лабораторного дослідження засвідчив наявність надмірної та середньої жорсткості (8 – 13,4 мг.екв/л,) у більшості зразків води з криниць та каптажів. Така вода може використовуватись в технічних та побутових цілях. Підтверджено, що після кип'ятіння цей показник зменшується. Найменшу жорсткість має бутильована "Тала вода", "Малятко" та вода, оброблена фільтром "Бар'єр", в межах 2-4 мг.екв/л,

"Тала вода" – це продукт місцевого виробника багатоступінчастого очищення та структуризації артезіанської води, володіє біологічною активністю, відповідає усім санітарно – гігієнічним нормам.

На основі проведеного дослідження пропонується дотримуватись наступних рекомендацій:

1) вживати в харчових цілях фасовану та бутильовану воду, що пройшла відповідну сертифікацію та відповідає санітарно-гігієнічним вимогам;

2) не використовувати в питних цілях воду з сумнівних джерел, каптажів без проведення відповідного лабораторного аналізу;

3) при підвищеній жорсткості води вживати засоби її пом'якшення, встановлювати автономні системи фільтрації води або побутові фільтри.

Вода є основою життя, запорукою здоров'я людини. Ніщо на дається нам так дешево і не цінується так дорого, як вода.

Література

1. Левківський С. С., Падун М. М. Раціональне використання і охорона водних ресурсів. -К.: Либідь, 2006. — 280 с.

2. Луцевич Д. Д., Мороз А.С., Грибальська В. В., Оругцов «Аналітична хімія» - К.: Здоров'я, 2003. – 296с.

3. <http://www.akvantis.com.ua/ua/stati-i-obzory/zhestkaya-voda-i-zdorove>

Згоранець Павло
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Ковш В.С.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ТУРИЗМ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ШАЦЬКОГО КРАЮ

Регіони України за умов впровадження децентралізованої моделі управління отримують реальну можливість розширити свої повноваження щодо регулювання процесів раціонального використання регіональних ресурсів та створення умов для зростання якості життя населення. це вимагає підвищення відповідальності регіональної влади та обґрунтованості управлінських рішень. забезпечення вищевказаних орієнтирів оптимізації регіонального управління не можливе без вдосконалення методів та механізмів стратегічного управління.

Шацький район має надзвичайно потужний туристично-рекреаційний потенціал, ресурси якого використовуються не в повній мірі та мають потенціал для організації відпочинку та оздоровлення, в'їзного та внутрішнього туризму, екскурсійної діяльності не лише влітку, а й протягом усього року.

Для вирішення цього питання виникає необхідність створення умов для оптимальної економічної самостійності регіонів, впровадження організаційних, правових та економічних заходів для забезпечення ефективного регулювання процесів регіонального розвитку країни та координації міжрегіональних зв'язків.

Розвиток регіону, передбачає за собою створення програми заходів спрямованих на покращення матеріально-технічної бази регіону.

Як внаслідок було розроблено програму заходів для можливості більшого розкриття потенціалу. Програма покликана стимулювати ефективне використання наявних рекреаційних ресурсів, забезпечити місцеве населення додатковими робочими місцями, підвищити рівень міжгалузевої співпраці, створити додаткові умови для залучення інвестицій у туристично-рекреаційну сферу.

Основними завданнями програми є:

- забезпечення сталого розвитку туристичної галузі, високого рівня послуг;
- збільшення кількості туристичних та екскурсійних відвідувань краю;
- створення нових робочих місць;
- збільшення частки доходів від туристичної галузі у бюджетах усіх рівнів;
- створення позитивного іміджу району на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

Заходи Програми реалізуються за рахунок коштів бюджетів різних рівнів; коштів зацікавлених суб'єктів туристичної діяльності усіх форм власності; коштів іноземних та вітчизняних інвесторів; коштів позабюджетних фондів; громадських організацій; інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

Також у Шацькому районі в селі Адамчуки планується побудова пункту пропуску між Польщею та Україною, який сприятиме розвитку туристичного потенціалу, оскільки неподалік розташоване озеро Біле, яке приймає до ста тисяч туристів із багатьох європейських країн. Потенціал Шацьких озер дозволяє приймати набагато більше туристів. Тому це дасть можливість підвищити інвестиційну привабливість Шацького району і області в цілому.

Волинська рада не внесла зміни до Регіональної програми розвитку туризму та рекреації в області на 2016-2020 роки. За відповідний проект рішення, 8 лютого цього року, під час сесійного засідання не проголосувала депутатська більшість, - пише Волинська правда.

Проте, в березні Волинь отримала нового очільника. Ним став Олександр Савченко, який у своїй промові відмітив, що створення в Шацьку курорту та будівництво переходу «Адамчуки-Збереже» - завдання номер один.

Цей куточок України – найкраще місце для спокійного, тихого відпочинку на лоні озерної природи. Шацькі озера прекрасні й дивовижні, але повною мірою відчути їхній затишок можна, лише віддалившись від шуму, створюваного натовпами відпочиваючих. Тому ми радимо вам обирати менш людяні місця, які не поступаються красою Світязя (а деякі є навіть гарніші), подарують найкомфортніші, найприємніші незабутні дні.

Отже, сучасний стан економіки країни, постійні адміністративні реформи у сфері туризму несприятливо позначаються на цій галузі. Зокрема, спостерігається неефективне використання наявного туристичного потенціалу регіонів України, що призводить до втрати можливостей розвитку цієї галузі на відміну від багатьох країн з транзитивною економікою в Європі, Азії та Африці.

У зв'язку з цим постає необхідність оцінки наявного туристично – рекреаційного потенціалу країни, її окремих адміністративно - територіальних одиниць та розробки напрямів щодо його нарощування та активізації використання.

Література

1. Шацька райдержадміністрація: програма розвитку туризму та рекреації в Шацькому районі. Режим доступу:

<http://www.shaadm.gov.ua/ekonomika/prohramy>

2. Інформаційний сайт прибужжя «КОРДОН». Режим доступу:

<http://kordon.in.ua/news/punkt-propusku-adamchuky-zberezhe-prahnut-zrobyty-postijnym-17905/>

Зимонін Давид
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Дубук М. М.,
викладач екології, спеціаліст II кваліфікаційної категорії

ЕКОБУДИНОК: РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИЙ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИЙ КЛЮЧ У МАЙБУТНЄ

Охорона довкілля та раціональне використання природних ресурсів є невід'ємною частиною процесу суспільного розвитку, адже природні ресурси є основою життєдіяльності населення та економіки держави, тому забезпечення їх збереження, відтворення та невиснажливого використання є однією з основних передумов сталого соціально-економічного розвитку країни та є головним природоохоронним завданням, яке людство має вирішувати невідкладно.

Вимога сьогодення – пошук дешевої та чистої енергії. Запаси вугілля і нафти, як основного паливного ресурсу, на межі вичерпання, джерела енергії дорожчають, підриваючи світову економіку. У підсумку отримуємо – екологічну кризу. І будинок, на жаль, є активним учасником цього процесу. До 40% виробленої енергії використовують приватні будинки. Потрібно значно зменшити її споживання, інакше може статися, що люди взагалі не зможуть обігріти та освітлити своє житло. Будинок може і повинен бути більш екологічним і енергозберігаючим. Екобудинок (або пасивний будинок), за своєю концепцією, – це індивідуальний або блокований будинок з ділянкою землі, що є радикально ресурсозберігаючий і маловідходний, здоровий і упорядкований, неагресивний по відношенню до природного середовища. Основні принципи екобудинку: природне оточення, енергоефективність, використання складних інженерних систем з єдиною системою управління, застосування сучасної високотехнологічної продукції, а також продукції, що використовує природні елементи, використання «безкоштовних» джерел тепла, екологічний стиль елементів інтер'єру. Місце під будівництво екологічно чистого будинку повинне відповідати наступним вимогам: віддаленість від промислових підприємств, які можуть бути джерелами забруднення; відсутність в найближчому оточенні високовольтних ліній електропередач; показники чистоти води, повітря і ґрунту повинні знаходитися в допустимих нормах; наявність зелених масиви і водойм; місце повинне добре освітлюватися сонцем.

Екобудинок – не нове рішення, а необхідна реальність. Цікаві проекти вже сьогодні можуть дивувати нас як складною винахідливістю, так і простотою екологічних проектів, які є необхідною умовою для збереження навколишнього середовища, наприклад: зелені дахи Норвегії, які захищають житло від морозів та вітрів; проект нульового дому «zeroHouse» (з нульовим енергоспоживанням); «Місто сонця» в Латвії (проект займає територію у 3000 га лісу, де діють особливі правила і люди ведуть зовсім інший розпорядок життя); трьохповерховий павільйон з пластикових пляшок під назвою EcoARK; «розумний» будинок в м. Токіо, поселення майбутнього поблизу м. Львова; житло сучасних хоббітів побудований британцем Саймоном Дейлом; саманний будинок (споруда з блоків, оштукатурена глиною, яка володіє не тільки відмінними теплозахисними

властивостями, а й кілька годин витримує температуру 100°) та інші відомі проекти, які вже здивували світ [1]. Така доступна та економна розкіш спонукає до створення власних проектів. Тим, хто вибрав для себе життя в гармонії з природою і будівництво будинку, необхідно дотримуватися вимог, як на етапі будівництва, так і при благоустрої, а також правильно вибрати будівельні матеріали. З екологічних матеріалів можна обрати: глину, солому або сучасний замітник соломи – тріска; геокар (його основу складає перероблений торф, що служить антисептиком і виключає руйнівну дію мікроорганізмів), який має доступну ціну, високу теплоємність, тривалий термін служби, відмінно поглинає шум і запахи; керамзитобетон відноситься до легких бетонів, основою служить обпалена глина, виробництво цього матеріалу повністю виключає будь-які хімічні речовини; деревина, яку доречно обробляти екологічними фарбами такі як – ганозіс, що складається з лляної олії і бджолиного воску. Сучасні утеплювачі з синтетичних матеріалів необхідно замінити безпечним для здоров'я розчином з суміші глини і тріски (соломи). Внутрішню обробку екобудинку рекомендується виконувати з кори коркового дуба. Дах повинна не тільки захищати будинок від атмосферних опадів і механічних пошкоджень, але й виконувати естетична роль. У експлуатації послугують мідні та череп'яні дахи [2]. Вентиляційна система пасивних будинків влаштована таким чином, що вікна не потрібно відкривати для провітрювання – вентиляція в них приточно-витяжна. Повітря подається до будинку і відводиться не через звичайні вентиляційні канали, а через підземні. На глибині кілька метрів протягом року зберігається більш-менш стала температура, це і використовується для охолодження повітря влітку. Взимку ж працюють рекуператори (або теплообмінники) – у них повітря, що виходить, віддає тепло тому, що надходить до будинку. В окремих випадках системи рекуперації (теплообміну) встановлюються і для води, що подається, але поки що це надто дорого.

З метою економії енергоресурсів, які вже в дефіциті, та **автономного енергозабезпечення** ефективно експлуатуються сонячні батареї, що встановлюються на дахи будинків та дозволяють господарям економити близько 50% всіх витрат на електроенергію. Переваги сонячної системи енергозабезпечення будинку: легкість у використанні, екологічна безпека; сонячні системи дозволяють забезпечити безперебійне енергозабезпечення будинку [3]. Такі інвестиції у майбутнє зараз є нормою у всіх цивілізованих країнах. Експерти вважають, що за розумної політики держави, плідної комунікації з українцями і просування ідеї використання альтернативних джерел енергії, вже через декілька років кількість людей, які встановлять у своїх домівках колектори збільшиться. А через п'ять років Україна зможе скоротити споживання газу в 4-5 разів.

Екобудинки є першим кроком на шляху вирішення цих проблем, і вони, вірогідніше, будуть розвиватися і вдосконалюватися. І скоро, можливо, ми отримаємо новий тип споруд, дружній до навколишнього середовища, екологічний, енергоекономічний та естетичний. Необхідно зрозуміти: будівництво зручного, здорового екологічного будинку сьогодні зовсім не утопія, а необхідна реальність.

Література:

1. <http://www.eco-live.com.ua/category/klyuchov-slova/budinki>.
2. <https://www.servus.if.ua/svit-shukaye-energiyu-energozberigayuch/>
3. <http://alternativenergy.ru/solnechnaya-energetika/507-solnechnaya-energetika-elektrostantsii-perspektivy.html>

Кибак Анастасия, Демчук Марина
Учреждение образования
«Брестский государственный торгово-технологический колледж»
Научный руководитель: Пашкевич И.В., преподаватель без категории

БИОИНДИКАЦИЯ КАЧЕСТВА ВОЗДУХА ПО СОСТОЯНИЮ ХВОИ СОСНЫ ОБЫКНОВЕННОЙ (*PÍNUS SYLVÉSTRIS*)

Интенсивное и непрерывное воздействие человека на природу, негативные, часто необратимые последствия этого воздействия обуславливают необходимость глубокого и всестороннего анализа проблемы взаимодействия общества и окружающей среды. Такой анализ в настоящее время осуществляется в рамках природопользования.

В последнее время весьма актуальными являются наблюдения за изменениями состояния окружающей среды, вызванными антропогенными причинами. Система этих наблюдений и прогнозов составляет суть экологического мониторинга. В этих целях все чаще применяется и используется достаточно эффективный и недорогой способ мониторинга среды – биоиндикация, т.е. использование живых организмов для оценки состояния окружающей среды [1].

Целью данной работы является проведение биоиндикации качества воздуха г.Бреста по состоянию хвои сосны обыкновенной (*Pinus sylvestris*).

Для достижения данной цели были поставлены следующие задачи:

1. Изучить литературные источники по теме исследования.
2. Определить участки исследования.
3. Изучить состояние хвои сосны в разных участках.
4. На основе полученных в процессе исследования данных, провести анализ влияния атмосферного загрязнения на состояние хвои сосны обыкновенной.

Объектом исследования является сосна обыкновенная (*Pinus sylvestris* L.), а предметом – состояние хвои сосны обыкновенной в разных условиях произрастания.

Исследование проводилось в феврале 2016г. Отбор проб осуществлялся возле гостиницы «Дружба», в парке воинов интернационалистов, в качестве контроля хвоя их лесного массива.

В условиях города формируется комплекс неблагоприятных условий, влияющих на отдельные виды и сообщества растений. Наиболее чувствительны к загрязнению окружающей среды хвойные растения, которые в первую очередь реагируют на загрязнение атмосферного воздуха, что проявляется в изменении их морфологических признаков. Для оценки состояния атмосферного воздуха нами

используется биоиндикатор сосна обыкновенная (*Pinus sylvestris* L.). Общеизвестно, что она является видом, реагирующим на загрязнение среды обитания продуктами техногенного характера. Этот фитоиндикатор в естественных условиях растет в лесах нашего района и представляет собой удобный объект для биоиндикации уровня загрязнения воздуха [2].

Информативным признаком определенного уровня загрязнения атмосферы является состояние хвои: изменение окраски (хлороз, пожелтение), преждевременное увядание хвои, время жизни, наличие некротических пятен. При этом форма и цвет некротического пятна является специфической реакцией на определенный вид загрязнения, а доля пораженной поверхности хвоинки может быть использована для количественной оценки реакции фитоиндикатора [3].

Изучение сосны обыкновенной как объекта биоиндикации проводилось на территории города. Для этого были отобраны 300 пар хвоинок 2-го и 3-го годов жизни на определение наличия неповрежденной хвои, хвои с пятнами, хвои с признаками усыхания. После всех измерений полученные результаты сравнивались.

В результате проведенных исследований были выявлены следующие повреждения и усыхания хвои сосны обыкновенной.

Проводилась биоиндикация на морфологическом уровне. При этом установлено, как проявляется в исследуемых экосистемах изменение состояния хвои у сосны обыкновенной.

В парке воинов интернационалистов количество наполовину сухих и полностью сухих хвоинок выше на 2,3%. Хвои с пятнами в 2 раза меньше по сравнению с контролем. Количество хвоинок с иными повреждениями мало отличается от контрольного участка. Это свидетельствует о чистоте воздуха в данной части города.

В отношении интенсивности поражения хвои сосны прослеживается некоторая зависимость от удаленности насаждений от источников загрязнения. Так в зоне влияния транспорта (гостиница «Дружба») поврежденной хвои значительно больше. Количество хвоинок с пятнами выше на 6,7%, хвоинок с признаками усыхания на 6,3%, наполовину сухих хвоинок больше на 1,6%, полностью сухих на 1%. Количество поврежденной хвои почти в 2 раза выше по сравнению с контрольным участком.

Это свидетельствует о том, что выхлопные газы автомобилей, бытовые отходы наносят значительный ущерб зеленым насаждениям. В результате воздействия загрязняющих веществ, находящихся в окружающей среде, в растениях происходит разрушение хлорофилла, что приводит к снижению фотосинтеза. Нарушения в фотосинтезе приводят к некрозу (отмиранию). При этом устанавливается следующая последовательность его проявления в исследуемой экосистеме: хлороз (бледная или светлая окраска хвои); некроз (потемнение и отмирание частей хвои); дефолиация (опадание хвои). Критериями некроза могут быть: относительные потери в массе хвои; степень желтизны; выступание смолы на ветвях и стволах; изменение формы кроны (разветвление без центрального побега при гибели верхушечной почки, нарушение роста боковых побегов, замедление роста в высоту).

В своих исследованиях мы практически пронаблюдали все стадии некроза: хлороз (пожелтение хвои), отмирание хвои и дефолиацию (опадение хвои) у сосны обыкновенной, растущей на участке возле гостиницы «Дружба». На основании этих исследований мы сделали вывод о том, что на этом участке достаточно высокая степень загрязнения.

Значение атмосферного воздуха для всего живого на Земле невозможно переоценить. Человек может находиться без пищи пять недель, без воды – пять дней, а без воздуха всего лишь пять минут. При этом воздух должен иметь определённую чистоту и любое отклонение от нормы опасно для здоровья. Загрязнение атмосферного воздуха воздействует на здоровье человека и животных, состояние растений и экосистем различными способами – от прямой и немедленной угрозы до медленного и постоянного разрушения различных систем жизнеобеспечения организма.

Список использованных источников

1. Алексеев С.В., Груздева Н.В., Муравьев А.Г., Гущина Э.В. Практикум по экологии: Учебное пособие под ред. С.В. Алексеева. – М.: АО МДС, 1996, 192с.
2. Каравцов, Т.М.. «Тропинки царства флоры»: Хрестоматия по ботанике / Т.М Каравцов — Минск: «Белорусская Энциклопедия», 2000г. – 416 с.
3. Кузьмин А.В., Жиров В.К., Исаков В.Н. Статистические закономерности морфогенеза листа в условиях неоднородной среды // Экология. – 1989. - № 5. – 70с.

Калим Олександр
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Шелест В.В.,
викладач товарознавчих дисциплін

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД І ВЛАСТИВОСТІ ФРУКТІВ І ОВОЧІВ

На формування властивостей і харчової цінності фруктів та овочів впливають біологічні особливості кожного виду помологічного, ботанічного сорту. Кожний з них має тільки йому властивий хімічний склад, зовнішній вигляд і структурно-механічні властивості. Однак і ці показники неоднакові на різних ступенях стиглості плодів одного виду і сорту. Дуже важливо не допустити перестигання фруктів і овочів, бо вони втрачають поживні речовини, смакові, товарні властивості і здатність до тривалого зберігання.

Термін досягання фруктів зумовлює тривалість їх зберігання. Що довше досягають фрукти під час зберігання, то більша тривалість їх зберігання.

Хімічний склад, а від так поживна цінність, смакові та інші властивості фруктів і овочів залежать не тільки від біологічних властивостей виду, сорту, стану стиглості, а й від географічної, природно-кліматичної зон їх вирощування, агротехнічних засобів і екології довкілля.

Підвищення вологості ґрунтів і повітря, зменшення сонячного опромінювання призводять звичайно до зниження вмісту у фруктах і овочах цукрів, інших речовин і збільшення кількості органічних кислот, вологи. Що може призвести до чималих втрат продукції і збитковості зберігання.

Споживні властивості фруктово-овочевих товарів зумовлена їхньою енергетичною, біологічною, фізіологічною, лікувально-профілактичною, органолептичною цінністю структурно-механічними особливостями та безпечністю.

Енергетична цінність овочів і фруктів порівняно з іншими продуктами невелика. Найнижчу калорійність мають салат, шпинат, ревінь, селера, редиска – 8-21 ккал на 100г.; морква, капуста білоголова, цибуля ріпчаста, редька, баклажани більш калорійні – 33-43 ккал на 100г.; найвищою калорійністю відзначаються горошок зелений – 72 ккал, картопля – 83 ккал, часник – 106 ккал на 100г.

Вищу енергетичну цінність, ніж овочі, має переважна більшість фруктів завдяки вмісту в них енергомістких харчових речовин – цукрів і крохмалю.

Біологічна цінність фруктів, овочів і продуктів їхньої переробки визначається вмістом у них 70 різноманітних, біологічно активних і в тому числі незамінних речовин. У фруктах та овочах міститься близько 11 вітамінів і вітаміноподібних речовин, понад 60 мінеральних елементів.

Фізіологічна цінність фруктів, овочів та продуктів їхньої переробки визначається вмістом різноманітних речовин, які впливають на органи смаку, нервову систему, засвоєння їжі. Зовнішній вигляд і аромат фруктів і овочів подразнюють рефлекторну систему людини, за сигналом якої через центральну нервову систему приходять у готовність залози травного тракту, чим поліпшується засвоюваність речовин продуктів травного походження.

Лікувально-профілактична цінність фруктів та овочів пов'язана із вмістом у них багатьох харчових сполук. Такі харчові речовини, як пектин, целюлоза, геміцелюлоза, які називають харчовими волокнами, деякі органічні кислоти, вітаміни захищають організм від дії на нього шкідливих сполук: нітратів, нітридів, нітрозамінів, важких металів, пестицидів, радіонуклідів.

Органолептичну цінність фруктів та овочів зумовлюють їхній зовнішній вигляд, запах, смак, міцність шкірочки і м'якоті, розмір, маса.

Безпечність фруктів, овочів, пов'язана з відсутністю або наявністю в межах допустимих норм у них шкідливих речовин: важких металів, радіонуклідів, нітратів, нітритів, бактеріальних отрут – токсинів, мікотоксинів.

Забруднення нітратами або солями азотної кислоти (NaNO_2) відбувається внаслідок надмірного використання азотних добрив.

Забруднення овочів і фруктів пестицидами є наслідком використання останніх для захисту рослин від шкідливих організмів що призводить до зменшення втрат врожаю, підвищення якості продукції і водночас до накопичення пестицидів в овочах і фруктах.

Радіоактивне забруднення фруктів, овочів відбувається через повітря і ґрунт. Усі продукти з підозрою на радіоактивне забруднення підлягають обов'язковому радіометричному контролю і якщо вміст радіонуклідів більший максимально допустимої кількості (^{137}Cs і ^{90}Sr), реалізація забороняється.

Забруднення фруктів, овочів важкими металами відбувається через ґрунт і повітря, в які потрапляють газоподібні, рідкі, тверді викиди, відходи промислових підприємств, електростанцій, транспорту, комунально-побутові відходи, стоки. У фруктах, овочах виявляють вміст: міді, цинку, кадмію, ртуті, олова, а також миш'яку. Такі продукти до споживання і переробки не допускаються.

Серед найголовніших критерій прогресу будь-якої держави є обсяг виробництва сільськогосподарської продукції. Аграрна міць України дозволяє їй посісти не останнє на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Та сільськогосподарський прогрес в нашій державі скоротився більше ніж удвічі, що стало причиною зниження рівня структури споживання населенням продуктів харчування. Нестача в рівні споживання продуктів, порушення у структурі харчування балансу рослинної й тваринної їжі, досить складна екологічна ситуація, відбивається на здоров'ї населення, що виявляється у зростанні смертності, у тому числі від онкологічних захворювань.

Для підняття рівня споживання і виробництва свіжої плодоовочевої продукції необхідно: переглянути механізм ціноутворення, розробляти різного рівня прогнози збалансованого розвитку виробництва фруктів та овочів, створювати на промислових підприємствах державну екологічну та санітарну інспекцію для більш надійного нагляду за виробленою продукцією.

Список використаної літератури

- 1) Товарознавство продовольчих товарів.; Підручник. 4-е вид, переробл. і доп.; І.В.Сирохман, І.М.Задорожний, П.Х.Пономарьов. 2007р.; с.77-82, с.125.
- 2) Товарознавство. Продовольчі товари.; Навчальний посібник.; О.Г.Бровко, Г.С.Гордієнко. 2010р.; с.249-264, с.678-694.
- 3)Товарознавство плодоовочевих товарів, пряно-ароматичних рослин та прянощів.; Л.Д.Льовшина, В.М.Михайлов, О.В.М'ячиков. 2010р.; с.76-94.

Курбан Юлія

Науковий керівник: Веснянка В.М., викладач вищої категорії,
викладач-методист КТБП СНУ імені Лесі Українки

ВМІСТ ВІТАМІНІВ У ФІТОЧАЯХ

На сучасну людину впливають стреси, прискорений темп життя, гіподинамія, забруднення навколишнього середовища та ін., у цих умовах великого значення набуває повноцінне харчування.

Соціально-економічні умови, що постійно змінюються, з особливою гостротою підкреслили виняткову роль вітамінологічних знань і досвіду у створенні раціонального харчування людей. Індустріалізація лишила за собою збільшення частки рафінованих і консервованих продуктів у харчуванні, які у свою чергу володіють меншою вітамінною цінністю [1]. Наприклад, при виготовленні борошна вищих сортів втрачається з висівками до 80—90 % всіх вітамінів.

На відміну від наших предків у сучасної людини різко знизилася енерговитрати, що, в свою чергу, призвело до зменшення обсягу споживаної їжі. Однак щоб отримати необхідну добову кількість вітамінів, цей обсяг повинний бути значним. Наприклад, для задоволення добової потреби організму в вітаміні B₁ потрібно з'їдати більш 1 кг житнього хліба в день.

Викладене пояснює, чому дефіцит вітамінів став масовим явищем. До цього варто додати шкідливий вплив популярних процедур голодування, вегетаріанства, сиродієння й інших модних дієт. Найважливішою причиною дефіциту вітамінів залишається невисокий прожитковий мінімум певної частини населення країни, через що страждає якість повноцінного харчування.

Вітаміни можна охарактеризувати як низькомолекулярні органічні сполуки, які, будучи необхідною складовою частиною їжі, присутні в ній в надзвичайно малих кількостях в порівнянні з основними її компонентами, мають винятково високу біологічну активність і потрібні організму в досить невеликих кількостях — від декількох мікрограмів до декількох десятків міліграмів у день.

Біологічне значення вітамінів визначається їх специфічною дією, крім того, вітаміни відповідають за різноманітні численні неспецифічні властивості: регулюють велику кількість видів обміну речовин, підвищують працездатність людини та опірність до різних шкідливих факторів зовнішнього середовища (інфекції, інтоксикації, радіації та інше), позитивно впливають на реакційну діяльність організму, стан вищої нервової системи.

Відкрив та описав значення вітамінів для життя наприкінці минулого століття російський лікар М. І. Лунін (1881). Пізніше польський хімік К. Функ (1912) назвав біологічно активну речовину, яку виділили з висівок, "вітаміном", оскільки вона містила в своїй молекулі аміногрупу (лат. *vita* -- життя + "аміни").

Під час дослідження будь-якого вітаміну його вводять піддослідним тваринам в очищеному вигляді або навпаки, вилучають його з продукту харчування і вивчають фізіологію та біохімію піддослідних організмів. Таким чином було з'ясовано роль вітамінів в обміні речовин, їх різноманітні функції [1]. Стало відомо, що вони беруть участь у синтезі й розщепленні амінокислот, жирів, азотистих основ нуклеїнових кислот, деяких гормонів, медіатора ацетилхоліну, який забезпечує передавання імпульсів у нервовій системі.

Існує думка, що «природні» вітаміни засвоюються значно краще, ніж їх хімічні аналоги, що надходять з полівітаміних комплексів у вільній формі. Однак встановлено, що вітаміни в складі препарату засвоюються не гірше, а деякі з них навіть краще, ніж у складі натуральних продуктів.

За нормального раціону і здорового способу життя потреба у вітамінах задовольняється природним шляхом. Проте навіть за цих умов узимку й навесні доцільно вживати додатково аскорбінову кислоту (віт. С). У разі одноманітного харчування, збідненого на натуральні рослинні продукти, спостерігається порушення обміну вітамінів. Деяка вища потреба у вітамінах у молоді, а також у осіб, що працюють у шкідливих умовах, живуть у суворих кліматичних умовах, під час захворювань. У таких випадках люди потребують додаткового збагачення їжі вітамінами.

В організм людини вітаміни потрапляють з продуктами харчування, переважно рослинного походження. Велику роль відіграють фіточаї. Як правило,

рослини, що входять до складу чаю – справжній природний склад вітамінів та мікроелементів.

Наші предки шанували природу. Від своїх дідів, прадідів та батьків дізнавалися про цілющі властивості кожної рослини. З покоління до покоління передавалися цілющі рецепти фіточаїв, які сьогодні використовують як для лікування так і для профілактики захворювань. Крім того, за сортом та способом приготування чаю можна передбачити професійні особливості характеру особистості [2].

Список використаних джерел:

1. Серебряков И.Г. Морфология и анатомия растений [електронний ресурс].- Режим доступа: // www.botanik-learn.ru/botanika
2. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів “Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» - Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2014.-с.487.

Вадим Лошук, Павло Мазелюк, гр. 31-ОРА,
Технічний коледж Луцького національного технічного університету,
науковий керівник: Дембіцький В.М., к.т.н., викладач

СПОСОБИ ЗМЕНШЕННЯ ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Повсякденна експлуатація автомобілів полягає у використанні експлуатаційних матеріалів, нафтопродуктів, природного газу, атмосферного повітря, і супроводжується все це негативними процесами, а саме: забрудненням атмосфери, забрудненням води, забрудненням ґрунтів, шумовими, електромагнітними та вібраційними впливами, виділенням в атмосферу неприємних запахів, викидом токсичних речовин, тепловим забрудненням. Вплив автомобільного транспорту на довкілля проявляється під час руху автомобілів, під час проведення технічного обслуговування, а також під час функціонування його інфраструктури.

Пріоритетними напрямками підвищення екологічної безпеки автомобіля на всіх стадіях його життєвого циклу є: зменшення викидів токсичних компонентів у навколишнє середовище за рахунок правильної експлуатації, обслуговування та ремонту, установлення на вузлах і деталях, які підлягають найбільш швидкому зносу спеціальних індикаторів, які надають інформацію щодо необхідності їх заміни, уникнення неконтрольованого захоронення небезпечних відходів, проектування і виготовлення нових екологічно чистих транспортних засобів, постійне збільшення частки екологічно чистих матеріалів у виробництві та здійснення контролю за використанням у конструкції автомобілів матеріалів зі шкідливими речовинами, своєчасне технічне обслуговування і точне регулювання систем запалювання та живлення двигунів внутрішнього згорання, зниження шкідливого впливу токсичних речовин на навколишнє середовище в процесі

експлуатації за рахунок впровадження новітніх методів нейтралізації шкідливих викидів, широке використання зрідженого природного газу, альтернативних видів палива, електромобілів. Також покращення екології великих міст можливе за рахунок виконання вимог екологічного законодавства, заборони будівництва у центрі міст автостоянок, контролю зведення автозаправних станцій у межах міста, будівництво об'їзних доріг, припинення масового вирубування дерев і паркових насаджень, розробка систем шумового захисту та стимулювання екологічно безпечного транспорту.

З огляду на виняткову актуальність охорони навколишнього середовища та атмосферного повітря від шкідливого впливу відпрацьованих автомобілями газів, першочерговою проблемою є створення екологічно "чистих" видів транспорту. В даний час ведеться ця проблема вирішується кількома шляхами: пошук альтернативних видів палива. У якості його заміників розглядається екологічно чисте газове паливо, метиловий спирт (метанол), малотоксичний аміак і ідеальне паливо - водень. Водневий двигун є екологічно чистим, тому що при згорянні воднево-повітряної суміші утворюється водяна пара і виключається утворення яких-небудь токсичних речовин, крім оксидів азоту, емісія яких також може бути доведена до незначного рівня. Водень як основне паливо - далека перспектива, пов'язана з переходом автотранспорту на принципово нову енергетичну базу. Більш реальне застосування водневих добавок, що дозволяють поліпшити економічні і токсичні показники автомобільних двигунів. Окрім того активно ідуть роботи по створенню автомобіля на сонячних батареях, однак їх ефективність на сьогоднішній день залишається досить низькою.

Окрім того загальний екологічний стан у містах можна покращити за рахунок правильної організації руху автотранспорту: створення "розв'язок", швидкісних магістралей з мережею підземних переходів, правильна установка світлофорів, регулювання руху транспорту за принципом "зеленої хвилі"

З погляду екологічної чистоти найбільш перспективним є електромобіль. У дослідно-конструкторських бюро створені пробні моделі автомобілів, що працюють на енергії електричних акумуляторів у межах міста. Електромобілі мають ряд незаперечних переваг: повна відсутність шкідливих для здоров'я людини викидів, проста конструкція електромобіля дозволяє спростити і зробити найбільш зручним його експлуатацію та використання, полегшити ремонт, здатність заряджати електромобіль від звичайної розетки, відносна дешевизна електричної енергії, високий коефіцієнт корисної дії (90 - 95%), відсутність шумового забруднення, кращі, порівняно з класичними автомобілями тягово-швидкісні та гальмівні властивості, можливість застосування системи рекуперації енергії.

Разом з тим, варто відмітити певні недоліки електромобілів: недостатня кількість заправних станцій (на території України нараховується 37 станцій), модельний ряд значно менший в порівнянні зі звичайними автомобілями, висока вартість тягових акумуляторних батарей, значне енергоспоживання системами комфорту, що зменшує запас ходу.

Про наступ електромобільного майбутнього вже сьогодні говорити ще рано, про те цей час не за горами.

З вищесказаного можна зробити висновок: електромобілі мають масу переваг у порівнянні з традиційними авто. Головні переваги електромобіля – це екологічність та економічність. Масове виробництво електромобілів, створення відповідної інфраструктури, реалізація відповідної екологічної політики місцевими органами влади, інформування населення – це гарантія поліпшення атмосферного повітря.

Назаревич Юрій
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Арват Л.С.,
викладач вищої категорії, старший викладач

ПЛАСТИКОВА НЕБЕЗПЕКА

Дешевою і зручною пластиковою продукцією сьогодні користується, імовірно, кожна людина і не замислюється над питаннями її впливу на свій організм. Однак, при більш детальному погляді на технічний процес виготовлення сировини, з якої роблять різні пластикові вироби, особливо посуду для зберігання та використання продуктів харчування, її хімічних властивостей, наука нам дає цікаві дані.

Лео Бейклейд - бельгійський хімік, що жив і працював в Америці в ХІХ столітті, першим винайшов синтетичний пластик. Із цього винаходу почалася нова епоха масового використання зручного для людини матеріалу. В 1998 році він продав свій винахід компанії Kodak за чималу, на той час, суму - 1 млн. доларів США.

На початку 50-х років минулого століття підприємець Вільям Дарт промисловим способом випустив першу у світі пластикову склянку. Американці, а за ними і весь світ, досить швидко пристосувалися до нового винаходу, постійно розширюючи асортименти продукції та її призначення.

Сьогодні, здається, важко собі уявити свій побут без використання посуду із пластмаси. Практично на жодному виробі із пластмаси не вказується, що при впливі на пластмасу зовнішніх факторів, таких як нагрівання та контакт з рідиною, зручні пляшки та тарілки виділяють шкідливі канцерогенні хімічні сполуки. Більшість полімерів дуже дешеві у виготовленні, за що їх і обрали виробники [1].

Близько 50 років назад відбувся величезний прорив у використанні цього матеріалу як у світовій економіці, так і в наших повсякденних звичках. За радянський часів на душу населення в Україні доводилося 5 кг полімерних матеріалів, зараз – близько 50 кг.

Полімери мають безліч позитивних технічних та естетичних властивостей, але вони є і потенційно небезпечними. З хімічної точки зору, відбувається міграція небезпечних хімічних чинників, в тому числі, в харчові продукти і повітря. Перше за все, це канцерогени - хлористий вініл, формальдегід, далі речовини з віддаленою біологічною дією[2].

Полімери по своїх властивостях можуть спровокувати у людини досить великий перелік захворювань як центральної нервової системи, так і окремих органів. У певних випадках можливі ускладнення, які викликають інвалідність або навіть летальні випадки.

Щоб дізнатись, які види пластмаси ви найбільше використовуєте вдома або на роботі, вам варто перевірити нижню частину кожного контейнера, де ви знайдете трикутник та номер або декілька літер посередині.

Найбільш часто використовувані види пластику:

ПЕТ (поліетилентерефталат);

ПВЩ (поліетилен високої щільності);

ПНЩ (поліетилен низької щільності);

ПВХ (полівінілхлорид);

ПП (поліпропілен);

ПС (полістирол);

ПК (полікарбонат).

Ці речовини, в організмі людини, можуть призвести до виникнення серйозних захворювань печінки, шлунка, погіршення зору, порушити репродуктивні функції організму (безпліддя та викидні), спровокувати рак (грудей, матки, яєчників, мозку, легенів, простати, печінки), викликати гіперактивність та порушення функції уваги та ранній період статевого дозрівання у дітей, аутизм, хворобу Паркінсона, серцево-судинні захворювання та ожиріння, діабет, гормональні порушення та ще багато інших незворотніх змін в організмі людини.

Як можна захистити себе від небезпеки впливу пластмаси?

Хоча перше, що ви можете придумати, – це припинення використання всіх видів пластмаси, правда в тому, що практично це неможливо. Чому? Причина проста, і про це сказано вище... вона нас оточує!

Та є певні кроки, які можна вжити, і звички, які можна змінити, щоб зменшити вплив цих продуктів та токсинів на здоров'я людей, рослин, тварин та навколишнього середовища:

Не використовувати пластикові контейнери, щоб зберігати, подавати або повторно нагрівати їжу.

Використовувати скляні або металеві контейнери на кухні.

Не споживати консервовані напої та харчові продукти в пластиковій тарі.

Вибирати дитячі пляшечки зі скла (хоча вони можуть здатися більш безпечними, якщо вони впадуть і розіб'ються).

Не купувати гнучкі пластикові іграшки та не дозволяти дітям жувати або смоктати їх.

Не нагрівати їжу в мікрохвильовій печі, якщо вона зберігається у пластиковому контейнері.

Позбутися пошкоджених або розплавлених контейнерів.

Не використовувати пластикові вироби для води під час тренувань або для споживання чи зберігання води.

Не гризти ручки або будь-які інші пластикові вироби[3].

Таким чином, ви не тільки запобігаєте захворюванню, але також допоможете зупинити забруднення планети.

Література

1. Скороход Л.С., Сейфуллина И.И., Власенко В.Г., Пирог И.В., Минин В.В. Комплексы Со(II), Ni(II) и Cu(II) с основаниями Шиффа - производными 1-амино-8-гидрокси-нафталиндисульфо-кислоты-2,4. // Журн. неорганической химии. - 2007. - Т. 52, №9. - С. 1394-1401.
2. <https://glavcom.ua/publications/114613-plastikova-nebezpeka.html>
3. <https://moyezdorovya.com.ua/plastykovyi-vyroby-nebezpeka-v-povsyakdenomu-zhytti/>

Проць Галина

Науковий керівник: Галушка Н. В., викладач фізики, спеціаліст
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ЗАГАДКОВА ВОДА

"Початок всього є вода", - писав Фалес з Мілета в VI столітті до н.е. Зрозуміло, що це безцінний природний дар для усього живого на планеті Земля.

На перший погляд це відома і дуже знайома нам всім речовина. Але це лише на перший погляд. До XIX століття воду взагалі вважали хімічним елементом. І лише в 1805 році німецький вчений Олександр Гумбольдт та французький фізик Гей-Люссак виявили, що вода складається із молекул, які містять два атоми гідрогену і один атом оксигену. Коли ж розглядати її фізичні та хімічні властивості, то виявляється, що вона для нас і далі залишається загадкою, адже деякі властивості води поки пояснити ніяк не вдається, як і багато чого в її структурі на молекулярному рівні вчені не можуть пояснити.

В 1932 році світ облетіло сенсаційне повідомлення. Виявилось, що крім звичайної води ще є важка вода. В молекулах такої води замість атомів звичайного гідрогену містяться атоми його ізотопу – дейтерію. Таку воду вперше відкрили американські фізики Гаральд Юрі та Ельберт Осборн. А в лабораторних умовах вперше синтезував в 1933 році американський фізик Герберт Льюїс.

Зовні важку воду не можна відрізнити від звичайної води. В звичайних умовах вона є у природі в невеликих кількостях. Але хімічні та фізичні властивості її особливі: коли у звичайної води молекулярна маса 18, то у важкої – 20, густина такої води не 1000 кг/м³, а 1100 кг/м³, температура кипіння при нормальних умовах становить не 100°C, як у звичайної води, а 101,42°C, температура замерзання не 0°C, а +3,8°C. [1]

Пізніше було виявлено, що існує надважка вода, де до складу молекул входять атоми тритію. Вона кипить при 104°C, замерзає при +9°C, має густину 1330 кг/м³.

На даний час штучним способом отримано теж радіоактивні більш важкі ізотопи гідрогену з масовими числами 4 і 5. Тому не виключено існування і більш важкої води.

Крім того в природі існують ізотопи оксигену з масовими числами 17 та 18.

За фізичними властивостями важкоокисигенна вода менше відрізняється від звичайної, ніж важкогідрогенна.

Вже відомо крім природних ізотопів оксигену шість, створених в лабораторних умовах з масовими числами 13, 14, 15 (легких) та 19, 20 і 24 (важких).

Якщо врахувати, що існує п'ять ізотопів гідрогену і дев'ять ізотопів оксигену, то ізотопних різновидів води можна дістати 135.

Поки що вдалося в природних умовах виявити дев'ять стійких ізотопних різновидів води: $^1\text{H}_2^{16}\text{O}$, $^1\text{H}_2^{17}\text{O}$, $^1\text{H}_2^{18}\text{O}$, $^1\text{HD}^{16}\text{O}$, $^1\text{HD}^{17}\text{O}$, $^1\text{HD}^{18}\text{O}$, D_2^{16}O , D_2^{17}O , D_2^{18}O . [2]

Важку воду широко використовують в ядерних реакторах як ефективний і доступний сповільнювач швидких нейтронів.

Якщо ж вести мову про керовані термоядерні реакції, як невичерпне джерело енергії на нашій планеті, то важка вода є основною сировиною для них. [3] При цьому 1г дейтерію даватиме в десять мільйонів разів більше енергії від тієї, яка виділяється при згорянні 1 кг вугілля!

Важка вода відіграє значну роль в біологічних процесах. При чому вона негативно впливає на більшість життєвих функцій. В лабораторних умовах піддослідні рослини та тварини, які споживали таку воду, не тільки втрачали в розвитку, а при збільшенні концентрації важкої води й гинули. Навпаки, зменшення її вмісту в звичайній воді позитивно впливало на життєві процеси рослин і тварин.

Ті та інші експерименти вказують на важливість практичного вивчення важкої води.

Література:

1. Зацепина Т.Н. Свойства и структура воды. М.: изд-во МГУ, 1974, - 280 с.
2. Белая М.Л., Левадный В.Г. Молекулярная структура воды. М.: Знание 1987. – 46 с.
3. Наберухин Ю.И. Структурные модели жидкости. М.: Наука. 1981 – 185 с.

Хилинская Елена

Учреждение образования

«Брестский государственный торгово-технологический колледж»

Научный руководитель: Литвинчук Н.В., преподаватель высшей категории

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ НАПИТКИ – ТВОЙ ИСТОЧНИК ЭНЕРГИИ?

Производители энергетических напитков утверждают, что их продукция приносит только пользу и, продолжают выпускать все новые и новые типы и наименования напитков.

Но так ли всё хорошо и безоблачно в употреблении «энергетиков»? Откуда берётся чудодейственная энергия? Приносят ли они пользу организму человека?

Предмет исследования – целесообразность употребления энергетических напитков для получения дополнительной энергии.

Объектом исследования стали энергетические напитки, которые наиболее часто встречаются на прилавках крупных супермаркетов города Бреста.

Таким образом, цель исследования – показать, что употребление энергетических напитков не является эффективным средством поднятия жизненного тонуса; доказать, что энергетики оказывают негативное влияние на органы и системы организма человека.

Практическая значимость исследования состоит в том, что удалось доказать, что энергетические напитки не дают организму никакой дополнительной силы и энергии, а все рекламные акции вокруг «энергетиков» не имеют подтверждения, то есть являются голословными и претендуют на иллюзорный эффект.

Энергетический напиток (энергетик, энерготоник) – продукт, стимулирующий центральную нервную систему человека, вызывая тем самым ощущение бодрости, повышение работоспособности и двигательной активности.

В Европе первооткрывателем энергетического напитка стал австрийский предприниматель Дитрих Матешич. В 1982 году, будучи во время своей командировки в Гонконге, он впервые испробовал один из уже широко производимых там тонизирующих напитков. Уже тогда у него возникла идея основания первого в Европе предприятия по промышленному производству энергетических напитков. В 1984 году он воплотил эту идею в жизнь.

Напиток австрийца получил название Red Bull и завоевал огромную популярность среди европейцев, что вскоре вызвало появление десятков напитков с аналогичными свойствами. Производством энергетических напитков теперь занимаются не только профильные предприятия, такие как Red Bull, но и лидеры безалкогольной индустрии – Pepsi и Coca-Cola. Они выпустили соответственно “Burn” и “Adrenaline Rush”

Первый энергетик белорусского производства «Бизон», производитель Минский завод безалкогольных напитков, появился в начале 2000 годов. В 2010 году ОАО «Лидское пиво» представило энергетический напиток «Динамит», который хоть и выпускается здесь, но не является белорусским изобретением.

В энергетических напитках содержатся витамины и вытяжки из растений. Помимо витаминов и растительных экстрактов в составе энергетиков содержатся: таурин – аминокислота, необходимая для строения человеческого организма, и L-карнитин – компонент клеток, способствующий окислению жирных кислот и повышению устойчивости при физических нагрузках.

Однако при таких компонентах, казалось бы, говорящих о полезности и натуральности продукта, сами производители на этикетках мелкими буквами указывают, что напитки противопоказаны детям и пожилым людям, беременным и кормящим мамам, а также тем, кто страдает гипертонией, сердечно-сосудистыми проблемами, расстройствами сна. Всем же остальным не следует выпивать в день более 1–2 банок.

Основным компонентом, входящим в состав каждого энергетика, является кофеин – наиболее известный из всех «психостимуляторов».

Кофеин содержится как в чистом виде, так и в составе экстрактов. Принцип действия кофеина на нервную систему заключается в том, что вначале он на несколько часов приводит ее в возбуждение, а затем – в угнетение. Поэтому период неизгладимой бодрости после питья энергетика обязательно заканчивается упадком сил.

Фактически эта энергия выкачивается из будущего с процентами в виде риска для здоровья, потому что один только кофеин уже имеет такие побочные действия как бессонница, повышение артериального давления, нарушение сердечного ритма, беспокойство. [1]

Таурин - это второй главный компонент энергетиков, содержащихся в них в большом количестве.

Таурин обладает противосудорожными свойствами. Однако последние исследования показали, что таурин никакого положительного стимулирующего воздействия на организм человека не оказывает. Более того, в больших количествах таурин способен вызвать перевозбуждение нервной системы и её истощение, а в сочетании с алкоголем таурин усиливает своё воздействие, приводя к серьёзным сбоям в работе сердечно-сосудистой и нервной систем. [6]

Глюкуронолактон – чрезвычайно опасный химикат, который был разработан министерством обороны Соединенных Штатов в шестидесятых годах, для стимуляции морального и боевого духа войск, базируемых во Вьетнаме, который действовал как галлюциноген, успокаивал в стрессовых ситуациях.

Но эффекты от его потребления в организме были настолько разрушительными, что поставки глюкуронолактона в армию прекратили из-за увеличивающегося количества случаев головных болей, опухолей головного мозга и болезней печени у солдат, которые употребляли его. [1]

Именно поэтому эксперты Научного комитета по пище Европейского союза официально заявляют, что безопасность использования в таких дозах таурина и глюкуронолактона не установлена и для этого необходимы дальнейшие изучения.

Кроме того, многие энергетические напитки содержат в большом количестве витамины группы В. Данные вещества не характеризуются никакими придающими энергию свойствами. А вот в содержание этих витаминов в энергетиках не несет никакой логики. Интересным свойством данных витаминов, является то, что они разрушаются в присутствии кофеина, который содержится в каждом «энергетическом» напитке. Из этого следует, что добавление этих витаминов в энергетические напитки не имеет никакой логики, так как они не усваиваются нашим организмом как витамины. [8]

В экспериментальной части работы были проведены следующие опыты:

Опыт №1. Определение кислотно-щелочного баланса.

Опыт №2. Взаимодействие энергетического напитка с животными тканями

Опыт №3. Определение натуральных красителей.

Опыт №4. Взаимодействие энергетического напитка куриной скорлупой

В результате проведенных опытов было выявлено, что во всех энергетических напитках среда очень кислая. Особенно в напитке Burn и Non-Stop (pH =2).

Частое употребление этих напитков может пагубно сказаться на нашей системе пищеварения. Это может привести к нарушению активности пепсина (фермент желудочного сока), который активен в кислой среде соляной кислоты.

Особенно это опасно для детей и подростков, так как желудок и пищевод выстланы тонким эпителием. Напитки, содержащие большое количество кислоты, как бы обжигают его, попадая в пищевод и желудок, происходит слущивание клеток, образование маленьких язвочек, а это способствует развитию гастрита.

Нарушается секреция и состав желудочного сока, с помощью которого переваривается пища, что обязательно сказывается на росте и развитии детей и подростков.

К тому же таурин, содержащийся в этих напитках, помогает желудку выделять соляную кислоту, причем очень быстро. Если же у вас предъязвенное состояние, то частое потребление энергетиков очень быстро переведет его в язву. Высокий уровень кислотности разрушающе действует на зубную эмаль. А это ведет к развитию кариеса.

Производители напитка обещают нам силу и энергию. Но это вовсе не так.

Энергетическая ценность напитков низкая.

Следовательно, влияние энергетических напитков на организм основано на постоянной стимуляции центральной нервной системы, что приводит к истощению энергетических ресурсов организма, вынужденному всё время находиться в состоянии стресса. Когда действие энергетика заканчивается, усталость, как правило, наваливается на человека с удвоенной силой, а ресурсов на поддержание нормального функционирования органов и систем остаётся всё меньше.

Причем большая часть веществ, входящая в состав энергетических напитков, не несет в себе пользы (как обещает нам это реклама). И порой даже не понятно, зачем производители добавляют их туда (например, как витамины группы В, или как таурин и т.д.).

Список использованных источников

1. Зелепухина Л.П. Влияние энергетических напитков на организм человека // Современные научные исследования и инновации. – Февраль 2012. - № 2 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2012/02/7064>

2. Краткая химическая энциклопедия под ред. И. Л. Кнунянц - М государственное научное издательство «Советская энциклопедия», 1963. (5 томов)

3. Крупина Т. С. Пищевые добавки – М.: “Сиринъпрема” 2006, 88с.

4. <http://www.stepandstep.ru/catalog/learn-as/133217/kak-pit-napitki>.

5. <http://www.womenhealthnet.ru/immunology/3709.html>

6. <http://vredna.ru/vreden-li-aurin>

7. <http://www.sunhome.ru/journal/120081>

8. <http://aleksanman.narod.ru/energetikisostav.html>

OPTICAL PROPERTIES OF QUANTUM DOTS

Nanoparticles are the main product of nanotechnologies. Nanoparticles are organic and inorganic structures, their size being less than one hundred nanometers. By the data of Internet there are tremendous papers quantities in the scientific literature world (especially, this quantity increase just for the last decades). Actually, numbers of works concerning nanoparticles is much more because not all publications are cited in Internet.

Fluorescent semiconductor nanocrystals properties and applications stands amongst the most exciting research fields in chemistry, physics and biology. Their development results from an increasing emphasis put on miniaturization in semiconductor physics. The first step towards nanometer scale happened in the field of layered semiconductor materials, known as heterostructures. In these two dimensional (2D) geometries, the epitaxial growth of precise atomic layers with controlled composition using molecular beam epitaxy (MBE) allows to shape and manipulate electronic wavefunctions in the solid at will, giving rise to rich phenomena such as resonant tunneling, integer and fractional quantum Hall effects, quantum confinement, efficient lasing and many more. The concept of quantum confinement by band-gap engineering of heterostructures was then extended to lower dimensions (1D and 0D). In the last two decades, we have witnessed tremendous progress in the ability to synthesize quantum wells, wires and dots with high-speed, high-efficiency electronics and optoelectronics devices (information technology) being the main drive.

When the physical dimensions of a solid particle are less than a characteristic length scale of interest, such as the exciton diameter or the electron mean free path, the properties can be significantly different from those of the bulk material. Since the characteristic lengths are usually in the nanometer size regime, particles smaller than about 10 nm often exhibit size-dependent optical, electrical, and magnetic properties. For example, when the size of a semiconductor particle becomes smaller than the exciton diameter, quantum confinement leads to a size-dependent blue shift in the absorbance spectrum. This blue shift is frequently used to demonstrate quantum size effects in suspensions of semiconductor nanoparticles. The band gap of the material can be related to the particle size using a suitable model for the confinement, and hence the average particle size in a suspension of semiconductor nanoparticles can be obtained from the absorption onset. This feature has been used to determine the evolution of the average particle size due to growth and coarsening. For a bulk semiconductor, the shape of the absorption spectrum in the vicinity of the absorption edge is determined by the nature of the electronic transition from the top of the valence band to the bottom of the conduction band. For an ensemble of semiconductor nanoparticles in the quantum size regime, the shape of the absorption edge is also dependent on the particle size distribution and hence the distribution of band gaps. But polydispersity of quantum particles creates broadening of the absorbance spectrum.

References

1. Yoffe A.D. Low-dimensional Systems: Quantum Size Effects and Electronic Properties of Semiconductor Microcrystallites (zero-dimensional systems) and Some Quasi-two-dimensional Systems/A.D. Yoffe//Advances in Physics.-Vol.42, No.2.-1993, p. 173-266.
2. Brus L. Zero-dimensional 'Excitons' in Semiconductor Clusters/L.Brus//IEEE Journal of Quantum electronics.- Vol.QE-22, No.9.-1986, p. 1909-1914.
3. Ashby M.F., Ferreira P.J., Schodek D.L. Nanomaterials, Nanotechnologies and Design: An Introduction for Engineers and Architects/ M.F. Ashby, P.J. Ferreira, D.L. Schodek//Butterworth-Heinemann.-2009, p.560.

СЕКЦІЯ 7. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА

Гурдан Юлія
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Мамчур О. Б., викладач математики, спеціаліст

МАТЕМАТИКА В ЕКОНОМІЦІ

Для сьогодення характерним є процес математизації наукових знань, широкого використання методів математики, її апарату в різних наукових галузях. Наприклад, археологія, біологія, екологія, економіка, медицина, мовознавство – це науки, які раніше вважалися далекими від математики, а тепер не можуть без неї обійтися.

Сучасна економіка – наука точна. Спеціалісти економісти в умовах ринкових відносин мають бути готовими до кількісного опрацювання та аналізу великих за обсягом і різноманітних за змістом потоків економічної інформації, що є неможливим без економіко - математичних моделей і комп'ютерних технологій. Це зумовлює необхідність широкого застосування математичних інноваційних методів в економічному аналізі й потребує належної математичної підготовки спеціалістів [1, 15-17].

Проникнення математичного апарату в економіку створило базу для розробки і розвитку методів економічного аналізу, економетрії, математичного програмування, економічної статистики. Сьогодні науковці працюють над спрощенням процесу вирішення завдань на основі використання математичних методів. Про це свідчить видання великої кількості праць по застосуванню математичних методів в економіці та суміжних з нею областях.

Столяров І.А. називає математику саме тим апаратом, який дозволяє вивчати, аналізувати складні економічні системи. Передумови розвитку математизації економіки вчений бачить у тому, що економічні явища є одними з найбільш складних для дослідження. Окреме підприємство є складною динамічною системою з багатоманітними і рухомими зв'язками між різними його підрозділами. Без застосування точних методів неможливо встановити ефективні, оптимальні режими функціонування системи [2, с. 9-10].

Важливу роль математики в економічних дослідженнях В.С. Німчинов визначав не тільки в уточненні та поглибленні кількісних уявлень про сутність досліджуваних явищ та предметів, але ще й у сприянні відкриттю нових законів розвитку, передбаченні виникнення нових явищ. В економічній науці уміле використання математичних методів при обробці фактичних даних, зведених в економіко-математичні моделі, дозволяє завчасно передбачати хід розвитку деякої гіпотетичної, але близької до дійсності економічної системи при зміні тих чи інших параметрів. Крім цього математичні методи дозволяють перевіряти економічні гіпотези, здійснювати критичний аналіз передбачень відносно динаміки кількісних залежностей між сторонами чи елементами економічних процесів [3, с. 22-25].

Приклад: Фонд заробітної плати на підприємстві з чисельністю персоналу менше 25 осіб становить 2 000 грн. У результаті збільшення персоналу на 15 осіб і зростання заробітної плати на 50 грн. фонд заробітної плати збільшився на 3 250 грн. Яка нова чисельність персоналу на підприємстві? Яка середня заробітна плата після збільшення фонду зарплати?

Розв'язання. Позначаючи через x початкову кількість персоналу підприємства, а через y – початкову середню заробітну плату в умовних одиниць, можна записати умову задачі так:

$$\begin{cases} xy = 2000, \\ (x + 15)(y + 50) = 5250. \end{cases}$$

$$y = \frac{2000}{x},$$

$$x^2 - 50x + 600 = 0.$$

Розв'язуючи квадратне рівняння і враховуючи умову задачі, одержуємо $x=20$.

Отже, нова чисельність персоналу 35 осіб; середня заробітна плата після збільшення фонду заробітної плати дорівнює 150 грн.

Відповідь: 35 осіб; 150 грн.

Економічний розвиток обумовлює прояв зворотного зв'язку між економікою та математикою, адже математичний апарат не володіє усіма необхідними методами для дослідження економічних явищ та процесів, тому пошук нових методів вирішення економічних проблем сприяє розвитку математики. Враховуючи це, застосування математичних методів в економічних дослідженнях є виключно необхідним, проте для забезпечення адекватності математичної обробки економічних явищ слід вживати наступні заходи:

1. Розробку економіко-математичних моделей здійснювати із залученням спеціалістів різного фаху (економістів, математиків, соціологів, психологів, юристів та ін.).

2. При прогнозуванні поведінки моделей враховувати ризики, інфляційні зміни, політичні впливи.

3. Враховувати суб'єктивні психологічні особливості осіб, що приймають рішення, конфлікт інтересів сторін в рамках економічних відносин [3, 25-26].

Література

1. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с

2. Столяров И.А. Математика и кибернетика в управлении. – М.: «Экономика», 1973. – 79 с.

3. Іващук О.Т. Економіко – математичне моделювання : Навч. посібник.– Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.

Корольчук Ілля
Науковий керівник: Сусол Ж.Л., викладач вищої категорії
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ

Однією з основних проблем, пов'язаних з розвитком глобальних комп'ютерних мереж є проблема дотримання права інтелектуальної власності. Авторське право є ключовою галуззю права інтелектуальної власності; воно призначене захищати лише зовнішню форму вираження об'єкту (твір, малюнок, збірник, фотографія та інше), тобто їх «матеріальне втілення». Авторське право не може використовуватись для захисту абстрактних ідей, концепцій, фактів, стилів та технік, що можуть бути використані у творі.

Багато (якщо не більшість) користувачів Інтернету, як і пересічних громадян, є невідомими із сучасною системою охорони авторських прав і порушують їх ненавмисно і не з майнових міркувань. Але незнання законів, згідно із загально визнаним принципом права, не повинно бути обставиною, що призводить до звільнення порушників від юридичної відповідальності.

Авторське право— набір виключних прав, які дозволяють авторам отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності.

Порівняємо захист авторського права за законодавством США та України

Авторське право в Сполучених Штатах Америки базувалося значною мірою на первинних положеннях англійського Статуту Анни. Ці особливості зберігалися в праві США до 1976 року, коли було прийнято чинний нині закон, що встановив термін охорони протягом життя автора і додатково 50 років (нині — 70 років) після його смерті, тим самим привівши його у відповідність із законами практично всіх країн, де діє авторське право. Однак Закон 1976 року (до приєднання США до Бернської конвенції) зберігав вимоги реєстрації та депонування, джерелом походження яких був Статут Анни 1709 року.

На мою думку, будь-яка поведінка користувачів в Інтернеті зачіпає права авторів та їх правонаступників. Інакше кажучи, неможливо нічого зробити в Інтернеті, що б потенційно не порушувало чийсь авторські права. Перегляд Web-сторінок, збереження їх вмісту в пам'яті комп'ютера, переадресація повідомлення електронної пошти – всі ці дії включають відтворення об'єктів авторсько-правової охорони. Інколи користувачі помилково вважають поширення конфіденційної інформації в Інтернеті порушенням авторських прав. Прикладом такої помилки можуть вважатися фотохостинги: власники розміщують фотографії, на яких є зображення інших осіб, без дозволу на поширення цих зображень всіх учасників фотозйомки. Оскільки власником фотографії (а отже – носієм авторського права) є та особа, яка зробила даний фотознімок, а інші учасники в такій ситуації є носіями права на охорону свого особистого та сімейного життя, то порушується саме конфіденційність інформації.

Наприклад, комп'ютерні програми та бази даних реєструються як «літературні твори», а карти й архітектурні плани — як «ілюстрації, графічні

твори, скульптури». Під літературними розуміють твори, відмінні від аудіовізуальних і виражені словами, цифрами або іншими вербальними чи цифровими символами, або індексами залежно від форми матеріального вираження цих творів.

DMCA встановлює особливий захист постачальників інтернет-послуги, який умовно називається Safe harbor. Він передбачає відсутність відповідальності постачальника послуг за порушення ним авторських прав внаслідок маршрутизації, передачі даних або надання доступу до матеріалів. Але для того, щоб перебувати під цим захистом, провайдер зобов'язаний реалізовувати механізми захисту авторських прав, передбачені розділом 512 DMCA. Що ж до Міжнародного альянсу інтелектуальної власності (ІПА) – це коаліція приватного сектору, заснована в 1984 році для представлення авторсько-правових галузей виробництва США і у двосторонніх та багатосторонніх зусиллях для поліпшення міжнародного захисту матеріалів, захищених авторським правом. До альянсу входить сім торгових асоціацій, кожна з яких представляє значний сегмент авторсько-правової спільноти США. Ці асоціації-члени представляють понад 1900 американських компаній, котрі виробляють та розповсюджують матеріали, захищені законами про авторське право в усьому світі: – ділове програмне забезпечення (операційні системи, програмне забезпечення для Інтернету, браузері, пошукові системи, офісне програмне забезпечення, програмне забезпечення для управління базами даних, програмне забезпечення для зелених технологій, програмне забезпечення для безпеки, і мобільні технології); – розважальне програмне забезпечення (інтерактивні ігри для ігрових консолей, мобільних пристроїв, персональних комп'ютерів та Інтернету).

Звіт 2017 ІПА визначив, що Україна знову потрапила до списку найбільш «піратських» країн, тобто країною особливої уваги, що завдає серйозного економічного збитку США. До списку Міжнародного альянсу інтелектуальної власності цього року, крім України, потрапили також Китай, Чилі, Індія, Мексика, Росія, Тайвань та В'єтнам. Проблеми, які були підставою для віднесення її до таких країн декілька років тому, залишились і сьогодні. Це: 1) відсутність ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права і суміжних прав в Інтернеті; 2) несправедливе, непрозоре адміністрування системи збору авторської винагороди; 3) відсутність механізмів впровадження ліцензійного програмного забезпечення урядовими установами України [8, с. 81]. Також однією з основних проблем є відсутність ефективного законодавства для боротьби з порушенням копірайту в мережі Інтернет.

Серйозні кроки у боротьбі з піратством Україна робила лише після того, як у 2001 р. потрапила до списку «Special 301», який складає торговельний представник США, і була змушена сплачувати суттєві штрафні санкції – 75 млн дол. щорічно.

26 квітня 2017 року набув чинності Закон України № 1977-VIII «Про державну підтримку кінематографії в Україні», робота над яким велася протягом тривалого часу. Даним законом внесено ряд важливих змін щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет до інших законів України, зокрема, до Закону України «Про авторське право і суміжні права», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України.

Література

1. Борута М. В. Авторське право як об'єкт адміністративно-правової охорони /М. В. Борута // Право і Безпека. – 2011. – № 2. – С. 147-151.
2. Шуст Н. Б., Капустяк І. О. Юридичний вісник 2016. – Вип. 44. – С. 141-150.

Лайчук Вікторія
Житомирський торговельно-економічний коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Бредіхіна І.В.,
аспірант кафедри педагогіки ЖДУ імені І.Франка

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Інформаційна система — комунікаційна система, що забезпечує збирання, пошук, оброблення та пересилання інформації. Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" визначає інформаційну систему як організаційно-технічну систему, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів.

Інформаційні системи державно-правового характеру тісно пов'язані з правом і через це виконують функцію регулятора суспільних відносин. Системи державно-правового характеру володіють всіма властивостями інформаційних систем. Всі керовані системи, що функціонують у сфері юридичної діяльності, структурно можна поділити на суб'єкти і об'єкти керування або підсистеми, що керують, і ті, якими керують (керовані). До підсистем належать відповідні органи державної влади, управління, суду, прокуратури, громадські організації тощо. Взаємодія і функціонування підсистем, що керують і керованих здійснюється через інформаційні канали прямих і зворотних зв'язків.

Для прикладу розглянемо такий важливий суспільний інститут, як кримінальна юстиція. Будь-яка система кримінальної юстиції - апарат, за допомогою якого суспільство захищає правила поведінки необхідні для охорони інтересів як окремої особи, та і всього суспільства. Система діє, використовуючи арешт, судове переслідування і засудження тих її членів, які порушують правила спільноти.

Суб'єктами цієї системи є органи внутрішніх справ, прокуратури, суди, виправні заклади тощо; об'єктом дії - поведінка людей. Органи системи мають свої програми функціонування – насамперед, юридичні та ін. Ці органи виявляють злочини, адміністративні провини тощо, тобто по каналах прямого зв'язку до суб'єкта дії надходить різна соціально-правова інформація, що стосується поведінки людей. Органи юстиції збирають і обробляють цю інформацію та на її основі порушують і розслідують кримінальні справи, інші провини. [1, с. 17-18]

Професійна діяльність юриста пов'язана з опрацюванням значних обсягів правової інформації з різних галузей права, аналізом нестандартних правових ситуацій, які виникають під час кваліфікацій правопорушень, злочинів,

різноманітних суперечливих з точки зору чинного законодавства ситуації. На сьогодні обсяг правової інформації, настільки великий, що для оперативного доступу до неї все більш насущним стає застосування спеціалізованих програмно-технічних засобів. Саме цій меті служать комп'ютерні правові системи із законодавства, які знайшли широке розповсюдження в навчальній роботі провідних юридичних вищих навчальних закладів та в практичній професійній діяльності у галузі права. Однією з найбільш розповсюджених і зручних у використанні є правова інформаційно-пошукова система ЛІГА:ЗАКОН.

Метою її функціонування і розвитку є надання доступу широкому колу користувачів до систематизованої актуальної інформації правового і ділового характеру, яка задовольняє вимогам максимальної оперативності й надійності. Виконання зазначеної мети досягається шляхом розробки і щоденного супроводу інформаційно-програмних продуктів різного тематичного та професійного ступеня складності, що задовольняють різним інформаційним і аналітичним потребам.

На сьогодні мережа об'єднує понад 45 тисяч користувачів, включаючи Секретаріат Президента України, Кабінет Міністрів України, різні міністерства і інші органи виконавчої державної влади та місцевого самоврядування України, банки, компанії, а також численні комерційні структури.

Системи інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, що є однією з основних ланок української мережі ділової інформації "ЛІГА Бізнес-Інформ", широко відомі не тільки в Україні, але й за її межами. Вони покликані допомогти користувачам вирішити будь-які завдання, пов'язані з одержанням надійної нормативно-правової інформації та питаннями зручної роботи з нею.

Система ЛІГА:ЗАКОН забезпечує своїм користувачам:

- допомогу в прийнятті ефективних рішень, швидко реагуючи на зміни законодавчої бази, що регламентує їхню діяльність;
- економію часу, засобів і ресурсів при здійсненні пошуку необхідної нормативної інформації, відстеженні не тільки всіх змін і доповнень у чинних правових актах, але і поточної ділової преси;
- можливість роботи з оглядами економічної преси з питань оподаткування, підприємницької діяльності та ознайомлення з різноманітною довідковою інформацією;
- роботу з актуальною нормативною базою;
- широкі можливості для ведення аналітичної роботи з документами.

На сьогоднішній день наповнення систем ЛІГА: ЗАКОН перевищує позначку 600 тисяч документів і включає: загальне та регіональне законодавство; законопроекти і коментарі; міжнародні угоди та конвенції; консультації та коментарі експертів; типові договори, бухгалтерські форми та бланки; довідники і термінологічний словник; судову практику; щоденний моніторинг законодавства; щотижневі аналітичні огляди преси.

Таким чином. ППС ЛІГА:ЗАКОН на сучасному етапі розвитку суспільства є зручним і доцільним засобом опрацювання правової інформації в процесі професійної діяльності юриста. [2, с. 148-150]

Література:

1. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: Навч. посіб. / В. Г. Іванов, С. М. Іванов, В. В. Карасюк та ін.; За заг. ред. В. Г. Іванова. – Х.: Право, 2010. – 240 с.
2. О. В. Співаковський, М. І. Шерман, В. М. Стратонов, В. В. Лапінський Інформаційні технології в юридичній діяльності: базовий курс: [навчальний посібник]. – Херсон: ХДУ, 2012. – 220 с.

Лук'янчук Юлія
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Щебет Р.М., викладач математики,
викладач вищої категорії, старший викладач

КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАКТАЛІВ

Фрактали – це геометричні об'єкти з дивовижною властивістю – кожна частина фракталу містить його зменшене зображення. Тобто є його маленькою копією. Бенуа Мандельброт означав фрактали різними способами, одне з найпоширеніших - фракталом називається структура, що складається з частин, кожна з яких певним чином подібна до цілого. [1]

Фрактали - своєрідні і складні за внутрішньою структурою множини. Їх зображення – гарні геометричні форми з нерівними, можливо, фрагментарними обрисами. Самоподібні фрактали можна поділити на частини так, що кожна з утворених частин, хоча б приблизно буде зменшеною копією цілого. Вони не залежать від масштабу. Метричні характеристики, такі, як довжина і площа, не мають для них змісту, тому що фрактали нескінченні. Крім того, фрактали мають дробову розмірність.

Для того щоб уявити розмаїття фракталів, зручно класифікувати їх. Дослідимо класифікацію фракталів за їх побудовою, а саме: алгебраїчні, стохастичні та геометричні фрактали.

Алгебраїчні фрактали_одержують за допомогою нелінійних процесів в n -мірних просторах. Це найбільш вивчений двомірний простір. Інтерпритуючи нелінійний ітераційний процес як дискретну динамічну систему, можна користуватися термінологією цих систем: фазовий портрет, процес, що встановився, аттрактор тощо.

Відомо, що нелінійні динамічні системи мають декілька стійких станів. Той стан, у якому опинилася динамічна система після деякого числа ітерацій, залежить від її початкового стану. Тому кожен стійкий стан (аттрактор) має деяку область початкових станів, з яких система обов'язково потрапить у розглянуті кінцеві стани. Таким чином, фазовий простір системи розбивається на області притягання аттракторів.

Якщо фазовим є двовимірний простір, то, зафарбовуючи області притягання різними кольорами, можна одержати кольоровий фазовий протрет цієї системи (ітераційного процесу). Змінюючи алгоритм вибору кольорів, можна одержати складні фрактальні картини з вигадливими багатобарвними візерунками.

Несподіванкою для математиків стала можливість за допомогою примітивних алгоритмів породжувати дуже складні нетривіальні структури.

Прикладами алгебраїчних фракталів є Множина Жюліа, Множина Мандельборта та Басейни Ньютона.

Іще одним відомим класом фракталів є стохастичні фрактали, які утворюються в тому випадку, якщо в ітераційному процесі випадково змінювати які-небудь його параметри. Одним із їхніх прикладів є траєкторія броунівського руху на площині і в просторі.

При цьому утворюються об'єкти дуже схожі на природні – несиметричні дерева, порізані берегові лінії тощо. Двовірні стохастичні фрактали використовуються при моделюванні рельєфу місцевості і поверхні моря.

Також, це різні види рандомізованих фракталів, тобто фракталів, отриманих за допомогою рекурсивної процедури, в яку на кожному кроці введений випадковий параметр. Плазма – приклад використання такого фрактала в комп'ютерній графіці.

Також, варто згадати фрактальну монотипію – напрям в образотворчому мистецтві, який полягає в отриманні зображення випадкового малюнку за допомогою фракталів.

Геометричні фрактали – це прості геометричні об'єкти: лінії, поверхні, просторові тіла, що мають сильно різану форму та мають властивість самоподібності. Фрактали цього класу найбільш наочні та прості у побудові.

Геометричні фрактали одержують за допомогою геометричних маніпуляцій над вихідною фігурою, яку називають ініціюючим елементом.

В 1904 році Хельга Фон Кох, незадоволений занадто абстрактним та аналітичним означенням Веєрштраса, розробив більш геометричне означення цієї функції, пізніше названої, як сніжинка Коха.[2]

Ідею самоподібних кривих було далі розвинено Полем П'єром Леві, який у своїй роботі «Криві та поверхні на площині та у просторі, які складаються із частин, схожих на ціле», виданій 1938 року, описав нову фрактальну криву, відому тепер як Крива Леві.

Дракон Хартера був вперше досліджений фізиками NASA – Джоном Хейвеєм, Брюсом Бенксом та Вільямом Хартером. Описано його у 1967 році Мартином Гарднером в колонці «Математичні ігри» журналу «Scientific American».

Квадратний килим Серпінського можна отримати ділячи квадрат на 9 рівних частин і вилучаючи внутрішність середнього. Трьохвимірний аналог килима Серпінського, також відомий як губка Менгера, має вигляд куба із безліччю квадратних заглиблень. [2]

За допомогою відкриття Мандельброта стало можливо геометричний опис об'єктів, що раніше не піддавались вимірюванню. Математичний апарат, побудований на фрактальних множинах, дозволяє пояснити і навіть передбачити процеси та явища в різних галузях науки: теорія турбулентності, фізика полімерів, економіка.

Література

1. Мандельброт Б. Фрактальная геометрия природы. — М.: «Институт компьютерных исследований», 2002.
2. <https://uk.wikipedia.org/>

Віталій Ляцевич
Волинський коледж НУХТ
Керівник: викладач Грицан П.А.

СОНЯЧНА ЕНЕРГЕТИКА

Сонячна енергетика – напрямок нетрадиційної енергетики, базується на безпосередньому використанні сонячного випромінювання для отримання енергії у будь-якому вигляді. Сонячна енергетика використовує невичерпне джерело енергії і є екологічно чистою, тобто не виробляє шкідливих відходів. Виробництво енергії за допомогою сонячних електростанцій добре узгоджується із концепцією розподіленого виробництва енергії.

На даний момент сонячну енергію використовують в основному двома методами:

- у вигляді теплової енергії шляхом застосування різних термосистем;
- за допомогою фотохімічних реакцій.

Використання термосистем в основному йде для гарячого водопостачання та опалення. Установки і системи сонячного теплопостачання діляться на пасивні та активні. Активні системи засновані на використанні колекторів, пристроїв, що перетворюють сонячну енергію в тепло.

Сонячні колектори можуть бути двох типів: тепла труба та певним чином змонтований теплопровід, всередині якого циркулює вода, що нагрівається сонячним випромінюванням, вловленим зовнішньою поверхнею пристрою.

Фотоелектростанція (сонячна) електростанція — фотоелектрична система, яка складається з однієї та більше сонячних панелей та допоміжного обладнання. Принцип її роботи — пряме перетворення сонячного випромінювання в електроенергію.

Сонячна електростанція — набір високотехнологічного обладнання, що служить для перетворення сонячної енергії в електричну із подальшою передачею її в електричну мережу (продаж виробленої електроенергії державі).

Основне обладнання необхідне для роботи СЕС: сонячні панелі (фотоелектричні модулі), інвертори, лічильники електроенергії.

Основна компонента сонячної панелі — фотоелемент. Він може бути із монокристалічного кремнію, його характеристики: ККД від 15 до 18 відсотків; форма квадратна з зрізаними кутами; товщина 0,2 - 0,3мм; колір від темно-синього до чорного з антивідбиваючим покриттям або сірий без покриття; зовнішній вигляд — однорідний.

Також може бути фотоелемент із полікристалічного кремнію, його характеристики: ККД від 13 до 16 відсотків; форма квадратна; товщина 0,24-

0,3мм; колір синій з антивідбиваючим покриттям, сріблясто-сірий; зовнішній вигляд — блок кристалів різного напрямку, деякі кристали чітко видно на зрізі.

Використовуються і фотоелементи із аморфного кремнію, його характеристики: ККД від 5 до 7 відсотків; форма відповідає формі модуля, максимальний розмір 2х3м; товщина елемента в незагартованому склі від 1 до 3мм; колір від коричневого до синього або фіолетового; зовнішній вигляд - однорідний.

Автономна фотоелектростанція може бути основним джерелом електроенергії або джерелом безперебійного електроживлення. Мережева фотоелектрична станція працює тільки спільно із мережею. Інвертор віддає у мережу усю енергію, вироблену фотомодулями. Розроблено технічні рішення для станцій потужністю від 240 Вт до 10 кВт.

Термін експлуатації СЕС 25 років. Гарантійне обслуговування всіх компонентів системи від 2-х років. Є можливість кредитування та страхування обладнання сонячних станцій. Система не вимагає ніякого технічного обслуговування. Можливе збільшення потужності систем до 10 кВт та отримувати компенсацію за «зеленим тарифом», прив'язаним до курсу євро, до 2030 року. Термін окупності систем 5-6 років.

Гарантії з виплати за електроенергію за «зеленим тарифом» за [1] в редакції від 01.07.2013 встановлюються державою: вона гарантує, що вся електроенергія, вироблена за допомогою альтернативних джерел енергії, буде куплена у повному обсязі і у першу чергу за «зеленим тарифом». Стосується електроенергії, виробленої із використанням альтернативних джерел енергії, для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання, об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах і/або фасадах приватних домогосподарств (будинків, будівель і споруд).

Для суб'єктів господарювання та приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, «зелений» тариф встановлюється до 1 січня 2030 року. Вимога про дотримання розміру місцевої складової не поширюється на генеруючі установки приватних домогосподарств.

Для підключення по «зеленому тарифу» споживачеві потрібно буде всього лише мати діючий контракт, заяву на підключення, технічні паспорти на сонячні батареї та інвертори, та однолінійну схему підключення. Згідно з проектом постанови, приватна особа, яка підключилась до мереж облenergo для продажу електричної енергії, може збільшити рівень свого споживання до рівня генерації.

На сьогоднішній день приватні сонячні електростанції вигідно будувати не тільки через «зелений тариф». За висновками експертів, навіть без отримання тарифу сонячна електростанція потужністю від 4 кВт дозволяє домогосподарству різко скоротити витрати електрики. У свою чергу, це дозволяє значно знизити ціну кіловата електроенергії до 46 копійок за кіловат за рахунок зміни групи споживання, до якої належить домогосподарство.

За статистичними даними [2], станом на вересень 2015 року Німеччина у липні забезпечила 72% своїх потреб в електроенергії за рахунок сонячних панелей. Вперше альтернативна енергетика зрівнялася у генерації із атомною енергетикою.

Література

1. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.97 р. № 575/97-ВР –ХІІ // Офіційний вісник України.– 1997 р., № 46, стор. 1, код акта 4330/1997

2. У Німеччині вперше сонячна і атомна енергія зрівнялися в обсягах виробництва [Електронний ресурс] / dt.ua // Дзеркало тижня. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://dt.ua/ECONOMICS/u-nimechchini-vpershe-sonyachna-i-atomna-energiya-zrivnyalisya-v-obsyagah-virobnictva-181262_.html.

Мабудов Еміль

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Таранчук О. Г., викладач вищої категорії

МНОГОГРАННИКИ, ЯК ОБ'ЄКТИ МИСТЕЦТВА

Дуже часто виникає запитання: «Чи потрібна математика? Та де ми її можемо побачити?» Спостерігаючи за собою, ми помічаємо, що інколи мимоволі малюємо якісь геометричні фігури, лінії. Отже, можемо припустити, що математика (геометрія) живе у нашій свідомості. А тому і все, що може уявити наша свідомість – пов'язано із математикою та її об'єктами.

У своєму дослідженні хочу звернути увагу на використання геометричних тіл у мистецтві і архітектурі. Нам відомі правильні многогранники. Нагадаю – правильний многогранник – це опуклий многогранник, в якого всі грані рівні правильні багатокутники і з кожної вершини виходить однакова кількість ребер.

Ще з давніх часів можна було відзначити великий цікавість людини до правильних многогранників. Наприклад, деякі древні учені (Піфагор, Платон) вважали, що вогонь має форму тетраедра, вода – ікосаедра, Земля – куба, повітря – октаедра, а весь Всесвіт – це додекаедр.

Правильні многогранники дуже поширені геометричні тіла у навколишньому середовищі. Безліч живих організмів, хімічних елементів і мінералів, які ми можемо зустріти в природі, мають форму правильних многогранників.

Згідно з сучасними поглядами, математика і образотворче мистецтво – дуже віддалені один від одного дисципліни. Перша – аналітична, головну роль в якій грає точність і правильність рішення. Друга – емоційна, така, що, спирається на відчуття і душевний стан особи. Здавалося б, що між цими сферами не може бути навіть щонайменшої взаємодії. Але якщо звернутися до робіт деяких відомих художників, побачимо, що є багато спільного у світі математики і світі мистецтва. [1] Багато художників різних епох і країн особливо цікавилися вивченням многогранників, що залишило яскравий слід в їх творчості. Пік цього інтересу доводиться, звичайно, на епоху Відродження.

Вивчаючи явища природи, художники епохи Відродження прагнули знайти способи їх зображення, що спираються на досвід науки. Вчення про перспективу, світлотінь і пропорції, побудовані на математиці, оптиці, анатомії, стають основою нового мистецтва. Вони дозволяють художникам відтворювати на площині тривимірний простір, рельєфність предметів.

Леонардо да Вінчі (1452 – 1519) – титан Відродження, живописець, скульптор, учений – захоплювався теорією многогранників і часто змальовував їх на своїх полотнах. Він винайшов спосіб просторового зображення многогранників званого сьогодні методом жорстких ребер і суцільних граней.

Розглянемо приклади зображень многогранників, виконаних художниками ХХ століття.

Мауріц Корнеліс Ешер (1898 – 1972) – голландський художник, в деякому роді є батьком математичного мистецтва. Правильні многогранники мали особливу чарівність для Ешера. У його багатьох роботах многогранники є головною фігурою і в ще більшій кількості робіт вони зустрічаються як допоміжні елементи.

У багатьох роботах Ешера можна зустріти фігури, отримані об'єднанням правильних многогранників. У роботі «Подвійний планетоїд» Ешер використовував тетраедри. Тут він спробував змалювати паралельний світ (ілюзію) – реальність, що існує якимсь чином одночасно з нашою, але незалежно від неї. [2]

Найцікавішою серед них є гравюра «Зірки», на якій можна побачити тіла, отримані об'єднанням тетраедрів, кубів і октаедрів. Якби Ешер змалював в даній роботі, лише різні варіанти многогранників, ми ніколи б не дізналися про неї. Але він з якоїсь причини помістив всередину центральної фігури хамелеонів, щоб утруднити нам сприйняття всієї фігури. Таким чином, нам необхідно відвернутися від звичного сприйняття картини і спробувати поглянути на неї свіжим поглядом, щоб уявити її вцілому. Цей аспект даної картини є ще одним предметом захоплення математиків творчістю Ешера.

Сальвадор Далі (1904 – 1989) – яскравий і парадоксальний іспанський художник використовував математичні ідеї в деяких своїх картинах.

На картині «Таємна Вечера» зображений Христос із своїми учнями. Дивлячись на картину, можна помітити, що фон картини – величезний прозорий додекаедр. Ви пам'ятаєте, що форму додекаедра, на думку древніх, мав Всесвіт, тобто вони вважали, що ми живемо усередині будівлі, що має форму поверхні правильного додекаедра. На картині видно, що при зображенні додекаедра художник використовував техніку жорстких ребер. [2] Але зверху картини також є ще один важливий елемент: тіло людини з розведеннями в сторони руками. Його руки як би охоплюють всі предмети і всіх присутніх.

Не дивлячись на різноманітність підходів художників до правильних многогранників, головне залишається незмінним: вони залишили яскравий слід в творчості великих майстрів.

Як відомо, образотворче мистецтво з'явилося з самих древніх часів, як спосіб виразити і передати інформацію іншим людям. Художники в своїх роботах не просто передають інформацію, але ще і дають свою власну оцінку цієї інформації. Поєднуючи математичні основи з художньою майстерністю, їм вдається залучити нас в сприйняття многогранників не як об'єктів геометрії, а як об'єктів мистецтва. [3] Кожен з нас може розповісти про картину по своєму, знайти в ній те, що, по суті, турбує наше серце і відповісти на багато питань, на які до цих пір хтось не знаходив відповідей, а також задуматися про дійсний сенс здавалося б простих речей.

Список використаних джерел

1. Волошинов А.В. Математика і мистецтво. — М.: Освіта, 1992. — 336 с.
2. Світ математики: у 40 т. Т. 23:Клауді Альсина. Тисяча граней геометричної краси. Многогранники. — М.: Де Агостіні, 2014. — 148 с.
3. <https://sibac.info/studconf/tech/xxxv/43071>

Мальцев Владислав
Шацький лісовий коледж ім. В.В.Сулька
Науковий керівник: Оксентюк А.О.,
викладач першої кваліфікаційної категорії

ВИКОРИСТАННЯ ВІЛЬНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Останнім часом використання інформаційних технологій в освіті зростає стрімкими темпами і їх основу становить програмне забезпечення (ПЗ). Недостатнє фінансування освітніх установ, діючі навчальні програми та підручники з інформатики змушують використовувати неліцензійне програмне забезпечення, що є порушенням законодавства України [3].

Так, в Україні 69% користувачів комп'ютерів використовують ПЗ, отримане з нелегальних джерел. Однак встановлення піратського ПЗ може завдати шкоди і самим споживачам послуг – починаючи від погіршення роботи комп'ютера і закінчуючи розповсюдженням шкідливих програм і втратою особистих даних.

Однак мало хто з пересічних громадян, та й керівників підприємств, установ, замислюється над наслідками такого неправомірного використання ПЗ. Через це пропонуємо розглянути передбачену чинним законодавством України відповідальності за використання неліцензійного ПЗ.

Для початку зазначу, що питання, пов'язані з авторськими правами, врегульовані Законом України «Про авторське право та суміжні права» та Цивільним кодексом України. Факт використання неліцензійних програм фіксують контролюючі та правоохоронні органи.

У випадку якщо за результатом проведення перевірки засвідчується наявність неліцензійного ПЗ, то наслідками можуть бути: адміністративна, кримінальна, цивільно-правова відповідальність.

Найбільш очевидним способом розв'язання даної проблеми є використання так званого «вільного» програмного забезпечення (ВПЗ). А з урахуванням посилення контролю за використанням ліцензійного програмного забезпечення постало досить актуальне завдання про перехід на програмне забезпечення, яке не потребує істотних вкладень.

Недостатнє фінансування освітніх установ змушує шукати рішення, що надають можливість заощадити під час купівлі обладнання, а купівля ліцензійного ПЗ є достатньо великою проблемою. Найбільш очевидним способом розв'язання даної проблеми є використання безкоштовного і вільно поширюваного ПЗ. Хоча виникають питання, пов'язані з виконанням навчальних планів та програм, а також участь у різного роду олімпіадах [2].

Вільними називаються програми, автор яких опублікував (оприлюднив) їх у супроводі так званої «вільної ліцензії», що дозволяє:

1. користуватися програмою для будь-яких цілей і на необмеженій кількості комп'ютерів або місць в мережі;
2. безперешкодно отримувати доступ до її вихідних кодів;
3. виготовляти необмежену кількість додаткових її примірників, як для власного користування, так і для розповсюдження або здачі в прокат/оренду на тих же умовах, за плату або безоплатно;
4. модифікувати її як для власного користування, так і для поширення на тих же умовах.

Чому так актуально в освіті переходити із пропрієтарного програмного забезпечення на вільне? По-перше, це значна економія бюджетних коштів. Наприклад, вартість пропрієтарного ПЗ для підтримки вивчення інформатики в школі перевищує вартість самого комп'ютера в декілька разів. По-друге, завжди на комп'ютері встановлені останні версії ПЗ завдяки механізму автоматичного оновлення. По-третє, технічна підтримка від великої спільноти користувачів. По-четверте, свобода у виборі та використанні програмного забезпечення тощо.

Але не можна не сказати про недоліки вільного ПЗ, до яких відносять: відсутність підтримки розробників, менша сфера функціональності, а також значно менша популярність серед користувачів і високі вимоги до рівня фахівців, котрі займаються впровадженням і підтримкою використання програмних засобів. Але вільне ПЗ дає свободу в керуванні комп'ютерами, на відміну від пропрієтарного (дає можливість вивчати самі програми і виступає опосередкованим стимулюючим фактором до навчання [1]).

Питання використання ВПЗ у навчальних закладах України досліджуються багатьма науковцями та практиками. Ознайомившись з різними матеріалами про впровадження та існуючим вільним програмним забезпеченням можна зробити висновок, що його цілком достатньо для забезпечення потреб навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах. А якщо врахувати, що для виконання Windows-програм в ОС Linux створений додаток Wine, то можна стверджувати про можливість стовідсоткового забезпечення потреб навчального процесу за допомогою вільного програмного забезпечення.

Тому, остаточний перехід від пропрієтарного до вільного ПЗ залежить тільки від бажання та знань, набутих в результаті самоосвіти та підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Чому школи повинні використовувати виключно вільне програмне забезпечення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//osvita.pedagog.org.ua/text/news/20080228/20080228.html](http://osvita.pedagog.org.ua/text/news/20080228/20080228.html).

2. Використання вільного програмного забезпечення в навчанні та наукових дослідженнях у Львівському національному університеті імені Івана Франка / Апунович С.Є., Злобін Г.Г., Рикалюк Р.Є., Шувар Р.Я.: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції FOSS Lviv-2012, 26-28 квітня 2012 р., м. Львів. - 2012.

3. Використання вільного і безкоштовного програмного забезпечення в навчальному процесі ЗНЗ. [Електронний ресурс] .– Режим доступу: // www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

Мельничук Ольга
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Таранчук О. Г., викладач вищої категорії

СИМЕТРІЯ І АСИМЕТРІЯ В ПРИРОДІ

Симетрія – в широкому і вузькому розумінні є тією ідеєю, яку людина протягом століть намагалася досягнути і створити порядок у всіх фізичних явищах. Принципи симетрії відіграють важливу роль у математиці, фізиці, хімії, біології, музиці та архітектурі. Симетрія є одним з важливих засобів досягнення єдності і художньої виразності композиції в художньому проектуванні. З симетрією людина зустрічається повсякденно в природі і техніці, вона проходить через всю багатовікову історію людської творчості, її широко використовують архітектори, живописці, скульптори, художники-конструктори, інженери і навіть техніки, біологи, хіміки і т. д.

Симетрія (Від грец. *symmetria* - Відповідність, порядок, гармонія) є загальним властивістю природи. У своїх роздумах над картиною світобудови людина визначав симетрію як магічне якість природи, її доцільність, досконалість і намагався відобразити ці властивості в музиці, поезії, архітектурі.

Симетрія - це поняття, що відображає існуючий в природі порядок, пропорційність і співмірність між елементами будь-якої системи або об'єкта природи, упорядкованість, рівновагу системи, стійкість, тобто такий собі елемент гармонії.

Симетрія і асиметрія є об'єктивними властивостями природи, одними з фундаментальних в сучасному природознавстві. Симетрія і асиметрія мають універсальний, загальний характер як властивість матеріального світу. Сучасне природознавство представлено цілою ієрархією симетрій, яка відображає властивості ієрархії рівнів організації матерії. Виділяють різні форми симетрій: калібрувальні, просторово-часові, ізотопічні, перестановки, дзеркальні і т. д. Всі ці види симетрій підрозділяються на зовнішні і внутрішні. Внутрішню симетрію неможливо спостерігати, вона прихована в математичних рівняннях і законах, що виражають стан досліджуваної системи. Приклад тому - рівняння Максвелла, яке описує взаємозв'язок електричних і магнітних явищ, або теорія гравітації Ейнштейна, що зв'язує властивості простору, часу і тяжіння. Зовнішня симетрія (просторова або геометрична) представлена в природі великим різноманіттям. Це симетрія кристалів, молекул, живих організмів.

Зупинимось на питанні чи потрібна симетрія живому і як вона виникла?

Живі організми формували свою симетрію в процесі еволюції. Зародилися в водах океану, перші живі організми мали правильну сферичну форму. Впровадження організмів в інші середовища змушувало їх адаптуватися до нових специфічних умов. Один із способів такої адаптації - симетрія на рівні фізичної

форми. Симетричне розташування частин органів тіла забезпечує живим організмам рівновагу при русі і функціонуванні, життєстійкість і адаптацію. Досить симетричні зовнішні форми великих тварин, людини. Рослинний світ організмів також наділений симетрією, що пов'язано з боротьбою за світло, фізичної стійкістю до вилягання (закон всесвітнього тяжіння). Наприклад, конусоподібна крона ялини має строго вертикальну вісь симетрії - вертикальний стовбур, потовщений донизу для стійкості. Окремі гілки симетрично розташовані по відношенню до стовбура, а форма конуса сприяє раціональному використанню кроною світлового потоку сонячної енергії, збільшує стійкість. Зовнішня симетрія комах і тварин допомагає їм тримати рівновагу при русі, витягати максимум енергії з навколишнього середовища і раціонально її використовувати.

Окрім симетрії, широко розповсюджене поняття асиметрії.

Асиметрія - поняття, протилежне самій симетрії, що відображає розпорядкування системи, порушення рівноваги, що пов'язано зі зміною і розвитком системи.

Внутрішнє розташування окремих органів в живих організмах часто асиметрично. Наприклад, серце розташоване зліва у людини, печінку - справа і т. Д. Л. Пастер, французький мікробіолог і імунолог, виділив ліві і праві кристали винної кислоти. Молекула ДНК асиметрична - її спіраль завжди закручена вправо. Всі амінокислоти і білки, що входять до складу живих організмів, здатні відхиляти поляризований промінь світла вліво.

На відміну від молекул неживої природи, де ліві і праві молекули зустрічаються часто, тобто носять в основному симетричний характер, молекули органічних речовин характеризуються яскраво вираженою асиметрією. Надаючи великого значення асиметрії живого, В. І. Вернадський припускав, що саме тут проходить тонка межа між хімією живого і неживого. Л. Пастер також, ґрунтуючись на цих ознаках, провів межу між живим і неживим. Слід також зазначити, що живі організми (рослини) в процесі життєдіяльності поглинають з навколишнього середовища (грунту) в значній мірі хімічні сполуки мінеральної їжі, молекули якої симетричні і в своєму організмі перетворюють їх в асиметричні органічні речовини: крохмаль, білки глюкозу і т. д. Симетрія молекул харчових речовин живого організму узгоджується з симетрією молекул самого організму. В іншому випадку їжа буде несумісною (отруйною).

Структура компонентів клітини також асиметрична, що має велике значення для її обміну речовин, енергетичної забезпеченості, а також сприяє більш високій швидкості протікання біохімічних реакцій.

Ще в 19-му столітті дослідження в цій галузі призвели до висновку, що симетрія природних форм значною мірою залежить від впливу сил земного тяжіння, яке в кожній точці має симетрію конуса. У результаті був знайдений наступний закон, якому підпорядковуються форми природних тіл: "Все те, що зростає чи рухається по вертикалі, тобто вгору або вниз відносно земної поверхні, підпорядковується радіально-променевої симетрії. Все те, що росте і рухається горизонтально або похило по відношенню до земної поверхні, підпорядковується білатеральної симетрії – "симетрії листка" (одна площина симетрії) ".

У сучасній науці інтерес до симетрії і її проявів у всіляких областях природи, науки і мистецтва виключно зріс і відображенням цього інтересу стало

заснування в 1989 р. Міжнародного товариства для міждисциплінарного вивчення симетрії, що “стало початком значного інтелектуального руху”.

Список використаних джерел

1. Геометрія (Мерзляк) 9 клас 2017
2. <http://um.co.ua/7/7-2/7-28989.html>
3. Урманцев Ю. А. "Симетрія природи і природа симетрії"

Недільська Мілена,
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки,
Науковий керівник: Шостак Д. В.,
викладач інформатики та комп'ютерної техніки
другої кваліфікаційної категорії

ТАЄМНИЦІ FACEBOOK: ПРИВАТНІСТЬ ДАНИХ В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Відома кожному користувачеві Facebook ситуація: рекомендації друзів від соцмережі часто виявляються настільки точними, що часом лякають. Звідки Facebook може знати, до якого стоматолога ви ходите або з ким тренуєтеся в спортзалі, якщо ваші профілі нічим не пов'язані?

Можна було б подумати, що Facebook рекомендує друзів так само, як це відбувається в реальному житті: ви говорите, що когось знаєте, а вам радять людей, яких знає цей хтось. Насправді системи соціальної мережі набагато складніші, а результати їх роботи менш очевидні.[1]

Ні для кого не секрет, що соцмережа зберігає інформацію про IP-адреси всіх пристроїв, з яких користувач заходив на сайт, повний архів його листувань, історію переміщень, та навіть інформацію, яку він видалив – повідомлення, статуси та публікації. Також Facebook знає дату вашого народження, номер телефону, музику, яку ви слухаєте, вашу професію, місця, де ви буваєте, а також, що ви робите у вільний час. Ну, і згідно з останніми даними – соцмережа зберігає всю інформацію про ваші дзвінки та СМС-повідомлення.

Алгоритм РҮМК, як його називають в Facebook (від англ. People You May Know), працює на глибокому рівні. За вашим основним профілем ховається ще один, тіньовий, інформація в нього передається з смартфонів і поштових скриньок користувачів. Із цим профілем зв'язуються дані, які ви ніколи не надавали соцмережі, й завдяки яким вона може дізнатися набагато більше про ваше життя.

Через те, що обробка таких контактних даних алгоритмами Facebook відбувається всередині «чорного ящика», люди не підозрюють, наскільки глибоко входить в їхнє життя соцмережа, поки чергова нез'ясована рекомендація не з'явиться нізвідки.

Доступ до списку контактів – один з перших кроків, який пропонує Facebook відразу після реєстрації нового користувача. Ви вводите email, потім пароль і Facebook запропонує вам додати всіх знайомих користувачів. Таким чином всі ваші контакти залишаються в базі соцмережі. Потім вона запропонує

вам знайти друзів, а також «дізнатися, хто з ваших друзів користується Facebook, надавши доступ до своїх контактів». Допитливі користувачі, які не полінувалися прочитати інформацію, приховану за кнопкою «Детальніше», дізнаються, що «... після активації цієї функції ми (Facebook) зможемо використовувати і надійно зберігати інформацію про ваших контактів, в тому числі імена та прізвища; фотографії, номери телефонів та інші додані вами дані – наприклад, тип взаємин або професію, а також дані з вашого телефону, пов'язані з цими контактами». Лише задумайтеся, скільки різноманітної інформації може бути пов'язано з тим або іншим контактом у вашому телефоні.[2]

Facebook не повідомить вам, скільки людей, які не є вашими друзями, передали вашу контактну інформацію. Вміст таких профілів не можна побачити. Але після попередження і згоди з тим, що не всі люди з вашої адресної книги захочуть стати вашими друзями, соцмережа зберігає всі дані контактів і починає шукати зв'язки між всіма вашими знайомими. Причому ви і не помітите, як це станеться.[2]

Facebook не любить і не використовує термін "тіньові профілі". Цей термін не подобається, оскільки це звучить так ніби створюються приховані профілі для людей, які не приєдналися до мережі, а Facebook каже, що цього не робить. Про існування тіньових профілів активно заговорили в 2013 році, коли Facebook повідомив про виявлення та виправлення «багу», що полягав в тому, що при завантаженні профілю користувачі бачили не тільки контактну інформацію друзів, але і приховані контакти інших людей. Передбачається, що мережа контактів, яку Facebook будує навколо кожного користувача, повинна бути відома лише самій компанії.

Позиція Facebook така, що всі ці дані не вважаються особисто вашими. Вони належать людині, яка їх завантажує, і лише вона має право це контролювати. Соціологи назвали це явище «соціальна конфіденційність»: всі люди, яких ви знаєте і які вирішили поділитися своїми контактами з Facebook допомагають соцмережі знаходити зв'язки, які ви, можливо, не хочете встановлювати. Мережа може будувати цілі ланцюжки: якщо дві різні людини зберегли у себе в контактах ваш номер або email, цілком можливо що вони знайомі і між собою. Тіньовий профіль не можна відключити. Єдине, що можна зробити, щоб перешкодити роботі системи, – заборонити людям знаходити ваш профіль по номеру телефону або електронною адресою.[3]

Якщо ви хочете повернути контроль над своїми даними, вам потрібно всього лише знайти всіх користувачів, у кого є ваші дані і хто погодився завантажити їх на Facebook, змусити кожного перейти на сторінку управління контактами і видалити їх. «Коли користувач видаляє контакти, ми видаляємо їх зі своєї системи, але, зрозуміло, можливо, що ті ж дані вже надав хтось інший», – пояснюють представники Facebook.[2]

Нещодавно «соцмережа №1» опинилася в центрі одного з найбільших скандалів за свою історію після того, як з'ясувалося, що особиста інформація 50 мільйонів людей потрапила до рук британської фірми з аналізу даних Cambridge Analytica. Цукерберг вже визнав, що його мережа допустила помилки в роботі з Cambridge Analytica. Витік даних журналісти назвали "моментом істини" для користувачів, де одразу ж став поширюватися тренд із хештегом #deletefacebook.

Подібні ситуації показують, що медіа- та інформаційна грамотність стали життєво необхідними компетенціями, оскільки є відправною точкою для розвитку критичного мислення і хорошою практикою для спілкування як онлайн, так і офлайн. Чи є спосіб забезпечити абсолютну приватність своїх даних? Навіть якщо перестати користуватися соцмережею, потрібно пам'ятати, що частина інформації про вас все одно залишиться у мережі.

Література:

1. Звідки Facebook знає, з ким ви можете бути знайомі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lifelhacker.ru/2017/11/09/friends-recommendations-facebook/>
2. How Facebook Figures Out Everyone You've Ever Met [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://gizmodo.com/how-facebook-figures-out-everyone-youve-ever-met-1819822691>.
3. Містика Facebook: як соцмережа знаходить кожного, з ким ми коли-небудь були знайомі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://kfund-media.com/ru/mystyka-facebook-kak-sotsset-nahodyt-kazhdogo-s-kem-my-kogda-lybo-byly-znakomy/>.

Павленко Владислав
Житомирський торговельно-економічний коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Бредіхіна І.В., викладач ЖТЕК КНТЕУ,
аспірант кафедри педагогіки ЖДУ імені І. Франка

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КІНОМИСТЕЦТВО В ХХІ СТОЛІТТІ

Потенціал кінематографа - в будь-якому його прояві сьогодні величезний, як ніколи. Нові технології відкрили кінематографу нові можливості. І мова йде не тільки про тотальну "комп'ютеризацію", коли на заміну звичної плівці прийшла комп'ютерна графіка, але і про такі абсолютно нові тенденції, як 5D і інтерактивне кіно, 3D-кіно, окуляри віртуальної реальності та інші новомодні "фішки" технічного прогресу, якими сповна користуються творці сучасного кіно.

Незаперечною віхою кінематографа ХХІ століття можна назвати створення 3D технологій. Популярність нововведення зашкалювала добрий десяток років. Справа дійшла до того, що виробники техніки почали випускати телевізори, в яких дивитися кіно з тривимірним зображенням можна прямо вдома. 3D - це майже вікно в реальність, знищення дистанції між об'єктом і глядачем, адже саме до цього і прагне зараз кінематограф. І, напевно, саме тому на 3D технічний кінематографічний прогрес не зупинився.

5D - це тривимірна реальність, доповнена впливом ще на два людських почуття: рухом в просторі і комбінацією нових спецефектів, створюють ефект повного занурення в сюжет фільму. В кінотеатрі це виглядає так: тривимірне зображення доповнюється рушійною платформою, своєрідною акустикою,

поривами вітру і бризками води в тих випадках, коли це передбачається сюжетом фільму. Це створює відчуття занурення і того, що до картинки на екрані можна доторкнутися.

Ще більше поринання у фільм дарують глядачеві окуляри віртуальної реальності. Занурюючи в світ віртуальної реальності, вони створюють акустичний і зоровий ефект присутності людини в заданому просторі. По суті, окуляри передають кожному оку окреме зображення, що створює об'ємну картину. Якщо доповнити їх іншими гаджетами, наприклад, спеціальними рукавичками, то з віртуальною реальністю навіть можна контактувати.

Окуляри віртуальної реальності дозволяють людині бачити картинку з усіх боків. Але поки по-справжньому традиційних фільмів на 360 градусів (VR-кіно) так і не придумали, зате окуляри подарували величезну кількість можливостей творцям відеоігор.

Інтерактивне кіно піднімає кінематограф ще на один щабель - тепер на кіно можна впливати. Інтерактивне кіно - це навіть не кіно, а скоріше ігровий жанр: глядач тепер може самостійно змінювати сюжет фільму. Працює це за допомогою спеціальних гаджетів або звичайного смартфона: в переломні сюжетні моменти глядачеві дається можливість вплинути на дії головного героя - наприклад, піти направо або наліво, погодитися зі співрозмовником або посперечатися. Залежно від глядацького вибору показується той чи інший фрагмент відео. В кінотеатри таке кіно потрапляє вкрай рідко, зате користується величезною популярністю в гейм-індустрії - тут навіть є свої "зірки" інтерактивного гейм-кінематографа. Глядач потрапляє всередину кіно, бере участь в його створенні, приміряючи на себе маску актора, режисера і сценариста.[1]

Програма для редагування відео Adobe Premiere в середовищі Windows дозволяє виконувати монтаж оцифрованого відео, статичних зображень і звукових файлів. Останні версії пакету можуть обробляти різноманітними засобами до декількох десятків незалежних відеодоріжок, підтримують безліч фільтрів, засоби створення спецефектів і шрифтів. [2]

Перегляд фільму в кінотеатрі ІМАХ кардинально відрізняється від простого кіносеансу: все тут, починаючи з самого фільму і закінчуючи технологією служить для того, щоб ви опинилися в епіцентрі відбуваються на екрані.

У залі ІМАХ 3D зображення поширюється за область геометричного розпізнавання, що включає периферійний зір, що змушує глядачів повірити в реальність того, що відбувається на екрані.

Сучасна інтелектуальна цифрова система звуку за допомогою особливої лазерної технології налаштовується під кожен конкретний фільм. Ви не просто чуєте звук, ви його відчуваєте.

ІМАХ створюється за індивідуальним проектом. Екрани ІМАХ простягаються від стіни до стіни і від підлоги до стелі, тим самим забезпечуючи об'ємне якість зображення, створюючи ефект присутності.[3]

Програми обробки цифрових відеозображень і створення багатопланових композицій з використанням двовимірної і тривимірної графіки дозволяють замінити комбіновані зйомки, обробляти відзнятий матеріал засобами

комп'ютерної графіки, суміщати відзнятий матеріал з комп'ютерною анімацією і виводити результати на кіно-і відеоплівку.

Складно передбачити, наскільки далеко підуть кіномитці з використанням сучасних технологій, але кіно в звичному розумінні все одно залишиться на екранах. Тільки поступово перейде в розряд анахронізмів, як німе, чорно-біле і плівкове - так би мовити, для цінителів і любителів.

Література:

1. <http://www.rewizor.ru/cinema/reviews/kino-xxi-veka-tendentsii-i-perspektivy/>
2. <http://ukped.com/rozrobky-urokiv/informatyka/1120-.html>
3. <https://planetakino.ua/imax/>

Патута Максим
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Щebet P.M., викладач математики,
викладач вищої категорії, старший викладач

ФРАКТАЛЬНІ АНТЕНИ

Телекомунікаційні технології стрімко входять у повсякденне життя людини. Проте постійне зростання кількості використовуваних телекомунікаційних засобів спонукає до пошуків щодо зниження їхніх розмірів, маси та енергоспоживання. Вчені всього світу працюють над розв'язанням зазначених проблем, застосовуючи новітні теорії та підходи.

Надзвичайно важливу роль у вирішенні цих проблем відіграло відкриття фракталів, що привело до революції не лише в геометрії, а й у фізиці, радіоелектроніці, хімії, біології тощо. Фрактальні технології знайшли застосування в теоріях стиснення даних, фільтрації сигналів, синтезу тривимірних комп'ютерних моделей природних ландшафтів, а також, що особливо важливо, теорії антен.

Фрактальні антени – відносно новий клас електрично нових антен (ЕМА), що відрізняється своєю геометрією від відомих рішень. По суті, традиційна еволюція антен базується на евклідовій геометрії. В результаті імітаційного моделювання і експериментів встановлено, що фрактальні антени дозволяють отримати практично той же коефіцієнт посилення, що й звичайні, але при менших габаритах, що важливо для мобільних додатків. [1, с. 54–56]

Фрактальну геометрію для проектування антенних пристроїв було вперше застосовано американським інженером Натаном Коеном, який тоді жив у центрі Бостона, де було заборонено встановлювати зовнішні антени на будинках. Натан вирізав з алюмінієвої фольги фігуру у формі кривої Коха та наклеїв її на аркуш паперу, а потім приєднав до приймача. Ця крива, відкрита в 1904 році німецьким математиком Х. фон Кохом, – фрактал, ламана лінія, яка виглядає як серія нескінченно зменшуваних трикутників. Як і всі фрактали, ця крива "самоподібна", тобто на будь-якому, самому малому відрізку, має такий самий вид, повторюючи саму себе. Виявилось, що така антена працює не гірше за звичайну. Й хоча

фізичні принципи роботи такої антени не вивчено досі, це не завадило Коену заснувати власну компанію й налагодити їхній серійний випуск.

Опубліковані Коеном результати досліджень характеристик нової антенної конструкції привернули увагу фахівців. Завдяки зусиллям багатьох дослідників сьогодні теорія фрактальних антен перетворилася на самостійний, досить розвинений апарат синтезу і аналізу ЕМА. [2]

З-поміж численних фрактальних структур для антен малого розміру найбільш прийнятні фрактали Мінковського, наприклад крива Мінковського.

Сьогодні фрактальні антени набули практичного використання в мобільних технологіях. Їхня компактність та широка галузь застосування зробили їх незамінними в безпроводному зв'язку, у Bluetooth, Wi-Fi, а також у GSM стандартах. В одному пристрої, наприклад у мобільному телефоні, КПК, удалося розмістити всі відповідні засоби. У багатьох мікрохвильових установках також використовуються фрактальні антени. Відмінна робота фрактальних антен забезпечується й у телевізійному діапазоні.

Література

1. Слюсар В. Фрактальные антенны / В. Слюсар //Радіоаматор.— 2002. № 9
2. <http://stud24.ru/mathematic/fraktal/356802-1107713-page2.html>

Пех Юлія

Коледж технологій, бізнесу та права
СНУ імені Лесі Українки

Науковий керівник: Щебет Р.М., викладач математики,
викладач вищої категорії, старший викладач

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ФРАКТАЛІВ

«Чому геометрію часто називають холодною і сухою наукою? Одна з причин полягає в її нездатності описати форму хмари, гори, дерева або берега моря. Хмари – це не сфери, гори – не конуси, лінії берега – це не кола, і кора не є гладкою, і блискавка не поширюється по прямій. Природа демонструє нам не просто більш високий ступінь, а зовсім інший ступінь складності. Число різноманітних масштабів довжин у структурах завжди нескінченне. Існування цих структур кидає нам виклик у вигляді важкої задачі вивчення тих форм, що Евклід відкинув як безформенні – задачі дослідження морфологій аморфного».[1]

Так стверджував у 1982 році вчений Бенуа Мандельброт, що уперше відмітив фрактальну природу нашого світу. Він придумав і саме слово «фрактал», яке походить від латинського fractus і в перекладі означає «той, що складається з фрагментів», а також дріб, дробовий, дробити. Фрактал – нерегулярна, само подібна структура. В широкому розумінні фрактал означає фігуру, малі частинки якої в довільному збільшенні є подібними до неї самої.

Бенуа Мандельброт — французько-американський математик, єврейського походження засновник фрактальної геометрії. Його ім'я відоме багатьом в зв'язку з фракталом, названим на його честь, — множиною Мандельброта.

Він також займався економікою, теорією інформації, космологією та іншими науками. Мандельброт є лауреатом премії Вольфа з фізики у 1993 році, Японської премії за інноваційні ідеї в науці у 2003 році та багатьох інших численних нагород.

Бенуа Мендельброт народився у Варшаві в 1924 році в інтелігентній родині з литовсько-єврейським корінням та академічною традицією. Мати його була лікарем, а обидва дядьки математиками. В 1936 році в зв'язку з підйомом антисемітизму родина Бенуа емігрувала до Франції, у Париж. Там він потрапив під вплив свого дядька Шолема Мандельброта, відомого паризького математика, викладача Колеж де Франс, члена групи математиків, відомої під загальним псевдонімом «Ніколя Бурбакі».

Після початку війни Мандельброти втекли від окупаційної нацистської влади на південь Франції, у містечко Тюль. Там Бенуа навчався у школі. В нього відкрився незвичайний математичний дар, який дозволив йому після війни вступити до Політехнічної школи, в якій він навчався протягом 1945-1947рр. Там Бенуа цікавився теорією ймовірностей, викладачем якої був Поль Леві та теорією інформації. Виявилось, що в Бенуа чудова просторова уява. Він навіть алгебраїчні завдання розв'язував геометричним способом. Оригінальність його рішень дозволила Мандельброту з легкістю вступити до університету.[2]

В 1958 Мандельброт подався до Сполучених Штатів Америки, де спочатку приступив до роботи в науково-дослідному центрі ІВМ в Йорктауні, оскільки саме у той час ІВМ займалася цікавими для Бенуа Мандельброта областями математики і приймала на роботу людей з нестандартним мисленням.

В 1960-их роках, Бенуа Мандельброт почав дослідження самоподібності в своїх роботах, наприклад Яка довжина узбережжя Британії? Статистична самоподібність та дробова розмірність. Ця доповідь базувалась на ранніх роботах Луї Фрая Річардсона.

В 1975 році Мандельброт використав слово *фрактал* як назву для об'єктів, розмірність Хаусдорфа яких є більшою за топологічну розмірність. Він проілюстрував своє математичне означення захоплюючими зображеннями, зробленими за допомогою комп'ютера. Ці зображення привернули велику увагу; багато з них базувалися на рекурсії, що призвело до появи більш ширшого розуміння слова *фрактал*.

У 1977 році він опублікував роботу «Фрактальна геометрія природи», в якій стверджував, що випадкові на перший погляд форми є насправді складними геометричними фігурами, що складаються з менших частин, які є точною копією основної фігури.

За допомогою відкриттів Мандельброта став можливий геометричний опис предметів, які раніше не піддаватися вимірюванню — таких як хмари або малюнок рельєфу місцевості. Теорія фракталів також знайшла застосування у фізиці, хімії, астрономії та інших наукових галузях.

Досліджуючи економіку, Бенуа Мандельброт виявив, що довільні коливання ціни можуть впливати із прихованого математичного порядку, який не описується стандартними кривими.

Бенуа Мандельброт займався вивченням статистики цін на бавовну за великий період часу (понад сто років). Коливання цін здавалися випадковими, але

Мандельброт зміг з'ясувати тенденцію їхньої зміни. Він простежив симетрію в тривалих коливаннях ціни й коливаннях короткочасних змін. Такі відкриття виявилися несподіванкою для економістів.

По суті, Бенуа Мандельброт застосував для розв'язку цієї проблеми зачатки свого фрактального методу.

Ідеї Бенуа Мандельброта використав для пояснення своєї теорії «Чорного лебедя» і критики класичного підходу до оцінки ризиків і ймовірності подій Нассій Ніколас Талеб.

Література

1. Мандельброт Б. Фрактальна геометрія природи. – М.: «Інститут комп'ютерних досліджень», 2002.

2. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Проць Галина

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки

Науковий керівник: Щебет Р.М., викладач математики,

викладач вищої категорії, старший викладач

МОЖЛИВОСТІ 3D – ПРИНТЕРІВ

Ідея тривимірного друку з'явилася ще в кінці 80-х минулого століття і вже в середині 90-х була реалізована в перших проектах, призначених для дрібносерійного виробництва. Але справжній бум цієї технології почався зовсім недавно і 3D друку пророкують велике майбутнє. Звичайно, зараз 3D принтери ще далекі від розумних самовідновлювальних машин з фантастичних творів, але дещо вже вміють. [1]

В 1986 році Чарльз Халл розробив SLA-установку, яка стала першим прототипом 3D-принтера. Вони використовували стереолітографію, визначаючи методикау 3d-технології – матеріал накладався пошарово. Після створення установки Чарльз заснував фірму з промовистою назвою «3D Systems».

Уже в історії діяльності цієї компанії і було зафіксовано виготовлення пристрою – Stereolithography Apparatus (Стереолітографічний пристрій). Модель цієї машини набула широкого поширення і була випущена у виробництво в 1988 році під назвою SLA-250.

Через 2 роки Скотт Крамп винайшов нову методикау створення об'ємних друкованих об'єктів – зварювання. Саме компанія Крампа “Stratasys” стала наступником Чарльза Халла в розробці 3D-принтерів.

Якщо говорити про те, коли винайшли 3D-принтер, то можна назвати саме 1990 рік. Саме в цьому році винахідник Крамп і його дружина називали свою техніку не інакше як лазерним і струминним 3D-принтером. Але все ж і ці моделі були далекі від сучасної 3D-технології.

В 1993 році була заснована компанія «Solidscare», яка випускала струменеві принтери, а в 1995 році американські студенти-винахідники створили

модифіковану версію струменевого принтера, який використовував матеріал не на папері, а в посудині. В результаті такого методу виготовлялися об'ємні деталі.

Якраз після виходу такої моделі струменевого принтера з'явилася компанія "Z Corporation" (з подачі самих винахідників) і поняття 3D-друку. За допомогою цієї технології в даний час виготовляють принтери такі виробники, як ExOne і Z Corp.

Трохи пізніше студентської розробки з'явилася методика PolyJet, в основі якої лежало використання в якості матеріалу фотополімерного рідкого пластику (фотополімер наноситься друкованою головкою і засвічується лампою).

Методика PolyJet – перший найбільш виграшний варіант, який дав можливість випускати готові до використання деталі з високою точністю і оптимальною ціною матеріалу.

В основу сучасних настільних принтерів увійшла технологія RepRap, яка була створена в 2005 році Адріаном Боуер. Він викладав машинобудування в одному з університетів Великобританії. Сам проект був направлений на створення самовідтворюючих себе машин, які будуть використовувати для друку біорозкладні матеріали.

Основною ідеєю стала доступність і поширеність створюваних принтерів завдяки економічності, простоті і за прийнятною ціною. У 2006 році розробки Боуер досягли успіху – прототип RepRap 0.2 надрукував деталь, яка ідеально підійшла пристрою при заміщенні. Успішний проект став першим кроком у створенні всіх настільних FDM-принтерів. [2]

Тривимірний або, як частіше говорять, 3D-друк – це майже те саме, що і друк на звичайному принтері, тільки з додаванням нового виміру – осі Z. Якщо в звичайному принтері друкуюча головка рухається тільки по осях X і Y, тобто, зліва направо і зверху вниз, то в тривимірному друці друкарський стіл або ж друкована головка йдуть вниз або вгору відповідно. [1]

Ще один секрет успішного 3D друку – спеціальні матеріали. Ясна річ, що чорнилом фігурку не зумієш викласти, тому, в залежності від підходу, в 3D принтерах використовуються різні матеріали. Наприклад, це може бути ABS-пластик. Найпопулярніший матеріал в 3D-друку. Він досить еластичний, не має запаху, витримує температуру до 100 ° C. Поставляється у вигляді мотків нитки. Температура плавлення пластику — 220-260 ° C. Єдиний істотний недолік — вразливість до прямих сонячних променів. Або ж це може бути фотополімери. Матеріали, здатні змінювати свій агрегатний стан під впливом світла (зазвичай ультрафіолету). Продаються як в рідкому, так і в твердому стані. Дозволяють друкувати з високою точністю, не вимагають додаткової обробки. Недоліки цих матеріалів: дорожнеча і складність друку. А ще це може бути папір. Так, 3D-принтери можуть друкувати навіть папером. Для цього використовується метод, схожий з пап'є-маше: аркуші паперу розрізають в потрібному порядку і склеюються в об'ємні фігури. Великим плюсом паперу є його дешевизна, а також можливість фарбування. Разом з тим виробу з паперу володіють низькою міцністю, а тому цей матеріал можна використовувати лише для створення декоративних моделей.

Тривимірний друк міг би так і залишитися технологією для прототипування на швидку руку, якби не ентузіасти. Ось так, наприклад, дослідницька компанія з

Китаю використовувала для будівництва будинків не цеглу і бетон, а величезний 3D принтер, який працює на будівельних відходах.

Крім цього, останнім часом особливі 3D принтери використовують в кулінарії і медицині, для друку солодких маффінів, тістечок і навіть пробують друкувати частини тіла людини, такі як ніс і вуха. Однак, технологія використовується і для менш миролюбних цілей. Приміром, на принтері вже були віддруковані як повністю металева копія пістолета Браунінга, так і іграшковий полімерний пістолет з Японії.

Компаній, що займаються 3D друком, стає дедалі більше. Тим краще – можливо, в найближчі роки технологію очікує новий стрибок і реплікатори стануть ще на крок ближче до сучасної людини.

Література

- 1.<http://www.dobremisto.com/2016/09/14/3d-printeri-fantasti...a-i-realnist-poruch/>
- 2.<https://myslide.ru/presentation/skachatintegrovanitexnologitareinzhiniringinstrumentalnogovirobnictva>

Супрунюк Анна

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Таранчук О. Г., викладач вищої категорії

МАТЕМАТИКА ТА МИСТЕЦТВО

Математика нерозривно пов'язана із мистецтвом. Це проявляється і у літературі, і у музиці, і у живописі. Більшість людей вважають, що математика займається виключно числами та вимірюваннями, однак, насправді математика – це дещо набагато більше, ніж просто наука для касирів...[1]

З усіх видів мистецтва архітектура, мабуть, ближче з усіх до математики: тому що, за основу конструкцій покладені найточніші розрахунки. Як і в інших видах мистецтв, архітектори використовують математику для різних цілей. Для проектування будівель, архітектори використовують і геометрію: для визначення просторових форм; починаючи з піфагорійців, для створення форм, які вважаються гармонійними, та відповідно для планування будівель та їх оточення відповідно до математичних, естетичних і деколи релігійних принципів; для прикрашення будівель математичними об'єктами, для мінімізації швидкості вітрів біля основ високих будівель. Найбільш відомою архітектурною спорудою з давніх часів вважаються єгипетські піраміди. Як відомо, вони мають форму правильних чотирикутних пірамід. «Рациональність» геометричної форми піраміди, що дозволяє обрати і великі розміри для цієї споруди, надає піраміді велич та красу.

Окрім архітекторів математику використовують і музиканти. Звук – це коливання повітря, які може сприйняти людський слух. Вагомий зв'язок музики і чисел виявили, як відомо, ще піфагорійці, які відкривши числові співвідношення, покладені в основу музичних інтервалів, стали родоначальниками музичної теорії. Піфагор створив власну школу мудрості, поклавши в її основу два мистецтва – математику і музику. Він вважав що гармонія чисел схожа на гармонію звуків.

Піфагор вважав, що гармонія чисел - це те саме, що й гармонії звуків і що обидва ці заняття впорядковують хаотичність мислення і доповнюють один одного. Він виявився правим, музика – це політ уяви та фантазії, який упорядкований чіткими формулами та графіками. Виявляється, що довжини трьох струн, які дають ноти до, мі, соль, що створюють мажорний акорд, задовольняють гармонічну пропорцію, а числа коливань цих струн утворюють безперервну арифметичну пропорцію. Піфагорійський музичний стрій, визначив долю європейської музики на століття – це математика.

В епоху відродження художники відкрили, що будь-яка картина має певні точки, що приковують погляд, так звані зорові центри. Математика і живопис Рафаель Санті Леонардо да Вінчі Мікеланджело Буонарроті. Переходячи до прикладів "золотого перерізу" в живописі, не можна не зупинити своєї уваги на творчості Леонардо да Вінчі. Він говорив: "Нехай ніхто, не будучи математиком, не наважиться читати мої труди".? Він здобув славу неперевершеного художника, великого вченого, генія, що передбачив багато винаходів, які не були здійснені аж до ХХ ст.

При цьому, не має значення який формат має картина – горизонтальний або вертикальний. Таких точок всього чотири, вони розташовані на відстані $3/8$ і $5/8$ від відповідних країв площини. Це відкриття отримало назву «золотий поділ» картини. Тому, для того щоб привернути увагу до головного елемента фотографії, необхідно сполучити цей елемент з одним із зорових центрів.

Портрет Мони Лізи (Джоконди) довгий час привертав увагу дослідників, які зрозуміли, що композиція малюнку основана на золотих трикутниках.

У картині Леонардо да Вінчі «Мадонна Літта» фігури мадонни і дитини вписуються в правильний трикутник, а голова Мадонни абсолютно точно, але в той же час природньо поміщається між двома симетричними вікнами на задньому плані картини.

Геометризм, кубізм, або іншими словами – супрематизм, абстракціонізм – це таке направлення в живопису, яке зводилось до зображення геометричних фігур та всеможливих ліній. В наш час мотиви такого живопису часто використовуються сучасними дизайнерами при оформленні приміщень. Віктор Васареллі (1908-1997) – угорський художник, відомий як представник оптичного мистецтва ОпАрт, використовував прості геометричні форми, об'єднані в масиви, для створення ефекту руху, випуклості або ввігнутості на плоскому малюнку. [2]

Математика, як це не здається на перший погляд парадоксальним, у певному розумінні – "родичка" поезії. Здавалося б, поезія — суцільна романтика і натхнення, де немає місця аналізу і розрахунку. Однак згадавши віршовані розміри (ямб, хорей, амфібрахий), приходиться розуміння, що математика і тут доклала свою руку. Ритм, словесний або музичний, також описується і прораховується з застосуванням знань цієї науки. Є чимало видатних учених-математиків, які пов'язували свою працю із літературою і славетних літераторів, які були причетні до математики. [3]

Для письменника важливі поняття, як достовірність інформації, одиничний випадок, узагальнення і так далі. Всі вони або безпосередньо є математичними, або будуються на основі закономірностей, розроблених царицею наук, існують

завдяки їй та за її правилами. Пропоную вам переклад поезії Тараса Шевченка на математичну мову

Садок вишневий коло хати,	13 9 48
Хрущі над вишнями гудуть,	15 8 43
Плугатарі з плугами йдуть,	512 38
Співають ідучи дівчата,	16 30 23
А матері вечерять ждуть. ”	

Для багатьох світ математики – це тільки задачі, формули, перпендикуляри, трикутники... Але для деякого цей світ здається різнокольоровим, яскравим, та загадковим. Можливо відкривши двері нерозуміння, ми переконаємось, що світ за ними зможе здивувати, вразити своєю красою та незвичайністю, пробудить інтерес до нескінченно невідомого в математиці, чарівні таємниці якої не завжди видно за сотнею формул...

Список використаних джерел

1. Про математику і математиків. Висловлювання видатних діячів минулого і сучасного/ Упор. Е. М. Кіро, А. С. Зоря. – К.: Рад. школа, 1981.
2. Бородін О. І., Бугай А. С. Біографічний словник діячів у галузі математики. – К.: Рад. Школа, 1973.
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/Математика_і_мистецтво

Шелест Владислав
Житомирський торговельно-економічний коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
науковий керівник: Бредіхіна І.В., викладач ЖТЕК КНТЕУ,
аспірант кафедри педагогіки ЖДУ імені І. Франка

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ

XXI століття з кожним днем робить наше життя простіше і цікавіше. Наприклад, 3D принтер, який більше не змусить вас готувати їжу годинами і складає чималу конкуренцію сучасному кухарю. Такий пристрій створили американські вчені, які намагаються полегшити наш побут різними способами, один з останніх – 3D-принтер їжі.

«На кухні ми досі як печерні люди: готуємо на відкритому вогні, використовуємо дуже примітивні інструменти. Але що буде, коли ця нова технологія опиниться на кухні? Я думаю, що це буде революція. Одні кажуть: «Це дуже погана ідея, я хочу все робити своїми руками, як у старі добрі часи». Але молодь сприймає інакше – їм здається абсолютно нормальним те, що можна готувати їжу, використовуючи для цього програмне забезпечення», – стверджує Год Ліпсон, професор Колумбійського університету.

Завдяки такому принтеру з'являється доступ до нового виду страв – тих, які ми самі зробити не можемо або не можемо купити. Експерти вважають, що 3D-принтером їжі зацікавляться, передусім, люди, які переживають за своє здоров'я, страждають на алергію. Крім того, гаджет може зацікавити тих, хто хоче схуднути, бо він готуватиме низькокалорійні десерти без цукру і жирів.

Найкраще пристрій підійде для людей, які мають проблеми зі здоров'ям. Наприклад, голландська лікарня Isala Hospital заявила про плани почати використовувати 3D-принтери для друку їжі своїм пацієнтам з листопада 2017 року. Медичний заклад планує використовувати розробку компанії byFlow - 3D-принтер Focus. За допомогою інноваційної розробки, в лікарні хочуть підвищити поживність поданих страв. За твердженням медиків, до 20% пацієнтів недоотримують важливих поживних речовин з їжею. Зокрема це відноситься до онкохворих, які мають значні проблеми з апетитом і споживанням їжі.

3D-принтер дозволяє штучно регулювати зміст нутрієнтів в стравах, таким чином, підбираючи індивідуальну дієту для кожного. У лікарні відзначають особливу важливість цього в процесі відновлення хворих, і тому навіть розглядають можливість доставки такої їжі пацієнтам додому як до, так і після госпіталізації [1].

Якщо ви слідкуєте за своєю фігурою для вас розроблено спеціальні додатки, які розраховують калорії .

Компанія Sony випустила додаток Lifelog, який здатний визначати рівень калорійності страв за фото. Для цього достатньо просто сфотографувати їжу, а додаток підрахує приблизну її калорійність автоматично.

Додаток здатний не просто рахувати калорії в їжі, але й давати корисні рекомендації в разі, якщо користувач вкаже про себе інформацію, а також бажані цілі, наприклад, зменшення ваги. У результаті додаток може сприяти зменшенню кількості спожитих шкідливих страв і веденню здорового способу життя користувачів.

Подібну програму Sony також розробляє для бізнесу. Додаток Meal Image Analysis буде призначений для компаній. Він буде стежити за здоров'ям співробітників і уберігати від нездорового раціону [2].

FindMyMacros дозволяє відшукати поряд заклади, які відповідають індивідуальним харчовим потребам користувача. FindMyMacros не просто пропонує перелік ресторанів та кафе, а й дозволяє профільтрувати страви за поживною цінністю. Користувач вносить конкретні дані про потрібні кількість, жирів, білків та вуглеводів, а додаток визначає страви, наприклад, з високим вмістом білка або з низькою калорійністю. Творці також передбачили можливість власного доповнення додатка даними про їжу у своїх улюблених закладах. FindMyMacros буде у вільному доступі для смартфонів на базі Android[3].

Кожнен день науковці знайомлять нас з новими технічними винаходами, які можна застосовувати у різних сферах, в тому числі і в кулінарії. Потрібно тільки проявити свою креативність, як це зробила харків'янка Динара Касько, поєднавши комп'ютерне моделювання та кулінарію.

Література:

1. <https://korrespondent.net/lifestyle/fooddrinks/3741192-v-hollandskoi-bolnyitse-edu-budut-pechatat-na-3D-pryntere>
2. <https://ua.korrespondent.net/lifestyle/gadgets/3815171-stvoreno-dodatok-dlia-pidrakhunku-kalorii-v-yizhi-za-foto>
3. https://maximum.fm/zyavivsvya-dodatok-yakij-pidbiraye-zakladi-za-diyetoyu-koristuvacha_n50915

СЕКЦІЯ 8. ВИРОБНИЦТВО, ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

Высоцкая Екатерина
Учреждение образования
«Брестский государственный торгово-технологический колледж»
Научный руководитель: Гордей О.О.,
преподаватель высшей категории

КЕЙТЕРИНГ — СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ОБСЛУЖИВАНИЮ

В наши дни понятие «кейтеринг» знакомо только для узкого круга специалистов и в переводе с английского языка обозначает «снабжение провизией». На самом деле «кейтеринг» — это более объемное понятие. В русском языке аналогичного слова просто не существует. Особенность такого обслуживания в том, что не человек идет в ресторан, а ресторан «приходит» к человеку.

Цель работы — исследование актуальности и востребованности данного вида обслуживания на современном этапе развития ресторанного бизнеса.

Целью обусловлены следующие задачи:

- 1) рассмотреть виды кейтеринга.
- 2) выявить рынок услуг предприятий питания в Белоруссии на сегодняшний день.
- 3) исследовать актуальность внедрения кейтеринга в Белоруссии.

Материалом работы стали учебные пособия Белошанка М.И. «Технология ресторанного обслуживания», Ляпина И.Ю. «Организация обслуживания гостиничного обслуживания», интервью рестораторов, электронные ресурсы.

Объект анализа представляют объекты общественного питания.

Предмет исследования — виды кейтеринга и формы обслуживания.

Зарождение белорусского ресторанного бизнеса можно отнести к 1993-1994 годам. Именно в этот период появляются знаковые для той эпохи заведения: первый проект амбициозного и удачливого, как оказалось, ресторатора Александра Пархимчика «Стейкхауз» и популярный по сей день ресторан «Испанский куток» [5, с. 4-6].

Открытие именно этих заведений внесло новую струю в развитие ресторанного бизнеса, поскольку была предложена не только новая кухня, но и новый формат и уровень обслуживания.

Следующий этап в развитии белорусского общепита начался 1996 году, когда в Минске открылись три заведения американской сети McDonald's. В Беларусь пришел fast-food, и Минторгу пришлось срочно вносить изменения в перечень характеристик типов предприятий общественного питания в Беларуси. Такого типа, который предполагал «максимальное расчетное время обслуживания клиента в торговом зале не более 5 минут», у нас до «Мак`а» не существовало.

Сейчас наступил третий этап развития ресторанного бизнеса, основные направления которого я представила в виде пирамиды:

- организация обслуживания по системе кейтеринг;

- приготовление блюд в присутствии посетителей;
- внедрение мерчандайзинга (сбыта продукции и услуг);
- расширение сети виртуальных ресторанов, обеспечивающих прием заказа по сети Интернет и доставку его потребителю [2, с. 17].

На сегодняшний день лидером мировой кейтеринг-индустрии является корпорация «CompassGroup» (Великобритания) — по всему миру предоставляющая услуги VIP-кейтеринга, осуществляющая организацию питания в аэропортах и организацию социального питания (обслуживает 23 армии различных государств).

Второй по величине лидер мировой кейтеринг индустрии — международная группа "Sodexo" (Франция) насчитывает более 380 000 сотрудников, работающих на 33 900 объектах в 80 странах мира.

А в Белоруссии рынок кейтеринга в сфере питания начал развиваться только 10 лет назад, но на сегодняшний день набирает новые обороты в развитии.

Правильная организация кейтеринга включает в себя не только искусство приготовления разнообразных блюд, но и красочное оформление стола, умение эффектно подать блюда и учесть все нюансы при проведении любых торжественных и деловых мероприятий. Поэтому увеличение запросов потребителей способствует тому, что один и тот же поставщик услуг может предлагать несколько вариантов обслуживания, которые мы и рассмотрим.

Кейтеринг в помещении (on-premises catering) — один из самых популярных видов кейтеринга, имеющий много общего с традиционным ресторанным обслуживанием. Особенность данного вида кейтеринга в том, что мероприятие можно провести в любом помещении и на любое количество приглашенных, например, от двухсот до нескольких тысяч человек.

Кейтеринг вне ресторана (off-premises catering) наиболее популярен в индустрии питания. Он предусматривает обслуживание на территории заказчика в соответствии с его требованиями. Характерным примером является выездное обслуживание по организации приемов, банкетов в здании фирмы, на загородной даче, в квартире и т. д.

Социальный кейтеринг — основное отличие этого вида кейтеринга заключается в том, что процесс приготовления блюд происходит на территории и оборудовании заказчика и под его контролем. Услугами социального кейтеринга пользуются при организации семейных торжеств с небольшим количеством приглашенных.

Разъездной кейтеринг — в данном виде кейтеринга можно выделить три направления: 1 — приготовление обедов в офисе клиента, 2 — доставка полуфабрикатов с последующим доведением блюд до готовности и 3 — доставка готовых обедов в одноразовой посуде.

Розничная продажа готовой кулинарной продукции — это разновидностью кейтеринга применяется во время проведения спортивных соревнований, фестивалей, карнавалов и других общественных мероприятий с большим количеством участников. Здесь кулинарная продукция запечатывается в целлофан и доставляется на реализацию.

VIP — кейтеринг предусматривает выездное ресторанный обслуживание с привлечением высококвалифицированных повара и официанта. Как правило,

заказчиками такого вида услуг являются частные лица, которые выезжают в длительные командировки или турне [1, с. 41-48].

Первый активный сезон приходится на декабрь, в котором количество заказов достигает максимума во второй половине месяца, и самое начало января. Это связано с празднованием Нового года и Рождества Христова. Самый востребованный формат мероприятий сезона — банкеты и буфеты (фуршеты). В целом на декабрь — начало января приходится около 25—30% заказов от общего годового количества.

Второй сезон охватывает май, летние месяцы, особенно июнь и, частично, сентябрь. Преобладают мероприятия, связанные с выпускными вечерами, свадьбами, корпоративными праздниками, проводимыми на открытом воздухе. Формат кейтерингового обслуживания — пикник, барбекю, буфет (фуршет). На второй сезон приходится около 50% заказов от общего годового количества.

Третий пик характеризуется бизнес-активностью и выпадает на вторую половину февраля, март, апрель, сентябрь и октябрь. В основном услуги кейтеринговых компаний востребованы на презентациях, выставках, бизнес-тренингах, семинарах, пресс-конференциях. Основные форматы мероприятий — кофе-брейк, коктейль, буфет (фуршет). Этот период приносит владельцам кейтеринговых компаний около 20-25% от общегодового числа заказов.

Самыми непродуктивными месяцами для кейтеринговых компаний являются январь и ноябрь. В этом сезоне востребованы в основном ужины, коктейли и частные мероприятия. На их долю приходится менее 10% от общего числа заказов [8, с. 10].

В разделе каталога relax.by представлены компании, которые предлагают кейтеринг услуги в Бресте. Там можно изучить их меню, получить информацию о стоимости услуг и их перечне. Кроме этого, сделать правильный выбор помогут отзывы клиентов о службах кейтеринга в Бресте [9, с. 1-2].

На сегодняшний день кейтеринг услуги предоставляют компании «АВТОР» Брестский р-н пос. Мухавец ул. Фруктовая, 2, «Бюро Праздников» г. Брест, «Герц и Компания» г. Брест, ул. Пушкинская, 19, оф. 103а, «ПereгринусКомпани» г. Брест, ул. Воровского, 19, оф. 3, «Праздничное агентство Гривцова» г. Брест, ул. Комсомольская, 25, «Хлебников» г. Брест, ул. Дзержинского, 21.

Список использованных источников

1. Белошапка М.И. Технология ресторанного обслуживания М: Академия, 2006.
2. Бондаренко Г.А. Менеджмент гостиниц и ресторанов. М.: Новое знание, 2008.
3. Григорьева А. Кейтеринговые факторы // Ресторанные ведомости. 2008. № 4.
4. Дементьева Е.П. Ресторанный бизнес. Секреты успеха. Р-н-Д.: Феникс, 2006.
5. Кейтеринг, или как рестораторы решают проблему дефицита площадей // Бизнес. 2007. — № 10.
6. Ляпина И.Ю. Организация и технология гостиничного обслуживания. М.: Академия, 2005.

7. Молодые российские фирмы пытаются перехватить лидерство на рынке кейтеринговых услуг // Эксперт. 2004. № 3.
8. Пашнина О. Кейтеринг // Кейтерингvs ресторан. 2008. № 5.
9. Рынок кейтеринга 2007-2009 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://marketing.unipack.ru/362/>

Гарбузюк Діана
Житомирський торговельно-економічний коледж КНТЕУ
Науковий керівник: Кондратенко Л.М. викладач,
спеціаліст вищої категорії

ЯКІСТЬ РОБОТИ ОФІЦІАНТА – ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРОЯВ ГОСТИННОСТІ

Організація харчування є однією з основних послуг у сфері обслуговування споживачів. При організації харчування необхідно відповісти на запитання: де обслужити споживачів, щоб це було для них максимально зручно, і як щонайкраще зробити це.

Від точної організації роботи, якісної і професійної культури обслуговування персоналу закладу ресторанного господарства залежить настроїв відвідувачів, їх готовність відвідати заклад знову. [1. с. 6]

Офіціант, як робітник закладу ресторанного господарства є своєю "візитною картою" гостинності закладу.

Гостинність - це одне з понять цивілізації, яке завдяки прогресу і часу перетворилось в потужну індустрію, у якій працюють мільйони професіоналів створюючи все краще для споживачів. [2. с. 9]

Основне враження про відвідування ресторану у гостя залишилось від якості роботи офіціанта. Тому що саме він є посередником між мистецтвом кухара і бажанням споживача. Від його вміння обслуговувати - задовольнити запити гостя, у останнього формується 90% вражень про якість роботи всієї команди ресторану.

В процесі дослідження теми ми звернули увагу на найбільш розповсюджені недоліки в роботі офіціанта, яких не має бути ні за яких обставин в процесі обслуговування своїх гостей ресторанного закладу, що зможе знизити рівень сервісу, а отже і прояв гостинності в цілому.

Молоді офіціанти частенько не використовують досвід своїх попередників і не намагаються заглибитись в тонкості професії - і здійснюють типові помилки: яких необхідно уникати. Ми пропонуємо найбільш розповсюджені помилки офіціантів, та звертаємо увагу на те як їх усунути з метою надати повносервісного обслуговування та підвищити рівень гостинності в ресторані. Найбільш поширеними помилками є наступні:

- Не орієнтуватися в меню

Очевидна і проте часта помилка - радити гостям страви, про які нічого не знаєш.

- Не приносити замовлення вчасно

Гості приходять в заклад, щоб смачно поїсти поспілкуватися в затишній атмосфері. Вони не хочуть дивити як холоне їх суп, і переживати, коли ж нарешті

принесуть замовлення товариша. Офіціант повинен розуміти це і підлаштовувати подавання страв так, щоб ніхто не сидів з порожньою тарілкою.

- Поводитися занадто нав'язливо.

Нав'язлива реклама дорогих позицій меню. Навіть якщо гість не встоїть перед харизмою офіціанта і погодиться спробувати страву, щоб не почувати себе незручно, те відчуття, що йому нав'язали це, залишиться.

- Розслаблятися перед закриттям

Більшість проблем відбуваються перед закриттям закладу в останню годину. Персоналу хочеться піти додому, а заклад працює до останнього клієнта. В цей час офіціантам потрібно бути гранично уважними.

- Оцінювати гостей по вигляду

Навіть для багатьох досвідчених офіціантів це залишається актуальною проблемою. Як показує практика зовнішній вигляд далеко не завжди співпадає з платоспроможністю споживача і тим більше не говорить про суму, яку він хоче залишити в закладі.

- Диференціювати гостя

Ще одна поширена помилка - приділяти більше уваги певним гостям. Гості, що сидять за сусіднім столом, не повинні думати що до них відносяться не так добре.

- Не приділяти уваги гостям

Пропадати на невизначений час після прийняття замовлення. Офіціант не повинен втрачати із виду гостей, краще зайвий раз звернути їх увагу на себе пройти поруч, щоб їм доводилось кричати на весь зал або кидати значущі погляди убік барної стійки.

- Не уточнювати деталі замовлення

Що найчастіше забувають недосвідчені офіціанти:

1. Попередити, що страва готова.
2. Запитати, якого ступеню прожарення має бути стейк.
3. Уточнити коли подати напої, особливо каву.[3.]

- Не приносити решту

Решту треба приносити все до копійки! Чайові - це те, що залишиться, коли гість піде, і по більшій частині вони будуть залежати від старань офіціанта.

Отже, офіціант повинен пам'ятати, що до нього приходять в гості і те, що як він виконує свої обов'язки, на скільки відповідально до них ставиться, відображається в якості його роботи, що впливає на формування іміджу закладу та прояву гостинності в ньому як ключовому фактору в сфері обслуговування.

Список використаних джерел

1. Л.О. Радченко, О.В. Новікова, Л.Д. Льовшина, П.П. Пивоваров: навчальний посібник Особливості ресторанного сервісу. Обслуговування іноземних туристів

2. О.В. Новікова, Л.О. Радченко, К.П. Вініченко, Л.Д. Льовшина, Л.І. Чубар : Організація харчування та обслуговування туристів на підприємствах ресторанного господарства

3. <https://joinposter.com/post/10-common-waiters-mistakes>

Гуменюк Олена,
студентка 3 курсу технологічного відділення
Низенко Г.В. – науковий керівник
викладач вищої категорії, викладач-методист
Хмельницький торговельно-економічний коледж КНТЕУ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (на прикладі с. СКАРЖИНЦІ)

*«Їхня країна рівнинна і рясніє травою, і зрошується
водою багатьох річок, яких стільки, скільки каналів у
Єгипті.*

*Я назву ті з них, які найбільш відомі і судноплавні
від самих своїх джерел. Це Істр (Дунай), що має п'ять
гирл,
потім Тірас (Дністер), Тіпаній (Південний Буг),
Бориссфен (Дніпро), ... Танаїс (Дон)»
Геродот (біля 484 р до н.е. - 425 р до н.е.)*

Відмова від комфортабельних умов проживання і пасивного проведення часу на пляжі на користь активного відпочинку та подорожей стало звичним явищем серед багатьох українців. Проте більшість громадян, через економічні чинники, не може собі дозволити подорожі закордон і за межі своєї області. Більше як 70%, населення України проводить відпустку в своєму регіоні. Відповідно до прогнозів UNWTO, майбутнє туризму, а тим паче під час економічної кризи, яка має властивість періодично повторюватися, на $\frac{2}{3}$ буде пов'язане з ринком місцевих споживачів і лише на 30-40 % - з іноземними туристами.

Хмельницька область достатньо приваблива для туриста і головний потенціал області – це історичні пам'ятки, мальовничі природні місця (друге місце в Україні після Карпат за різноманітністю флори) і розвинуте сільське господарство рослинницького напрямку. Це край трьох тисяч річок, трьох природних зон та десять родовищ цілющої мінералізованої води і цілющих джерел[1].

Хмельниччина посідає третє місце в Україні за кількістю пам'яток архітектури національного значення після Київської та Львівської областей. На території Хмельницької області 3362 історико-культурні та архітектурні пам'ятки, що входять до Державного реєстру. У тому числі Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», який увійшов у номінацію «Сім чудес України», державні історико-культурні заповідники «Меджибіж» та «Самчики».

На Хмельниччині знаходиться багато пам'яток історії періодів війни Богдана Хмельницького проти Польщі та повстання У. Кармалюка проти російського дворянства. Все це сприяє розвитку пізнавального туризму.

Добре функціонують оздоровчий та зелений види туризму, адже на території області досліджені родовища мінеральних вод типу «Нафтуса», «Миргородська» родонові води, 10 родовищ столових вод, на базі яких

працюють більше 20 санаторіїв і курортів. Ландшафтною заповідною територією на Хмельниччині є Товтровий кряж (Медобори). Загальна протяжність Медоборів – 250 км, а в Хмельницькій області його довжина сягає 90 км. Тисячі пансіонатів і садиб на березі Дністра пропонують послуги відпочинку і проживання.

Аналізуючи туристичний ринок Хмельницької області можна виділити декілька розвинутих видів туризму – пізнавальний, зелений, оздоровчий. На нашу думку, сільський зелений туризм є недостатньо освоєний і є одним з перспективних напрямів у туристичній галузі області. Визначається цей вид дозвілля, як проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт. Зелений він тому, що туристичні заняття у вигляді пішохідних і кінних прогулянок, спортивних та оздоровчих подорожей (навіть полювання і рибальство) відбуваються в сільській місцевості серед живої зеленої природи. Іспанець Монтанер Х. Мон-техано трактує зелений туризм як «діяльність, що відбувається у контакті з природою, життям у таборах або поселеннях. Це діяльність поєднана із сільськогосподарськими роботами, знайомство із життям невеликих поселень, пішими екскурсіями, вивченням флори і фауни, заняття річковим спортом і т.п.»[2].

Сільський зелений туризм відіграє велику роль у популяризації традиційної культури, місцевої архітектури, що також разом з природно-рекреаційними чинниками є не менш привабливим для людей, що подорожують та відпочивають самостійно. Він є вагомою складовою наповнення бюджетів, як місцевих, так і державних, а також сприяє розвитку та відродженню українського села.

Завдяки зеленому туризму село отримує поштовх до розвитку, місцева влада змушена розвивати інфраструктуру (транспорт, заклади культури тощо), приділяти значну увагу благоустрою, що сприятиме збереженню довкілля. Сільська родина отримує стимул для розвитку власного господарства, щоб забезпечити туристів продуктами харчування, а також сприятиме розвитку народних промислів та збереженню і відродженню народних традицій.

В Хмельницькій області достатньо тихих і нічим не примітних сіл, де нерідко зустрічаються справжні культурні, історичні та природні скарби, про які зазвичай знають тільки місцеві жителі.

Одним з таких сіл є село Скаржинці Ярмолинецького району Хмельницької області, яке знаходиться за 12 км від обласного центру. У рейтингу за рівнем туристичного потенціалу Ярмолинецького району с. Скаржинці за 50 бальною шкалою отримало 27 балів [3].

Село дуже мальовниче відоме архітектурними пам'ятками, гарними краєвидами, садами з незвичайними деревами. Село Скаржинці вперше згадується у XVIII столітті. Така назва населеного пункту, як пишуть історичні джерела, виникла внаслідок постійних скарг місцевого населення на свого пана.

В XIX столітті село було маєтком поміщика Валерія Робертовича Маровського, який збудував двоповерховий палац і оточив його парком. Далеко за межами села славився архітектурний ансамбль поміщицького маєтку, до якого входив двоповерховий палац, штучний острівець-клумба та сад, де росли фруктові дерева, вирощені в господарських угіддях, горіхова, каштанова, соснова та кизилова алеї. Поміщик мав хист до господарювання. За його вказівкою

споруджується каскад ставків, у яких селяни розводили рибу для промислових потреб. Під час революційних подій 1917 року поміщик покинув маєток. Згодом усі землі, що належали пану, були розділені між малоземельними та безземельними селянами.

На сьогоднішній день в садибному будинку розміщені сільська рада, пошта, бібліотека, 2,4 га колишнього панського маєтку займає парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Скаржинецький» та алея каштана і бука європейського площею 0,9 га, які включені до переліку об'єктів природно-заповідного фонду Хмельницької області за розпорядженням Хмельницького облвиконкому від 22.10.1969 року за № 358-р. Тут до сьогоднішнього часу росте понад 130 вікових дерев. Невелика за площею територія містить цінну колекцію деревних рослин.

Основу парку становлять липа та граб, також тут можна побачити горіх чорний – один із найстаріших представників виду у Хмельницькій області, дуб болотний – два екземпляри віком від 100 до 120 років, сосна Веймутова – віковий екземпляр, найкращий представник роду Сосна, культивований в Україні, клен сріблястий – розсічено-листовий, два екземпляри, залишки старовинної букової алеї – вік трьох найбільших дерев становить близько 200 років, алея каштана звичайного, дві алеї кизилу – мають більш ніж столітній вік, алея ялини європейської – насаджена повздовж парку із південно-східного боку довжиною близько 200 м, клен-явір – пурпурно-листовий, ялина європейська – віком від 150 до 180 років, ясен звичайний – плакучий, клен польовий – віковий екземпляр.

Є і унікальний екземпляр, якому вже 200 років – тюльпанне дерево, з висотою стовбура 24 м. Воно й досі у липні квітне гарними, запашними тюльпанами. А ще, у селі біля старого клена є джерело яке не один десяток років, а може й століть дарує людям чисту, прохолодну, смачну воду. А в колишніх панських ставках ще й досі вирощують рибу.

Отже, у селі Скаржинці є на що подивитись, але більшість людей, які колись чули чи були у цьому подільському селі, знають лише його тому, що там розташована психіатрична лікарня. Гості села не здогадуються, що пройшовши по дорозі за лікарнею, трохи далі по стежці, їм відкриється гарний, величний старовинний сад, який не залишить нікого без вражень, а літом і восени не підуть звідти з пустими руками, адже у панському саду у ці пори року є багато чого смачненького й корисного. А зібрані власноруч полуниці, суниці, фрукти, трави, гриби та горіхи додадуть більшої радості а ніж куплені.

Загалом село Скаржинці має гарний, вище середнього туристичний потенціал, має хороші перспективи розвитку зокрема зеленого сільського туризму. Попри це, до цього часу, ніхто не організовував екскурсії і не включав село в туристичні маршрути. А все через те, що немає зацікавлених осіб у цій справі, а зацікавленою, на наш погляд, має бути сільська громада.

Для підвищення туристичної привабливості села Скаржинці, можна запропонувати створити музей, в якому були б представлені різні старовинні побутові речі, якими користувалися мешканці села, написати книгу про історію села з розповідями місцевих старожилів. В перспективі можна, було б облаштувати місця для відпочинку гостей з міста, збудувати готельно-ресторанний комплекс, який буде відігравати роль готелю вихідного дня.

Спрямувати меню ресторану на приготуванні страв місцевої кухні з органічних продуктів, які вирощують неподалік від ресторану.

В разі позитивного вирішення даного питання можна спрогнозувати відродження села, розвиток його інфраструктури, реставрацію історичних пам'яток, розширення каналів реалізації продукції селянських, фермерських господарств.

За словами Лі Еделькорт, першого світового трендсеттера, актуальність традицій і технологій, якими користувалися наші предки, і бажання бути ближче до природи, тяжіння до здорового способу життя підвищуються з кожним роком.

Література

1. Блажевич Ю.І. Нариси історії Православ'я Поділля- Хмельниччини: науково-популярне монографічне видання/ Ю.І.Блажевич. – Хмельницький: ФОП Сікорська С.В., 2017.- С.227
2. Кузик С.П. Географія туризму: навч. посібник / Кузик С.П. – Київ : Знання, 2011. – 271 с.
3. Моделювання туристичного потенціалу території Ярмолинецького району Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: admin@yarmrda.gov.ua.
4. Замки та храми України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: castles.com.ua
5. Драгомерецька І. Ярмолинеччина туристична// Вперед - 2014.- квітень-вересень.
6. Ярмолинеччина запрошує вас: туристичний путівник – Ярмолинці , 2012

Гурський П.Ю.
Франків Н.І. – наук. керівник,
викладач вищої категорії. викладач-методист
Хмельницький торговельно-економічний коледж КНТЕУ

ТАБЛИЦЯ РОЗШИРЕННЯ ЗАМОВЛЕННЯ – ІНСТРУМЕНТ ДОДАТКОВИХ ПРОДАЖІВ

Професійна діяльність офіціанта, передусім, передбачає спеціально спрямоване спілкування між ним і відвідувачами. Споживачі потребують поради і допомоги офіціанта, як ресторанного консультанта, покладаються на його професійну компетенцію. Під час надання консультації, офіціант не тільки ознайомлює гостей з розділами меню, але й оперативно сприймає, обробляє інформацію надану споживачем. Відповідно до озвучених потреб та побажань приймає рішення: комбінує різноманітні поєднання страв, соусів, напоїв, виробів; коректує та доповнює замовлення додатковими позиціями, які гармонійно підкреслюють смакові, ароматичні, візуальні нюанси основних страв тощо. Тобто, консультаційні послуги адаптуються до індивідуальних потреб кожного із гостей, аби в повній мірі задовольнити їх смаки та вподобання. Проте, зважаючи на велике психоемоційне навантаження та обмеження в часовому інтервалі,

офіціанту іноді важко скоординувати власні рекомендації. Особливо це стосується офіціантів з незначним терміном трудової діяльності або офіціантів-стажерів.

Тому, дана тема для обслуговуючого персоналу є надзвичайно актуальною, оскільки засвоєння внесеної в таблицю інформації, сприятиме швидкій орієнтації під час оформлення замовлення із споживачем.

Об'єкт дослідження – готельно-ресторанний комплекс «Шотландія». Предметом дослідження є розробка таблиці «Розширення замовлення» для офіціантів закладу готельно-ресторанного господарства «Шотландія». Метою наукової роботи є розвиток пізнавальної активності студентів ХТЕК КНТЕУ щодо майбутньої професійної діяльності та підвищення якості надання консультаційних послуг офіціантами вищезгаданого закладу.

Спільно з адміністрацією підприємства ресторанного господарства «Шотландія» було розроблено таблицю «Розширення замовлення» в якій прописано рекомендації до кожної групи продукції з розділів меню закладу, послідовність дій офіціанта щодо надання консультаційних послуг гостеві.

Наприклад: гість замовляє дорадо (рибна страва).

Рекомендації офіціанта: вина - білі напівсолодкі або сухі, наприклад, біле напівсолодке «Совіньон блан» або біле сухе вино «Шардоне»; гарніри - мікс-салат; молоді пагони відварної спаржі; рис зі шпинатом та родзинками; припущені овочі тощо.

Яким чином пропонувати: «З алкогольних напоїв дозволять рекомендувати біле напівсолодке вино «Совіньон Блан» або біле сухе вино «Шардоне». Вино ___ гармонійно доповнить смак даної страви». «З даною стравою, на мою думку, найкраще поєднується мікс-салат, заправлений бальзаміком та перцем чилі (пагони відварної молоді спаржі; рис зі шпинатом та родзинками; припущені овочі)» (апетитно пояснити пропозицію).

Також оформлено загальні рекомендації щодо складання фраз для офіціантів. Рекомендації:

1. Заборонено використовувати частку не в момент пропозиції. «Не бажаєте...». Це провокує гостя на негативну відповідь: «Не бажаю». Замість цього вибудуйте речення в позитивній формі, використовуючи слова: «Спробуйте», «Скуштуйте», «Бажаєте», «Дозвольте рекомендувати», «Популярністю гостей користується», «Наші гості люблять» і т.д.

2. Пропонуйте конкретні страви, напої, послуги. Наприклад: «Дозвольте рекомендувати фірмовий салат «Золотий дукат».

3. Пропонуйте альтернативу гостю. Наприклад: «Гарячий шоколад, каву, чай?»

Розширюючи замовлення, офіціант повинен чітко уявити, що внесення пропозицій, ні в якому випадку, не повинно негативно відобразитись на його взаємостосунках з гостем. Необхідно постійно контролювати рівень задоволеності гостя і якщо відчутно, що останній не зацікавлений в подальшому розширенні замовлення, психологічно не тиснути на останнього. Рекомендації для офіціанта:

1. Діагностуйте психологічний стан гостя (тон розмови, зацікавленість, реакції на розширення пропозицій тощо).

2. Аналізуйте інформацію, що надає вам гість (згадування про дієту, особливості харчування тощо).
3. Не перевантажуйте гостя пропозиціями.
4. Не збільшуйте вихід продукції.
5. Розробіть список «стоп-слів» і користуйтеся ними в процесі замовлення. Наприклад, після слів гостя: «Все», «Достатньо», «Більше нічого», «Це все, дякую» і т.д., офіціант припиняє розширення замовлення.
6. Будьте обачними під час надання рекомендацій дітям. Так, як більшість батьків не спроможні їм відмовити, а діти не мають чітких меж у замовленні.

Отож, грамотне внесення додаткових позицій в замовлення споживача посилять смакові, ароматичні, візуальні сприйняття від споживання ресторанної продукції та сприятимуть створенню позитивного враження від візиту в даний заклад.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://joinposter.com/post/how-to-increase-the-average-check-in-restaurant>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goodserv.org.ua/kak-uvelichit-prodzhiv-v-restorane/>

Назарчук Марта, студентка
Хмельницького торговельно-економічного коледжу КНТЕУ
Назарчук Н.М.. - науковий керівник,
завідувач технологічного відділення,
викладач вищої категорії, викладач-методист

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ В КУЛІНАРІЇ

Кулінарія аналогічна моді, вона ніколи не стоїть на місці. Останні десятиліття ми спостерігаємо прагнення людей до здорового способу життя і, як слідство, правильному харчуванню. Сьогодні ключову роль у розвитку гастрономії грають нові кулінарні технології, що охоплюють приготування та комбінацію продуктів.

Найбільш поширені інновації у сфері ресторанного господарства України

1. Інновації форматів, концепцій, напрямів

1.1. Формат: "Кава шоп", "Чайний клуб", "Суп-хауз", "Домашня кухня", "Креатив напрям", "Кальян-бар", "Фестиваль-ресторація" та інші. - створення підприємства ресторанного господарства, в меню якого будуть страви або напої однієї асортиментної групи, або підприємства в яких крім харчування будуть надаватися різні розважальні послуги

2. Нові підходи до управління діяльністю підприємств ресторанного господарства

2.1. Сітьове утворення - створення під єдиною торговельною маркою у різних регіонах України мережі ресторанів.

2.2. Автоматизація системи управління підприємством - створення спеціальних програмних продуктів, що автоматизують виконання завдань різних підсистем підприємства.

2.3. Сервісний філіал у структурі промислового підприємства - організація роботи ідалень у складі створеного сервісного філіалу промислового підприємства.

2.4. Нова стратегія у підборі кадрів – орієнтація на "незіпсованість" - набір персоналу без попереднього досвіду роботи

3. Тип інновації - Інновації процесів та засобів праці

3.1. Винна кліматична шафа, технологія смаження продуктів під тиском, вакуумний пакувальник, темперована шафа, технологія виробництва готових охолоджених страв - розробка нового обладнання для приготування, пакування та зберігання продуктів.

4. Тип інновації - Інновації товарів та методів їх просування

4.1. Нові фірмові страви - розробка нових рецептур.

4.2. Акція "Fooding" - розкриття актуальних кулінарних тенденцій широким масам.

4.3. Рекламний прийом "пряма пошта" - періодичне повідомлення своїм клієнтам через поштові листівки або e-mail адресу про новинки та акції.

4.4. Ресторанні гроші - введення нумізматичних монет, отримати які можна лише купуючи якусь страву, а потім обмін цих монет на різні сувеніри

4.5. Система знижок - введення системи знижок за днями чи годинами чи для певного контингенту споживачів. [1, с. 14-19, 56-62]

Позитивному розвитку підприємства сприяє перш за все впровадження інновацій.

Нові кулінарні технології:

- *фьюжн кулінарія* - гармонічне поєднання всього самого найкращого з Західної та Восточної гастрономії. Всі фьюжн - страви збалансовані й корисні для здоров'я людини, вони містять необхідне кількість м'яса, риби, злаків, овочів та фруктів.

- *су-вид (Sous-vide)* - це революція в світі кулінарії. Метод був винайдений шеф-поваром Джорджем Пралусом в 1960-х роках.

Переваги приготування Sous-vide: покращення смакових якостей та збереження насиченого аромату; зменшення усушки та втрати масових продуктів; значне збільшення термінів зберігання, від 5-ти днів і довше.

- *молекулярна кулінарія* - це молекулярна гастрономія, яка використовує знання з області фізики та хімії для створення вишуканих блюд. Її основоположники - вчений Херв Тис і фізик Николай Курти. Перше «молекулярне» блюдо приготував шеф-повар Хестон Блюменталь, це було мусом з ікри і білого шоколаду. Сьогодні цей метод доступний тільки дорогим ресторанам, адже для приготування потрібне спеціальне обладнання та оригінальні допоміжні інгредієнти.

- *фудпейринг* - ще одна кулінарна сенсація, по суті, це наука про найкращі смакові комбінації продуктів. Її основоположником є біоінженер Бернар Лаусс, який провів дослідження в області відчуття людиною смаків, смаків та візуальних образів. Він з'ясував, що насолода людям з їди на 80% складається завдяки

помилуванню. Тому вчений був виведений в центр методу - ароматичні з'єднання продуктів. В результаті аналізу величезного кількості комбінацій інгредієнтів була складена база даних та «дерево», де можна знайти найбільш вигідні смакові поєднання. Це дає велику свободу для кулінарних експериментів і створення нових рецептів. [2, с. 25-40]

Інноваційні формати сучасних закладів ресторанного господарства

Останнім часом поряд з традиційними повносервісними ресторанами з'явилися спеціалізовані підприємства зі скороченим набором пропонованих послуг і страв. Спеціалізація їх може бути різноманітною: «Street Food», «Fast Food», «Fast Casual», «Quick Service», «Quick-n-Casual», «Casual Dining», «Fine Dining», «Pre-Party», «Free-Flow», «Food Court», «євроїдальня», «гастрономічний ресторан», «клубний», «ресторан з самообслуговуванням», «родинний», «експо-кухня» тощо.

Отже, необхідність впровадження інновацій в сферу підприємств ресторанного господарства зумовлена перш за все нетривалим життєвим циклом ринку ресторанних послуг та по-друге – підвищенням рівня конкурентоспроможності підприємства. Хоча тенденція впровадження інновацій для підприємств, які знаходяться на території України, бажає бути кращою. Та інновації для підприємств ресторанного господарства є головним фактором забезпечення конкурентоспроможності.

Література

1. Кравчук Н.М. Інноваційні ресторани технології. / [Н.М. Кравчук, І.Л. Корецька]. – К.: НУХТ, 2014. – 114с.
2. Крилова Л.В. Інноваційні ресторани технології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Крилова. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. - 140 с.

Нікончук Юлія
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Авдєєва А. П., викладач другої категорії

ПРОГРЕСИВНА ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЯ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ

Напевно, всі пам'ятають дитячі казки про "скатертину-самобранку". Дитячі мрії збулися. Ось ця скатертина-самобранка ХХІ століття - харчовий 3D принтер, унікальний апарат, втілення сучасних технологій. Буквально кілька років тому одна лише думка про створення такого пристрою здавалася нереальною і фантастичною, а вже сьогодні люди всього світу дивуються можливостям сучасних харчових принтерів.

На кухні ми часто готуємо на відкритому вогні, використовуємо іноді навіть примітивні інструменти. Але що буде, коли ця нова технологія опиниться на кухні? Я думаю, що це буде революція і реакція буде залежати від покоління. Одні скажуть: "Це дуже погана ідея, я хочу все робити своїми руками, як у старі добрі часи". Але молодь сприймає інакше – їм здається абсолютно нормальним те,

що можна готувати їжу, використовуючи для цього програмне забезпечення. Колесо дозволило швидше пересуватись, радіохвилі надали можливість швидше спілкуватись, а крила підняли людину в повітря, але для наступних поколінь такі винаходи стають звичними з народження та вони оперують цими категоріями. Нічого надзвичайного не відбулось.

Ідея проекту в тому, щоб надихнути більше людей харчуватися здоровою, домашньою їжею, приготовленою зі свіжих інгредієнтів. Зазвичай, приготування їжі забирає масу часу, тому завдання принтера — НЕ автоматизувати весь процес готування, а виконувати за людину повторювані рутинні операції (наприклад, ліплення пельменів або створення фірмового печива).

Нова технологія «клонування» предметів почала зароджуватися ще в 1980-х роках. Ідея друку тривимірних об'єктів належить американському винахіднику Чаку Холу. У 1984 р компанія Charles Hull розробила технологію тривимірної печатки - стереолітографія.

Стереолітографія — це процес, при якому стереолітографічний апарат надає форму рідкому пластику і в ході якого він застигає.

3D-принтер - пристрій, що використовує метод пошарового нанесення витратних матеріалів на основі створеної комп'ютерної 3D-моделі. Основна перевага 3D-друку в тому, що це повністю роботизований процес: виключається необхідність в кресленнях і розрахунках для виготовлення навіть найскладнішого об'єкта. За допомогою програми можна подивитися на прототип з усіх ракурсів, побачити реальні розміри, пропорції, а також ще на стадії моделювання виправити помилки і вдосконалити продукт. Сам процес "друку" і пристрій 3D-принтера є таким: друкуюча головка, розташована в межах координатної системи верстата, рухається по координатах X і Y, видавлюючи з сопла певний матеріал. Під час нанесення другого шару змінюється координата Z за допомогою опускання платформи або підняття головки. 3D-принтери можуть класифікуватися в залежності від того, як рухається друкуюча головка, як подається матеріал, чи здійснюється підігрів робочої поверхні, а також чи є можливість друкувати одночасно різними матеріалами.

До однієї з чудових можливостей 3D-принтерів можна віднести кулінарні можливості. Так, перший кондитерський принтер був створений американським вченим з Массачусетського університету. У харчових принтерах картриджі замінені на тонери з харчовими інгредієнтами. Для того, щоб запустити процес приготування, необхідно просто вибрати потрібний рецепт, що міститься в пам'яті пристрою і натиснути кнопку "СТАРТ". Після цього принтер самостійно почне приготування страви. Закладений в програмі алгоритм дозволяє принтеру викладати потрібні інгредієнти у певному порядку. Як в будь-якому іншому 3D-принтері все виконується шляхом послідовного накладання шарів. Після того, як принтер закінчив створювати страву, вона запікається і охолоджується.

Секрет роботи харчового 3D-принтера полягає в тому, що в момент, коли харчові інгредієнти потрапляють в терморегулюючу форму, ємність швидко охолоджується, завдяки чому компоненти закріплюються. Наприклад, гарячий шоколад швидко остигає і не розтікається по формі.

3D-принтер споживає відносно мало енергії і витрачає не більш сировини, ніж потрібно для результату. Він створює об'єкти будь-якої геометрії без необхідності в численних допоміжних інструментах.

Сучасні кулінарні 3D-принтери здатні створювати справжні багатокомпонентні страви. Харчові 3D-принтери дозволяють готувати практично будь-які страви з фаршу і тіста, а також інших інгредієнтів. Головна перевага полягає в швидкості приготування. При цьому користувачі самі можуть створювати рецепти і регулювати зміст тих чи інших компонентів у страві.

Ринок 3D-друку активно розвивається. Сьогодні можна отримати об'ємну модель практично будь-якої складності. 3D-принтери з різною часткою успіху застосовують у багатьох процесах, пов'язаних з продуктами харчування. Наприклад, виробники обладнання для харчової промисловості друкують муляжі плодів, щоб калібрувати роботу механізмів без псування справжніх овочів і фруктів. Компанії Vocusini і Natural Machines розробляють харчові принтери, які створюють гарні продукти складних форм і допомагають автоматизувати рутинні дії на кухні.

Як стверджують винахідники Оеда Шосейов і Ідо Браславський, процес виготовлення таких принтерів не такий вже і складний. Їх харчовий 3D-принтер як сировину використовує наноцелюлозу, білки, жири і вуглеводи.

Наноцелюлозу вчені досліджували протягом декількох років і прийшли до висновку, що ферменти травного тракту спокійно переварюють цю речовину, а сама наноцелюлоза не викликає ніяких побічних реакцій. У майбутньому експерти будуть змішувати наноцелюлозу не тільки з поживними речовинами, а й з вітамінами, мікроелементами і антиоксидантами. Під впливом температури від лазера принтера наноцелюлоза зв'яже інгредієнти. При цьому обробка лазером дозволяє надати надрукованій страві більш «традиційний вид».

Деякі з нині існуючих проектів змушують дивитися на майбутнє 3D-друку в харчовій промисловості з підвищеним інтересом. Наприклад, NASA розглядає 3D-принтери як ефективний інструмент для економічного приготування їжі в космосі під час затяжних польотів. А такі компанії, як Modern Meadows, сподіваються врятувати багаточисельне населення Землі від голоду за допомогою біодруку м'яса, яка може стати альтернативою скотарства.

Компанія Modern Meadows вже оголосила про те, що близька до створення смачних, здорових й «етичних» м'ясних продуктів на 3D-принтері. Найближчим часом створене методом тривимірного друку м'ясо може стати новим явищем на харчовому ринку.

Таким чином, розробка і впровадження інноваційних зразків устаткування в харчовій промисловості та галузі ресторанного бізнесу сприятиме економії енерговитрат на виробництво і реалізацію кулінарної продукції, суттєвому прискоренню і покращенню процесу обслуговування.

Як вважають винахідники, їхня розробка є досить перспективною. Крім застосування в кулінарії, вона допоможе тим, хто дотримується суворої дієти - діабетикам, вегетаріанцям, професійним спортсменам, алергікам. Загалом усім тим, кому наявність певних речовин в їжі може зашкодити здоров'ю.

Список використаних джерел:

1. Конвісер І. О., Бублик Г. А., Паригіна Т. Б., Григорев Ю. М. Устаткування закладів ресторанного господарства: Навчальний посібник.- К.: КНТЕУ, 2008 .-265с.
2. https://www.google.com.ua/search?q=Новітні+технології+y+кулінарії&rlz=1C1CAFB_enUA673UA673&tbm
3. <https://www.youtube.com/watch?v=PtyMntr610w>

Олексин Ірина, Самолюк Ангеліна
Волинський коледж Національного університету харчових технологій
Науковий керівник: Повар М.М., викладач другої категорії

ТЕХНОЛОГІЯ ДЕСЕРТНИХ СТРАВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІЗОМАЛЬТУ ТА КОРЕНЮ СОЛОДКИ

Вплив на людський організм речовин, що містяться в окремих продуктах харчування, все частіше стає предметом численних досліджень.

З кожним днем з'являється все більше й більше людей, які дбайливо ставляться до власного здоров'я та контролюють свій раціон харчування, і хочуть обмежити вживання, наприклад, клейковини або лактози, що містяться в їжі. Деякі продукти, такі як білий цукор, треба повністю виключити, адже він виводить мінерали і окислює організм, і оскільки ми споживаємо його в значній кількості протягом дня, наше здоров'я погіршується.

Сьогодні виробництво та споживання цукрозамінників розвивається швидкими темпами. До натуральних низькокалорійних рослин із солодким смаком відносяться солодка, стевія та інші.

Цукрозамінники – це речовини природного або штучного походження, які засвоюються в організмі не так швидко, потребуючи менше інсуліну, не створюючи перевантаження для підшлункової залози, не призводять до різкого підвищення рівня глюкози у крові, що має велике значення у лікувально-профілактичному харчуванні хворих на цукровий діабет, хворих на ожиріння та багатьох інших груп населення.

Корінь солодки – особливо цінний, адже будучи солодким на смак через високий вміст гліцирризінової кислоти, його екстракт здатний не тільки підсолоджувати страву, але й втамовувати спрагу. Крім того, гліциризин і гліцирретин пригнічують активність 5 α - редуктази – ферменту, руйнуючого кортизон, альдостерон і прогестерон. Також їхні кислоти стимулюють вироблення організмом інтерферону – природного противірусного захисту. Корінь солодки покращує роботу травної системи, сприяє відновленню мікрофлори шлунка, поліпшує роботу печінки, нормалізує рівень цукру в крові. Корінь цієї рослини містить цінні біологічно активні речовини, їх використовують у багатьох галузях народного господарства [1].

В коренях солодки містяться: калій (1450 мг), кальцій (1150 мг), магній (240 мг), залізо (70 мг), крохмаль (до 34%), близько 27 флавоноїдів (ліквіритин, глаброзід, уранозід, ононін та інші), також (до 23%) сапоніна – гліцирризина

(калієва і кальцієва сіль гліцирризинової кислоти), дубильні речовини (до 14%), органічні кислоти (до 4,6%), смолисті речовини (до 4%), гіркі речовини (до 3%), ефірне масло (до 0,03%).

Ізомальт $C_{12}H_{24}O_{11}$ (харчова добавка E953) є заміником цукру, що синтезується із сахарози. Це речовина білого кольору, має форму кристалів, що не має запаху, легко розчинна у воді. Водний розчин ізомальту безбарвний і прозорий [2].

У природі ізомальт міститься в цукровмісних рослинах і меді, які є джерелом його отримання. За смаком ізомальт наближений до сахарози (його солодкість становить приблизно половину солодкості сахарози).

Тому, *метою роботи* є удосконалення технології чізкейку шляхом використання кореню солодки, дослідження якості десертів в яких застосовується декор з ізомальту.

У технології десерту пропонується використання кореню солодки у вигляді порошку (фірма «Golta farm», м. Первомайськ, Миколаївська обл.), який доцільно додавати при збиванні вершків. При цьому найкраще зберігаються поживні речовини цієї добавки. Вершки перемішують з сиром та викладають на основу з печива. Масу охолоджують та перед подачею декорують фігурою із ізомальту.

За класичною технологією десерту використовуємо 15 г цукру (вихід 1 порції 125 г). В досліді 1 замінюємо 50% цукру на корінь солодки, в досліді 2 здійснимо 100% заміну цукру. Враховуючи, що солодкість кореню солодки в 50 разів більша за солодкість цукру, 15 г цукру відповідає 0,3 г порошку з кореню солодки. Таким чином, у досліді 1 додаємо 7,5 г цукру та 0,15 г кореню солодки, у досліді 2 – внесемо 0,3 г кореню солодки. Отримані результати дозволяють зробити висновок про те, що найкращі органолептичні показники має дослідний зразок 2, у якому відбулася повна заміна цукру на корінь солодки. При цьому смак та зовнішній вигляд повністю відповідає вимогам до якості страв.

Вміст заліза збільшився на 18,6 %, магнію на 3,7 %, калію на 3,4% та кальцію на 2,7 %. Калій забезпечує необхідну роботу серцевого м'яза, магній активізує внутрішньоклітинні реакції, а також відіграє допоміжну роль у засвоєнні інших мінеральних солей. Залізо відіграє велику роль у підтримці високого рівня імунної резистентності людини. Зменшення кількості цього мікроелементу неодмінно призводить до порушення утворення гемоглобіну, розвитку анемії і, як наслідок, до трофічних розладів в органах і тканинах. Щодо вуглеводів, то зменшення кількості моно- та дисахаридів на 60 % позитивно впливає на властивості страви функціонального призначення.

За хімічним складом розраховано комплексний показник якості та побудована модель якості десертів.

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що розроблений десерт з додаванням кореню солодки має підвищений вміст мінеральних речовин, високу органолептичну оцінку і, в той же час, нижчу енергетичну цінність порівняно з контролем. Декор із ізомальту привертає увагу гостей, змушує людину думати про їжу, збуджує апетит, викликає рефлекторне виділення слини та шлункового соку, що сприяє кращому перетравлюванню і засвоєнню їжі. Соціальний ефект впровадження у виробництво страв з коренем солодки полягає у розширенні асортименту десертних страв з підвищеним

вмістом біологічно активних речовин та зниженою калорійністю, поліпшенні споживчих властивостей продукції, сприянні збереження здоров'я населення та захисті організму людини від негативної дії доквілля. Розроблений десерт рекомендується до впровадження у закладах ресторанного господарства.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://liktravy.ua/useful/encyclopedia-of-herbs/solodky-koreni>
2. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://dobavkam.net/additives/e953>

Паршенко В.В.
Франків Н.І. – наук. керівник,
викладач вищої категорії. викладач-методист
Хмельницький торгівельно-економічний коледж КНТЕУ

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАВ ЗАМКОВОЇ КУХНІ В ЗАКЛАДІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА «ПІВДЕННА БРАМА» м. Хмельницького

Кулінарне мистецтво до кінця XVII ст. незмінно базувалося на місцевих, національних кухнях, тісно пов'язаних з природними умовами країни та історичними досягненнями і релігійними поглядами того або іншого народу.

Так, кулінарна спадщина Хмельниччини знайшла відображення в характерних наборах локальних продуктів, способах їх обробки, традиційних рецептурах кулінарної, кондитерської продукції. Особливе місце в гастрономічній культурі займали страви замкової кухні. Кліматично географічні умови та землеробський напрям господарства дозволяли населенню споживати як рослинну, так і м'ясну їжу. Тому, для більшості страв замкової кухні характерний складний набір компонентів, а також комбінування декількох способів теплової обробки продуктів (варіння, тушкування, запікання, смаження). Така технологія обумовлювала оригінальні смакові якості, аромат і соковитість страв замкової кухні, дозволяла їм залишатися збалансованими.

Розгляд теми є актуальним, оскільки аналіз історичних і етнографічних основ замкової кухні сприяє не тільки урізноманітненню асортименту продукції власного виробництва а й виникненню інноваційних ідей як технологічного, так і маркетингового характеру.

Наукове дослідження направлене на популяризацію унікальних рецептів приготування замкової продукції, висвітлення особливостей технології, презентації готових страв, обумовлених історичними та етнографічними детермінантами.

Об'єкт дослідження - готельно-ресторанний комплекс «Південна Брама» в якому активно досліджують, відтворюють та впроваджують стародавні технології, адаптуючи їх до сучасної сировинної бази. На відтворені рецепти страв замкової кухні було складено технологічні карти з урахуванням сучасних вимог до технології приготування їжі.

Вище викладене свідчить, що замкова кухня не втратила актуальності. Прагнучи урізноманітнювати продукцію власного виробництва, пропонувати гостеві оригінальну, збалансовану, оздоровчого спрямування продукцію, ресторатори активно звертаються до кулінарної спадщини свого народу, досліджують, відтворюють напівзабуті рецептури, і збагачують давні традиції сучасною культурою кулінарної справи. Крім того, пропозиція автентичної продукції спонукає гостей закладу до пізнавальної активності щодо гастрономічних, культурних традицій, обрядів, які панували на теренах Хмельниччини.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vezha.vn.ua/yushku-z-kazana-m-yaso-na-vogni-ta-hlib-z-pechi-obitsyayut-na-vecheri-zamkova-kuhnya-podillya/>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.myvin.com.ua/ua/news/stuff/51360.html>

Редькович Юлія
Луцький кооперативний коледж
Львівського торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Кисляк С.В., викладач першої категорії

ЇСТІВНІ КВІТИ – МОДНИЙ ТРЕНД У СУЧАСНІЙ КУЛІНАРІЇ

Квіти у кулінарії використовуються вже не перше тисячоліття. І не лише для прикрашання страв на вишуканих святкових столах, а й у повсякденних салатах і напоях. Свіжозірвані пелюстки та пуп'янки деяких квіток можна з успіхом застосувати для приготування джемів та сиропів, чаїв та маринадів. Останніми роками пелюстки понад 45 видів квітів – модний тренд не тільки у високій кулінарії, а й у багатьох любителів здорової натуральної їжі.

До вашої уваги пропоную квіти, які з успіхом використовуються у гастрономії та кондитерській справі, і не тільки в ресторанах високої кухні, а й вдома.

Нагідки або календула. Багаті на каротин дрібні пелюсточки жовтогарячого кольору у багатьох країнах подають перед подачею на стіл до сирів, м'ясних та рибних страв, макаронних виробів та рису, відварної риби, а також як наповнювач для сирного крему та вершкового масла, чудово виглядають у салатах і просто на бутербродах.

Герань або пеларгонія. Багато хто любить чай з липового цвіту чи гібіскуса (каркаде або суданська троянда). А чи пробували додавати у чай пелюстки пеларгонії, яка у багатьох росте на балконах і підвіконнях? Квітами та пелюстками герані можна посипати різноманітні десерти, використати їх у різноманітних прохолоджувальних напоях та коктейлях, заморозувати у кубиках льоду, використовувати для ароматизації тушкованих та запечених яблук і груш.

Зацукровані пелюстки герані також застосовують кондитери для прикрашання десертів, тортів та тістечок.

Лаванда. Фіолетові квітки лаванди чудово виглядають у бокалі шампанського, додають пікантності і аромату сосни та кедру шоколадним десертам, тортам і тістечкам (капкейкам), доречні у шербетах та морозиві. Можна використовувати у різних м'ясних стравах та соусах. Один з обов'язкових складників суміші спецій "прованські трави".

Настурції. Спробуйте скуштувати яскраво-оранжеву квітку настурції. У неї неймовірний аромат і легкий присмак перцю та пряний післясмак. Цілі квітки настурції дуже популярні не тільки на батьківщині у Мексиці, а й у світовій гастрономії. Їх додають до різноманітних салатів, сирів, відкритих запіканок та бутербродів, холодних закусок. До речі, настурція повністю їстівна рослина. Паростки додають у салати, а пуп'янки додають замість каперсів.

Троянди. Ніжно-оксамитовими пелюстками можна оздоблювати морозиво, десерти, салати, вони чудово дивляться у кубиках льоду і коктейлях на основі шампанського. Зацукровані пелюстки – чудова окраса романтичних тортів та святкових десертів. Їстівні практично всі види дикоростучої троянди та шипшини.

Фіалки. Зацукровані квітки лісових фіалок та віол (братиків) – улюблений десерт середньовічних європейських королів і принцес. Сьогодні ароматні віоли – чудова прикраса для зелених салатів, фруктових і кремових десертів, різноманітних прохолоджувальних напоїв та навіть кави з молоком. Їх можна заморожувати в кубиках льоду для пуншів та коктейлів.

Квіти кабачків та гарбузів. Великі жовті квіти кабачків, гарбузів, патисонів, цукіні - одні з найсмачніших. Їх споживають сирими, додають у салати, фарширують різними начинками, смажать у клярі. Неймовірна екзотика і смакота!

Ці дослідження дають можливість зазначити, що їстівні квіти можна використовувати, як сировину для приготування страв, напоїв та елементи оформлення кулінарної продукції і кондитерських виробів у закладах ресторанного господарства. Для закладів ресторанного господарства – це нові смаки страв, розширення асортименту, впровадження сучасних видів оформлення продукції та виробів.

Список використаних джерел

1. Сорокіна С.В. Товарознавство квітів [Електронний ресурс]: підручник С.В. Сорокіна. – Харків: ХДУХТ, 2016. – 99-122 с.
2. Товарознавство квітів. Опорний конспект/ укл. Толлок Г.А., Мандрика В.І., К.: Видавничий центр КНТЕУ, 2002. – 58 с.
3. <http://cookingzone.net>.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Індустрія туризму - сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства ресторанного господарства, транспорту, заклади культури, спорту), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів. Одночасно зі збільшенням загальної кількості туристів помітний розвиток одержала інфраструктура туризму й основний її компонент - готельний сектор, що прагне одержати свою частку бізнесу. У сучасних умовах готелі змушені боротися за «місце під сонцем», а за наявності можливості - прагнути до розширення свого бізнесу. Останнім часом у зв'язку з недавнім економічним спадом у розвинених країнах світу різко загострилася конкурентна боротьба в індустрії гостинності [1].

Вживання й ріст ділової активності - найважливіші напрямки в діяльності готельних підприємств в усіх країнах світу. Деякі з них уже усвідомили цей факт і вживають необхідних заходів, щоб забезпечити собі стабільне майбутнє шляхом задоволення мінливих потреб споживачів і стимулювання повторних обігів за наданням готельних послуг [2].

Бурхливі зміни, що відбуваються в області телекомунікацій, засобів масової інформації й пов'язаних з ними технологій, сприяли збільшенню очікувань з боку споживачів стосовно якості обслуговування, професіоналізму працівників і розмаїтості пропонованих готельних послуг. Тому вже не можна розраховувати на те, що споживачі будуть задоволені поганим обслуговуванням. У рамках своєї політики в області маркетингу готелі повинні інформувати потенційного споживача щодо рівня та якості послуг, на які він може розраховувати, а потім забезпечити відповідність пропонованих ними послуг заявленому рівню.

Готельний бізнес - один із найперспективніших і успішно розвинутих напрямків бізнесу в Україні. Особливістю цього бізнесу є орієнтація на Європейські сервісні стандарти й стрімкий перехід до них. Як і будь-який бізнес готельний бізнес прагне до збільшення доходу й шукає ефективні шляхи для досягнення бажаного фінансового результату.

За минулий рік зросла зацікавленість туристів до України. За даними офіційної статистики, збільшення туристів в Україну в першій половині 2007 р., порівняно з аналогічним періодом 2006 р., склав 16%. Кількість іноземних туристів за позначений період 2007 р. склала 6,6 млн. - стільки ж, скільки за весь 2006 р. [3].

За даними Держкомстату в Україні 1218 готельних підприємств, а загальна кількість готелів, санаторіїв, пансіонатів тощо - більша 3200. За станом на березень 2007 р. сертифікацію пройшли 930 готелів. Сьогодні в країні надають

свої послуги 30 однозіркових, 43 двозіркових, 66 тризіркових, 22 чотиризіркових і всього два п'ятизіркових готелі. Вищим званням були відзначені "Прем'єр-Палас" у Києві та "Донбас-Палас" у Донецьку, які входять до асоціації "Great Hotels of the World". Останній готель з'явився завдяки інвестиціям "Систем кепітал менеджмент", що і надалі планує розширювати готельну мережу.

У Києві в цей час функціонують 117 готелів різної форми власності й відомчого підпорядкування. З них 23 - великі готелі з кількістю номерів понад 100, 60 - малі готелі (до 100 номерів) і установи типу гуртожитків готельного типу. Всього в готелях Києва 8,7 тис. номерів, розрахованих на 15,6 тис. місць. Це забезпечує проживання на рік понад 1 млн. осіб, третина з яких - іноземці. Близько 400 нових номерів у великих та середніх готелях було введено за останні два роки, зокрема, готелі "Прем'єр Палас" і "Редиссон САС". Ще стільки ж номерів було уведено в 13 нових малих готелях різного рівня комфортності - "Верховина", "Всі + разом", "Джинтама", "Жайвір", "Одисей", "Паллада-2002", "Сокіл", "Адрія Тревел". Серед них: один чотиризірковий готель, один тризірковий, шість двозіркових і ще п'ять не сертифікованих за категоріями комфортності [4].

У цілому, в Україні кількість готельних місць на 1 тис. населення становить 2, у Києві - 6. Тоді як у Москві - 9, Парижі - 38, а в середньому у Європі - 14-18.

У великих містах України нараховується 12-15 тис. готельних номерів. З 8700 номерів столичних готелів тільки 3% відповідає міжнародним стандартам. Під час цього вартість готельних послуг становить у Києві від \$60 до \$400 за добу, яка постійно зростає. Таким чином, в Україні перспективи розвитку готельної індустрії очевидні.

З метою реалізації готельного потенціалу України, державі необхідно вжити таких заходів:

- забезпечити туристам комфортні й безпечні умови для приїзду та перебування в Україні;
- проводити ефективну політику розвитку масового туризму;
- вжити заходів щодо поліпшення стану визначних пам'яток;
- внести зміни в закони про землекористування,
- внести зміни до правил видачі відповідних дозволів організаціям суміжних галузей, щоб залучати інвестиції у відкриття нових об'єктів масового туризму.

У своєму становленні готельний ринок України зіткнувся з низкою проблем. Однією з них є слабкість внутрішньої конкуренції, що пояснюється відсутністю вільних засобів та високих податкових ставок, через це складно забезпечити економічну стабільність, максимізувати прибуток, підвищити конкурентоспроможність підприємств індустрії гостинності на ринку готельних послуг, а також відсутність потужних міжнародних готельних мереж.

Показник низької конкурентоспроможності готельних послуг формується за рахунок рівня ціни та якості послуг. Через високі податкові ставки готелі змушені встановлювати високі ціни. Ціни визначаються умовами конкуренції, станом та співвідношенням попиту й пропозиції.

У Польщі після приватизації готелів і проведення ринкових реформ кількість готельних номерів збільшилася на 50% у результаті появи нових

підприємств, особливо у вигляді мереж. Розширення останніх збільшує продуктивність завдяки поліпшенню структури галузі й зміцненню конкурентних позицій на ринку. Врахувавши польський досвід, можна припустити, що продуктивність праці в українському секторі готельних послуг значно зросте, якщо змінити структуру галузі (повинні з'явитися готелі високої категорії в складі мереж і малі готелі сімейного типу).

Необхідно відзначити зміни у стані наявності великих міжнародних готельних мереж на ринку України. Якщо раніше такі великі світові мережі як «Хілтон», «Маріотт», «Шератон», «Редиссон», «Кемпински», «Аккор» вкладали гроші в будівництво готелів на території Туреччини та Єгипту, то тепер і Україна стає привабливою для вкладання інвестицій у готельний бізнес.

Проведений аналіз свідчить про активізацію інвесторів у готельному сегменті комерційної нерухомості, а це, в першу чергу, стосується саме готельного ринку України. Таким змінам сприяє ціла низка причин, серед яких можна відзначити:

- нездатність існуючих готелів задовольнити зростаючий попит на готельні послуги;
- стабільне збільшення попиту на апартаменти світового рівня;
- насичення сегментів ринку нерухомості з мінімальним терміном окупності;
- збільшення капіталу інвестиційних компаній;
- відносна стабільність української економіки;
- зміни в зовнішній політиці;
- поступова інтеграція держави в європейське й світове співтовариство;
- поліпшення інвестиційного й бізнес-клімату в Україні;
- поступовий ріст бізнес-активності у середині країни,
- збільшення частки ділових візитів із-за кордону;
- ріст туристичної привабливості України.

Готельний бізнес в Україні перспективний як мінімум за чотири причини. По-перше, у країні спостерігається підвищення ділової активності, що, як правило, неминує викликає збільшення обсягів "ділового туризму", причому не лише внутрішнього, але й в'їзного. По-друге, підвищення доходів населення України призводить до збільшення кількості людей, які подорожують, що викликає необхідність збільшити засоби розміщення та надання якісних готельних послуг. По-третє, Україна, що заявила про свою інтеграцію до європейського простору, поступово стає привабливою для європейців. По-четверте, скасування готельного збору призвело до зниження податкових обов'язків для готелів.

Представники іноземного капіталу в цілому оцінюють український ринок готельного бізнесу як складний, але перспективний для інвесторів і більше уваги приділяють можливості реалізації проектів у регіонах країни. Під час цього найцікавішими в плані реалізації проектів є такі великі міста, як: Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса й Крим. Таким чином, український готельний ринок має великі прерогативи і є одним із самих перспективних у Східній Європі, але за всього потенціалу розвитку готельного бізнесу в Україні, кількість наявних

готелів недостатня для країни з високою інвестиційною привабливістю, багатим історичним минулим і великими туристичними можливостями.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт комітету Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Дріневський, Н.П. До концепції розвитку санаторно-курортної справи в Україні [Текст] / Н.П. Дріневський // Медична реабілітація, курортологія і фізіотерапія. - 2002. - №3(31). - С.39-42.
3. Державна служба туризму і курортів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://tourism.gov.ua>.
4. В Украине гостиницы посчитали по звездам [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua>.

Тимошук Марина
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник Косова Іванна Миколаївна,
викладач технологічних дисциплін

ПІДВИЩЕННЯ ХАРЧОВОЇ ЦІННОСТІ РИБНИХ СІЧЕНИХ ВИРОБІВ З ДОДАВАННЯМ ТОПІНАМБУРА

Сучасні харчові технології набувають якісно нового рівня, який характеризується переходом до моделювання якості харчових продуктів, їх соціальної орієнтації, з біологічною і харчовою цінністю, адекватною індивідуальним фізіологічним потребам організму.

Теорія і практика виробництва січених виробів у підприємствах харчування базується на емпіричному підході, при якому рецептурний склад визначається, насамперед, органолептичними показниками, а технологічний процес має традиційну структуру, набір і послідовність операцій з використанням традиційного обладнання.

Функціональність рибної сировини обумовлює сполучуваність з багатьма харчовими продуктами, що використовується при виробництві січених виробів, паштетів, консервів.

Останнім часом учених цікавить проблема більш повного використання в харчуванні нетрадиційної рослинної сировини - деяких зернобобових культур, дикоростучих ягід, лікарських рослин, водоростей. Велику увагу медиків і технологів-харчовиків привертає така нетрадиційна сировина, як топінамбур. Топінамбур, чи земляна груша, є бульбовою рослиною. Топінамбур можна вирощувати на будь-яких ґрунтах

Перше місце серед складових частин займають вуглеводи - 60...75% від маси сухих речовин залежно від сорту культури й умов вегетації року.[1.с.276.]

Ця рослина має наступні корисні властивості:

- Містить в собі масу вітамінів і мінералів, які необхідні для нормальної роботи організму
- Позитивно впливає на серцево-судинну систему в цілому

- Допомагає впоратися з такими небезпечними захворюваннями, як тахікардія, атеросклероз, ішемічна хвороба серця
- Знижує рівень холестерину в крові
- Знижує рівень цукру в крові, саме тому коренеплід рекомендований до вживання пацієнтам, що страждають на цукровий діабет
- Добре виводить токсини, особливо солі важких металів

Технологічний процес приготування рибних котлет суттєво не відрізняється від класичної технології. Проте, у процесі наукового дослідження та практичних експериментів, проаналізовано та рекомендовано впровадити наступні зміни:

- виконати заміну хліба і води на пюре із топінамбура.

Технологічний процес складається з певних стадій: підготовка та подрібнення основної сировини (риби), підготовка топінамбура, складання і приготування фаршу, формування напівфабрикатів.

Шляхом технологічних відпрацювань нами було доведено, що фарші зі вмістом топінамбуру більш 50% не можуть бути використані в кулінарній практиці для виробництва січених виробів, тому що мають занадто рідку консистенцію. Додавання ж овочів в кількості менше, ніж 5%, є недоцільним, тому що, по-перше, не відбувається суттєвого збагачення рослинними біологічно активними речовинами топінамбура, по-друге, для отримання необхідної консистенції у таку січену масу необхідно додавати воду.

За страву-аналог використовували котлетні маси на основі риби судаку (№510) з хлібом. Дослідні зразки містили м'якоть бульб топінамбура в кількості 10, 20, 30, 40, 50 та 60% до маси рибної сировини, при цьому повністю виключили додавання хліба і води.[2.с.229.]

Органолептичні показники є невід'ємною частиною загальної споживної цінності нового продукту та характеризують його технологічну доцільність.

Наведені дані свідчать, що введення топінамбура найбільш впливає на консистенцію, смак і зовнішній вигляд січених мас, в той час як запах і колір змінюються несуттєво.

Зі збільшенням вмісту топінамбура (від 20 до 30%) спостерігається збільшення вологості на $4,5 \pm 0,1\%$ з 65,6 до 70,1%, кислотності на $0,35 \pm 0,10^\circ\text{T}$ з 5,12 до $5,47^\circ\text{T}$ та рН середовища на $0,2 \pm 0,01$ з 5,7 до 5,9, а також зменшення вмісту білка на $1,4 \pm 0,05\%$ з 13,0 до 11,6% і жиру на $0,8 \pm 0,06\%$ з 4,4 до 3,6%.

Розроблена січена маса з топінамбуром має ряд переваг порівняно з традиційними котлетними масами з точки зору харчової та біологічної цінності, які полягають; у зниженні калорійності (на 16%), збагаченні такими функціональними інгредієнтами, як полісахариди не крохмальної природи. Що стосується вмісту білку, то в дослідних зразках спостерігається його деяке зниження: на 2%. Це пояснюється більш високим вмістом білку в хлібі, ніж в топінамбурі.

Досить великий розбіг між вмістом жиру в контрольних і дослідних зразках можна пояснити різною здатністю жиропоглинання хлібного компонента і топінамбура.

Отримані експериментальні дані також свідчать про невисокий вміст аскорбінової кислоти в готових виробах, хоча бульби топінамбура містять велику кількість цього вітаміну. Це можна пояснити низькою стійкістю цих вітамінів,

тому більша кількість їх руйнується підчас механічної обробки та в процесі контакту з основною білоквмісною сировиною фаршу.

Використана література:

1. Химический состав пищевых продуктов/ Под ред. И.М. Скурихина и В.А. Шатерникова.- М.: и пищ. Пром-сть, - 1984.-327с.

2. Збірник рецептур страв і кулінарних виробів для підприємств громадського харчування/ Авт. – сост.: Здобнов А.И., Циганенко В.А., Пересичний М.И. – К.: А.С.К., 2010. – 680 с

Цейко Андрій,
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки.
Науковий керівник Бондарук Софія Леонідівна,
викладач технологічних дисциплін.

МОЛЕКУЛЯРНА КУХНЯ – НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КУЛІНАРІЇ, ЇЇ ВПЛИВ НА ГАСТРОНОМІЧНІ УПОДОБАННЯ СПОЖИВАЧІВ

На початку ХХ століття кухарі-експериментатори започаткували нову течію в кулінарії – *молекулярну кухню*. Саме ця тенденція перевернула світ в уявленні про звичайне куховарство і продовжує розвиватися і дивувати своїми можливостями дотепер.

Молекулярна кухня – це технологія кухні. Здається все, що можна, вже приготовлено і перевірено, але кулінарія продовжує розвиватися. На зміну стилю FUSION з «високої кулінарії» приходить молекулярна кулінарія, яка змінює консистенція і форму продуктів невпізнанно. Яйце може мати білок всередині і жовток зовні, спінене м'ясо з гарніром і з спіненої картоплі, желе з смаком маринованих огірків і редиски, сироп з крабів, тонкі плівки з свіжого молока, морозиво з тютюновим ароматом тощо.

Молекулярна кухня – це кардинальні зміни у вигляді та текстурі страви, це можливість за допомогою сучасних нанотехнологій розкласти будь-який продукт на молекули, створити унікальне смакове поєднання або надати страві неповторної форми.

Серед тих див, які використовують кухарі молекулярної кухні – це піна, азот, центрифуга, вакуумне приготування, ферменти, сухий лід, гелі й сфери. Але жодну з цих текстур не можливо отримати просто так без спеціальних порошкових додатків: агар-агару, мальтодекстрину, ксантанової смоли, лактату кальцію, лецитину, глюкози і т.д.

Кухар, що готує молекулярні страви, використовує безліч інструментів і приладів, які розігривають, охолоджують, змішують, подрібнюють, вимірюють масу, температуру, кислотно-лужний баланс, фільтрують, створюють вакуум і нагнітають тиск. [1]

Основні прийоми молекулярної кухні: Обробка продукту *рідким азотом*. При короткочасній обробці продукту рідким азотом на його поверхні миттєво утворюється крижана кірочка, а всередині продукт гарячий.

Емульсифікація (змішання нерозчинних речовин) – прийом, що використовується для підвищення якості соусів, шоколаду тощо. Соевий лецитин є емульгатором. Він допомагає з'єднати воду і жир. Тому при збиванні соєвого лецитину в соці, молоці, воді з їхньої поверхні утворюється повітряна піна. Цією піною можна прикрасити різні страви і відтінити їх смак.

Сферифікація – це техніка, що дозволяє досягти небувалих результатів в оригінальності подачі і смаку страви. Суть процесу у тому, що у рідку масу додають альгінат натрію, перемішують і невеликими порціями вливають в ємність, наповнену холодною водою з розчиненим у ній хлоридом кальцію. Через 1-2 секунди утворюються сферичні кулі, їх промивають у воді і подають. Фокус у тому, що вони соковиті, а зовні мають найтоншу плівку і, розкусивши їх, відчувається яскравий зрив смаку.

Желювання – процес, який здійснюється із допомогою спеціального порошку агар-агару, який виробляється з морських водоростей. Він настільки чудово зберігає свої властивості, що желе можна нагрівати до 70-80 градусів та подавати гарячим.

У молекулярній кухні використовують особливі продукти: агар-агар; яєчний порошок; хлорид кальцію і альгінат кальцію, які перетворюють рідину в кульки, подібні ікрі; цитрат натрію, що не дає частинкам жиру з'єднуватись; ксантан (екстракт сої і кукурудзи) стабілізує суспензії і емульсії; лецитин з'єднує емульсії і стабілізує піну. [2]

На сьогоднішній день ця сучасна течія в кулінарії досягла великих успіхів і знайшла практичне застосування майже у всіх країнах світу. Молекулярній кухні все під силу – рідину перетворити на мус або желе, розпушити її інертним газом до стану невагомою піни. Інтелектуальні вишукування і неортодоксальні технології дають дивовижні поєднання смаків, наприклад копченого вугра зі збитими карамельними вершками, і абсолютно змінюють уявлення про звичні продуктах. Тому не випадково і поява абсолютно прозорого пельменя, крізь стінки якого видно начинку. Те, що зроблений він із селери, ви зрозумієте, тільки спробувавши його.

Молекулярна гастрономія стверджує, їжа – це складний процес, що включає всі почуття: смак, дотик, зір і нюх (найпотужніше джерело спогадів), а також сприйняття себе і пам'ять.

Ніхто не може поручитися, як ваш стиснутий гастрономічними стереотипами організм відреагує на таку сміливу екзотику. Молекулярна кухня – явище нове, і про вплив її на здоров'я не відомо зовсім нічого. Технології приготування тримають за сімома замками, так що про поживну цінність страв судити не доводиться. Можна лише припускати, що обладнання, якому позаздрить лабораторія біохімії, залишає від вітамінів і незамінних поживних речовин тільки слабкі натяки. До речі, супові кубики та основи для китайської локшини – теж витяжка смаку та аромату. Широкої реклами молекулярної гастрономії немає, як втім, і антиреклами.

З одного боку, молекулярна їжа розвиває нетрадиційне мислення, змушує побачити незвичайне у звичайному, а з іншого складається враження, що це новий вид розкоші, придуманий для людей щоб задовольнити їх смакові бажання. Втім, про смаки не сперечаються: хтось отримує від «шоу смаку» величезне задоволення, обожає пінні страви і називає їх незрівнянними. Так, німецький ресторанний критик Вольфрам Цібек, покуштувавши твори цієї високої кулінарії, сказав: «Будь-яку нісенітницю можна як-небудь виправдати. Ми називаємо це прогресом». [3]

Список використаних джерел:

1. <http://ukrefs.com.ua/106407-Molekulyarnaya-kulinariya-vysokie-tehnologii-na-kuhne.html>
2. <http://bukvar.su/kulinarija/152406-Novye-tendencii-v-obshestvennom-pitanii-molekulyarnaya-kulinariya.html>
3. <http://kuking.net/8e.htm>; 3. Barham Peter. Molecular Gastronomy: A New Emerging Scientific Discipline / Peter Barham, Leif H. Skibsted, Wender L. P. Bredie, Michael Bom Frost, Per Moller, Jens Risbo, PiaSnitkar, and Louise Morch Mortensen // Chem. Rev. – 2010. – №110. – P. 2313–2365; Пересічний М.І.

Яковук Софія
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник Новосад Тетяна Іванівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ ВОЛОСЬКОГО ГОРІХА У ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ

За останні роки в Україні спостерігається чітка тенденція до значного погіршення стану здоров'я, особливо серед дітей та молоді. Серед основних факторів, які впливають на стан здоров'я важливе місце посідає спосіб життя людини, зокрема харчування.

Як свідчить світовий досвід, нераціональне та незбалансоване харчування є одним з найважливіших факторів ризику у виникненні таких захворювань, як: серцево-судинні, рак, різні форми діабету, остеопорози, карієс, виснаження та інших патологічних станів. Епідемія ожиріння, яка набирає обертів у розвинених країнах, є результатом невідповідності сучасної їжі людини її потребам, визначених багатовіковою еволюцією.

Досягнути швидкої корекції структури харчування населення за рахунок розширення асортименту товарів чи збільшення обсягів виробництва практично неможливо. До того ж навіть достатнє забезпечення населення вкрай потрібними продуктами не може повністю задовольнити потреби сучасної людини у більшості

есенціальних нутриєнтів. Інакше кажучи, розв'язавши одну проблему, ми можемо заплутатися в іншій – не менш складній. Тому найшвидшим, економічно вигідним і науково обґрунтованим методом розв'язання даної проблеми є дедалі

ширше використання функціональних рослинних добавок. Їх вживає половина жителів Європи, 80% жителів США і лише 3-5% українців (попри те, що у нас спостерігається найбільший дефіцит харчового статусу).

Використання нутрицевтиків дає змогу усунути дефіцит незамінних харчових речовин, індивідуалізувати харчування людини залежно від її потреб, підвищити стійкість організму, прискорити його очищення від токсичних і чужорідних речовин.

Різновидом функціональних добавок є рослинні олії. Вони є обов'язковим компонентом харчових продуктів, джерелом енергетичного матеріалу для людини, необхідних для організму речовин (ненасичених жирних кислот, фосфоліпідів, жиророзчинних вітамінів, стеринів). Асортимент рослинних олій є досить широким, тож розглянемо певний вид, а саме горіхову олію.

Олія волоського горіха володіє високими живильними і смаковими якостями і засвоюється організмом на 100%. Смак, колір і аромат олії залежить від сорту горіха (існує більше 480 сортів). Колір олії від золотистого до золотисто-зеленого. При довгому зберіганні може спостерігатися незначне випадіння осаду, що є характерним для пресової олії.

Важливу роль відіграють поліненасичені жирні кислоти, вони не синтезуються в організмі людини і є незамінними (есенціальними) факторами харчування. Їх потрапляння в організм людини зі звичайним раціоном харчування у більшості випадків недостатнє. Забезпечення раціону харчування ПНЖК сприяє нормалізації обміну речовин, підвищує активність антиоксидантних систем, підсилює ефективність репаративних процесів, стимулює систему імунологічного захисту. Їх роль та активність настільки висока, що за останні роки ПНЖК стали відносити до вітамінів і назвали вітаміном F.

Добовий норматив вітаміну F не встановлений, але в ряді країн вважається необхідною дозою з розрахунку 1% від добової потреби енергії в калоріях.

Щоденне вживання олії волоського горіха сприяє:

- зниженню вмісту холестерину в крові;
- зниженню ризику кардіологічних захворювань;
- підвищенню опору організму радіаційному опроміненню;
- виведенню з організму радіонуклідів.

А також, горіхове масло застосовується в лікуванні та профілактиці атеросклерозу, серцево-судинних захворюваннях, хворобах печінки і порушеннях обміну речовин.

Найдоцільнішим є застосування олії, не піддаючи її термічній обробці, - в салатах.

Основні фізико-хімічні показники горіхового масла:

- питома вага при 20°C - 0,9248 кг/дм³;
- коефіцієнт рефракції при 20°C - 1,4772;
- кислотне число - 0,32мг;
- вільні кислоти (з розрахунку на олеїнову) - 0,161%;
- ефірне число - 204,8 Імг;
- число омилення - 205,13мг;
- йодне число - 151,27мг.

Кислотне число олії волоського горіха невелике, що є особливо важливим при використанні його в якості джерела харчових жирів. Ефірне число, яке характеризує вміст гліцеридів у олії, у великій мірі залежить від сорту волоського горіха, що свідчить про різне кількісне співвідношення моно-, ди- і тригліцеридів. Показник йодного числа відіграє важливу роль при класифікації жиру. В олії волоського горіха він становить 151-27мг, що свідчить про наявність в ній значної кількості ненасичених жирних кислот.

З метою удосконалення рецептур холодних страв та збагачення їх поліненасиченими жирними кислотами розроблена технологія салатів із додаванням олії волоського горіха.

Використання олії волоського горіха для приготування салатів дозволить розширити асортимент продукції оздоровчого харчування, а саме розширити асортимент страв з ненасиченими жирними кислотами; поліпшити споживні властивості продукції ресторанного господарства; сприятиме збереженню здоров'я населення та захисту людини від негативного впливу довкілля.

Список використаної літератури:

1. Берзегова А.А., Сравнительный анализ состава масел грецкого и лесного орехов // масложировая промышленность – 2007. - №6. – С. 39 – 40.
2. Скурихин И.М., Тутельян В.А. Химический состав российских продуктов питания. – М. : ДеЛи принт, 2002 – С. 20.
3. Нечаев А.П., Траунбенберг С.Е., Кочеткова А.А и др., Пищевая химия. СПб. : ГИОРД, 2001- 592 С.

Матвійчук Софія
Коледж технологій, бізнесу та права
СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник Онищук Наталія Вікторівна,
викладач технологічних дисциплін

ЯГОДИ ГОДЖІ У СКЛАДІ НАПОЇВ

Харчування є найважливішою фізіологічною потребою організму і має надзвичайно важливий вплив на життя та здоров'я людини, тобто забезпечує ріст та розвиток молодого організму; зменшує рівень захворюваності; відновлює працездатність; збільшує тривалість життя; захищає від впливу несприятливих екологічних умов, шкідливих виробничих та побутових чинників; а також є методом лікування та профілактики захворювань.

Відомо, що їжа людини — це найважливіший чинник навколишнього середовища, що містить понад 600 речовин, необхідних для нормальної життєдіяльності організму. 96% одержаних з їжею органічних і неорганічних сполук мають ті або інші лікувальні властивості. Тому від того, в якій кількості і в яких співвідношеннях містяться ці речовини в раціоні, залежить стан здоров'я людини [1, ст.9-11].

На сьогоднішній день проблема здорового харчування є досить актуальною і цікавою для досліджень. Одним з цікавих об'єктів досліджень є ягоди годжі, або як ще їх називають вовчі ягоди, дереза - це невибаглива рослина, яка успішно росте в Україні. Існує близько 90 видів цієї рослини. Кущ годжі виглядає досить декоративним: гілки світло-жовтого кольору, листя зверху світло-зелене, а знизу – сивувате. [4, ст. 25]. Треба зазначити, що дереза — рослина неймовірно плодюча, з куща збирають урожай до 13 разів на рік!

У чому ж полягає їх користь. Вони володіють потужним тонізуючим ефектом, наділяють бадьорістю, силою, витривалістю, позбавляють від втоми, сонливості, байдужості. Ягоди годжі корисно приймати для зміцнення імунітету, вони добре захищають від різного роду простудних захворювань, рекомендують вживати і в якості засобу для профілактики онкологічних захворювань. Також ці плоди мають широке застосування в області дієтології, вважається, що при їх вживанні в їжу. Із вітамінів у плодах присутні вітамін С, Е, бета-каротин і вітаміни групи В — В1 тіамін, В2 рибофлавін і В6 піридоксин. З мінералів — залізо, цинк, фосфор, кальцій і дуже рідкісний германій.

Існують різні рецепти приготування напоїв з ягід годжі, крім того, ці ягоди заварюють у вигляді чаю з іншими травами і компонентами. Можна обирати будь-якій напій, холодний чи гарячий, і замінювати певний компонент на ягоди. Але так як існує денна норма споживання ягід, наприклад, для дорослої людини вона становить в день від 30 до 40 ягід, в крайньому разі, 50 ягід. Для дітей і вагітних жінок норма — 1/3 від норми дорослої людини, то і, заварювати чай або напій, слід з розрахунку цієї кількості ягід.

Як же приготувати напій? Що б заварити напій з одних ягід годжі, необхідно 15-20 гр. ягід залити окропом — 500 мл і настояти від 20 до 30 хвилин. Можна також заварювати чай з імбиром і ягодами годжі. 1 ст. ложка протертого імбиру і 5-8 ягід заливаються окропом і настоюють не менше 20 хвилин, якщо ви хочете отримати напій міцніше, то і настояти необхідно довше. Чай з корицею і ягодами годжі заварюється кількома способами: до завареного напою з ягід додати корицю, або до палички кориці і 5-8 шт. ягід додати окріп і настояти 15-20 хвилин [2, ст. 397-398]. Також можна приготувати коктейль, який підходить для щоденного прийому. Для підтримки гарного самопочуття достатньо випити одну склянку коктейлю в середині дня. Для цього необхідно змішати в блендері 1 банан, 2 склянки води, 2-3 столові ложки ягід годжі або пів склянки заморожених ягід, мед за смаком [1, ст. 130-132]. Якщо ви любите коктейлі зі шматочками ягід, то ягоди годжі варто додавати в останню чергу на кілька секунд. Такий коктейль дуже хороший як заміна одного із прийомів їжі. В одній порції міститься близько половини добової потреби заліза і важливий мікроелемент калій.

Коктейлі молочні. Для приготування цього корисного повного вітамінів напою можна взяти будь-які фрукти, які будуть добре поєднуватися між собою, а також додати туди ягоди годжі. Останні необхідно попередньо запарити в теплій воді протягом години. Існує готовий рецепт напою. Для його приготування необхідно змішати склянку замочених годжі зі склянкою свіжої або замороженої чорниці, додати 2 чашки води або мигдального молока і 1 ч. л. какао-порошку [1, ст. 186-189]. Все це ретельно перемішати у блендері. Таким чином, ви можете

урізноманітнити свій повсякденний раціон. При постійному вживанні ягід годжі у вас підвищиться імунітет, нормалізується вага і покращиться самопочуття.

Але необхідно знати, як ці чаї та відвари та коктейлі пити. Відвар з ягід годжі слід пити теплим, 0,5 склянки 2-3 рази на день. В нього не треба додавати цукор, а от мед не завадить. Ці ягоди не їдять і не використовують свіжими, а тільки як сухофрукти. Вживати цей продукт варто з особливою уважністю, так як є ряд протипоказань, наприклад, передозування може викликати такі проблеми як безсоння, підвищений тиск. Тому спочатку слід у невідкладному порядку проконсультуватися зі своїм лікарем.

Література

1. Сало Я. М. – Організація роботи барів: довідник бармена – Львів: Афіша, 2010. – 351 с.
2. Збірник рецептур страв і кулінарних виробів: Для підприємств громадського харчування/ Авт.-склад: А. І. Здобнов, В. А. Циганенко. – К: Арій, 2015. – 688 с.
3. Зубар Н. М. Основи фізіології та гігієни харчування: Підручник. – К.: Центр Учбової літератури, 2010. – 336 с.
4. Лесная энциклопедия: в 2-х т., т. 2. Лимонник – Л 50 Ящерицы/ Ред. кол.: Г. И. Воробьев (гл. ред.) и др. – М.; Сов. энциклопедия, 1986. – 631 с., ил.

СЕКЦІЯ 9. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА

Autorzy:

Adrian Kudrzycki kl.iii dt

Łukasz Adamczak kl.iii dt

Zespół szkół ekonomicznych i mundurowych im.gen.wł.andersa w chełmie

promotor: mgr Ilona Czernecka

nauczyciel biologii zsei m w chełmie

OKREŚLENIE STOPNIA TOKSYCZNOŚCI ELEKTROODPADÓW PRZY UŻYCIU FASOLI WIELOKWIATOWEJ (*Phaseolus coccineus* L)

Praca „Określenie stopnia toksyczności elektroodpadów przy użyciu fasoli wielokwiatowej (*Phaseolus coccineus* L.)” ma na celu sprawdzenie, w jaki sposób elektrośmieci, wyrzucane niejednokrotnie przez ludzi bezpośrednio do środowiska, oddziałują na kiełkowanie i wzrost wegetatywny rośliny – fasoli wielokwiatowej (*Phaseolus coccineus* L.). W niniejszej pracy wykorzystano pięć zużytych baterii typu AA, cztery tonery z drukarki tuszowej oraz telefon Alcatel. Rośliną, na której przeprowadzono badania, była fasola wielokwiatowa. Doświadczenie było przeprowadzone w zamkniętym pomieszczeniu przy stałych warunkach temperatury i oświetlenia. Miernikiem wpływu wymienionych elektroodpadów na rozwój fasoli była obserwacja ilości wykiełkowanych nasion, wzrost roślin oraz ogólny wygląd liści i łodygi. Elektrośmieci to wszystkie popsute, od dawna nieużywane, już niepotrzebne urządzenia elektryczne i elektroniczne, działające kiedyś na prąd bądź na baterie. Złom elektryczny i elektroniczny klasyfikowany jest najczęściej jako odpad niebezpieczny. Powyższe zakwalifikowanie związane jest przede wszystkim z zawartością substancji szczególnie szkodliwych dla zdrowia ludzi i środowiska. Wyrzucając je w nieodpowiednie miejsce nie tylko stwarzamy zagrożenie dla środowiska, ale także łamiemy prawo - grozi za to kara grzywny. Wysokie kary nakładane są ze względu na fakt, iż zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierają liczne szkodliwe substancje, które zagospodarowywane w nieprawidłowy sposób, wydostają się na zewnątrz, przenikają do gleby, a następnie do wód gruntowych, zanieczyszczając w ten sposób środowisko.

W celu sprawdzenia stanu wiedzy i zasadności realizowania poniższych badań przeprowadzona została ankieta o toksyczności elektroodpadów i sposobach ich utylizacji wśród mieszkańców gmin: Białopole i Chełm. Zdecydowana większość ankietowanych zasugerowała, że najczęściej wyrzucanymi przez nich elektroodpadami są baterie i akumulatory. Większość ankietowanych nie wie jednak, które z elektroodpadów są najbardziej toksyczne dla środowiska. W związku z tym postanowiliśmy sprawdzić stopień toksyczności wybranych elektrośmieci, sadząc na nich fasolę wielokwiatową. Do badania zastosowano metodę doświadczalną. Użyto pięciu baterii typu AA, czterech tonerów z drukarki tuszowej, telefonu Alcatel oraz 12 jednakowej wielkości nasion rośliny - fasoli wielokwiatowej (*Phaseolus coccineus* L.). Do czterech doniczek wsypano taką samą ilość ziemi (ok. 5 cm wysokości). Następnie elektroodpady lekko rozdrobiono przy użyciu młotka, włożono do półprzezroczystych doniczek i przysypano 2 cm warstwą ziemi. Doniczki odstawiono na okres 3 m-cy.

Utrzymywano stały poziom wilgotności poprzez podlewanie doniczek 50 ml wody. Po tym okresie, w doniczkach zasadzono po trzy ziarna fasoli wielokwiatowej (*Phaseolus coccineus* L.). Podlewano je codziennie 50 ml wody. Doświadczenie przeprowadzono w stałej temperaturze pokojowej (constans). Obserwacji rozwoju rośliny dokonywano co tydzień, przez okres 7 tyg. Wzrost badano w cm za pomocą miarki stolarskiej. Wyniki odnotowano w tabelach. Doświadczenie przeprowadzono do momentu zahamowania wzrostu rośliny.

Na podstawie analizy uzyskanych wyników wysunięto następujące wnioski: 1/ Baterie, obecne w ziemi, hamują kiełkowanie fasoli wielokwiatowej, niezależnie od tygodnia obserwacji. 2/ Fasola wielokwiatowa kiełkuje na podłożu z telefonem, co sugeruje, że nie reaguje z nim. 3/ Fasola wielokwiatowa kiełkuje na podłożu z tonerami do drukarki tuszowej, co także sugeruje, że nie reaguje z nimi. 4/ Najszybciej fasola wykiełkowała w ziemi z tonerami (już w pierwszym tygodniu obserwacji). 5/ Kiełkowanie fasoli przebiegało wolniej w przypadku ziemi z telefonem i próby kontrolnej (drugi tydzień obserwacji). 6/ Największa ilość nasion wykiełkowała w ziemi z tonerami. 7/ W przypadku ziemi z telefonem i próby kontrolnej wykiełkowała taka sama ilość nasion. 8/ Największy wzrost pędu fasoli wielokwiatowej (74 cm) odnotowano w przypadku podłoża z tonerami do drukarki tuszowej. 9/ Najszybsze dynamika wzrostu pędu fasoli wielokwiatowej zostało zaobserwowane w przypadku podłoża z tonerami do drukarki tuszowej. 10/ Najbardziej toksyczny charakter wykazały baterie i telefon, w związku z tym nie wolno ich wyrzucać bezpośrednio do środowiska, co skutkowałoby zaburzeniami w kiełkowaniu i rozwoju roślin. 11/ W związku z tym, że baterie i telefony są toksyczne, w szkole, do której uczęszczamy, należy dokonać ich zbiórki i przekazania do specjalistycznego punktu odbioru.

Literatura:

1. Ewa Pyłka Gutowska „Ekologia z ochroną środowiska”
2. <http://www.ogniwa-paliwowe.info/baterie.php>
3. <http://elektrosmieci.pl/o-elektrosmieciach>

Бакай Владислав
Луцька філія ТзОВ Медичний коледж «Монада»
Наукові керівники: Свіжак В.М.,
викладач мікробіології та біології, викладач-методист
Бонюк Ірина Олексіївна, викладач шкірних хвороб

МІКОЗИ

Актуальність: Близько 72% населення земної кулі вражаються тим чи іншим мікозом. Проаналізувавши статистичні данні захворюваності заразними шкірними хворобами (на 100 тис населення) у Волинській області відмітили збільшення обласного показника захворюваності на дерматомікози (65,2), в порівнянні з показником по Україні (45,8). Що й викликало насторожливість та зацікавлення. Адже відсутність суб'єктивних відчуттів у хворих на грибкові інфекції шкіри зумовлює пізнє звернення за медичною допомогою. Добре відомо,

що хворобу легше попередити, ніж лікувати. В справедливості цього твердження переконуєшся кожен раз, коли виникають труднощі в лікуванні грибкових захворювань. До того ж, більшість мікозів характеризується хронічно-рецидивуючим перебігом, однаковим ураженням чоловіків і жінок, високою частотою серед дітей, атиповим перебігом, можливістю розвитку багатьох ускладнень, торпідністю до терапії [1, с.56-57].

Мета: Дослідити причини росту рівня захворюваності на заразні грибкові захворювання шкіри на території Волинської області.

Короткий виклад матеріалу. Розвитку мікозів сприяють такі фактори як:

- підвищена пітливість та травматизація шкіри;
- порушення кровообігу стоп (варикозне розширення вен, ендартеріїт, синдром Рейно, плоскостопість, діабетичне ураження судин ніг);
- системне лікування гормональними препаратами (кортикостероїдами);
- порушення імунного статусу організму після перенесених захворювань і при нестачі вітамінів;

Функціональна недосконалість дитячої шкіри.

Етіологічними чинниками мікозів у людини є :

- Трихофітони (фіолетовий, кратероформний, гіпсоподібний, червоний);
- Мікроспориуми (іржавий, пухнастий);
- Ахоріон Шенляйна;
- Дріжджоподібні гриби роду Candida.

Оскільки клінічні прояви мікозів дуже різноманітні, щоб діагностувати захворювання слід звертати увагу навіть на незначне лущення шкіри, утворення безболісних тріщин, порідіння волосся.

З метою верифікації діагнозу використовують наступні методи обстеження:

1. Мікроскопічна діагностика патогенних грибів. При мікозах гладкої шкіри для дослідження беруть лусочки з периферичних ділянок вогнищ шляхом зішкрібання скальпелем. При дерматомикозах з ураженням довгого і пушкового волосся матеріал беруть епіляційним пінцетом.

2. Люмінісцентна діагностика під лампою ВУда. Використовується оцінка світіння уражених ділянок при опроміненні їх короткою частиною ультрафіолетових променів , джерелом яких є портативна-ртутно-кварцева лампа спеціальної конструкції.

3. Бактеріологічний метод. Посів матеріалу на поживні середовища [2, с.74-75].

Висновок. Грибок пошкоджує не тільки шкіру чи нігті. Любі грибкові ураження викликають зміни в організмі людини, оскільки збудник виділяє мікотоксини, які сенсibiliзують організм, створюючи передумови для алергічної висипки (алергидів) та інших алергічних реакцій (дерматитів, міотичної екземи, кропив'янки, провокують приступи бронхіальної астми). На даний час медицина має в наявності високоефективні препарати для лікування грибкових інфекцій.

Виконання правил особистої і громадської гігієни – основа профілактики мікозів.

Список використаних джерел

1. В.І.Степаненко, А.І. Чоботарь, С.О. Бондарь. Практикум з дерматології і венерології. ВСВ, «Медицина», 2015р.
2. М.С.Ситник. Мікробіологія з основами імунології. Тернопіль, 2007р.

Денисюк Олег
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Арват Л.С.,
викладач вищої категорії, старший викладач

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ЗНАХІДКИ ШАЦЬКОГО КРАЮ

Мальовничий та чарівний озерний Шацький край. Багатий та щедрий на чисте повітря, прохолодні глибини, дари лісів та полів. А ще – на невидиму та підступну загрозу...

Свого часу тут відбувалися надзвичайно бурхливі події періоду Першої і Другої світових воєн.

У липні 1915 року Шацьк захопили австро-німецькі окупанти. На початку 1919 року Шацьк загарбали війська панської Польщі. У серпні 1920 року Червона Армія визволила Шацьк від білополяків. Однак, у вересні 1920 року він знову був захоплений білопольськими окупантами, які перебували тут до вересня 1939 року. Із 22 червня 1941 року до 21 липня 1944 року Шацьк був окупований фашистськими військами[1].

Війська мінували дороги, будівлі, ділянки місцевості, закопували склади боєприпасів. Наприкінці війни, після звільнення тимчасово окупованих населених пунктів проводилося їх розмінування.

Проте, частина вибухонебезпечних предметів залишилася в землі. З часів Великої Вітчизняної війни пройшло понад 70 років, проте й досі багатостраждальна українська земля приховує в собі страшні залишки того часу - бомби, снаряди, міни, гранати, патрони, які до нинішнього часу несуть велику загрозу життю і здоров'ю людей.

За окремими підрахунками, ще сьогодні на території України перебуває кілька мільйонів одиниць смертоносного вантажу, в тому числі близько 100 тисяч авіабомб.

Авіаційні бомби, снаряди, гранати, міни тощо – всі вони легко вибухають від удару, вібрації, вогню тощо. Зовнішній вигляд боєприпасів від тривалого перебування в ґрунті або у воді сильно змінюється: під впливом вологи вони деформуються, іржавіють, проте, як правило, вибухова речовина, що знаходиться всередині, може вибухнути і завдати великої шкоди.

Вибухонебезпечні предметиможна знайти у водоймах, у лісі, у полі, на городі, у руїнах будівель, під час розкопок. Найчастіше їх знаходять у місцях колишніх бойових дій. Земля приховує багато небезпечних знахідок, на які можна натрапити й стати їхніми жертвами, навіть не підозрюючи про це. Ніхто не може гарантувати, що в землі під багаттям, розведеним на лісовій галявині, не

причаїлися снаряди часів війни. На них натрапляють будівельники, трактористи під час оранки, їх вимивають дощі, весняна вода.

Від початку 2017 року, згідно з інформацією прес-служби ДСНС України, фахівці піротехнічних робіт вилучили та знищили 51 тисячу 314 вибухонебезпечних предметів на території країни[2].

У Шацькому районі місцеві мешканці виявили боєприпаси часів Другої Світової війни. 20 липня 2017 року піротехнічною групою аварійно-рятувального загону спеціального призначення управління ДСНС України у Волинській області шляхом контрольованого підриву знешкоджено 2 артилерійських снаряди калібром 76 мм, один 107-міліметровий артснаряд, 3 мінометних міни калібру 82 мм, ще одну 120-міліметрову міну та 2 авіаційних осколочних бомби часів Другої Світової війни. Про це повідомляють в УДСНС України у Волинській області[3].

Народна мудрість говорить: «Один раз в сто років стріляє навіть кочерга». Цей висновок зроблено на основі численних нещасних випадків.

До вибухонебезпечних предметів належать всі предмети, які можуть спричинити вибух.

Тому в разі виявлення незнайомих предметів або схожих на вибухонебезпечні:

- у жодному разі не можна торкатися знахідок власноруч і дозволяти це робити іншим;

- про знайдені підозрілі предмети слід негайно повідомити дорослих (МНС, у школі, поліції, найближчій установі);

- не можна розпалювати багаття поблизу знахідки;

- слід запам'ятати дорогу до того місця, де була виявлена знахідка, й поставити застережний знак.

Категорично забороняється:

- брати вибухонебезпечний предмет у руки, зберігати його, нагрівати та ударяти по ньому;

- переносити, перекладати, перекочувати його з місця на місце;

- намагатися розібрати;

- використовувати для розведення вогню, кидати, класти у вогонь;

- заносити в приміщення;

- закопувати в землю;

- кидати в криницю, озеро, ставок або річку;

- здавати на металобрухт;

- використовувати для виготовлення саморобних піротехнічних засобів - петард чи вибухових пакетів.

У такому разі трагедії не станеться. Ніхто не буде скалічений чи навіть убитий.

Невиконання цих вимог і правил може призвести до тяжких наслідків, що, на жаль, трапляється дуже часто.

Пам'ятайте, що знешкоджувати вибухонебезпечні предмети мають тільки спеціально підготовлені фахівці піротехнічних груп, які пройшли фахову підготовку та мають навички роботи з «відлунням війни».

Література

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. <http://kordon.in.ua/news/na-lyubomlschyni-tsohorich-vyyavyly-majzhe-sotnyu-vybuhonebezpechnyh-predmetiv-66800/>
3. <http://shatsk.rayon.in.ua/news/35731-u-shatskomu-raioni-viiavili-boepripasichasiv-drugoyi-svitovoyi-viini>

Дубинська Олена
Чернівецький державний комерційний технікум
Науковий керівник: Гнатюк А.П., викладач

ХАРЧОВІ БАРВНИКИ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Громадське харчування - сфера виробничо-торгової діяльності, у якій виробляють і продають продукцію власного виробництва і покупні товари, як правило, призначені для споживання на місці, з організацією дозвілля чи без нього. Діяльність у цій сфері здійснюється закладами громадського харчування, що представляють собою організаційно-структурні одиниці, що, виробляють, довиготовляють і продають кулінарну продукцію, булочки, борошняні кондитерські вироби і покупні товари. Самостійний заклад громадського харчування чи сукупність таких закладів, що входять до складу одного суб'єкта господарювання (юридичної особи), являють собою підприємство громадського харчування.

Харчові барвники— група природних або синтетичних барвників, придатних для фарбування харчових продуктів. Технології виробництва барвників, що проте існують на сьогоднішній день, з плодів бузини і глоду мають ряд недоліків (енергоємність, трудомісткість, тривалість процесу екстракції) і вимагають удосконалення на базі використання сучасних прийомів виробництва.

Для підбарвлення продуктів харчування використовуються барвники, які містять в собі природні пігменти рослинного або тваринного походження - природні барвники. Таким чином, удосконалення та розробка нових методів виробництва мелані-нових барвників з натуральної сировини, з метою збільшення об'ємів їх використання під час виготовлення продуктів харчування, є актуальною проблемою, вирішення якої дасть можливість поліпшити їх якість та харчову цінність.

У харчовій промисловості барвники застосовуються для багатьох продуктів з метою надання їм привабливішого зовнішнього вигляду. Зазвичай забарвлюються кондитерські вироби, безалкогольні напої, лікери, сири, масло, маргарин, макарони, деякі м'ясні продукти і ін.

Для фарбування харчових продуктів можуть застосовуватися тільки абсолютно нешкідливі барвники. У різних країнах застосовуються різні харчові барвники. Їх номенклатура за останні 10–15 років скоротилася в 4—5 разів; приблизно з 80 до 20 найменувань. Сюди входять барвники всієї гами квітів, а

саме: червоні, оранжеві, жовті, зелені, блакитні, чорні та інші, що дає широку можливість вибору .

У подальшому необхідно, доопрацювавши випробувані нами технології отримання натурального меланінового барвника, обрати оптимальну не тільки з точки зору органолептичних та фізико-хімічних показників, але й економічної доцільності виробництва; розробити науково-технічну документацію на виробництво харчового барвника і рекомендації його до впровадження у виробництво для забарвлення в коричневі тони безалкогольних напоїв, тіста, кремів та інших продуктів.

Натуральні барвники виділяють фізичними способами з рослинних і тваринних джерел. Іноді для поліпшення технологічних і споживчих властивостей фарбувальні речовини піддають хімічній модифікації. Сировиною для натуральних харчових барвників можуть бути ягоди, квіти, листя, коренеплоди, відходи переробки рослинної сировини і так далі.

Барвники діляться на дві головні групи: природні і синтетичні. Тепер у всьому світі відчувається тяга до всього «натурального» в їжі, і тому як харчові барвники все частіше прагнуть використовувати очищені пігменти багатьох рослин, тварин (зокрема комах) і мікроорганізмів. Застосування натуральних харчових барвників допоможе поліпшити якість продукту і привернути увагу покупців.

Натуральні (природні) барвники - це фарбувальні речовини, виділені фізичними способами з рослинних або тваринних джерел. Для поліпшення їх технологічних властивостей їх іноді піддають хімічній модифікації. До ідентичних натуральних барвників відносять барвники, що містять пігменти ідентифіковані в харчових продуктах, але отримані методами хімічного або біохімічного синтезу.

В даний час в Україні для застосування в харчових продуктах дозволено близько 60 найменувань барвників, але для м'ясної промисловості основне значення мають барвники червоної гамми. Червоний колір плодів, квітів і листя обумовлений присутністю в них антоціанів, тому натуральні рослинні пігменти, що виділяються найчастіше методами екстракції, традиційно використовували для фарбування харчових продуктів.

Відомі барвники, виділені з шкірки винограду, томатів, чорної смородини чорноплідної горобини, глоду, червоної смородини, калини, червоної горобини бузини, брусниці, каркаде, стебел багаторічної рослини *Setcreasea purpurea* і інших. Але ці колоранти нестабільні і можуть змінювати свій колір і руйнуватися при зміні рН, температури, кисню повітря, а також ферментів і кислот, що містяться в продуктах.

При використанні харчових барвників є деякі обмеження. Наприклад, не допустимо забарвлювати з їх допомогою продукцію, яка змінила колір із-за порушення технології приготування, псування або застосування недоброякісної сировини. Технічні вимоги, що пред'являються до харчових барвників, зводяться, в основному, до наступного: стійкість до температурних дій (для продуктів, що піддаються обробці і стерилізації) до 120°C, стійкість до світла, до змін рН в межах 2,5-9,5, постійність концентрації, фізіологічна засвоюваність, відсутність

власного запаху, смаку, роздратівливої дії, абсолютна відсутність отруйних речовин, біохімічна нешкідливість.

Список використаних джерел

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. <http://minatom.net/152524-Vikoristannya-natural-nih-harchovih-barvnik-v.html>
3. <http://cook.bobrodobro.ru/1280>

Покотило Іван
Рожищенський коледж Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького
Науковий керівник: Грицай В.М.,
викладач вищої категорії, старший викладач

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ АНТИБІОТИКІВ - ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ЛІКУВАННЯ ТВАРИН

Понад 70 років з лікувально-профілактичною метою ми користуємося препаратами групи антибіотиків. За цей час їх відкрито декілька тисяч, але у ветеринарній медицині використовується близько 25 препаратів. Важливим фактором для лікування тварин, як сільськогосподарських так і домашніх улюбленців, є антибіотикотерапія. Протимікробні препарати займають 20-50% від усіх засобів, які застосовують у практиці фахівці ветеринарної медицини. Використання антибіотиків у ветеринарії є надзвичайно важливим інструментом, однак необдумане їх застосування ставить під загрозу не лише ефективність лікування тварин, але й якість та безпеку харчових продуктів тваринного походження, призначених для споживання людьми.

Нераціональне використання антибіотиків у ветеринарній медицині знижує ефективність антибактеріальної терапії через втрату чутливості мікроорганізмів до їх дії. Вона набула загрозливих масштабів і переросла з ветеринарної проблеми у соціально – економічну. Швидке підвищення стійкості мікроорганізмів до антибіотиків загрожує підірвати основи охорони здоров'я, зроблені медичною наукою протягом останніх 50 років[1, с. 18-22].

Безперечно, що успіх лікування бактеріальних інфекцій залежить від вибору оптимального антибіотика. Вирішальним моментом при цьому є визначення чутливості збудника в лабораторних умовах. Мені відомо, що рівні чутливості/резистентності мікроорганізмів до різних антибіотиків мають відмінності залежно від регіону України. Ми переконані, що використання антибіотиків без попереднього визначення чутливості збудника захворювання до них, знижує ефективність антибіотикотерапії та сприяє розповсюдженню резистентних форм патогенних мікроорганізмів[2, с. 19-21]. Тому, важливою є оцінка стану чутливості збудників хвороб до антибіотиків, що використовуються при лікуванні тварин на території нашої області.

Ми проводили наукові дослідження у Волинській державній регіональній лабораторії ветеринарної медицини на чутливість збудників деяких інфекційних хвороб до антибіотиків.

Аналізуючи дослідження можна констатувати про високу чутливість золотистого стрептокока із суглобової рідини курчати до гентаміцину і амоксициліну та резистентного до енрофлосацину. Стрептококи, що виявлені в поросяти високочутливі до бензилпеніциліну, амоксициліну та малочутливі до гентаміцину. Збудники диплококової інфекції високочутливі до амоксициліну, бензилпеніциліну, енрофлосацину та слабочутливі до ампіциліну.

Результати дослідження засвідчують, що різні штами бактерій колібактеріозу телят і поросят високочутливі до препаратів фторхінолону, середньочутливі до неоміцину, колістину і офлоксацину та резистентні до гентаміцину і поліміксину. Збудник псевдомонозу курчат високочутливий до гентаміцину та резистентний до енрофлосацину, норфлосацин і колістину. Збудник пастерельозу високочутливий до амоксициліну і норфлосацину, середньочутливий до тилозину, слабочутливий до доксициліну, неоміцину та бензилпеніциліну.

Отже, проаналізувавши дані Волинської державної регіональної лабораторії ветеринарної медицини, нам стало зрозуміло, що з метою раціонального використання антибіотиків і досягнення бажаного лікувального ефекту, потрібно враховувати основні аспекти ефективності застосування антибіотиків: біодоступність антибіотика; перебіг і патогенез хвороби; розчинність антибіотика; всмоктування; здатність проникати в клітини і тканини; реакцію середовища; характер дії антибіотиків, а також механізм їх дії; спектр їх дії способи введення, дозу, періодичність введення та тривалість лікування.

Ми вважаємо, що для успішного лікування тварин, водночас з антибіотиками необхідно давати препарати патогенетичної або симптоматичної дії залежно від стану організму і сумісності окремих препаратів з антибіотиками. Для раціонального використання антибіотиків з лікувальною метою необхідно враховувати чутливість збудника захворювання до антибіотика, який застосовується, та його інші особливості. Принципи раціонального використання є методичним керівництвом для оптимального застосування антибіотиків. Вони не повинні бути інтерпретовані таким чином, щоб обмежити або замінити професійне судження фахівців ветеринарної медицини або бути компромісом для здоров'я чи благополуччя тварин. У всіх випадках тварини повинні отримувати швидке і ефективне лікування за рішенням лікаря ветеринарної медицини.

Висновок. Необхідно наполегливіше і оперативніше впроваджувати принципи раціонального застосування антибіотиків у ветеринарній медицині в Україні. Раціональне та розумне застосування протимікробних препаратів для лікування тварин повинне бути багатовимірним і враховувати довготривалі перспективи. Дотримання їх позитивно вплине на здоров'я та безпеку тварин, а також на захист здоров'я людей. Крім цього, це зменшить зростання антибіотикорезистентності, а значить зменшить економічні збитки в тваринництві та птахівництві. Знання подібних нюансів – запорука оптимального вибору препарату та успішного лікування бактеріальних уражень органів і тканин у тварин.

Список використаних джерел

1. Тваринництво/Ветеринарія, 01/2018 рік, – 18-22с.
2. Здоров'я тварин і ліки 3/2011 – 19-21с.

Полюшкевич Ілона
Наукові керівники: Тесунова О.Г.,
викладач вищої категорії, старший викладач,
Ліщук А.М.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ФІТНЕС ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ВЕДУТЬ МАЛОРУХЛИВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Вивчення напрямків та видів сучасних фітнес технологій свідчить, що одним із основних чинників здорового способу життя сучасної людини є раціональна рухова активність, що проявляється у вигляді природних рухів (ходьба, біг, плавання, їзда на велосипеді), ігрових дисциплін, силових і гімнастичних комплексів, тренажерних систем, а також різних нетрадиційних вправ, як правило, інноваційного характеру [1]. Гіподинамія, або недолік руху, може призвести до найрізноманітніших професійних захворювань.

Відповідно, знання різних сучасних фітнес технологій, які носять інноваційний характер для традиційної фізичної культури, дозволяє особам, які ведуть малорухомий спосіб життя, вибрати прийнятний для себе вид оздоровчих занять.

Сьогодні весь арсенал засобів фізкультурно-оздоровчого впливу, спрямованих на досягнення і підтримку фізичного благополуччя, прийнято позначати терміном «оздоровчий фітнес» [1].

Його поява і популярність об'єктивно відображають ситуацію принципового реформування сфери фізичного виховання в умовах сьогоденної дійсності, коли турбота про належний рівень психофізичної підготовленості стає особистою справою людини.

Суспільні тенденції розвитку, а саме, перерозподіл ресурсу часу (робочого та вільного), зміни у взаємозалежності професійно-трудової та культурно-дозвільної діяльності, скорочення робочого тижня, стабілізація вихідних і святкових днів, система високої заробітної плати, істотно вплинули на розвиток фітнесу, його структурне наповнення та змістовну програму.

Незважаючи на це, 60% населення практично не займається фізичними вправами, менше чверті населення земної кулі залучено до занять руховою активністю, яка оцінюється від низької до помірної. Фізична пасивність характерна для більшості людей працездатного і похилого віку України (відповідно 84-86% та 95-97%). Лише кожен п'ятдесятій з наших співгромадян залучається до участі в фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах загальнодоступного характеру. За очікуваною тривалістю життя Україна посідає 74-те місце серед 162 країн світу та 37-те - в Європі. Численні дослідження показують, що у більшості населення переважають пасивні стандарти і дозвільні

стереотипи [3]. Але, як свідчать дослідження багатьох авторів [2], використання різноманітних форм фізичної культури для різних вікових груп населення є надзвичайно ефективним для профілактики захворювань, підвищення розумової та фізичної працездатності, збільшення тривалості життя, боротьби із шкідливими звичками (наркоманія, алкоголізм, паління) та їх профілактики, пізнання можливостей власного організму та інше.

Розвиток сучасних оздоровчих технологій і комплексних програм оздоровлення населення пов'язано з появою американської системи «Фітнес».

Цей термін в перекладі з англійської мови означає: фізична підготовленість; придатний, відповідний.

І те, і інше значення відображає зміст системи фітнес, оскільки в основі цього руху лежить необхідність регулярних занять фізичними вправами для зміцнення здоров'я.

Система фітнес в світі [2] розуміється як оздоровчі заняття, що базуються на засобах і методах бодібілдингу. Американські фахівці перетворили систему тренування фітнес в комплексну програму оздоровлення населення, де використовуються види рухової активності, які прямо не співвідносяться зі спортом. Фітнес розглядається також як спосіб життя, який складався з трьох частин тренування модернового обладнання та вишуканого одягу. Все це разом означає фітнес-моду.

В даний час фітнес розвивається в двох напрямках: спортивному і оздоровчому. Фітнес як самостійний вид спорту і як система фізичної підготовки. В деяких країнах фітнес як самостійний вид спорту вже став і масовим, і популярним, в даний час вже переважає період становлення оздоровчий напрямок фітнесу, заснований на оздоровчій аеробіці. Аналізуючи і систематизуючи наявні матеріали з фітнесу, можна зробити висновок, що фітнес - це вся система оздоровчої фізичної культури, що включає здоровий спосіб життя (раціональне харчування, відмова від шкідливих звичок, рухову активність і т.п.). Поняття «фітнес» в даний час вже досить міцно увійшло в життя українців. Оскільки оздоровча аеробіка - це один з видів оздоровчої гімнастики і оздоровчої фізичної культури, можна з упевненістю сказати, що аеробіка - це частина системи фітнесу.

Сучасна аеробіка і фітнес - це дуже мобільні рухливі системи, які постійно оновлюють арсенал використовуваних засобів, оскільки вони являють собою крім усього іншого блискучу комерційну ідею, яка з'єднує оздоровчі заняття з модою, раціональним харчуванням, конкурсами та т.п.

Сучасна оздоровча аеробіка - це динамічна структура, яка постійно оновлює арсенал використовуваних засобів. З'являються нові види «аеробних» занять (за західною термінологією) з використанням предметів, тренажерів і інших пристроїв.

Аналіз спеціальної літератури дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день відбувається впровадження сучасних оздоровчих технологій і комплексних програм оздоровлення населення. Через засоби масової інформації популяризується здоровий спосіб життя, рекламуються нові форми оздоровчих технологій.

З малорухливим способом життя потрібно боротися за допомогою оздоровчого фітнесу. Вибір виду фітнесу і інтенсивності заняття залежить від уподобань, здібностей, здоров'я людини, а також її графіку трудової діяльності. Будь-яке фізичне навантаження йде на користь людині, яка веде малорухливий спосіб життя.

Література

1. Скорнякова А.П. Фітнес технології/ А. Сорнякова. – Київ, 2013. -189 с.
2. Фізичне виховання. Фітнес: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / В.Б. Зінчук, В.В.Білецька; МОНУ, НАУ.- Київ: НАУ, 2016.- 220 с.

Шипа Вадим,
Рожищенський коледж Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького
Науковий керівник: Грицай К.О.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ПРОПОЛІС – НАТУРАЛЬНА АЛЬТЕРНАТИВА ФАРМАКОЛОГІЧНИМ ПРЕПАРАТАМ ПРИ ЛІКУВАННІ ТВАРИН

Про лікування бджолиними продуктами відомо давно. До апітерапії вдавалися ще у Давньому Єгипті, Греції, Китаї, Індії. Сьогодні апітерапія все впевненіше заявляє про себе у ветеринарній медицині, демонструючи чудові результати в профілактиці й лікуванні різних хвороб тварин. В Україні даний метод лікування вважається народним, хоча у багатьох країнах світу визнаний традиційною медициною. Ми знаємо, що сьогодні як ніколи, всі аптеки перенасичені лікувальними хіміко-фармацевтичними препаратами, які дуже часто викликають алергічні захворювання, спричиняють негативний побічний вплив на організм і є досить дорогими для придбання, а найголовніше – не завжди ефективними та безпечними при лікуванні тварин.

У ветеринарній медицині, як і у медицині гуманній, існує багато хвороб, які спричиняються ліками. Це стає серйозною проблемою останніх років. Тому ветеринарні спеціалісти вже чималий час практикують у своїй лікувальній практиці більше фітопрепаратів, препаратів біологічного походження і особливу увагу приділяють препаратам, виготовленим на основі продукції бджільництва - мед, прополіс, маточне молочко, пилок, віск, бджолина отрута.

На територіях Волинського лісництва живе майже 600 бджолосімей. Пасіки створені практично у всіх державних лісгосподарських підприємствах. Лісові пасічники в 2017 році зібрали майже 4 тисячі кілограмів меду. Буде мед – будуть продукти бджільництва, а вони ще, на нашу думку, недостатньо використовуються у лікуванні і профілактиці захворювань людей і тварин, мало приділяється уваги такому методу як, апітерапія в районах області[3]. Прополіс — сільськогосподарська сировина, він є в кожному господарстві, де є пасіка, потрібно тільки вміло й правильно організувати збір його.

Вивчаючи ветеринарну медицину і маючи в домашньому господарстві невеличку пасіку, мене зацікавила ефективність застосування продуктів бджільництва у ветеринарній практиці, зокрема - препаратів на основі прополісу.

Мені відомо, що хімічний склад прополісу вивчений досить повно: вченим вдалося визначити структуру понад 95% всіх, що містяться в ньому речовин, а це понад – 50. Сюди входять: смоли (50-55%), бальзами (13-15%), ефірні олії (8-10%), віск (22-30%) та різні мінеральні речовини. У невеликих кількостях є вітаміни. До прополісу бджоли домішують квітковий пилок і секрет верхньощелепових залоз [1,с.78] Прополіс знешкоджує понад 100 видів бактерій і вірусів, зокрема збудників туберкульозу, дифтерії, грипу [2,с.23]. Бджолиний клей знищує стрептококів, синьо-гнійну, кишкову і тифозну палички й інші мікроорганізми. Він має протимікробну, знеболюючу, стимулюючу дію, підвищує захисні сили організму, посилює протизапальний ефект, сприяє загоєнню ран. Він зовсім нешкідливий, стимулює захисні сили організму проти інфекцій. Має протигрибкову, противірусну дію, стимулює регенерацію тканин, діє кровозупинно.

Ми стверджуємо, що застосування препаратів прополісу високоєфективне при шлунково-кишкових захворюваннях, ураженні дихальних шляхів, шкірних покривів. У народній медицині ним здавна лікують незаживаючі рани. Сильні бактерицидні властивості прополісу повною мірою підтверджені спостереженнями в ході його клінічного застосування у людей і тварин. Розчин прополісу (0,25%) є сильним знеболювальним засобом, що перевершує новокаїн.

[2, с.23]. У ветеринарії прополіс застосовують зовнішньо - у вигляді пасти з нативного прополісу і прополісових мазей, а всередину – у формі молочної та водно-спиртової емульсії, а також екстракту прополісу на вазеліні.

Прополіс часто виявляє лікувальну дію там, де інші засоби застосовувалися безуспішно. При лікуванні прополісом важливе те, що видужання настає раніше, ніж при використанні загальноприйнятих засобів, рекомендованих при відповідних захворюваннях. При прополісотерапії дуже важливо також відсутність токсичності й побічних явищ.

На практиці ми використовували мазь на основі прополісу - «Фітосепт» при лікуванні і профілактиці мікротравм, тріщин та ерозій дійок вимені у корів, а також для обробки рук (рукавиць) при наданні рододопомоги та акушерсько-гінекологічних маніпуляціях. Така мазь діє як знезаражувальний засіб, знімає запалення і активує процес регенерації. Процес загоювання ран, тріщин у тварин відбувався швидко, ефективно і без побічних ефектів. Ще надзвичайно ефективними є такі препарати на основі прополісу: «Мазь прополісна», «Раносан», «Прополіс - біостимулятор», «Настойка прополіс». Останню з успіхом застосовують зовнішньо при опіках, обморожуваннях, пролежнях, дерматитах, екземах, некробактеріозі, фурункульозі, абсцесах, копитній гнилі, флегмонах, грибкових ураженнях, а всередину при шлунково-кишкових і респіраторних захворюваннях.

Ці препарати доступні за ціною і в достатній кількості є у ветеринарних аптеках області.

Ми переконалися, що прополіс і препарати з нього відрізняються стійкістю. Вони довгостроково зберігають свої антимікробні й лікувальні властивості.

Можна однозначно стверджувати, що прополіс має перевагу перед багатьма лікувальними засобами через його економічність, доступність і можливість застосовувати на великій кількості тварин. Однак, його недоліком є те, що через особливості одержання прополісу, він дуже рідко використовується у чистому вигляді.

Отже, робимо висновки:

- прополіс - ефективний природний антибіотик, що складається з десятків біологічноактивних речовин, а жоден з мікробів не може пристосуватися одночасно до них усіх;

- сфера застосування прополісу в ветеринарній медицині дуже велика і різноманітна. Його перевага стосовно інших лікарських препаратів полягає в тому, що він нешкідливий для організму й може бути використаний як самостійний лікувальний засіб, так і в різних комбінаціях з іншими препаратами.

Список використаних джерел

1. Галатюк О.Є: навч. посібник /О.Є Галатюк.-Ж: «Полісся», 2010.-78с.
2. Здоров'я тварин і ліки №4(101), 2010 рік, с.23.
3. www.volynpost.com/.../92073-sotni-bdzholosimej-ta-tonny.

Яковлева Марина
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Карп'юк І. Л.,
викладач вищої категорії, старший викладач

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується у часі і просторі.

Пожежна безпека об'єкта – стан об'єкта, за яким з регламентованою імовірністю виключається можливість виникнення і розвитку пожежі та впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей

Метою пожежної безпеки об'єкта є попередження виникнення пожежі на визначеному чинними нормативами рівні, а у випадку виникнення пожежі – обмеження її розповсюдження, своєчасне виявлення, гасіння пожежі, захист людей і матеріальних цінностей.

Улаштування будівель і приміщень повинно відповідати вимогам Правил пожежної безпеки в Україні.

У підприємствах громадського харчування з кількістю місць у залах більше 50 передбачаються окремі входи і виходи для відвідувачів і персоналу. До виходу для персоналу повинен бути забезпечений доступ відвідувачів в разі необхідності евакуації їх з залу.

Виявлення та гасіння пожежі є важливою складовою у справі забезпечення пожежної безпеки. Для своєчасного здійснення заходів з евакуації людей,

включення стаціонарних установок пожежогасіння, виклику пожежників тощо, вибухопожежонебезпечні об'єкти обладнуються системами пожежної сигналізації, запуск яких може здійснюватись автоматично або вручну.

Система пожежної сигналізації повинна швидко виявляти місця виникнення пожежі, надійно передавати сигнал на приймальноконтрольний прилад і до пункту прийому сигналів про пожежу, перетворювати сигнал про пожежу у сприйнятливий для персоналу об'єкту, що захищується, форму, вмикати існуючі стаціонарні системи пожежогасіння, забезпечувати самоконтроль функціонування.

Захист людей у разі пожежі є найважливішим завданням всієї системи протипожежного захисту. Вирішення цього завдання становить велику складність, оскільки має власну специфіку та здійснюється іншими шляхами, ніж захист будівельних конструкцій чи матеріальних цінностей.

Рятування являє собою вимушене переміщення людей назовні при впливові на них небезпечних факторів пожежі або при виникненні безпосередньої загрози цього впливу. Вимушений процес руху людей з метою рятування називається евакуацією. Евакуація людей із будівель та споруд здійснюється через евакуаційні виходи. Шляхом евакуації є безпечний для руху людей шлях, який веде до евакуаційного виходу.

Підприємства громадського харчування повинні мати запасний евакуаційний вихід. Евакуаційний вихід – це вихід з будинку (споруди) безпосередньо назовні або вихід із приміщення, що веде до коридору чи сходової клітки безпосередньо або через суміжне приміщення. Виходи вважаються евакуаційними, якщо вони ведуть із приміщень:

першого поверху безпосередньо назовні або через вестибюль, коридор, сходову клітку;

- будь-якого поверху, крім першого у коридор, що веде на внутрішню сходову клітку або безпосередньо на зовнішні відкриті сходи;
- у сусіднє приміщення на тому ж поверсі, яке забезпечене виходами, зазначеними у попередніх пунктах;
- цокольного, підвального, підземного поверху назовні безпосередньо через сходову клітку або коридор, що веде на сходову клітку, яка має вихід назовні.

Під час вибору первинних засобів пожежогасіння потрібно враховувати фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин і матеріалів, їх взаємодію з вогнегасними речовинами, а також площу виробничих приміщень, відкритих майданчиків та установок.

Необхідна кількість первинних засобів пожежогасіння повинна визначатися відповідальним за пожежну безпеку на об'єкті окремо для кожного поверху та приміщення, а також для етажерок відкритих установок.

Переносні вогнегасники повинні розміщуватися шляхом: навішування на вертикальні конструкції на висоті не більше 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані від дверей, достатній для її повного відчинення; установлювання в шафи пожежних кран-комплектів, у спеціальні тумби, на підставки, що надійно закріплені, на підлозі (якщо дозволяє конструкційне виконання), у пожежні щити (стенди).

Персонал підприємства повинен проходити періодичне протипожежне навчання і повинен уміти до приїзду пожежної бригади використати існуючі протипожежні засоби для гасіння, перешкоджаючи тим самим розповсюдженню пожежі.

Список використаних джерел:

1. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання / К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В.Зацарний та ін. – К.: Основа, 2006 – 448 с.
2. Скобло Ю.С., Соколовська Т. В., Морозенко Д. І., Тіщенко Л. М., Троянов М. М., Безпека життєдіяльності; Навчальний посібник для ВНЗ III-IV рівня акредитації. – Київ: Кондор, 2006. – 422 с.
3. Охорона праці: Навч. Посібник / За ред.. В. Кучерявого. – Львів: Оріяна – Нова, 2007. - 368 с.

СЕКЦІЯ 10. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

Бандура Олександр
КТБП СНУ ім. Лесі Українки
Крочук Ю.В., викладач іноземної мови

ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРС ЯК НОВИЙ ТИП КОМУНІКАЦІЇ

Розвиток інформаційних технологій в ХХІ столітті дав могутній поштовх до формування інфосфери. Відповідно виникають і нові способи комунікації, що значно відрізняються від традиційних, результатом чого є перетворення мережі Інтернет з величезного сховища даних на потужний засіб спілкування, що нівелює часові, просторові, гендерні, соціальні та інші обмеження і стає невід'ємною частиною еволюції цивілізації, проникаючи в усі сфери нашого життя. Виникнення нового комунікативного середовища – мережі Інтернет сприяло появі ще одного типу дискурсу – Інтернет-дискурсу, що виділяється в окремий тип за критерієм "канал спілкування".

Значна популярність мережі Інтернет зацікавлює лінгвістів у дослідженні цього феномену. Таким чином вивчаються лінгвокультурологічні (О. В. Лутовинова) та гендерні особливості (А. Н. Гайфулліна, О. І. Горошко, Л. Ф. Компанцева) Інтернет-дискурсу, його жанрові формати (О. Ю. Распопина, Л. В. Самойленко, О. О. Землякова, С. В. Заборовська, С. А. Матвеева, С. С. Данилюк, О. М. Галічкіна) та мовне оформлення (Н. О. Ахрєнова, А. Г. Аврамова). Значну увагу приділяється осмисленню таких базових понять Інтернет-комунікації, як гіпертекст (О. С. Клочкова, С. Г. Стройков, Н. В. Коломієць, О. М. Галічкіна), віртуальний комунікативний простір (Н. Г. Асмус), мовна особистість віртуального комуніканта (Н. Г. Асмус, М. С. Рижков), тощо.

Мета нашої наукової – дослідити структурну організацію Інтернет-дискурсу та особливості його жанрового наповнення.

Сучасна лінгвістика трактує Інтернет-дискурс, як когнітивно-комунікативний простір глобальної мережі, в якому засобами електронного каналу передачі даних і гіпертекстуального механізму їх структурації та маршрутизації за допомогою (пара)вербальних засобів здійснюється комунікативна взаємодія, що характеризується заміною реального образу вигаданим [3].

У нашому розумінні Інтернет-дискурс – це масив електронних, аудіо- та відеотекстів в сукупності з екстралінгвістичними факторами, пов'язаних між собою системою гіперпосилань, доступ до яких забезпечується входом в мережу Інтернет за допомогою комп'ютера чи альтернативних мультимедійних приладів. Інтернет-дискурс є засобом спілкування в глобальній мережі і є різновидом мережевого дискурсу.

О. М. Галічкіна виокремлює такі параметри мережевого спілкування, як масштабність, часовий чинник, форма комунікації та канал передачі. Основними характеристиками Інтернет-дискурсу дослідниця вважає: опосередкованість,

дистанційність, наявність електронного каналу передачі даних, віртуальність та анонімність, використання паралінгвістичних засобів, типова неоднорідність, жанрова неоднорідність [2].

Інтернет-дискурсу притаманні специфічні принципи структурної організації, що визначаються гіпертекстом. Чіткість розподілу текстового поля на певні сегменти та забезпечення внутрішніх зв'язків між ними стає можливим завдяки гіпертексту (як різновиду текстового документа, окремі частини якого зв'язуються за допомогою гіперпосилань).

Одна з найважливіших особливостей побутування мови в Інтернеті – поетапне розгортання гіпертексту. Повна схема його розгортання така: заголовок (посилання) – заголовок з анотацією – частина тексту (кілька частин можуть розкриватися послідовно) – повний текст.

Особливості мережевого спілкування дають підстави говорити про формування третьої форми мовлення. Для її опису в науковій парадигмі використовуються терміни *e-language*, *netlingo*, *etalk*, *geekspeak*, *netspeak*, *weblish*, *written speech*, *language centaur*, а комунікативний простір її функціонування називають комп'ютерно-опосередкованою комунікацією (КОК).

Д. Крістал визначає мережеве мовлення за формулою: усне мовлення + писемне мовлення + електронно-опосередковані особливості і розглядає його не як гібрид, а як новий вид мовлення [1].

Основною формою існування комунікації в Інтернеті є писемна, але канони писемного мовлення тут постійно порушуються, оскільки спілкування більшою мірою носить неформальний та нетрадиційний характер. Вибір мовних засобів залежить також від режиму спілкування. В синхронному спілкуванні (напр. чатах) користувач повинен швидко відреагувати на отримане повідомлення, тому в такому режимі найчастіше спостерігаються відхилення від мовних норм. В асинхронному ж спілкуванні, навпаки, користувач може продумати своє повідомлення до дрібниць і кілька разів перевірити написане.

Жанрова система Інтернет-комунікації відрізняється складністю і багатоаспектністю, вона багаторівнева за своєю структурою і складається з трьох основних шарів: гіпержанрів, жанрів і субжанрів з можливим подальшим поділом на жанроїди. Оскільки Інтернет є високотехнологічним і високодинамічним комунікативним простором, що знаходиться в постійному русі відповідно з'являються абсолютно нові форми Інтернет-комунікації, а старі видозмінюються тим чи іншим чином.

Отже, сучасний Інтернет-дискурс є складним конгломератом різних функціональних стилів та форм мовлення. Найбільший вплив на мовні особливості Інтернет-дискурсу здійснює технологічний фактор, а комунікація в мережі, будучи концептуально усною, реалізується в письмовій формі. Більше того, Інтернет-дискурс вирізняється з поміж інших типів дискурсу специфічними принципами та правилами структурної організації та характеризується жанровим різноманіттям.

Список літератури

1. Crystal D. *Language and the Internet* / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 272 p.

2. Галичкина Е. Н. Специфика коммуникативного дискурса на английском и русском языках (на материале жанра компьютерной конференции): автореф. дис. канд. филол. наук / Е. Н. Галичкина. – Волгоград, 2001. – 24 с.

3. Рижков М. С. Прецедентные персонажи синхронного интернет-дискурса / М. С. Рижков // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lse2010.narod.ru/lcseissue8/msrizhkov>

Вовк Мар'яна

Науковий керівник: Шутовська Л. В., викладач іноземної мови
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА СЛОГАНІВ

Помітний науковий інтерес для лінгвістичного дослідження набуває проблема перекладу англомовних рекламних повідомлень та слоганів. Це передусім пов'язано із співвідношенням психологічних, соціокультурних, полікультурних складових рекламного тексту, осмислення національно-ментальної своєрідності мовної картини світу, безпосередньо відбитої у рекламному середовищі.

Одна з основних особливостей перекладу рекламних текстів виражається у змістовному співвідношенні між оригіналом і перекладом, а також у передачі соціолінгвістичних аспектів перекладного тексту. Для досягнення адекватності нерідко буває необхідно адаптувати як змістову частину тексту, так і його форму, що часто носить компромісний характер. Оскільки проблема перекладу та адаптації слоганів у наш час залишається актуальною, науковці продовжують займатися розкриттям поняття рекламного слогану, визначенням його місця у структурі реклами, а також труднощами, що виникають при його перекладі з однієї мови на іншу.

Одним з найважливіших компонентів реклами та засобом маніпулювання є текст. Актуальність дослідження вербального компонента рекламних повідомлень зумовлений тим, що значний вплив на ефективність, зрозумілість реклами має доцільне використання лексичних засобів мови.

Мета – висвітлення та обґрунтування особливостей перекладу англомовних рекламних повідомлень та слоганів.

Проблема перекладу рекламних повідомлень та слоганів виділяється як окрема частина роботи з рекламними текстами, оскільки має яскраво виражену специфіку. Спостереження засвідчують, що прямий і дослівний переклад певного слогану чи повідомлення, який може здатися найлегшим, найчастіше неможливий, а якщо й можливий – він не передасть того значення, яке у цю фразу вкладав автор. Проте існує невелика кількість рекламних слоганів, до яких може застосовуватись прямий переклад, і в результаті він буде звучати адекватно [1].

Часто у перекладацькій роботі з рекламними текстами не враховуються специфічні лінгвістичні та культуролінгвістичні характеристики, що може значно вплинути на зміст при перекладі. Здійснюючи переклад, слід пам'ятати про

особливу комунікативну спрямованість рекламних повідомлень. Перекладач повинен шукати специфічні засоби для передачі змістових і стилістичних складових оригіналу. Тільки у такому випадку досягається еквівалентність між оригіналом і перекладом, що і визначає комунікативний ефект реклами [3].

Виділяють наступні способи перекладу рекламних повідомлень та слоганів: 1) відсутність перекладу; 2) прямий переклад; 3) адаптація; 4) ревізія.

Для того, щоб розкрити специфічні особливості, розглянемо стратегії за якими здійснюється переклад рекламних текстів. Так, відсутність перекладу реклами є досить поширеним явищем. Як не дивно, досить велика кількість іноземних компаній, які представляють свою продукцію на українському ринку, залишають свої рекламні слогани без перекладу. Розглянувши наведені нижче приклади, можна зробити висновок, що в україномовному середовищі найчастіше успішно існують неперекладні слогани, що не містять складних конструкцій. Наприклад: *“Gucci – Gucci by Gucci”*. *“Honda – The Power of Dreams”*. *“Canon – You can Canon”*. *“Land Rover – Go Beyond”*[1].

Існування іншомовного рекламного слогана в україномовному середовищі мовою оригіналу має право на існування, проте для цього необхідні певні умови. Перш за все цільова аудиторія кампанії має володіти англійською мовою. Також слоган повинен бути надзвичайно лаконічним для того, щоб він добре сприймався й запам'ятовувався споживачем [1].

Прямий переклад слід використовувати обережно, тому що він менш за все враховує особливості культури мови-перекладу. Його застосовують, коли необхідно передати велику кількість інформації, наприклад, у рекламі технічної продукції: *“Office Standard 2007. Providing homes and small businesses with the software essentials they need to get tasks done quickly and easily. Download the 2007 Microsoft Office release, test it in your browser or buy it today” – “Office Standard 2007. Надання домашнім користувачам і власникам дрібних підприємств найнеобхідніших засобів офісного програмного забезпечення, потрібного для швидкого та легкого виконання різних справ. Завантажте випуск Microsoft Office 2007 або випробуйте його у своєму браузері”* [2].

Слід зауважити, що прямому перекладу піддаються не тільки великі за обсягом рекламні тексти, але й рекламні слогани. Наприклад: *“Adidas – Impossible is nothing” – “Неможливе можливо”*. *“Kenzo – The world is beautiful” – “Світ прекрасний”*. *“I’m loving it. Mc Donald’s” – “Я це люблю. Макдональдз”* [1].

Також варто звернути увагу на те, що при перекладі деяких слоганів був використаний прийом дослівного перекладу: *“My world. My style. My Ecco” – “Мій світ. Мій стиль. Мій Ecco”*. *“Panasonic, Ideas for life” – “Панасонік. Ідеї для життя”* [1].

Адаптація використовується у випадках, коли вихідну рекламну фразу неможливо просто перекласти на українську мову в силу різноманітних причин. Тоді перед перекладачем постає завдання перекласти вихідний текст, адаптуючи його до норм мови перекладу [1].

Частіше за все перед закордонною компанією-рекламодавцем постає проблема адаптації оригінального рекламного тексту. Причина тут у типологічних розходженнях української й англійської мов. Адже зміст фрази, яка

в англійській мові виражається через зміни формальних характеристик слів, в українській передається через сполучення змісту декількох слів. У досліджуваних рекламних текстах були знайдені такі приклади адаптації: *“TouchWiz. Personalization is just a touch away”* – *“Створюю індивідуальний стиль свого телефону простим дотиком”*. *“Same space outside, more space inside”* – *“Менший ззовні, більший всередині”*. *“Relax. You wear Braska”* – *“Релакс. Ти в Braska”* [2].

Останній спосіб перекладу рекламних текстів – ревізія. Вона передбачає формулювання зовсім нового рекламного тексту. Фотоматеріал може зберігатися, але це ризиковано, оскільки візуальне зображення і текст мають відповідати. Ревізія при перекладі реклами застосовується досить широко: *“Mazda CX-9. Big Yet Agile”* – *“Mazda CX-9. Грай на повну”*. *“Everything in one touch”* – *“Смартфон, в якому є все”* [3].

Отже, при перекладі необхідно вирішувати як суто мовні, лінгвістичні проблеми, обумовлені розходженнями в семантичній структурі й особливостями використання двох мов у процесі комунікації, так і проблеми соціолінгвістичної, психологічної та культурної адаптації тексту. Необхідно встановити, чи можна передати особливості тексту-оригіналу на відповідний культурний рівень мови-перекладу.

Література

1. Кореспондент // КП-Паблікейшнс. – 2008. – №49. – 86 с.
2. Малишенко А. О. Переклад слоганів в англійськомовному рекламному дискурсі / А. О. Малишенко // Вісник ХНУ. – 2011. – № 793. – С. 188-192.
3. Солошенко А. Д. Комунікативно-прагматичні аспекти рекламного слогану в межах моделі рекламного впливу (на матеріалах американської побутової реклами) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. Д. Солошенко. – Львів, 1990. – 43 с.

Горбач Віталій

Науковий керівник: Шутовська Л. В., викладач іноземної мови
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки.

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Англiцизми, тобто слова і словосполучення, позичені з англійської мови або утворені за її взірцями, ринули в українську мову у 90-х роках минулого століття. В цей період починається значне зростання кількості англійських слів, посилюється процес безпосереднього запозичення.

Метою роботи є виявлення та дослідження англiцизмiв в сучасній українській мові.

Англiцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження: фонетичні (*джерс, імідж*), словотвірні (*смокінг, маркетинг*), семантичні (*яструби* – політики, прихильники жорстокого агресивного курсу у різних країнах).

Багато молодих людей не належать до якогось соціального або професійного угруповання, і все ж постійно послуговуються жаргоном. Частина з них – це неосвічена молодь, яка просто не знає норм літературної мови. Інші ж добре володіють літературною українською мовою, але свідомо використовують жаргон.

Виникнення жаргону з використанням англійських запозичень є результатом не стільки експансії самої англійської мови (покращення і збільшення вивчення іноземної мови в школі, поширення літератури англійською мовою, інтенсифікація міжнародних зв'язків), скільки популяризацію західного способу життя, бажання молодих людей бути схожими на героїв популярних кінофільмів, телепередач, а звідси – часто спостерігається механічне перенесення англійських лексем на український ґрунт [3].

Запозичення з англійської мови в молодіжний жаргон вже має свою «історію», вони відзначені «хвилеподібністю»: 60-ті роки, хвиля 70-80-х, кінець 90-х років. Якщо на ранньому етапі цього процесу можна було говорити про англійські елементи в жаргоні певної групи молоді (яка безпосередньо контактувала з іноземцями, частіше мешканці великих міст), то сьогодні ареал поширення таких лексем значно збільшився.

Російська дослідниця Борисова-Лукашенець пропонує розрізняти англійський жаргон як засіб спілкування замкнутої групи носіїв та жаргонізоване мовлення широких груп молоді з використанням англіцизмів [2]. У жаргонізованому мовленні сучасної молоді людини можна помітити кілька лексем-англіцизмів, які вона використовує постійно, інші ж перебувають на периферії (мовець розуміє їх значення, але сам майже не використовує). При невимушеному спілкуванні вживання англіцизму служить певним контрастом, оригінальною лексемою з підвищеною експресивністю на фоні розмовної стилістично зниженої лексики. У ході проведених вченими соціолінгвістичних досліджень серед молоді з'ясувалося, що до найуживаніших слів належать іменники: *герл, сейшн, шузи, паті* та прикметники: *драйвовий, о'кейний, суперний* та інші. До деяких лексем (*вайтовий, лукати, покет, спектра*) респонденти легко віднаходили українські відповідники, але зазначали, що їх вживання є епізодичним, час від часу.

Потрапляючи в іншу мову, запозичення проходять процес фонетичної, граматичної, морфологічної адаптації до системи мови-рецепієнта. У системі жаргону такий процес відбувається з орієнтацією на усну, звукову форму слова, а не на його графічне оформлення. Так, лише невелика кількість жаргонізмів відображає фонетичну систему відповідних англійських лексем: *крейзи* “ненормальний” – *crazy* [kreizi], *паті* “вечірка” – *party* [pa:ti] і т.д., більшість же відображає швидше звукову форму англіцизмів: *мен* “чоловік” – *man* [men], *супер* “відмінний” – *super* [sju:pa] та інші. За значенням усі жаргонізми можна поділити на кілька тематичних груп:

- 1) лексеми на позначення предметів одягу, взуття, різних побутових речей: *шузи* (ботинки), *буци* (туфлі), *найки* (кросівки фірми “Найк”);
- 2) назви людей з диференціацією:
  - за віком та статтю: *бой, гай* (хлопець), *герла* (дівчина);
  - за родинними зв'язками: *олди* (батьки), *френди* (друзі);

- за професією: *сек'юриті* (охоронець), *ді-джей* (ведучий дискотеки);

3) видовищні заходи, концерти: *сейшн*, *денс*, *паті*, *диско* [3].

Багато подібних лексем є і серед оціночних прикметників: *файний* (*файновий*) – гарний, *хітовий* – популярний, *даун* – розумово відсталий, *крейзовий* – безглуздий, ненормальний. Такі запозичення часто вступають у систему словозмін, будуючи нові лексеми за моделлю українських прикметників і прислівників: *о'кей* – *о'кейно* (нормальний – нормально), *супер* – *суперний* (відмінно – відмінний). Поширеним є і словотвір “іменник-прикметник”: *олди-олдовий* (батьки – старий, досвідчений) та “іменник-дієслово”: *голівуд* – *голівудити* (місце відпочинку – відпочивати).

Таким чином, слід відзначити велике значення англіцизмів у процесі формування словника сучасної молоді людини. Процес запозичення відбувається постійно, віддзеркалюючи нові реалії нашого життя, даючи їм нові найменування. Але не можна допустити, щоб такі процеси проходили стихійно, невмотивовано, бо часто яскрава та приваблива запозичена лексема є зовсім непродуктивною в системі сучасної української мови.

Література

1. Караванський С. Й. Секрети української мови: науково-популярна розвідка з додатком словничків репресованої та занедбаної української лексики / Караванський С. Й. – К. : Кобза, 1994. – 150 с.

2. Борисова - Лукашанец Е.Г. Современный молодежный жаргон / Е.Г. Борисова - Лукашанец // ІТ. 2006. - № 5.

3. Англіцизми в сучасній російській мові : автор Свиренкова Галина Алексеевна, учитель англійського мови <http://festival.1september.ru/articles/410377/>

Гурдан Юлія

Коледж технологій, бізнесу та права СНУ ім. Л. Українки

Науковий керівник: Поліщук Ю. В.,

викладач іноземної мови, спеціаліст II категорії

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На даному етапі розвитку міжнародних зв'язків важливу роль відіграє вивчення іноземної мови та культури. Міжкультурна освіта є одним з основних методів покращення взаємин між націями. Для обміну інформацією учасники комунікаційного процесу мають досконало володіти тією системою умовних знаків, за допомогою якої передається те чи інше повідомлення. Відсутність цього вміння позбавляє особу нових, іноді необхідних для подальшого існування знань.

Без освоєння іноземної мови важко розуміти мовні традиції, звичаї, вислови іншої країни. Сьогодні найпоширенішою та найбільш використовуваною мовою є англійська.

Проте вивчення іноземної мови не завжди є найзручнішим, найбільш економічним відносно часу способом для розуміння (так як цей процес є повільним

і громіздким), особливо якщо йдеться про такі речі як фільми чи книги англійською. В такому разі застосовують *переклад*, адже він є своєрідним «провідником» між етносами. Суспільство як симбіоз комуніканта (адресата процесу спілкування) й комуніканта (ініціатора процесу спілкування) неможливе без його використання.

Розробка проблем міжкультурної комунікації у сфері здійснення перекладу є дуже актуальною і вагомою для сучасних мовознавців. Сьогодні існує безліч робіт, присвячених цій проблематиці. Праці Б. Ананьєва, І. Кона теоретично обґрунтовують різні проблеми практики перекладу і відтворення соціокультурних аспектів [1, с. 103-105].

Актуальність обраної теми полягає у важливості правильного розуміння і однозначності висловлювання під час спілкування англійською мовою, а також під час перекладу, так як його основною задачею є повна й адекватна передача змісту інформації.

Метою дослідження є аналіз проблем та розкриття міжкультурних аспектів перекладу як особливого виду міжмовної та міжкультурної комунікації.

Суть даної проблеми пояснюється існуванням такого поняття як *міжкультурна асиметрія*. Асиметрія в міжкультурній комунікації – це помітні відмінності в міжкультурній компетенції одного з учасників міжкультурної комунікації, які впливають на її ефективність. Таке явище значно ускладнює процес перекладу іншомовного тексту. Полягає воно в тому, що для кожного лінгвокультурного середовища притаманні власні, неповторювані в інших середовищах лексеми (слово, як самостійна значеннева одиниця). Наприклад, за допомогою різних мов може відтворюватися один і той самий фрагмент реальності, але його вимова буде інакшою, приміром, для англійської і української. Це відображає своєрідність пізнання світу через призму конкретної мови [2, с. 134].

В умовах міжкультурної комунікації багато слів та виразів можуть бути вагомими перепонами у порозумінні між сторонами. Це пояснюється можливістю досягнення адекватності перекладеного тексту лише в разі знання культурного аспекту обох мов. Переклад із однієї мови іншою можливий, якщо в мові оригіналу є поняття, що відповідають поняттям мови перекладу, і смисли понять мов оригіналу та перекладу відповідають один одному. Тому відтворення культурологічного та соціального аспекту в перекладі є таким же важливим, як і передача змісту повідомлення [2, с. 136].

Важливість адекватності перекладу можна зрозуміти, говорячи про переклад фільму чи серіалу. У сучасній свідомості телебачення стало одним із головних джерел інформації, що впливає не лише на психологію сприйняття людини, але й на її поведінку, мову та ставлення до світу й оточення. Вербальна частина телевізійного тексту повинна підкріплювати, доповнювати та сприяти правильному сприйняттю поданої інформації для реципієнта як для учасника комунікативного процесу.

Одним з основних завдань перекладача фільму чи серіалу є не лише відтворити текст реплік, а й посприяти тому, щоб український переклад був чітким і зрозумілим, не містив іншомовних запозичень, важких для сприйняття, мовних зворотів, що навантажують текст.

Особливої уваги заслуговує переклад стійких виразів, гумору, збереження стилю та культурних особливостей певної епохи, збереження індивідуальності та адаптація під певну культуру. Коротко кажучи, текст має бути перекладений не дослівно, а зрозуміло. В цьому й полягає складність міжкультурної адаптації [3, с. 207-209].

Отже, ми розглянули деякі аспекти перекладу, пов'язані з міжкультурною комунікацією. Серед них вагому роль посідають проблеми відтворення та способи передачі контекстуального значення лінгвокультурних реалій, притаманних конкретному мовному середовищу. Комунікативні норми та форми спілкування стають невід'ємними помічниками кожного перекладача у виборі культурно-доступних форм взаємодії з людьми в умовах сучасного міжкультурного спілкування, що робить перекладача ключовою фігурою у діалозі культур.

Література

1. Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів : нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. – К. : ВПЦ НаУКМА, 2010. – 188 с.
2. Рудакова Л. П. Поняття про соціокультурну інформацію / Л. П. Рудакова // Вісн. Київ. держ. лінгв. ун-ту. Сер. : Філологія. – К. : [б. в.], 1997. – Вип. 2. – С. 131–137.
3. Жлуктенко Ю. О. Проблеми адекватності перекладу / Ю. О. Жлуктенко // Теорія і практика перекладу. – Вип. 6. – К. : Вища шк., 1981. – 325 с.

Зивсюк Христина
Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: Пукало С.О.
викладач іноземної мови, спеціаліст вищої категорії

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МОЛОДИМ СПЕЦІАЛІСТОМ

Необхідність підвищення ефективності спеціаліста на ринку праці зумовлена та тісно пов'язана з процесом переходу до інформаційного суспільства. Рівень володіння іноземною мовою є важливою складовою успішності реалізації молодого людини як фахівця. У зв'язку з цим особливого значення набувають інформаційні технології (ІТ), які відкривають нові перспективи для оптимального розвитку умінь і навичок здійснення спілкування іноземною мовою. Усе частіше при вивченні іноземної мови застосовуються дидактичні можливості всесвітньої мережі Інтернет.

Метою навчання іноземній мові в навчальних закладах є формування іншомовної компетенції, одним з елементів якої є вміння вести бесіду як при особистій присутності учасників розмови, так і вміння спілкуватись засобами всіляких сервісів та служб мережі Інтернет, адже на сучасному етапі технологічного розвитку, спілкування у всесвітній мережі розглядається вже не як

додатковий, а як окремий рівноправний вид людського спілкування. Саме це зумовило наш інтерес до вивчення даної теми.

Проблему інтерактивного навчання студентів англійської мови вивчали численні автори: О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко, Є. Задоя, В. Редько та інші. Більшість авторів вважають, що використання комп'ютерних технологій при інтерактивному навчанні англійської мови студентів ВНЗ сприяє покращенню результативності такого навчання, активізації пізнавальної діяльності студентів, залучає студента до безпосередньої дії. Щодо використання мережі Інтернет та соціальних мереж при вивченні англійської мови у ВНЗ, М. Сілберман та А. Ванганді вважають, що майбутнє навчання іноземних мов — саме за соціальними мережами, і безпосередня присутність студента на занятті у майбутньому не буде потрібна, адже заняття будуть проводити в режимі онлайн [1, с. 84].

Мережевим соціальним сервісом можна вважати віртуальний майданчик, що зв'язує людей в мережеві спільноти за допомогою програмного забезпечення, комп'ютерів, об'єднаних в мережу Інтернет. Головною ознакою мережевого соціального сервісу є групова взаємодія користувачів Інтернету [2].

Вчені відзначають, що соціалізація особистості за допомогою мережевих сервісів і глобальної мережі відбувається досить ефективно і непомітно завдяки декільком факторам:

- спрощене встановлення соціальних контактів завдяки відсутності зорового контакту, страху до спілкування й інших психологічних бар'єрів;
- можливість досить швидкого обміну інформацією без обмеження її форми (текстова, графічна, аудіовізуальна, аудіальна тощо);
- можливість дистанційного спілкування з представниками інших культур;
- ефективний тайм-менеджмент.

У дидактичному плані мережа Інтернет включає, щонайменше, два основні компоненти: форми телекомунікації та інформаційні ресурси. Інформаційні ресурси мережі Інтернет містять текстовий, аудіо та відео матеріал за різноманітною тематикою різними мовами. До форм телекомунікації належать електронна пошта, чат, форуми, ICQ, відео -, веб-конференції, а також соціальні сервіси. Як комунікаційний інструмент Інтернет розширює процес дистанційного навчання.

Основні комунікаційні технології, що існують у кіберпросторі, які можна активно використовувати в процесі навчання іноземної мови, можна поділити на дві групи: 1) засоби синхронної комунікації і 2) засоби асинхронної комунікації [3. С. 32].

Засоби синхронної комунікації – це Інтернет-засоби, що дозволяють спілкуватися в режимі реального часу (чат, відеочат і аудіочат). Прикладами засобів, що надають можливість синхронного спілкування за допомогою чату і голосового зв'язку є Skype Yahoo Messenger, ICQ.

Засоби асинхронної комунікації – це Інтернет-засоби, що дозволяють обмінюватися інформацією із затримкою в часі (форуми, електронна і аудіо пошта, сайти, блоги).

Проведене нами дослідження показало, що усі студенти користуються мережею Інтернет для отримання інформації, більшість мають власний профіль у соціальних мережах, відтак, використання Інтернет та соціальних мереж для

покращення результативності вивчення професійної англійської є дієвим методом.

Отже, використання мережевих соціальних сервісів у процесі навчання іноземних мов зумовлено розвитком сучасних інформаційних технологій та сприяє формуванню іншомовної компетенції, розвитку комунікативних якостей особистості, її мотивації до навчання. Мережеві соціальні сервіси є ефективним засобом вивчення та удосконалення іноземної мови як засобу професійного спілкування.

Використання соціальних сервісів активізує рівень пізнавальної діяльності та покращує уважність студентів, підвищує зацікавленість у вивченні предмету та знімає психологічні бар'єри у спілкування. Недоліком даного методу є дещо легковажне ставлення студентів до соцмереж, коли студенти, які зазвичай розважаються у соціальних мережах, не відчувають зміни ролі та несерйозно ставляться до роботи в мережі.

Література

1. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: А.С.К., 2005. - 192 с.
2. Сало О. В. Соціальні сервіси Веб 2.0 як засоби освітньої діяльності [Електронний ресурс] / О. В. Сало. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Pedagogica/53885.doc.htm
3. Стецюра Н. Інтерактивні технології навчання / Н. Стецюра // Освіта. Технікуми. Коледжі. -2010. - № 2 (260). - С. 31-35.

Лавринович Наталія
Шацький лісовий коледж імені В.В.Сулька
Науковий керівник: Терета Л.М.,
Викладач вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Англiцизми, тобто слова i словосполучення, позиченi з англiйської мови або утворенi за її взiрцями, ринули в українську мову у 90-х роках минулого столiття. В цей перiод починається значне зростання кiлькостi англiйських слiв, посилюється процес безпосереднього запозичення.

iнтенсивне проникнення в останнiй час англiйських запозичень в українську мову викликає занепокоєння серед лiнгвiстiв. Цей процес неоднозначно впливає на розвиток української мови. З одного боку, представники широкої української громадськостi заявляють про необхідність очищення мови вiд "чужих" слiв та захисту української мови вiд агресивного вторгнення iноземних запозичень. З iншого боку, цi запозичення прийшли в українську мову в процесi соцiально-економiчних i культурних вiдносин мiж народами та краiнами, вони є неминучими показниками свiтової глобалiзацiї та збагачують українську мову новими словами, поняттями, реалiями. Тобто, з одного боку, вiдбувається

збагачення української мови, але, з іншого, витісняються власні елементи, що замінюються на слова з подібним значенням.

На мою думку в Україні найбільш поширене використання англіцизмів спостерігається серед молоді та підлітків. Виникнення жаргону з використанням англійських запозичень є результатом не стільки експансії самої англійської мови (покращення і збільшення вивчення іноземної мови в школі, поширення літератури англійською мовою, інтенсифікація міжнародних зв'язків), скільки популяризацію західного способу життя, бажання молодих людей бути схожими на героїв популярних кінофільмів, телепередач, а звідси – часто спостерігається механічне перенесення англійських лексем на український ґрунт.

Запозичення з англійської мови в молодіжний жаргон вже має свою «історію», вони відзначені «хвилеподібністю»: 60-ті роки, хвиля 70-80-х, кінець 90-х років. Якщо на ранньому етапі цього процесу можна було говорити про англійські елементи в жаргоні певної групи молоді (яка безпосередньо контактувала з іноземцями, частіше мешканці великих міст), то сьогодні ареал поширення таких лексем значно збільшився.

За значенням усі англіцизми найбільш використовувані молоддю можна поділити на кілька тематичних груп:

1. лексеми на позначення предметів одягу, взуття: шузи (ботинки), буци (туфлі), найки (кросівки фірми “Найк”);
2. назви людей з диференціацією:
  - 2.1. за віком та статтю: бой, гай (хлопець);
  - 2.2. за родинними зв'язками: олди (батьки), френди (друзі);
  - 2.3. за професією: сек'юриті (охоронець), ді-джей (ведучий дискотеки);
3. видовищні заходи, концерти: денс, паті, диско.

Таким чином, слід відзначити велику вагу англіцизмів у процесі формування словника сучасної молоді людини. Абсолютно чистих мов, вільних від запозичень, у світі немає, тому що не існує народу, який би жив ізольовано, не контактуючи з іншими народами. Потрібно боротися не стільки з самим фактом існування в мові запозичених слів, скільки з явищами її засмічення, передусім суржиковими елементами, які руйнують національне ество мови, притуплюють наше мовне мислення і можуть спричинити зникнення питомої української лексики.

Процес запозичення відбувається постійно, віддзеркалюючи нові реалії нашого життя, даючи їм нові найменування. Звичайно, надмірне та недоречне використання англійських слів неприпустимо, але такі явища шкідливі і при вживанні будь-якого слова. Тому потрібно виховувати культуру мовлення та смак у сучасних українців, який є головною умовою правильного і доречного використання мовних засобів як чужих, так і своїх, власних.

Список використаних джерел:

1. Єлістратов В.С. Глобалізація і національна мова. // Лінгвістика та міжкультурна комунікація. - 2006.
2. Зорівчан Р.Г. /Іноземна мова як засіб глибшого пізнання мови. /Рідне слово випуск 7 – К.: 1973.
3. <http://www.refmaniya.org.ua/mova/status-angl-tsizm-v-v-ukra-nsk-y-mov>

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМОРУ, ІРОНІЇ І САТИРИ В АМЕРИКАНСЬКИХ КОРОТКИХ ОПОВІДАННЯХ

Гумор – загальнолюдський інтеркатегоріальний феномен, притаманний усім народам і всім літературам, однак у конкретному прояві він – переважно національний.

Американський гумор – і фольклорний, і літературний – явище також специфічне. Його характерні риси зумовлені значним чином історичним розвитком Сполучених Штатів, тією обстановкою, в якій формувалась американська держава. І хоча в американській літературній традиції гумор розвивався повільно, коріння його історично сягає ще тих часів, коли до Америки прибули перші поселенці.

Для американського гумору властиве перебільшення (*overstatement*), надмірність, тяжіння до гіперболи і гротеску, які швидко сприймалися літературно-художнім жанром. Характерними рисами американського фольклорного гумору є показна хоробрість, відкритий виклик небезпекам і нестаткам повсякденного життя, комізм логічно абсурдного, коли оповідач видає вигадки за реальні факти, а також підкреслена грубість цих оповідей. Народним засобам і прийомам гумористичного зображення властива своєрідність, яскрава образність і експресивність.

Нові проблеми, нові шляхи розвитку країни супроводжувались гумористичними коментарями Марка Твена і О'Генрі, піддавались нищівній критиці у творах Д. Паркер, Дж. Тербера, Г. Менкена, Ф. О'Коннор та інших письменників. Головними рисами цих коротких оповідань було критичне ставлення до духовних і моральних наслідків прогресу для особистості, невдоволення існуючим світом, зростанням бездуховності, святенництвом, прагматизмом, що подекуди перетворював людей на своєрідних манекенів, роботів, які бачили перед собою лише одну мету – задовольнити власні амбіції. Ось чому гумористично-сатиричне зображення дійсності стало національним стилем американського письменства, а на перший план вийшли гумористичні і сатиричні короткі оповідання, які поєднували викривальний потенціал гумору і сатири з точністю та стислістю жанру малої прози [1].

Гумористичні і сатиричні короткі оповідання домінували у літературі США кінця XIX ст., проте гумор у них набував переважно похмуро-песимістичного відтінку. Якщо раніше американський гумор у "short story" характеризувався іскрометністю, динамізмом і оптимістичністю, то в його пізніших зразках більше наявний присмак гіркоти [2]. Такі зміни були зумовлені змінами в самому американському суспільстві, де швидкий розвиток науково-технічного прогресу породжував відчуження між людьми, ідолопоклонство речам і особистим вигодам, крайній індивідуалізм і егоцентричну замкненість.

Оскільки гумористичне, сатиричне чи іронічне зображення передбачає вияв ставлення автора і реципієнта до зображуваного, дослідження цих проблем пов'язане з категорією модальності, зокрема, суб'єктивно-оцінної модальності.

На основі аналізу фактологічного матеріалу виділено такі продуктивні мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американському короткому оповіданні:

1. Засіб семантизації лексеми за схемою “blame-by-praise”, суть якого полягає в тому, що словникові значення лексичних одиниць відступають на другий план, а на перший план виходить контекстуальне значення, що є протилежним до вихідного, інваріантного, і накладання цього негативного значення на позитивне словникове створює нове імпліцитне модальне значення лексичної одиниці. Цим засобом реалізується переважно ситуативна іронія.

2. Атрибутивні словосполучення як засіб актуалізації ситуативної іронії. Механізм близький до механізму реалізації іронії засобом семантизації лексеми.

3. Власні імена – прізвища і прізвиська персонажів. В основі гумористичного смислу лежить як можливість, так і неможливість співвіднесення імені з носієм.

4. Вставні конструкції, що реалізують ситуативну іронію на синтаксичному рівні. Контрастне зіставлення висловлювання із вставним реченням змінює його семантику, надає висловлюванню суб'єктивно-оцінної модальності. Щодо використання вставних слів, то воно має більш допоміжний характер, оскільки саме по собі вставне слово не здатне створити іронічний ефект, адже виявляє свій стилістичний потенціал лише в комплексі з іншими стилістичними засобами – відокремленими конструкціями, риторичними питаннями, нагромадженням однорідних членів речення [3].

5. Цитація як засіб актуалізації асоціативної іронії. Це іронічні висловлювання, котрі являють собою віддалену “луну”, цитацію іншого неіронічного висловлювання. 6. Лексико-синтаксичний алогізм – зв'язок одного слова з двома або декількома іншими в різних смислових планах, а також алогічне поєднання декількох однорідних членів речення, функцією якого є дискредитація понять у контексті. Гумористичний, сатиричний чи іронічний ефект створюється вживанням несумісних понять в одному ряді.

7. Повтор як засіб реалізації асоціативної іронії на рівні тексту. У вузьких рамках “short story” поступове нагромадження повторюваних одиниць веде до якісно нового переосмислення інформації. В американських коротких оповіданнях використовуються різні види повтору: лексичний повтор, синонімічний, стилістичний повтор певного стилістичного засобу), повтор характерної деталі, лейтмотивний та ін.

8. Гумористичне, сатиричне, іронічне порівняння, характерною особливістю якого є те, що і об'єкт і суб'єкт порівняння мають в собі ознаку комічного.

9. Метафора – стилістична фігура, гумористично-сатиричний потенціал якої зближує непорівнювані на перший погляд об'єкти, викликає несподівані асоціації, і чим більша ця невідповідність, тим сильніший гумористичний чи сатиричний потенціал метафори. Вербалізація метафори здійснюється за допомогою добору іменникових, іменниково-атрибутивних та дієслівних структур. За даними кількісного аналізу в американських коротких оповіданнях продуктивними засобами

гумору і сатири є субстантивні метафори (70,3%), меншою продуктивністю відзначаються дієслівні метафори.

Узагальнюючи спостереження над мовним стилем американського “short story”, доходимо висновку про домінування в них іронії як форми комічного. Гумор, іронія і сатира не є ізольованими способами відображення дійсності. В американських коротких оповіданнях має місце також їх тісний взаємозв’язок. Крім того, гумористичне, іронічне і сатиричне зображення в окремих текстах межує з трагічним.

Література

1. Сатира як метод репрезентації дійсності // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Серія: Мовознавство. – 1999. – № 1 (2). – 94 с.

2. Дискурс гумору, іронії і сатири в американському “short story” // Дискурс іноземномовної комунікації / Під заг. ред. К. Кусько. — Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту, 2002. — 220 с.

1. Мовні засоби вираження іронії в американській малій прозі // Іноземна філологія. – Львів, 2002. – Вип. 112. – 219 с.

Муха Сніжана

Науковий керівник: Власюк Т. В., викладач іноземної мови

Коледж технологій, бізнесу та права

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

СПОСОБИ ЕКВІВАЛЕНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ТЕКСТІВ КОНВЕНЦІЙ З АНГЛІЙСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

З точки зору практики перекладу всі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) текстів конвенцій поділяються на дві групи: ті, що вже мають відповідники (“перекладні еквіваленти”) в цільовій мові –treason – зрада, refugee – біженець, та ті, що ще не мають відповідників у цільовій мові –referral – передача на розгляд у суд. Перші називаються одиницями, що мають перекладні еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями [3, с. 279].

Еквівалентні одиниці текстів конвенцій поділяються на одноквівалентні, тобто такі, що мають тільки один перекладний відповідник, наприклад, sign – signer – підписувати, ratify – ratifier – ратифікувати, і багатоеквівалентні, тобто такі, що мають два і більше перекладних відповідників, наприклад, justice – справедливість, коректність, правильність, правосуддя, юстиція, суддя, article – стаття, параграф, пункт, догмат, договір, предмет обговорення, річ, виріб, товар, практика.

Перекладні слова конвенцій мають кілька перекладних відповідників у відповідності із кількістю їх значень (лексико-семантичних варіантів) [2, с. 447]. Відповідники неоднозначного слова називаються варіантними відповідниками. Під варіантним відповідником ми розуміємо один із можливих варіантів перекладу слова. Варіантний відповідник передає, як правило, якесь одне

значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта багатозначного слова. Наприклад, термін *enforcement* має такі лексико-семантичні варіанти: *administration, application, carrying out, coercion, compulsion, compulsory law, constraint, duress, enforcing, exaction, execution, fulfilling, imposition, impulsion, insistence, lash, martial law, necessitation, obligation, prescription, pressure, prosecution, reinforcement, spur, whip*.

Відповідно, кожний з цих лексико-семантичних відповідників має свій перекладний еквівалент, і тому можна говорити, що термін *enforcement* має такі варіантні перекладні відповідники: тиск, відправлення, примушування, виконання, застосування, дотримання правопорядку, правозастосування, припис, зобов'язання, переслідування, примусове застосування права.

З точки зору практики перекладу доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного еквівалентного в даному контексті варіантного відповідника слова оригінала з кількох, поданих у словнику. Для цього перекладач повинний точно визначити лексико-семантичне значення слова, після чого підібрати належний варіантний відповідник з тих, що наведені у словнику.

Для досягнення еквівалентного перекладу лексичних одиниць текстів конвенцій у разі відсутності словникового перекладного відповідника застосовуються такі способи перекладу: транскодування, калькування, контекстуальна заміна та описовий переклад.

Транскодування – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови.

Розрізняють чотири види транскодування: транскрибування – коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, *terrorism* – тероризм, транслітерування – слово вихідної мови передається по літерах, *Vice-President – Vice-président* – Віце-Президент змішане транскодування – переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування – *arrest – arrestation* – арешт, і адаптивне транскодування – коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад *extradition – extradition* – екстрадиція, *declaration – déclaration* – декларація.

Перш ніж використовувати цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник слова, що перекладається, інакше через транскодування в мові перекладу можуть виникнути дублетні терміни, а це порушує чіткість та стрункість певної терміносистеми: *extradition – екстрадиція*, але й видача правопорушників.

Іншим способом перекладу, який часто застосовується при перекладі лексичних одиниць конвенцій є калькування (дослівний або буквальный переклад) – прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику, наприклад: *exercise of right – здійснення права, bill of indictment – обвинувальний акт* [3, с. 448]. Калькування може застосовуватися тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний

відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові: restoration of custody – відновлення опіки, confession of guilt – визнання вини. Широко при перекладі конвенцій вдаються до контекстуальної заміни – такої лексичної перекладацької трансформації, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу, наприклад: instrument of ratification – ратифікаційна грамота, transmit – перепроводжувати.

Слід зазначити, що не існує точних правил створення контекстуальних заміни, оскільки переклад слів у таких випадках залежить від контексту їх вживання.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. / В. І. Карабан. – В. : Нова книга, 2004. – 279 с.
2. Влахов С. И. Непереводимое в переводе / Сергей Влахов, Сидер Флорин. – Изд. 3 е, испр. и доп. – М. : Р. Валент, 2006. – 447 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І. В. Корунець. – К. : Нова Книга, 2000. – 448 с.

Носуліч Катерина
Ковельський промислово-економічний коледж Луцького НТУ
Науковий керівник: Вегера Т.Г.,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

Теорія перекладу характеризується достатньою кількістю аспектів та проблем вивчення, оскільки вона оперує різноманітними категоріями – загально-філологічними, літературознавчими та лінгвістичними.

Економічний переклад – це невід’ємна частина будь-якого міжнародного бізнес-процесу. В наш час постійно виникає необхідність співпраці з іноземними партнерами з різних країн. Як і будь-яке інше співробітництво, робота з іноземними партнерами супроводжується фінансовою та економічною документацією. Якісний переклад економічних текстів відіграє значну роль, оскільки дозволяє іноземним компаніям оцінювати професіоналізм керівництва організацій і, відповідно, ступінь надійності співпраці в цілому.

Ціль вивчення англійської мови у коледжі полягає у практичному оволодінні мовою, розвитку навичок читання і перекладу, розуміння й аналізу оригінальних текстів із актуальних фахових тем і основних проблем бізнесу, нагромадження словникового запасу, удосконалення навичок розмовної мови, уміння вести бесіду, брати участь у дискусіях англійською мовою та формувати соціально-комунікативну позицію фахівця в своїй галузі.

Працюючи з фінансово-економічними текстами, студенти легко перекладають прості економічні терміни з латинською, французькою основами, як наприклад: productivity, competence, investor, specification, deposit, force-majeure тощо. Ці терміни завжди однозначні і не залежать від контексту.

Особливу складність викликає у студентів розуміння і переклад таких слів, як наприклад, яке відоме їм лише у значенні «видатний», «визначний», але у фінансово-економічному контексті воно вживається у значенні «несплатений» (рахунок, асортимент), «непоставлений» (товар).

Економічний переклад, який містить мінімальну помилку може призвести до неприємних наслідків, тому переклад економічних текстів вимагає від перекладача високої відповідальності, вміння концентрувати увагу, ретельності і акуратності в деталях. Більш того, економічний переклад має ряд особливостей, а саме: розбіжність у лексичному складі і морфо-синтаксичній структурі вихідної мови та мови перекладу; специфіка перекладу багатокomпонентних термінів.

Важливу роль при перекладі відіграють фахові терміни, як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки та становлять суттєву складову науково-технічних текстів .

При зіставленні англійських багатокomпонентних термінів та їх українських еквівалентів відзначаються розбіжності в лексичному значенні ядерних компонентів. Так, англійська мова широко використовує іменники широкої семантики як основу для утворення термінів, що не характерно для нашої термінології, тому лексичні розбіжності неминучі при передачі значення компонента item: термін non-distributable items (статті, що не розподіляються) слід перекладати як “нерозподілений прибуток”. Розбіжності в лексичному значенні неядерних компонентів багатокomпонентних термінів вихідній мові (ВМ) та мові перекладу (МП) також пояснюються різними традиціями номінації понять у ВМ та МП: book value (досл.: книжкова вартість – вартість за бухгалтерським книгами) – балансова вартість; cash in hand (досл.: грошові кошти в руці) – грошові кошти у касі [1, с.567].

Порівняльний аналіз англійських та українських термінів фінансової звітності на формально-семантичному рівні показує, що розрізняється як їх морфо-синтаксична структура, так і їх лексичний склад. При цьому в більшості випадків терміни ВМ та МП характеризуються також різним числом компонентів.

Розбіжності, які виявляються при зіставленні ряду термінів ВМ та МП на формально-семантичному рівні, представлені трьома основними видами:

а) розбіжності в морфо-синтаксичній структурі; б) розбіжності в лексичному складі; в) розбіжності в лексико-граматичній структурі термінів ВМ та МП. [2, с.47]. При перекладі багатокomпонентних термінів необхідно з'ясувати їх склад, визначити головне слово і порядок, відповідно до якого слід розкривати значення даного словосполучення: income statement account – рахунок прибутків і збитків; common stock capital accounts – рахунки обліку акціонерного капіталу по звичайним акціям; fully paid shares – повністю оплачені акції; employees profit sharing – участь працівників і службовців у прибутках; rest of the world account – рахунок закордонних операцій та інші [3].

Коли мова йде про перекладацьку еквівалентність, маємо на увазі можливість передачі вихідного тексту в мові перекладу у максимально повному

обсязі. Однак, мовна своєрідність будь-якого тексту, орієнтованість його змісту на певну аудиторію, яка володіє лише їй притаманними «фоновими» знаннями і культурно-історичними особливостями, не може бути з абсолютною повнотою «відтворено» на іншій мові. Саме тому переклад не передбачає створення тотожного тексту і відсутність тотожності не може бути доказом неможливості перекладу. Втрата якихось елементів вихідного тексту не означає, що цей текст «неперекладний». Неможливість відтворити в перекладі якусь особливість оригіналу – це лише окремих вияв загального принципу нетотожності змісту двох текстів на різних мовах. Відсутність тотожності аж ніяк не заважає перекладу виконувати ті ж комунікативні функції, для виконання яких був створений текст оригіналу.

Специфіка перекладу полягає в тому, що він має бути повноправною заміною оригіналу, рецептори перекладу розглядають його повністю тотожним вихідному тексту. В цілому, розбіжності у структурі термінів на різних рівнях не перешкоджають досягненню еквівалентності перекладу, бо дозволяють висловити ідентичні категоріальні значення у ВМ та МП.

Список використаних джерел

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. - Вінниця: Нова книга, 2004. - 576 с.

2. Михайлик В.О. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – К., 2005 – 47 с.

3. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К., 2000.

Оліщук Каріна
Ковельський промислово-економічний коледж Луцького НТУ
Науковий керівник: Вегера Т.Г.,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ – ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВИВЧЕНІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасний ринок праці висуває свої вимоги до якості знань і рівня підготовки фахівців для роботи в умовах ринкової економіки. Навчальним закладам доводиться враховувати ці вимоги в освітньому процесі. Тому володіння іноземною мовою є одним з визначальних факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. В зв'язку з цим, виникає ще одна мета навчання фахового спрямовання іноземній мові фахівців технічних та економічних спеціальностей – навчання письмовому спілкуванню в телекомунікаційних мережах, що доцільно забезпечити засобами сучасних інформаційних технологій, як могутнім інструментом розвитку пізнавальної та професійної мотивації на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням [2, с. 26].

Ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання іноземних мов вивчали такі провідні вчені як: О. Єрєміна,

І. Костікова, О. Мінькова, Є. Полат, С. Петровська та інші. Включення інформаційних технологій до навчального процесу з вивчення англійської мови за професійним спрямуванням є ефективним та мотивуючим для навчання студентів.

Технологічні можливості інноваційних інформаційних технологій потужні та багатоаспектні. А мобільні сенсорні технології представляють нове покоління освітніх інструментів за допомогою яких студенти можуть отримати доступ до багатьох ресурсів, що дозволяють навчатися де завгодно і в будь-який час. Існують нові дані що свідчать про те, що електронні додатки (*apps*) мають значний потенціал для підтримки навчального процесу. Електронний додаток – це зменшена форма програми, яка є програмним забезпеченням, призначеним для запуску на смартфонах, планшетних комп'ютерах та інших мобільних пристроях, які дають змогу розвинути навички мислення вищого порядку і можливість творчо відтворити розуміння вивченого матеріалу. Ще однією перевагою використання планшетних комп'ютерів – підвищення співпраці між студентами.

Унаслідок появи переносних цифрових носіїв інформації з'явилося так зване «мобільне навчання» – M-Learning, що базоване на використанні різних портативних електронних засобів, а саме: мобільних телефонів, персональних аудіопристроїв (mp3 / mp4 плеєрів), легких переносних ПК, наприклад, планшетних ПК, нетбуків, невеликих ноутбуків. Окреслений діапазон постійно розширюється, до нього входять ігрові консолі, цифрові диктофони, електронні книги, словники тощо.

Повсякденне використання студентами мобільних телефонів та інших пристроїв слугує основним стимулом масового поширення мобільного навчання в усьому світі, є частиною нової картини освіти, створеної завдяки технологіям, які підтримують гнучке, доступне, індивідуальне навчання. Мобільні телефони мають багато можливостей комп'ютера, вони здатні забезпечувати зворотний зв'язок, змінювати наочність, пропонують звукові ефекти, що мотивують до навчання і компенсують недоліки аудіо- й відеозаписів, підручників. Основна мотивація у використанні мобільних телефонів – звичка й позитивні емоції від індивідуальної роботи з ними та їх потужні можливості. Крім уведення програм, можливе фотографування студентами індивідуальних методичних завдань із паперових носіїв замість їх переписування, що потребує багато часу. Мобільний телефон використовують для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності: вивчення правопису, лексичного матеріалу, опанування навичок читання, слухання текстів, діалогів; перегляд відеозаписів; виконання завдань для контролю вмінь читання й аудіювання; вивчення та повторення граматичного матеріалу в моделях, таблицях, тренувальних вправах; виконання граматичних завдань і завдань із розвитку писемного мовлення в малих групах чи індивідуально з використанням соціальних мереж, незалежно від місця перебування студентів (на занятті або поза межами аудиторії). Вивчення вимови іноземних слів можна доповнити аудіозаписом [3].

Топ 5 мобільних додатків ефективних для вивчення іноземної мови.

Lingua Leo – одна з найефективніших безкоштовних програм для вивчення англійської мови, що працює на базі IOS та Android. Додаток пропонує чотири види тренувань: аудіювання, конструктор слів, слово-переклад, переклад-слово.

LEXI 24 □ додаток, що працює на базі IOS та Android, корисний для тих, хто починає вивчати мову і для тих, хто прагне розширити словниковий запас.

English Listening – додаток, що працює на базі Android, пропонує вивчати англійську за допомогою простих англійських розмов із BBC.

English Grammar Test від 7Lynx – це зручний додаток для перевірки рівня знань англійської мови з мінімалістичним дизайном і простим інтерфейсом, що працює на базі IOS та Android. У додатку представлено 60 тестів по 20 завдань.

Learning English With The New York Times – додаток, який працює на базі IOS і допомагає вивчити англійську мову за матеріалами провідних англійських газет, зокрема за матеріалами видання «The New York Times». Містить 12 поурочних планів, словник flashcards до кожного уроку, статті для читання й матеріали для аудіювання.

Оскільки навчати іноземній мові – це навчати спілкуванню, сприйняттю та передачі інформації, то використання мобільних технологій та Інтернету виводить навчання іноземній мові на суттєво новий рівень, а використання сучасних комп'ютерних технологій – це те, що відрізняє попереднє століття від теперішнього. Отже, мобільні пристрої в жодному випадку не замінюють традиційні методи навчання, а створюють нове середовище й можливості для нього; вони стають важливим освітнім інструментом, ними можна успішно оперувати в навчанні іноземної мови.

Список використаних джерел

1. http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/5020/571636/sitepage_72/files/zbirka_internet_konferencii_1__2.pdf.

2. Борщовецька В.Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики з урахуванням когнітивних стратегій // Іноземні мови. Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка та психологія. – 2005. - №1. – С. 26-29.

3. Мобільне навчання стає дедалі більш популярним [Електронний ресурс]: (НОВИНИ) / Management.com.ua // НОВИНИ від 07.04.2011.

Павлишин Божена
Науковий керівник Власюк Т. В., викладач іноземної мови
Коледж технологій бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ У ХУДОЖНІХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ

Емоції пронизують будь-яку діяльність людини та супроводжують певний звуковий комплекс чи семантику слова, забезпечуючи оцінку того, про що чи про кого йдеться. Дослідження емоцій є складним процесом, оскільки вони, є «невловимою матерією», а для розуміння їхньої сутності необхідно застосовувати знання з різних наук, зокрема психології – так, багатоаспектність цього питання зумовило виникнення нових галузей у мовознавстві (наприклад, психолінгвістики, лінгвістики емоцій тощо) [1].

Якщо розглядати стиль викладу інформації науково-популярного спрямування для дітей в англійській та українській культурах мають спільні риси. Тобто для дітей автори використовують просту зрозумілу мову, легку для сприйняття.

Коли йдеться про підліткову науково-фантастичну літературу, увагу зосереджуємо не на особливостях стилю висловлювання, а на його лексичному наповненні, тобто використанні та перекладанні термінів, переважна більшість яких є авторськими неологізмами, а відтак мають емоційно-експресивне забарвлення. Автори наукової фантастики використовують емотивні терміни для досягнення необхідної «атмосфери» висловлювання, сприяючи виникненню в читачів задуманого ними уявлення про описуваний нереальний світ. Тому можна стверджувати, що у створенні адекватного перекладу науково-фантастичних творів важливу роль відіграє збереження емотивного характеру та ступеня емотивної забарвленості.

Переважна більшість застосованих перекладацьких трансформацій створюють мінімальні розходження між цільовим текстом і першоджерелом, майже повністю зберігають оригінальний експресивний заряд завдяки точному відтворенню мовних значень слів як описових, так і емоційних.

Літературні тексти виступають провідним типом джерел, що документують процеси розвитку емоційно-чуттєвого досвіду і художньо-естетичної культури. У ході більш детального дослідження форм і засобів відтворення емоцій у літературних текстах ефективним є застосування категорії емотивності. Емотивність чітко проявляється в інтонації; на лексичному рівні – в існуванні лексем-найменувань емоцій і специфічної емотивної та експресивної лексики, а також лексики, що описує емоції. Таким чином, дослідження принципів і конкретних засобів реалізації емотивності в художньому тексті вимагає аналізу різних груп і рівнів виражальних засобів. Актуальним завданням є дослідження виражальних засобів відтворення емоцій у художніх англомовних текстах [2].

Отже, емоції в письмовій мові можуть передаватися за допомогою:

- лексики;
- пунктуації;
- певної побудови речень;
- вигуків;
- вступних слів;
- звернення;
- графічного виділення різних частин тексту

Зображення почуття в мові вимагає особливих експресивних фарб
наприклад:

- What a bad joke?

- What a stupid joke?

- What a silly joke? В усіх репліках передається схоже почуття (обурення), але відтінки його різні. Емоційно-експресивне забарвлення слів особливо яскраво виявляється при зіставленні синонімів: Обличчя (face) – стилістично-нейтральне, морда (muzzle) [3] .

Остаточно визначає експресивне забарвлення слів контекст: нейтральні слова можуть сприйматися як високі і урочисті; висока лексика в інших умовах набуває глузливо-іронічного забарвлення; часом навіть лайливе слово може прозвучати лагідно, а лагідне – зневажливо: Oh, you frigging fox. – Ах, ти ж чортова лисиця. There is not better fox like you. – Немає ліпшої лисички за тебе. Те, що в усному мовленні досягається за допомогою пауз і логічних наголосів, в письмовій – за допомогою знаків пунктуації: «Bernard!» my mother barking. – «Бернард!» – лаяла моя мати. «Oh, piss off!» – О, відвали! Іноді за допомогою вміло поставленого питання можна передати емоцій не менше, ніж за допомогою вигуку: «Jim, did you take a look at that new lightweight bike?» – Джим, ти поглянув на цей новий легкий велосипед? Три крапки – частий і незамінний знак у текстах великого емоційного напруження, інтелектуальної напруженості: «I don't know ... I'm not sure...» – «Я не знаю... Я не впевнений...»

Художній переклад у сучасній літературі відіграє важливу роль. Адже служить своєрідним мостом від оригінального тексту до перекладеного, і від того, як перекладач трансформував текст, які мовні засоби використав, залежить цілісне сприйняття всього твору. Перекладач, ніби співтворець. Ми сприймаємо текст через призму його світосприйняття. Ми відчуваємо те, що відчув перекладач, коли читав твір. Переклад тільки тоді матиме успіх, якщо перекладач зумів передати всі реалії оригінального тексту, трансформуючи їх в реалії перекладу.

Література

1. Чайковська Є. Ю. Поняття "емотивність" та "експресивність" у мові науки / Є. Ю. Чайковська // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – К., 2010. – С. 279 – 287 с.
2. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций / В. И. Шаховский. – М. : Гнозис, 2008. – 416 с.
3. Drabble M. Writer's Britain: Landscape in Literature / M. Drabble. – London : Thames and Hudson, 1979. – 37 с.

Павліха Дарина

Науковий керівник: Шутовська Л. В., викладач іноземної мови
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки.

ВПЛИВ СКОРОЧЕНЬ НА ГРАМАТИЧНУ СИСТЕМУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ми знайомі з англійською мовою як з мовою Шекспіра. Більше мільярда людей спілкується цією мовою. Мова служить сполучною ланкою міжнародного спілкування, торгівлі, співробітництва та бізнесу.

Мета – розкриття змісту поняття “скорочення” в англійській мові та з’ясування ролі скорочень в англійській граматиці, що й визначає **актуальність обраної теми**.

У дев’яностих, коли інтернет тільки почав існувати, а мобільні телефони ставали все більш доступними, зароджувався Lingo або Textese. Це мова смс-

повідомлень, інтернет-сленгу, що зараз загрожує граматиці і орфографії сучасної англійської. Перші моделі мобільних телефонів підтримували відправку повідомлень з невеликою кількістю символів, і довгі СМС коштували дорого. Так і виникли сучасні скорочення [1].

При написанні коротких повідомлень, ми заощаджуємо час і уникаємо розділові знаки, не вживаємо слова ввічливості або скорочуємо слова. Англійці досягли великого прогресу в таких скороченнях. Повідомлення можна скласти з невеликого набору літер та цифр [1].

Мода на аббревіатури прийшла до англійців ще від латинської мови, деякі латинські скорочення досі можна зустріти в англомовних текстах:

etc. (et cetera) – інше

e.g. (exempli gratia) – наприклад

am (ante meridiem) – до полудня

pm (post meridiem) – пополудні та інші [2].

Можливість обмінюватись короткими повідомленнями ще сильніше підштовхнула людей створювати нові англійські скорочення. Цілі фрази стали скорочуватись до першої літери кожного слова, що виявилось настільки зручним, що такі аббревіатури перемандрували в інші мови [3].

Основна тенденція зводиться до того, щоб написати слово саме так, як воно вимовляється. Прикладом може слугувати:

BRB – be right back (зараз буду). Дана аббревіатура актуальна для вивісок, коли, наприклад, продавець виходить на кілька хвилин, повідомляючи покупцям, що магазин працює і зовсім скоро відкриється.

BTW – by the way (до речі).

IDK – у повному варіанті пишеться як I don't know.

OMG - oh, my gosh (or God).

AFAIK – As Far As I Know – Наскільки мені відомо

DC – I Don't Care – Мені все одно [2].

Існують дискусію щодо питань про загрозу акронімів. Наприклад, Джордж Орвелл вважає, що ця так звана «новомова» впливає на формування свідомості та розвитку інтелекту; крім того, ці скорочення займають важливе місце в «програмуванні» людей [3].

Бідна в граматичному та лексичному відношенні мова не може буди мовою розвиненого народу. Для розвитку культури необхідне спілкування, а саме: спілкування на високу рівні. Звичайно, не мається на увазі літературна мова, але спрощена мова не може викликати культурні явища. Спілкування такою мовою буде нести у собі лише одну ціль – передачу та отримання «сухої» інформації, тобто емоційний аспект буде майже виключений. Якщо спілкування втратить емоційне забарвлення, це матиме негативні наслідки для суспільства. Як пише В. Малахов «якщо взяти сферу моральності, то спілкування є цариною моральності, тому що людська моральність виявляє себе не у свідомості і навіть не у діяльності, а саме в спілкуванні. Тобто з рівнем якості спілкування буде падати рівень якості людської моралі» [3].

Ціль «новомови» Орвелла полягав у звуженні можливих меж людського мислення, менше слів – менше думок. Наприклад, якщо замінити усі прикметники знаками «+» або «-», то діапазон мислення значно зменшиться. Зникнення

метафор призведе до відсутності образного мислення, здатності проводити паралелі, порівнювати та інше. Тож, можна побачити, що «новомова», як явище має негативні наслідки [1].

Проте, Девід Кристал наводить приклади експериментів і досліджень, які оскаржують популярну точку зору про те, що аббревіатури і сленг в мові листування є згубними і роблять молоде покоління безграмотним. Він говорить, що відправлення повідомлень сприяє розвитку грамотності, оскільки дає людям можливість взаємодіяти з допомогою письма і читання [1].

Отже, скорочення загрожують граматичній системі англійської мови та якісній передачі інформації, проте вони й сприяють певному розвитку у взаємодії між людьми за допомогою письма.

Література:

1. CN U TXT? Сучасний англійська в текстових повідомленнях [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://enlizza.com/cn-u-txt>
2. Скорочення в англійській мові – приклади аббревіатур з новою лексикою [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://poradu24.com/english/skorochennya-v-anglijskij-movi-prikladi-abreviatur-z-novoyu-leksikoju.html>.
3. Шевченко І. С. Скорочення в англійській мові та "новомова" Орвелла [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://irina3761204.blogspot.com/>.

Плевако Ольга
КТБП СНУ імені Лесі Українки
Крочук Ю. В., викладач іноземної мови

ГЕНДЕРНА МАРКОВАНІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасне мовознавство характеризується прагненням до пізнання складної природи людського спілкування. Одним із актуальних напрямків сучасної лінгвістики набуває гендерний аспект аналізу різних мовних явищ та процесів.

Гендерний підхід став поштовхом для виникнення гендерної лінгвістики як напряму мовознавства. Він сформувався у самостійну течію в останні десятиліття ХХ століття і вивчає, з одного боку, зафіксовані в мові стереотипи фемінності й маскулінності, а з іншого – особливості мовної поведінки чоловіків і жінок.

На початку ХХ-го століття розпочались ґрунтовні дослідження проблеми мови і статі в мовознавстві. При цьому на перший план вийшов соціальний аспект, який розглядає мову у зв'язку з суспільством і роллю людини у суспільстві. Проблема гендеру розглядалась у роботах таких науковців, як Є. Горошко, А. Кириліна, А. Мартинюк, Л. Ставицька, І. Халєєва, Ш. Берн, А. Бодайн, Б. Денніс, О. Кікінеджи, Р. Лакоф, Б. Соррелз, Е. Філдлер та інших.

Мета нашої наукової розвідки – дослідити характер мовленнєвого спілкування в залежності від гендерних статусів його учасників та встановити дискурсивні маркери гендерного чинника.

Термін «гендер» як соціальна стать людини на відміну від біологічної, був уведений у науковий обіг американським психоаналітиком Робертом Столлером наприкінці 60-х років ХХ століття. А. В. Кіріліна зазначає, що гендер виявляє поведінкові норми мовлення чоловіків та жінок у текстах різного типу, стильові особливості, які можуть бути класифіковані як ті, що притаманні мовленню чоловіків або жінок, а також осмислення особливостей ознак чоловічості та жіночості у різних мовах та культурах [3].

Поняття гендера вже давно вийшло за рамки граматики та широко розглядається як соціокультурний, дискурсивний і психолінгвістичний феномен

Гендерна маркованість мови – це суттєві прояви пізнання світу через призму чоловічої чи жіночої свідомості, що виявляють особливості номінативної і комунікативної діяльності чоловіків і жінок. Гендерна маркованість може бути формальною (такою, що відноситься до плану виразу, зафіксованої у формі мовної одиниці) і семантичною (що відноситься до плану змісту, вираженої в значенні мовної одиниці).

Мета спілкування у чоловіків і жінок різна: чоловік спілкується для того, щоб передати важливу інформацію, а жінка – щоб зав'язати, підтвердити і укріпити емоційні зв'язки зі співрозмовниками. Тому чоловік при спілкуванні або задіює весь мозок, або (якщо зайнятий чимось важливим) відповідає на автоматі, взагалі не сприймаючи слова співрозмовника. У жінки навпаки – активується невелика частка мозку, але паралельно вона може займатися ще десятком інших справ [1].

Порівнявши особливості мовлення жінок та чоловіків на чотирьох мовних рівнях ми встановили наступне:

Фонетика. У жіночій мові широко представлене розтягування наголошеного голосного, в чоловічій – приголосного. Також вважається, що мова жінок консервативніша і краще зберігає регіональні риси. Жінки також частіше удаються до вираження своїх емоцій інтонацією, тоді як чоловіки вважають за краще використовувати лексичні засоби.

Лексика. В мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам.

Мовознавці О. А. Земська, М. В. Китайгородська і Н. М. Розанова [2] відзначають, що мовленню жінок властиві: вживання зменшувальних форм; використання приблизних визначень; вживання престижних, елітних та стилістично підвищених форм, кліше, книжкової лексики; тенденція до гіперболізованої експресії (особливо характерна при вираженні оцінних значень); висока концентрація емоційно-оцінних слів; більша кількість засобів увічливості та менше грубих і лайливих висловів.

Мовленню чоловіків характерно: згрубілість мови лексичними засобами; тенденція до точності номінації; вживання термінів та активне використання багажу професійних знань поза сферою професійного спілкування; використання стилістично нейтральної оцінної лексики, стилістично понижених експресивних засобів, нецензурних слів.

Граматика. Мовлення чоловіків характеризується в основному дієсловами в активному стані. Жінки у свою чергу більше використовують модальні

конструкції, що висловлюють різний ступінь невпевненості та невизначеності. У письмовій мові чоловіків частішими є граматичні помилки.

Синтаксис. Мовленню жінок притаманне вживання складних речень в поєднанні із простими, використання вставних конструкцій, обставин і означень. Жінки частіше в порівнянні з чоловіками використовують інверсії, вживають окличні, риторичні та питальні речення.

Чоловічій мові властиві: речення середньої довжини; підрядний зв'язок; менше неповних речень та еліптичних конструкцій; прямий порядок слів.

Таким чином, одним з головних чинників адекватності, доцільності передачі мовної та ідейної картини світу, окрім звісно ж лінгвістичного, є екстралінгвістичний, що охоплює здібності та особливості сприйняття текстуального концепту окремим індивідом, унікальність характеру його мислення, яка безумовно залежить і від гендерного фактору. Різниця в моделях чоловічої та жіночої мовної поведінки проявляється нерегулярно і гендер не є визначальним фактором комунікації, проте в деяких ситуаціях мовного спілкування вплив гендеру проявляється в наданні переваги одним прийомам мовного спілкування і блокуванні інших.

Список літератури

1. Горошко Е. Гендерная проблематика в языкознании. Введение в гендерные исследования. Ч. 1. Учебное пособие. / Е. Горошко. – Харьков: ХЦТИ, Санкт-Петербург: Изд.-во «Алтея», 2001. – 509 с.
2. Земская Е. А. Особенности мужской и женской речи // Русский язык и его функционирование / Е. А. Земская, М. В. Китайгородская, Н. Н. Розанова / [под ред. Е. А. Земской, Д. Н. Шмелева]. – М. : Наука, 1993. – С. 90–136.
3. Кирилина А. В. Гендер : лингвистические аспекты / А. В. Кирилина. – М. : Изд.-во «Институт социологии РАН»; 1999. – 180 с.

Проць Галина

Науковий керівник: Власюк Т. В., викладач іноземної мови

Коледж технологій, бізнесу та права

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПЕРЕКЛАД СУЧАСНИХ РЕЛІГІЙНИХ ТЕКСТІВ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІЙ РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ

На відміну від широко досліджуваного біблійного перекладу, переклад сучасних релігійних (християнських) текстів не так давно і не так часто стає предметом наукових розвідок. Втім, у сучасному суспільстві постійно зростає потреба у більшому розумінні культур та релігій. Переклад сучасних релігійних текстів ставить перед перекладачем проблеми дещо іншого роду, аніж переклад біблійних чи літургійних текстів, і має орієнтуватися на зовсім інший набір функціональних домінант, ніж переклад нерелігійних текстів (наприклад, художніх чи спеціальних). *Об'єктом* дослідження є сучасний релігійний, зокрема, християнський дискурс, а *предметом* – дискурсивні функції та їх роль при виборі

засобів відтворення сучасних релігійних текстів українською мовою. Є. В. Бобирьова [2] виділяє дискурсивні та інституційні функції релігійного дискурсу.

На перше місце за ступенем актуальності Є. В. Бобирьова ставить апелятивну функцію релігійного дискурсу внаслідок обов'язкової, на думку дослідниці, апеляції релігійного дискурсу в усіх його проявах доволі та почуттів людини або апеляції людини до всемогутності Бога. Друге по значенню місце відводиться емотивній або експресивній функції. Репрезентативна функція займає в класифікації Є. В. Бобирьової третє по значенню місце. На нашу ж думку, саме **репрезентативна функція** є пріоритетною для релігійного дискурсу, адже й сама Є. В. Бобирьова визначає її як функцію представлення, відображення фактів та явищ дійсності одиницями мови. Предмет релігії називають різними термінами: *таємниця, божество, інше, щось важливе, Бог, numinosum, Sacrum*. Складнощі з номінацією предмета релігії М. Войтак пов'язує з властивими цьому предмету екзистенційною трансценденцією, особовим характером, найвищою вартістю. Його специфічною референцією є віднесення до трансцендентної, таємничої, складнодоступної сфери сакрум [1, с. 310].

Переклад релігійних текстів – це й переклад текстів про Бога, і текстів Бога до людей (біблійні тексти), і текстів до Бога (молитви, сповідь). Предметом релігійних текстів, отже, є завжди і в першу чергу, сфера сакрального (релігійного).

Констатуючи наявність широкої та різноманітної тематики в сучасних релігійних текстах, слід підкреслити, що характерною особливістю релігійних текстів, яка й виокремлює їх із загалу текстів іншого змісту, є релігійна тематика. Релігійні смисли представлені мовними засобами і об'єктивуються значною мірою в релігійній лексиці. В цьому дослідженні ми концентруємося виключно на християнській лексиці і не розглядаємо спеціальну лексику інших релігійних течій. Сфера специфічних релігійних смислів, які втілюються за допомогою мовних засобів, або сфера релігійного визначає, на нашу думку, головні особливості та проблеми перекладу сучасних релігійних текстів.

Сакральність – це здатність тексту сприяти виходу реципієнта до світу специфічних сакральних смислів, занурюючи його до відповідного дискурсу. Сакральне у нашому розумінні стосується релігії: "розглядаємо **сакральне** як особливу концептосферу, вживаючи відповідний термін передусім на позначення **сукупності концептів, наповнених релігійним смислом**" [2, с. 128].

Незважаючи на те, що не всі релігійні тексти є сакральними, більшою чи меншою мірою категорія сакральності властива цим текстам. На погляд С. Р. Абрамова, сакральність тексту не визначається кожним його елементом – стилістично забарвленим словом, граматичною категорією чи фразеологічною одиницею. Скоріше певні елементи, які можна було б назвати **маркерами сакральності**, надають всьому комунікативному простору тексту цю якість [3, с. 264].

Адекватна експлікація релігійних концептів, наприклад, в українських перекладах італійських текстів стає можливою за умови дотримання **перекладацьких стратегій, покликаних розмежовувати сакральну та буденну мови**: архаїзації тексту перекладу, точності у відтворенні біблійних, літургійних цитат, збереження релігійних образів, метафор, символів, сталих епітетів,

використання клішованих елементів, збереження латинських виразів, специфікації контексту, вибору синонімів, що більшою мірою включені до системи релігійних уявлень та асоціацій. Стосовно мови, що використовується в релігійній комунікації, дослідниками відзначається її антиномічний характер, який і зумовлює основні проблеми перекладів та неможливість єдиного підходу до перекладу релігійних текстів: мова, яка використовується релігійною спільнотою, є не тільки засобом вираження Істини, але й мусить бути засобом комунікації

Література

1. Wojtak M. Czy można mówić o stylu człowieczej rozmowy z Panem Bogiem? / Maria Wojtak // Człowiek dzieło sacrum. – Opole, 1998. – S. 309–319
2. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові 17–18 ст. : монографія / Тетяна Пилипівна Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
3. Абрамов С. Р. Сакральное и поэтическое как категории герменевтики / С. Р. Абрамов // Вест. РГГУ. – 2007. – № 4 (94). – С. 263–265.

Сахнюк Катерина
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: Данилюк І.В.,
викладач української мови та літератури

ДІАЛЕКТНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кожна природна мова характеризується наявністю територіальних відгалужень – наріч, діалектів, говірок. Їх виникнення сягає глибокої давнини, ще родоплемінного періоду, а територіальне закріплення пов'язане з добою феодалізму. Недарма їх вважають «живою історією мови».

Серед відомих діалектологів ХІХ ст. слід назвати М. Максимовича, якому належить одна з перших спроб класифікації говорів української мови (1838), Я. Головацького, І. Верхратського, А. Кримського.

У ХХ ст. в галузі української діалектології плідно працювали В. Ганцов, Ф. Жилко, Б. Кобилянський, І. Панькевич, А. Залеський, Т. Назарова, Г. Шило, С. Бевзенко, Й. Дзендзелівський, Я. Закревська та багато інших.

Діалектні відмінності української мови не належать до надто суттєвих, у всякому разі таких, що справляли б поважну перешкоду в спілкуванні. Це необхідно підкреслити хоча б тому, що Галичина була відокремлена від решти України шість, а Закарпаття – дев'ять століть.

Якщо діалекти певної мови розмежовані державними кордонами, то це нерідко спричиняється до їх відокремлення і перетворення в самостійні мови. Так, у сучасному Єгипті місцевий діалект поступово витісняє арабську літературну мову. Він використовується в кінофільмах, спектаклях, навіть у мечетях для тлумачення догм магометанської віри і в школах для пояснення літературної мови. Розмежованість етнічно-територіального простору України теж

використовувалась не на користь цілісності української мови. Ще й досі не припинились недолугі спроби створити «русинську» мову, для чого використовуються елементи бойківських і лемківських говірок української мови [2].

В Україні існує три діалекти: південно-західний, південно-східний і північний. Кожен ділиться на говори, а вони, в свою чергу – на ще більш дрібні. Найрізноманітніший – південно-західний діалект (9 говорів), а найпоширеніший – південно-східний, середньонаддніпрянський говір, який покладено в основу сучасної української літературної мови. Діляться діалекти ще на дві групи: територіальні (прив'язані до території), і соціальні (мова соціальних груп).

Кожному з цих наріч властиві, крім фонетичних та граматичних, певні лексичні особливості, не відомі літературній мові, — територіальні діалектизми [1].

Найбільше таких діалектизмів є серед іменників, рідше — серед дієслів, прикметників, прислівників, службових частин мови.

Північний діалект частково охоплює шість областей: Волинську, Рівненську, Житомирську, Київську, Чернігівську та Сумську. Тут місцеві відзначають не стільки наявність в лексиконі особливих слів, скільки вимову, яка часто походить на білоруську. Наприклад: "балія" – великий круглий цинковий таз, в якому купали дітей. "Вагони" – ті ж тази, тільки прямокутні, "балцанка" – це пластикова пляшка, в Бердичеві Житомирської області "кецик" – це шматочок, а "злипати" означає дрімати.

У різних регіонах Західної України вживають "деруни", "кремзлики", "барабульники", "тертики", "пляцки", "бульбяники", "беці". Деко – це "бритванка", "бляшка", "таса", "таца" (від "таця"). Замість "горища" використовують слово "стрих" на Івано-Франківщині, Львівщині; "гора", "вишка", "подря", "пуд", "під" – у інших регіонах Заходу. Сковорідка – це "ринка", "бритванка" на Івано-Франківщині, "рондиль" – на Тернопільщині, "фандел" – на Закарпатті, "пательня" – у західних регіонах.

У слова "картопля" в західних регіонах країни дуже багато аналогів замість класичної назви. Так, наприклад, на Тернопільщині, у Чернівецькій, Хмельницькій, Вінницькій та частково Івано-Франківській областях картопля – це "бараболя". Слово "бульба" замість літературного аналога використовують в Поліссі, на західній Волині та Львівщині. А в деяких населених пунктах західної України зустрічаються навіть такі назви як "біб", "мандебурка", "ріпа" або "крумпля".

На Полтавщині старші люди можуть називати жаб "шкреками", а лопату – "заступом", "чувал" – це не що інше, як мішок. Слово "веранда" означає коридор, а "хвірточка" – не квартиру, а вихід у двір. В Одеській області – свої назви для предметів побуту: "шип" – лопата, а "кутуня" – кухонна плита. Сковорідку тут можуть називати "чарою", тарілку – "полумиском", а чашку – "кухлем". На Миколаївщині колодязь можуть називати "басіна", а футболку – "бобочка" або "бобка". Тут же, щоб сказати "навпаки" або "навиворіт", говорити треба "наверле", а пояснити, що збирається дощ, можна словом "кондубаситься".

У Волноваському районі Донецької області є свої діалектизми. "свайба" – це весілля, а "ушнипитися" – це проявляти любов до чого-небудь одного,

прив'язатися. Цікаві тут і фонетичні моменти: замість звуку "ф" вимовляється "хв": "тухвлі", "конхвети". На Дніпропетровщині в деяких селах можна почути "шаміль-шаміль", що означатиме "потихеньку", або слово "обізвіритися", що означає "впасти".

На Луганщині відро можуть називати "циберка", а "уп'єть" треба розуміти не інакше, як співзвучним до нього "знову". З предметів побуту може здивувати "трухляк" – це означає друшляк. А ось "шарафан" тут буде означати звичайну спідницю, але слова ці використовують здебільшого люди старшого покоління.

У Луганську вішалку або плечики називають "тремпель", а баклажани – "синенькими". Штори тут вішають на "багет". У Харкові у трамваїв є "марки", а не номери, в Донецьку теплу кофту іменують "пайтою", а велосипед – "лайбою".

Багатий власний говір є і на Львівщині. Тут "шафлик" означає "тазик", а праска – це "залізко". В цілому на Галичині туристу зустрінеться багато незрозумілих слів: хитромудре "шрайбувати" перекладається, як "писати", скло називають "шклом", черевики – "мешти", а костюм – "анцюгом".

Відрізняється своєю лексикою Буковина: "ніц, ні грама", що означає "майже нічого", а замість файно говорять "файнецько". Кукурудзу тут можуть називати "лабузов", а годинник – це "дзигарок", при тому що співзвучне "дзигар" часто означає звичайну сигарету. Стакан тут іменують "кілішком", а пляшку – "шипом".

Особливим говором відрізняється Закарпаття. Дивне слово "штрінфлі" означає шкарпетки, а та ж праска – "біглязь", вікно тут називають "гоболок" або "оболок", а магазин старі люди чомусь іменують "бовтом". Ствердна відповідь може звучати як "йо", тобто "так". У деяких селах штори називають "фірганок", подушку – "парна", а ковдра – "поплан". Вимити підлогу можна за допомогою "онучі", що означає "ганчірку". Слово "манаття" на Закарпатті означає будь-який одяг, "шірінка" – ніщо інше як хустка, а "кобат" – звичайне пальто. Помідори тут називають "парадички".

Територіальні діалектизми під час формування літературної мови сприяли її збагаченню. Тепер вони зрідка використовуються в художніх творах для надання їм певного місцевого колориту. Зрештою, діалектизми є постійним джерелом для поповнення лексики літературної мови.

Література

1. Атлас української мови. – Т. 1. – К., 1984; Т.2. – К., 1988; Т.3. – К., 2001 (http://lib.pu.if.ua/opus_do.php?id=1609).
2. Василь Іванишин, Ярослав Радевич-Винницький / Мова і нація. — Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. — 218 с.

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

У сучасній лінгвістиці важливе місце займають проблеми спеціальної лексики, функціонування систем англійських термінів у різних областях науки. Фахова мова сфери економіки, яка обслуговує цілу низку відповідних наук, продовжує привертати увагу дослідників в аспекті виявлення основних структурних і семантичних характеристик термінологічних одиниць. Вже є значні напрацювання науковців в окремих галузях економіки з питань, пов'язаних з формуванням і функціонуванням англійських термінів маркетингу, фінансів, кредитно-банківської справи (М.В. Белозьоров, О.І. Гутиряк, А.В. Грицьків, О.І. Дуда, З.Б. Куделько, О.М. Лотка). Результати цих досліджень використовуються методистами та викладачами економічних навчальних закладів для створення лексичних мінімумів відповідних сфер. Проте недостатньо вивченим залишається питання термінологічної підсистеми бухгалтерського обліку та взаємовпливу галузевих підсистем у складі термінології загальноекономічної галузі.

Розглядаючи термінологічну підсистему бухгалтерського обліку, в основу аналізу *покладається критерій професійно-практичної цінності* термінів. Критерій професійно-практичної цінності витікає з тлумачення ряду окреслених принципів:

- *Принцип стилістичної обмеженості* забезпечує включення до мінімуму загальноекономічних термінів, що вживаються в досліджуваній системі (*supply, demand, price, production...*), а також вузькоспеціальних термінів, котрі становлять термінологію сфери обліку (*assets, auditing, budget, ledger, liabilities, ...*).

- *Застосування принципів семантичної цінності* забезпечує об'єктивний аналіз найбільш вживаних важливих термінів, що відображають основні поняття облікової галузі (*balance, revenues, value, cost...*).

- *Згідно з принципом словотвірної цінності* до словника включаються первинні основи, засвоєння яких створюють передумови самостійної семантизації великої кількості невідомих складних і похідних термінів, а також стійких термінологічних сполучень (*product, pay, quote, economic, fund, ..*).

- *Принцип зразковості* забезпечує включення до мінімуму найбільш вживаних термінів, що ілюструють основні словотворчі моделі та зразки їх перекладу українською мовою, за аналогією з якими можуть бути семантизовані численні терміни, що не були включені до словника (*advance payment, Income taxes payable, Interest-bearing liabilities, asset and liability management, Profit Center Accounting*).

Стратифікаційна структура термінології відбиває розподіл тематичних груп за рівнями ієрархії. Такими рівнями для термінологічного поля будь-якої галузі є

ядро та периферія. При цьому ми розглядаємо *термінологічне поле* як своєрідний простір існування терміна, всередині якого він володіє всіма ознаками, що характеризують його [1]. Приналежність до певного поля є найсуттєвішою ознакою, яка відрізняє терміни від звичайних слів. Ядро термінології бухгалтерського обліку є структурованим. Можна віднести до його складу трьох тематичних груп термінів – теорія бухгалтерського обліку, фінансова звітність і аудит. Терміни ядра стратифікаційної структури формують цілісну систему суто облікових термінологічних одиниць.

Після необхідної систематизації та аналізу було сформовано робочий варіант ядра термінології бухгалтерського обліку. За своєю структурою термінологічне ядро обліку і аудиту ми розподілили на однослівні терміни, двочленні словосполучення, тобто терміни, до складу яких входять два повнозначних слова та тричленні і більше словосполучення. До однослівних термінів ми відносимо: *accounting, assets, balance, budget, capital, credit, debit, earnings, income, gross, profit, invoice, indices, value, liabilities, net, ratio, revenue, totals*.

Двочленні словосполучення, тобто терміни, до складу яких входять два повнозначних слова, належать, головним чином, до таких структурних типів: N + N, Adj + N, N + Prep + N : *General ledger (G/L), Accounting entries, Book value, Balance Sheet, Income Statement, Cost accounting, Costs of overhead (overhead costs; overhead charges), Cumulative balance, Accrual basis, Fiscal Audit, Fiscal year, Invoice receipt, Payroll accruals, Payroll overheads, Payroll tax, Retained earnings*.

Серед тричленних словосполучень термінологічного ядра обліку переважають структурні типи: N + N+ N, Adj + N+ N: *Cash Flow Statement, Dividend Per Share, Earnings Per Share (EPS), Earnings Before Interest, Gross Domestic Product, International accounting standards (IAS), International accounting system (IAS), Long-term assets, Profit and Loss Account*. Термінів, що складаються з чотирьох та п'яти слів і які варто віднести до термінологічного ядра обліку, виявилось найменше: *Generally applied accounting principles (GAAP), IASB – international accounting standards board*.

Такий розподіл термінів за лексичною довжиною дає підставу для висновку, що серед термінів-словосполучень обліку найбільшу частку складають двохслівні.

Термінологічна підсистема бухгалтерського обліку є своєрідним сегментом перетину облікової термінології із суміжними термінологіями маркетингу, менеджменту, що поряд із фінансовою є складовими частинами термінології економіки (макросистеми) [2].

Тривалий час існувала думка, що первісною сферою функціонування терміна є вузькоспеціалізована сфера спілкування спеціалістів тієї чи іншої галузі науки [3]. Однак сфера функціонування облікової термінології на сьогодні надзвичайно широка. Термінологія обліку має широкі та розгалужені семантичні зв'язки з суміжними термінологіями.

Підсумовуючи вище викладене, можна сказати, що: термінологічне ядро, яке буде формувати основу термінологічного мінімуму бухгалтерського обліку

складається з термінів, які мають найбільшу системну вартість і одночасно є найпростішими структурно.

Література

1. Дуда О.І. Місце поняття в структурі термінологічного значення / О.І Дуда // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство. – 1999. – №1. – 74 с.
2. Белозьоров М.В. Нова економічна лексика і термінологія англійської мови / М.В. Белозьоров // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки. – 2001. – № 3. – 28 с.
3. Грицьків А.В. Стратифікаційна та галузева структура терміносистеми (на прикладі англійської фінансової термінології) / А.В. Грицьків // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство. №1. – 48 с.

Ходоровська Юлія Сергіївна
КТБП СНУ ім.Лесі Українки
Науковий керівник: Папко Світлана Вікторівна,
викладач англійської мови

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємництво, підприємницька діяльність – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність із метою досягнення економічних та соціальних результатів та одержання прибутку. В Україні поняття «бізнес» і «підприємництво» сприймаються як слова-синоніми. Сутністю підприємництва є знаходження і апробація чогось нового, того, чого не було раніше в структурі виробництва, в соціумі чи суспільстві. [1].

Розуміння та володіння іноземними мовами – це шлях до успіху в сучасному світі, де спілкування ними та обробка великих обсягів інформації набуває все більшого значення. Інтерес до вивчення мов досить великий, бо, можна стверджувати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Загалом людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, має кращі здібності до вивчення нового, вільніша та впевненіша у взаємовідносинах з людьми. Всі ці риси є необхідними для майбутнього фахівця – підприємця.

Стара приказка говорить: «Скільки мов ти знаєш, стільки раз ти людина. Так, наприклад, англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтва. 80% ділового мовного простору займає саме вона. Кожен з нас все частіше стикається з нею у спілкуванні з партнерами по роботі і на відпочинку. Англійська мова використовується при заповненні анкет, складання резюме, у діловому та приватному листуванні. Володіння англійською мовою – вже не дивовижна навичка, а необхідність.

Сучасність пред'являє все більш високі вимоги до практичного володіння іноземними мовами, як у повсякденному житті, так і у професійній діяльності спеціалістів. Так, процеси глобалізації в сферах науки і техніки потребують професійного міжкультурного спілкування фахівців різних спеціальностей.

Підприємницька діяльність нерозривно пов'язана з рекламою. Якщо на ринок готують вихід нового закордонного товару, то потрібно проводити переговори із замовниками іноземною мовою. При перекладі реклами потрібно відмінно знати менталітет соціальних груп і прошарків суспільства, особливості сленгу цих груп, розумітися на технології створення реклами та вміти перекладати так, щоб лексика перекладу асоціативно була пов'язана з такими поняттями, як «найкращий», «найліпший». Студенти економічного факультету Університету Аляски зібрали колекцію найбільш парадоксальних помилок, зроблених американськими компаніями через неточності в перекладах та нерозуміння реалій, що існують в інших країнах. Так, відома компанія "General Motors" зазнала фіаско, намагаючись вивести на ринки Латинської Америки свій новий автомобіль "**Chevrolet Nova**". Як незабаром з'ясувалося, "No va" іспанською означає "не може рухатися".

Отже, надзвичайно важливого значення набуває формування іноземної мовної компетенції, зокрема у студентів - товарознавців. Досягти цієї мети можливо тільки завдяки гармонійному співвідношенню зовнішньої та внутрішньої мотивації. Зовнішня мотивація націлює студентів на досягнення кінцевого результату вивчення і пов'язана з усвідомленням студентом загальноосвітньої важливості предмету. Істотну роль відіграє внутрішня мотивація, коли діяльність студентів спрямована на вивчення змісту навчального предмета і оволодіння цим змістом (пізнавальна мотивація), на використання мови у професійних цілях (предметно-функціональна мотивація), на перегляд фільмів, знайомство з визначними пам'ятками культури (розважальна мотивація), на використання мови з метою підвищення загального рівня освіченості (навчальна мотивація). [3].

Викладачу важливо вміти підтримувати позитивну мотивацію навчання на досить високому рівні. Цього можна досягти завдяки доцільній організації занять, у процесі яких максимально враховуються інтереси студентів. Але, яким чином можна викликати у студента – товарознавця цікавість до такої дисципліни як іноземна мова? Це питання завжди залишатиметься актуальним. Крім того, всі люди різні, тому щоб досягти кращих результатів, потрібно до кожного студента застосовувати індивідуальний підхід, що при груповій роботі важко реалізувати. При викладанні іноземної мови у немовному ВНЗ виникають певні проблеми:

- у непрофільному ВНЗ студенти-товарознавці роблять акцент на фахових дисциплінах, до яких іноземна мова не належить. При вивченні ж іноземної мови, як і інших непрофільних дисциплін, у більшості студентів присутня виключно зовнішня мотивація (студенти вивчають її лише для того, щоб отримати кращу оцінку на іспиті, а не через особисту зацікавленість);

- у немовних ВНЗ, як правило, в одній групі навчаються студенти з різним рівнем володіння іноземною мовою, з різними здібностями до даної дисципліни, що також впливає на їх мотивацію.

Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (English for special purposes) має свою специфіку. Таким чином, отримання навичок професійно-орієнтованого спілкування забезпечує комунікативну компетентність працівників, зайнятих у різних сферах, зокрема й торгівлі. Можемо стверджувати, що можливість кар'єрного росту безпосередньо пов'язана зі знанням іноземної мови. [2].

Отже, володіючи іноземною мовою, людина автоматично переходить на вищий соціальний ступінь, оскільки стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду. Адже, як відомо, престижні організації, зазвичай, або самі є представниками іноземних фірм, або ведуть з ними активну партнерську діяльність. Іноземні мови покращують якість нашого життя у всіх її сферах.

Література

1. Захарчин Г. М., Юринець О. В. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність : навч. посіб. [для студ., асп., викл. вишів та всіх підприємців] / Г. М. Захарчин. – К. : Знання, 2011. – 254 с.

2. Кнодель Л. В. Становлення і розвиток професійної компетенції спеціалістів сфери туризму / Л. В. Кнодель. – Тернопіль: Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. – С. 42.

3. Сажко Л. А. Профільне навчання іноземних мов у старшій школі / Л. А. Сажко // Іноземні мови. – 2011. – №2. – С. 5 – 9.

Шум Олександр
Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник: Коваль О.Е., викладач іноземної мови

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Професія юриста завжди була престижною та цікавою. Справжній юрист повинен логічно мислити, стратегічно планувати свої дії і уміти вийти з будь-якої життєвої ситуації, діючи виключно на основі закону.

Головне завдання студентів-правників є оволодіння мовою, як засобом комунікації, який сприяє розвитку у студентів здатності використовувати її, як інструмент спілкування в умовах взаємодії у багатонаціональному й полікультурному просторі.

Проблему формування іншомовної професійної підготовки у студентів немовних спеціальностей висвітлено у працях А. Астадур'ян, Л. Борозенець, Н. Гавриленко, О. Григоренко, М. Євдокімова, В. Зикова, Е. Комарова, Н. Кучеренко, Ю. Маслової, О. Мет'юлкової, О. Фадейкіна та інших.

Актуальність проблеми іншомовної підготовки студентів-правників пов'язана з впровадженням загальноєвропейських стандартів підготовки конкурентоздатних фахівців. Відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти щодо рівня володіння іноземною мовою», студенти вищих навчальних закладів повинні «володіти уміннями вільно висловлюватись без

суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ними соціальних, академічних і професійних цілей» [2, 241].

Таким чином, іншомовна професійна підготовка студента-правника є складним і багатограним поняттям, що включає в себе як професійні знання в галузі юриспруденції, так і професійну мовну підготовку. Цим і пояснюється специфіка професійної підготовки юристів, адже необхідно формувати не тільки професійні вміння й навички, а й бути готовим приймати рішення, брати на себе відповідальність за певні дії, здійснювати професійну діяльність іноземною мовою з урахуванням контекстуальної значущості ситуації, особливостей мовної картини світу, лінгвістичних факторів, що обумовлюють ведення переговорів [1, 91].

Отже, професійна іншомовна підготовка правників є фундаментальною науковою й практичною проблемою, яка повинна відповідати вимогам часу, бути зорієнтованою на розширення кола професійних ролей та функцій, перспективу міжнародної співпраці [3, 87].

Багатомовність надає можливість для спілкування та розуміння основних елементів, що дають поштовх різноманітним європейським націям для виконання спільних починань. У зв'язку з цим, постало питання щодо ставлення студентів до вивчення іноземної мови, і було проведено анонімне анкетування серед представників студентської молоді і груп П-31 та П-32 спеціальності «Правознавство» Коледжу технологій, бізнесу та права Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Було опитано 46 осіб, з них 15 представників чоловічої статі (37%), 31 – жіночої (67%).

На питання **«Чи потрібне знання іноземної мови в майбутньому?»** 76% опитуваних відповіли, що дуже потрібне, 23% – не змогли визначитись. Більшість респондентів вибрали варіант, що знання іноземної мови дуже потрібне в майбутньому.

На питання **«Де найбільше потрібне знання іноземної мови сьогодні?»** 52% респондентів відповіли, що на заняттях з іноземної мови, для спілкування, для поїздок за кордон, 28 % – для загального розвитку, для роботи в інтернеті, для прослуховування музики, 20% – для пошуку роботи, при роботі з технікою, для читання іноземної літератури. Респонденти розділились у своїх відповідях. Отже, робимо висновок, що іноземна мова потрібна для багатьох цілей

На запитання **«Наскільки добре Ви знаєте англійську мову?»** 6,5% опитуваних відповіли, що знають мову на високому рівні, 67% – на середньому рівні, 26% – не знають зовсім. Більшість знають іноземну мову на середньому рівні.

На запитання **«Який, на Вашу думку, рівень викладання іноземної мови в нашій країні?»** 8% опитуваних дали відповідь, що низький, 84% – середній, 8% – високий.

На запитання **«На Вашу думку у якому віці потрібно починати вивчати іноземну мову?»** 76% опитуваних дали відповідь, що з 6 років.

На запитання **«Який із методів вивчення іноземної мови найбільш ефективний?»** 52% опитуваних відповіли, що репетиторство, 30% – спеціальні школи для вивчення іноземної мови, 17% – самовивчення. Отже, можна зробити

висновок, що для більшості найефективнішим способом вивчення є репетиторство.

У результаті проведеного опитування ми з'ясували, що вивчення іноземної мови необхідне в нашому суспільстві. Іноземна мова є найважливішим засобом міжнародного спілкування. Вивчення будь-якої іноземної мови розкриває перед нами нові можливості, робить багатшим наш духовний світ. Володіючи іноземною мовою, людина автоматично переходить на вищий соціальний ступінь, оскільки стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду. Адже, як відомо, престижні організації, зазвичай, або самі є представниками іноземних фірм, або ведуть з ними активну партнерську діяльність. А там, без знання іноземної мови, не обійтись! Іноземні мови покращують якість нашого життя у всіх її сферах, особливо в юриспруденції.

Література

1. Гарбузюк І. Володіння іноземною мовою в умовах глобалізації. / І. Гарбузюк, Ю.М. Кондратюк // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2015. - № 2 (27). – С. 91-92.

2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов. Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.

3. Момот В. М. Формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технікумів і коледжів технічного профілю: Дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2002. – 185 с.

